

• TERÜLET ÉS NÉPESSÉG •

Miskolc lakosságának összetétele.

La composition de la population de Miskolc.

Résumé. Au point de vue du nombre de la population, Miskolc est la sixième ville de la Hongrie actuelle, mais si l'on considère la population agglomérée, elle occupe la quatrième place, devant Kecskemét et Hódmezővásárhely, qui sur leur énorme territoire extérieur ont une grande population éparsée vivant dans des hameaux.

Située sur un point favorable, aux confins de l'Alföld et de la montagne, la ville de Miskolc est appelée à un rapide développement. C'est depuis 1850 qu'on a des données dignes de confiance établies par les recensements sur la population de cette ville. D'après celles-ci, de 1850 à 1920 le nombre des habitants s'y est élevé de 16.400 à 57.000; l'accroissement était dû surtout à une immigration considérable (5.000 à 6.000 immigrants tous les dix ans). Ceux-ci vinrent non seulement des comitats voisins, mais aussi de ceux situés plus loin (voir le tableau 2); il y en avait beaucoup du Nord de la Hongrie ancienne, de sorte que près de 17% de la population sont des territoires enlevés au pays.

Comme presque tous les habitants se sont faits protestants après la Réforme, la majorité de la population fut calviniste dans les siècles suivants; cependant, l'immigration a changé ce caractère de la ville: la majorité relative y est maintenant catholique romaine, et les israélites, dont le nombre s'est accru au cours des 100 dernières années, représentent près de 20%.

En ce qui concerne la langue maternelle, la ville de Miskolc est presque tout à fait hongroise et le peu d'Allemands et de Slovaques qui s'y sont établis s'assimilent successivement. Une partie relativement grande de la population parle des langues étrangères: 19·6% parlent allemand, 7·7% slovaque.

Tandis que les habitants sachant lire et écrire n'y représentaient que 62·7% en 1880, la ville a fait depuis un progrès considérable sous ce rapport, de sorte que cette proportion est maintenant de 90·9%.

Au point de vue de la proportion des habitants d'une instruction moyenne ou supérieure, Miskolc n'est dépassé que par

Budapest et Sopron: 20·5% de la population ont fait quatre classes d'école moyenne; 8·0% six classes d'école moyenne; 5·6% ont terminé leurs études d'école moyenne (8 classes); 1·9% ont fait des études de Haute Ecole.

La population y est d'un caractère complètement urbain. Les producteurs du sol ne forment que 5·1% de la population, tandis que la population commerciale et industrielle représente 61·9%. Dans ce chiffre, l'industrie figure pour 38·5%, le commerce et le crédit pour 12·0%, les transports pour 11·2%, les professions minières pour 0·2%. La proportion des fonctionnaires y est assez haute (8·7%), ainsi que celle des retraités (7·0%). Le chiffre établi au recensement de 1920 pour les militaires y est trop élevé, parce qu'il comprend de nombreux combattants non encore démobilisés et les membres de famille de ceux-ci; depuis la réorganisation de l'armée prévue par le traité de paix, ce chiffre s'est réduit au minimum. D'après le tableau 17, présentant les chiffres détaillés des professions, c'est la métallurgie, l'industrie du vêtement et la construction mécanique qui y occupent le plus d'ouvriers. Actuellement, il est question du rattachement à Miskolc de la ville manufacturière de Diósgyőr, de près de 20.000 habitants, où l'Etat possède une usine à fer et des ateliers de construction mécanique occupant plus de 5.000 ouvriers et de la commune de Hejőcsaba, d'une population de plus de 4.000 âmes, qui sont situées tout près de Miskolc. Si ce projet se réalise et si Miskolc continue à se développer comme il se développait jusqu'ici, il aura probablement bientôt 100.000 habitants.

★

A Szemle hasábjain eddig már két nagy vidéki városnak, Debrecennek és Pécsnek lakosságát mutattuk be különböző statisztikai nézőpontokból. Az alkalmat erre mindkét esetben az adta, hogy a Magyar Statisztikai Társaság ünnepi ülését az említett városokban tartotta. Szükségesnek ítéltük, hogy ez alkalommal magunknak az illető városoknak nyújtsunk egy statiszti-

kai tükörképet saját városuk lakosságáról, annak fejlődéséről, vallási, nemzetiségi, foglalkozási és társadalmi megosztottságáról. Olyan adatokat közöltünk, amelyeknek legnagyobb része megtalálható ugyan a statisztikai kiadványok között, azonban így egy-egy városról való összegyűjtésük igen nagy munkába és időbe kerül. Hozzá tettünk még ezekhez az adatokhoz olyanokat is, amelyek eddig még nem jelentek meg, csak a statisztikai hivatal könyvtárában őrzött eredeti feldolgozási táblákban találhatók.

Ezúttal Miskolc lakosságáról kísérlünk meg hasonló statisztikai képet adni, tekintettel arra, hogy a Magyar Statisztikai Társaság ünnepi ülését az Avas alján fekvő régi városban tartja. Aki a Miskolc városra vonatkozó történeti, statisztikai stb. irodalmat ismeri,¹⁾ az előtt szinte feleslegesnek látszik, hogy egy újabb tanulmány foglalkozzék Miskolc lakosságának viszonyival. Mégis, tekintettel arra, hogy ebbe a tanulmányba össze akarjuk foglalni Miskolc-ról mindazokat a statisztikai adatokat, amelyek a lakosságot jellemzik és amelyek jó része eddig ismeretlen is volt, talán nem látszik feleslegesnek ez a vállalkozás.

Miskolcot már földrajzi fekvése is predestinálja a gyors fejlődésre. Az Alföld és a Hegyvidék találkozásánál fekvő, elsőrendű szerepe van a javak kicserélésében és szükségképen ú. n. vásárvárossá kellett fejlődnie. A közelében lévő természeti kincsek pedig ipari fejlődését mozdítják elő. Ezek a körülmények a szellemi kultúrára is nagy befolyással vannak s amint később látni fogjuk, Miskolc egyike a szellemi kultúra tekintetében is legelőrehaladottabb városainknak. Miskolc fokozódó jelentősége abban is megnyilvánul, hogy egyszerű jobbágy faluból előbb koronavárossá, majd rendezett tanácsú várossá s 1907-ben önálló törvényhatósággá lépett elő. Az a körülmény, hogy Miskolc csak a jelen század első évtizedében lett törvényhatósági jogú város, némileg megnehezíti a régebbi statisztikai adatoknak összeállítását és a

fejlődés menetének távolabbi időktől való figyelemmelkísérését, mert a statisztikai kiadványok régebben csak a vármegyéről és a törvényhatósági jogú városokról közölték a statisztikai adatokat s a rendezett tanácsú városokról, amilyen Miskolc 1907-ig volt, csak jóval kevesebb adat került nyilvánosságra. 1900-ig Miskolc város legtöbb statisztikai adata még bennfoglaltatik Borsod vármegye adataiban. Annak idején, amikor Miskolc tj. város lett, a statisztikai hivatalnak csak nagy fáradsággal sikerült Miskolc város adatait régebbi évekre visszamenőleg Borsod vármegye adataitól különválasztani.

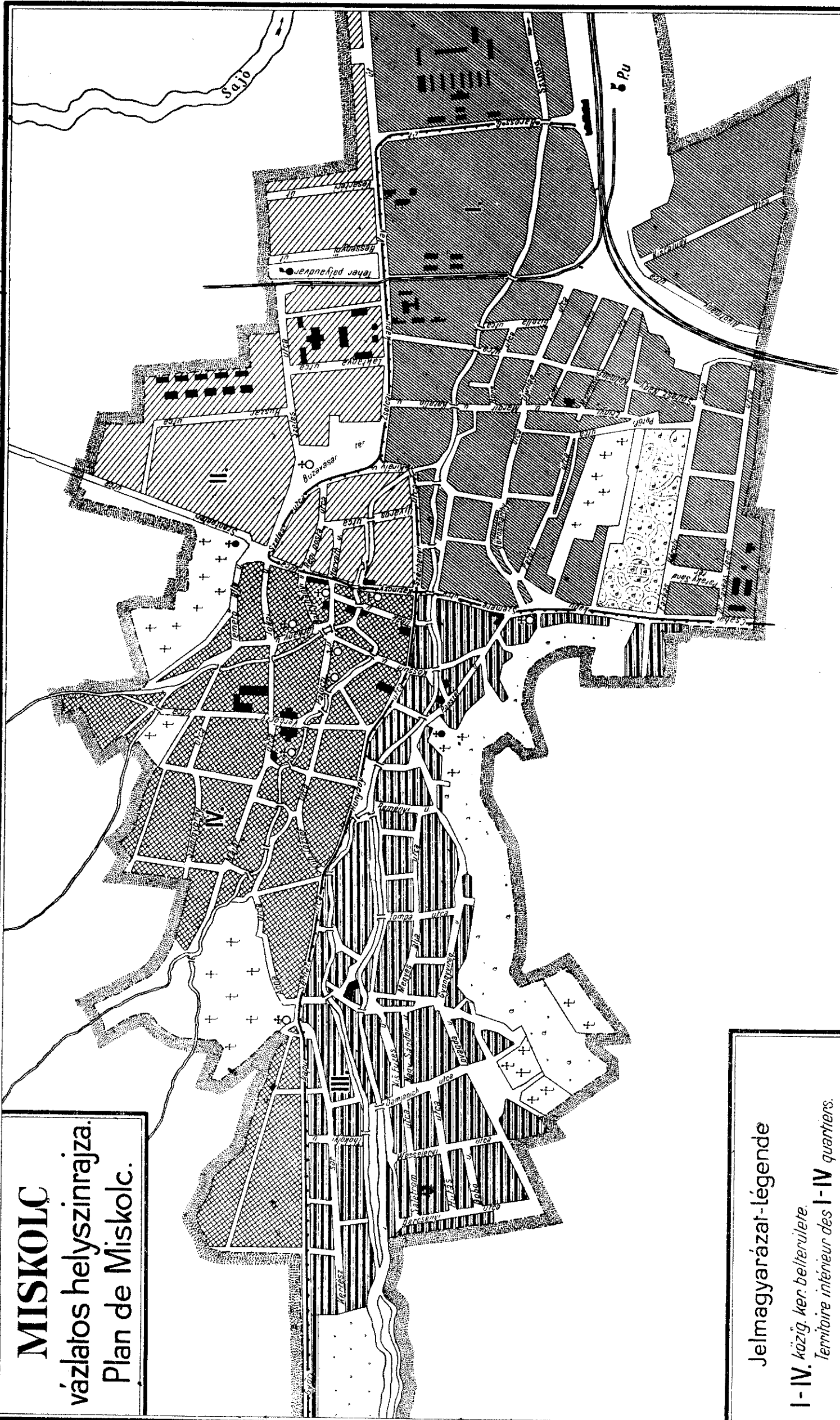
Elsősorban a népesség számának fejlődését világítjuk meg a rendelkezésünkre álló adatokkal:

Év	Lélekszám
1723	2.500—3.000
1780	13.148
1787	13.884
1805	13.500
1817	12.013
1825	22.910
1840	26.679
1849	29.612
1850	16.435
1857	17.472
1869	21.535
1880	24.319
1890	30.408
1900	43.096
1910	51.487
1920	56.982
1925	58.085

Ezekből az adatokból az látszik, hogy 1850-ig, tehát a múlt század közepéig a népesség fejlődése meglehetősen rendszertelen volt. Hogy a valóságnak megfeleltek-e ezek a régebbi adatok, ma már természetesen nem tudjuk eldönteni, mert 1850 előtt rendszeres népszámlálások nem voltak, s így lehet, hogy a becslésen alapuló számok a valóságos számnál esetleg jelentékenyen magasabbak, vagy alacsonyabbak voltak. Szükséges ezért rámutatni azokra a forrásokra, amelyekből a lélekszámadatokat merítettük. Az 1723. évi adat *Acsádi Ignác* ismert munkájából: „Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában“ című munkájából való. *Acsádi* tudvalevőleg az összeírt háztartások alapján állapította meg az egyes városok népességét s ezen az alapon mindenesetre közelebb jár a valóság-

¹⁾ A Miskolcra vonatkozó gazdag irodalomból csak a következőket említjük meg: *Benkő Sámuel*: Topographia oppidi. Miskolc. Cassoviae 1782. — *Szendrei János*: Miskolc város története. Öt kötet. — *Halmi Béla* és *Leszih Andor*: Miskolc város monografiája. 1929. — *Zsedényi Béla*: Miskolc szellemi élete és kultúrája. — *Schneller Károly*: Miskolc halálzási hányadosának átértékelése. Miskolc 1929. — *Schneller Károly*: Nagy-Miskolc népessége. Miskolc, 1930; továbbá a Túrta Kalauzok.

MISKOLC
 vázlatos helyszínrajza.
 Plan de Miskolc.

Jelmagyarázat-légende

I-IV. közíg. ker. belterülete.
 Territoire intérieure des I-IV quartiers.

- Vasút - Chemin de fer.
- Villamos vasút - Tramway électr.

M. St. Sz. 1930

F. SCHUNK K. 1930.

hoz, mint *M. Kiss Lajos*, aki Miskolc város monografiájában 1711-ben 8.000—9.000-re, 1713-ban pedig 5—6.000-re teszi Miskolc lakosságát (i. m. 167. l.). Az 1780. évi adat *Benkő Sámuel* említett munkájában található (5. lap), aki egyébként ezt a lélekszámot, mint látni fogjuk, vallásfelekezetek szerint is adja. Ez a legrégebbi adat, ami a vallási megoszlásról rendelkezésre áll. Az 1787. évi adat a József-féle népszámlálás eredménye, amelyet *Thirring Gusztáv* derített ki „Városaink népességének alakulása 1787-től 1910-ig” című, a Városi Szemlében (1911. évi 7—8. szám) megjelent nagyértékű tanulmányában. Az 1805. évi adat *Hübner—Fejér* lexikonjában található, az 1817. évi adat pedig Miskolc monografiája szerint egy összeírás eredménye. Nem táltam azonban felvilágosítást arra nézve, hogy ez a szám milyen összeírás eredménye lehet, mert ebben az időben már sűrűn voltak ú. n. nem nemesi összeírások, amelyek egyikének, valószínűleg az 1825. éviének adatát *Nagy Lajos* közli *Statistica Regni Hungariae* (Buda 1828) című munkájában. *Nagy Lajos* azonban 8 év múlva már 22.910 lelket mutat ki, 2.291 házban. Az 1825. évi adat, tekintettel arra, hogy a nem nemesi összeírás eredménye, valószínűnek látszik, ellenben *Fényes Elek*nek 1840. évi és 1849. évi lélekszáma valószínűleg túlzott. *Fényes Elek* ezeket az adatokat az egykorú sematizmusokból állította össze; magam is meggyőződtem arról, hogy az 1849-re vonatkozó adat, amit *Geografiai Szótárában* közöl (29.612), pontosan egyezik az egri egyházmegye 1849. évi sematizmusában közölt adatokkal. Valószínű, hogy az 1825. évi összeírás után Miskolc lakossága nem nőtt, hanem fogyott, már csak a harmincas évek kolerajárványa miatt is, még inkább a szabadságharc következtében, úgyhogy az 1850. évi osztrák népszámlálás már csak 16.435 lelket talált. Valószínűvé teszi ezt a számot, hogy még 1857-ben is, szintén az osztrákok által tartott népszámlálás alkalmával, csak 17.472 volt a lélekszám. Azóta a fejlődés menete már jóval gyorsabb és egyöntetűbb s a teljesen megbízható magyar népszámlálások eredményeiből állapítható meg. Megjegyzendő, hogy a magyar népszámlálások adataiban is 1890-ig csak a polgári népesség foglaltatik benn. Ismeretes ugyan 1890-ből már a katonaság száma is, amely akkor 1.880-at tett, de minthogy később a felekezeti megoszlásnál csak a polgári népesség adatai ál-

lanak rendelkezésünkre, itt is csak a polgári népesség adatait közöltük. 1900-tól 1920-ig már a polgári és katonai népesség együttesen szerepel, végül az 1925. évi adatra vonatkozólag megjegyezzük, hogy az nem rendszeres népszámlálásnak, hanem 1925. év végén a választói összeírás céljaira történt népösszeírásnak az eredménye s minthogy ez nem volt egyénekenkénti teljes összeírás, valószínű, hogy az eredmény alatta marad a valóságosnak. Annál is inkább állítható ez, mert a népszámlálás óta eltelt 5 év alatt maga a természetes szaporodás 1.232 lélek s ezzel szemben az 1925. évi lélekszám csak 1.103 főnyi szaporodást mutat 1920 óta, holott, mint látni fogjuk, Miskolcnak állandó bevándorlási többlete van s nem valószínű, hogy e bevándorlási mozgalom 1920 óta szünetelt volna.

Miskolc város népességének bevándorlás útján való szaporodására vonatkozólag csak 1900 óta van pozitív adatunk. Az alábbi tábla mutatja ezeket az adatokat két évtizedről.

1. A természetes és tényleges szaporodás Miskolcon 1900-tól 1920-ig.

Accroissement naturel et effectif à Miskolc, de 1900 à 1920.

Év <i>Année</i>	<i>Accroissement</i>				Különbség a tényleges szaporodás javára <i>Différence pour l'accroissement effectif</i>	
	Természetes <i>naturel</i>		Tényleges <i>effectif</i>			
	szaporodás				szám sz.	0/0
	szám sz. <i>nombre</i>	0/0	szám sz. <i>nombre</i>	0/0	szám sz. <i>nombre</i>	0/0
1900—1910	3246	7·5	8363	9·4	+5117	+11·9
1910—1920	664	1·3	5523	10·7	+4859	+9·4

E század első évtizedében 5.117 fő volt a bevándorlási többlet, ami az 1900. évi lélekszám majdnem 12%-ának felelt meg, a következő háborús évtizedben pedig nem sokkal kevesebb a bevándorlási többlet, sőt ha a hősi halottak számát 2%-ra téve (1.029) leszámítjuk a tízévi természetes szaporodásból, amint *Schneller Károly* helyesen teszi,¹⁾ akkor a vándorlási nyereség a háborús évtizedben még nagyobb is, mint az előző évtizedben volt (5.888).

Azt, hogy a bevándorlás honnan irányul Miskolcra, nagyon érdekesen világítják meg azok az adatok, amelyek a lakosság születési helyére vonatkoznak. A 2. sz. táblán bemutatjuk ezeket az adatokat a régi Magyarbirodalom törvényhatóságai szerint.

¹⁾ *Nagy-Miskolc* népessége 27. lap.

2 Miskolc lakossága születési hely szerint 1910-ben és 1920-ban a régi Magyarbirodalom egyes törvényhatóságai szerint részletezve.

Population de Miskolc suivant le lieu de naissance en 1910 et 1920, détaillée suivant les comitats et villes autonomes de la Hongrie ancienne.

Országgrész, Törvényhatóság <i>Parties du pays, comitats et villes autonomes</i>	1910	1920	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>		Országgrész, Törvényhatóság <i>Parties du pays, comitats et villes autonomes</i>	1910	1920	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>	
			absz. sz. nom- bres absolus	%				absz. sz. nom- bres absolus	%
Duna jobb partja <i>Rive droite du Danube.</i>					Tisza bal partja. <i>Rive gauche de la Tisza.</i>				
Baranya vm. — comitat ..	30	40	10	33.3	Békés vm. — comitat ..	168	140	— 28	— 16.7
Pécs tjt. — ville autonome	32	37	5	15.6	Bihar " — " ..	194	215	21	10.8
Fejér vm. — comitat ..	72	79	7	9.7	Nagyvárad tjt. — ville auton.	91	113	22	24.2
Székesfehérvár tjt. — ville autonome ..	49	35	— 14	— 28.6	Hajdu vm. — comitat ..	271	244	— 27	— 10.0
Győr vm. — comitat ..	24	25	1	4.2	Debrecen tjt. — ville auton.	196	209	13	6.6
Győr tjt. — ville autonome	22	23	1	4.5	Máramaros vm. — comitat	200	331	131	65.5
Komárom vm. — comitat	70	72	2	2.9	Szabolcs vm. — " ..	1.359	1.234	— 125	— 9.2
Komárom tjt. — ville auton.	7	15	8	114.3	Szatmár " — " ..	805	495	— 310	— 38.5
Moson vm. — comitat ..	20	10	— 10	— 50.0	Szatmár N. tjt. — ville auton.	73	111	38	52.1
Somogy " — " ..	115	126	11	9.6	Szilágy vm. — comitat ..	79	97	18	22.8
Sopron " — " ..	56	51	— 5	— 8.9	Ugocsa " — " ..	116	130	14	12.1
Sopron tjt. — ville auton.	11	17	6	54.5	Összesen — Total :	3.552	3.319	— 233	— 6.6
Tolna vm. — comitat	94	90	— 4	— 4.3	Tisza - Maros köze.				
Vas " — " ..	103	118	15	14.6	<i>Angle entre la Tisza et le Maros.</i>				
Veszprém vm. — comitat ..	96	97	1	1.0	Arad vm. — comitat ..	57	58	1	1.8
Zala " — " ..	106	144	38	35.8	Arad tjt. — ville autonome	72	76	4	5.6
Összesen — Total :	907	979	72	7.9	Csanád vm. — comitat ..	53	41	— 12	— 22.6
Duna bal partja <i>Rive gauche du Danube.</i>					Összesen — Total :				
Árva vm. — comitat ..	40	49	9	22.5	420	462	42	10.0	
Bars " — " ..	82	119	37	45.1	Királyhágón túl.				
Esztergom vm. — " ..	37	37	—	—	<i>Au-delà du Királyhágó.</i>				
Hont vm. — " ..	73	84	11	15.1	Alsó-Fehér vm. — comitat	39	66	27	69.2
Selmecb. tjt. — ville auton.	29	31	2	6.9	Beszterce-N. " — " ..	15	28	13	86.7
Liptó vm. — comitat ..	103	117	14	13.6	Brassó " — " ..	13	30	17	130.8
Nógrád " — " ..	545	647	102	18.7	Csik " — " ..	41	72	31	75.6
Nyitra " — " ..	112	165	53	47.3	Fogarás " — " ..	11	18	7	63.6
Pozsony " — " ..	85	107	22	25.9	Háromszék " — " ..	50	67	17	34.0
Pozsony tjt. — ville auton.	33	46	13	39.4	Hunyad " — " ..	52	97	45	86.5
Trencsén vm. — comitat	84	106	22	26.2	Kis-kükölkő " — " ..	12	31	19	158.3
Turóc " — " ..	58	76	18	31.0	Kolozs " — " ..	32	30	— 2	— 6.3
Zólyom " — " ..	433	479	46	10.6	Kolozsvár tjt. — ville auton.	58	108	50	86.2
Összesen — Total :	1.714	2.063	349	20.4	Maros-Torda vm. — comitat	49	69	20	40.8
Duna - Tisza köze. <i>Région entre le Danube et la Tisza.</i>					Királyhágón túl.				
Bács - B. vm. — comitat ..	97	118	21	21.6	<i>Au-delà du Királyhágó.</i>				
Baja tjt. — ville auton.	20	17	— 3	— 15.0	Alsó-Fehér vm. — comitat	39	66	27	69.2
Szabadka tjt. — " ..	36	42	6	16.7	Beszterce-N. " — " ..	15	28	13	86.7
Ujvidék " — " ..	7	11	4	57.1	Brassó " — " ..	13	30	17	130.8
Zombor " — " ..	6	23	17	283.4	Csik " — " ..	41	72	31	75.6
Csongrád vm. — comitat ..	79	54	— 25	— 31.6	Fogarás " — " ..	11	18	7	63.6
Hódmezővá. tjt. — ville auton.	18	30	12	66.7	Háromszék " — " ..	50	67	17	34.0
Szeged " — " ..	89	115	26	29.2	Hunyad " — " ..	52	97	45	86.5
Heves vm. — comitat ..	1.895	2.317	422	22.3	Kis-kükölkő " — " ..	12	31	19	158.3
Jász-Nk.-Sz. vm. — comitat	488	501	13	2.7	Kolozs " — " ..	32	30	— 2	— 6.3
Pest-P.-S.-Kk. " — " ..	442	510	68	15.4	Kolozsvár tjt. — ville auton.	58	108	50	86.2
Budapest szfv. — capitale	807	991	184	22.8	Maros-Torda vm. — comitat	49	69	20	40.8
Kecskemét tjt. — ville auton.	26	29	3	11.5	M.-vásárhely tjt. — ville auton.	15	26	11	73.3
Összesen — Total :	4.010	4.758	748	18.7	Nagy-Küküllő vm. — comitat	19	17	— 2	— 10.5
Tisza jobb partja. <i>Rive droite de la Tisza.</i>					Összesen — Total :				
Abauj-T. vm. — comitat ..	2.445	2.627	182	7.4	550	854	304	55.3	
Kassa tjt. — ville auton.	310	667	357	115.2	Fiume " — " ..	5	19	14	280.0
Bereg vm. — comitat	533	414	— 119	— 22.3	Magyarország.	50.178	55.965	5.787	11.5
Borsod " — " ..	8.632	8.807	175	20.3	Hongrie proprement dite.				
Miskolc tjt. — ville auton.	21.180	24.333	3.153	14.9	Horvát-Szlavonország.				
Gömör vm. — comitat ..	1.963	2.092	129	6.6	<i>Croatie Slavonie.</i>				
Sáros " — " ..	445	283	— 162	— 36.4	Belovár-Kőrös vm. — comitat	—	2	2	—
Szepes " — " ..	678	721	43	6.3	Lika-Krbava " — " ..	1	—	— 1	— 100.0
Ung " — " ..	249	301	52	20.9	Modrus-Fiume " — " ..	10	7	— 3	— 30.0
Zemplén " — " ..	2.585	3.266	681	26.3	Pozsega " — " ..	3	5	2	66.7
Összesen — Total :	39.020	43.511	4.491	11.5	Szerém " — " ..	9	11	2	22.2
					Horvát-Szlavonország.				
					<i>Croatie-Slavonie.</i>				
					Belovár-Kőrös vm. — comitat				
					Lika-Krbava " — " ..				
					Modrus-Fiume " — " ..				
					Pozsega " — " ..				
					Szerém " — " ..				
					Zimony tjt. — ville auton.				
					Varasd vm. — comitat				
					Varasd tjt. — ville auton.				
					Verőce vm. comitat ..				
					Eszék tjt. — ville auton.				
					Zágráb vm. — comitat ..				
					Zágráb tjt. — ville auton.				
					Horvát-Szlavonország.				
					<i>Croatie-Slavonie.</i>				
					Belovár-Kőrös vm. — comitat				
					Lika-Krbava " — " ..				
					Modrus-Fiume " — " ..				
					Pozsega " — " ..				
					Szerém " — " ..				
					Zimony tjt. — ville auton.				
					Varasd vm. — comitat				
					Varasd tjt. — ville auton.				
					Verőce vm. comitat ..				
					Eszék tjt. — ville auton.				
					Zágráb vm. — comitat ..				
					Zágráb tjt. — ville auton.				
					Horvát-Szlavonország.				
					<i>Croatie-Slavonie.</i>				
					Belovár-Kőrös vm. — comitat				
					Lika-Krbava " — " ..				
					Modrus-Fiume " — " ..				
					Pozsega " — " ..				
					Szerém " — " ..				
					Zimony tjt. — ville auton.				
					Varasd vm. — comitat				
					Varasd tjt. — ville auton.				
					Verőce vm. comitat ..				
					Eszék tjt. — ville auton.				
					Zágráb vm. — comitat ..				
					Zágráb tjt. — ville auton.				
					Magyarbirodalom.				
					<i>Hongrie avec la Croatie-</i>				
					<i>Slavonie.</i>				
					Belovár-Kőrös vm. — comitat				
					Lika-Krbava " — " ..				
					Modrus-Fiume " — " ..				
					Pozsega " — " ..				
					Szerém " — " ..				
					Zimony tjt. — ville auton.				
					Varasd vm. — comitat				
					Varasd tjt. — ville auton.				
					Verőce vm. comitat ..				
					Eszék tjt. — ville auton.				
					Zágráb vm. — comitat ..				
					Zágráb tjt. — ville auton.				
					Külföldi és ismeretlen.				
					<i>Etrangers et d'origine incon.</i>				
					1.219				
					950				
					— 269				
					— 22.1				
					Összesen — Total :				
					51.459				
					56.982				
					5.523				
					10.7				

A bevándorlás nagyságára vall, hogy Miskolc közel 57.000 főnyi népességéből csak 24.333, vagyis csak 42·7% helybeli születésű, 57·3% tehát bevándorló. Igaz, hogy 1910-ben a helybeli születésűek arányszáma még kisebb volt (41·2%), úgy látszik tehát, hogy az elmúlt évtizedben a bevándorlási mozgalom — legalább is a megnövekedett népességhez viszonyítva — némileg alább hagyott, mert különben a helybeli születésűek arányának csökkenni kellett volna. A megszükkített Magyarországon megmaradt legtöbb ipari városnál, magánál Budapestnél is azt látjuk, hogy a helybeli születésűek aránya, amely eddig fokozatosan csökkent, a háborús évtizedben újra megnövekedett. A városokban helybeli születésűek aránya mutatja a bevándorlás intenzitását. Hogy milyen élénk Miskolcnak a vonzóereje, mutatja az, hogy a mai Magyarország 11 törvényhatósági jogú városa közül csak Pécs (39·1) és Budapest (41·1) mutat fel a helybeli születésűek tekintetében kisebb arányszámot, mint Miskolc.

A 2. számú tábla igazolja, hogy Miskolc vonzóereje a régi anyaország minden törvényhatóságára kiterjed, sőt még a horvát-szlavon vármegyékből is akad egy-két bevándorlója. A nem miskolci születésűek közül természetesen legnagyobb számmal szerepelnek maguk a borsodmegyeiek; Miskolc összes lakosságának nem kevesebb, mint 15·5%-a született Borsod vármegyében. Ez a százalék 1900-ban 15·3, 1910-ben pedig 16·8 volt, az utolsó évtizedben tehát aránylag többen jöttek az anyavármegyén kívüli területekről. A borsodiak után a zempléniek következnek legnagyobb számmal és számuk erősen szaporodott is az utolsó évtizedben. Zemplén vármegye földrajzi fekvése indokolja ezt, a többi szomszédos vármegye, Abaúj-Torna, Heves és Gömör szintén meglehetősen számú szülőtteit küldi Miskolcra. Érdekes ellenben, hogy a szintén szomszédos Hajdu vármegyéből mindössze 244-en vannak Miskolcon, ami feltűnően mutatja a két vármegye közötti kedvezőtlen közlekedési viszonyok hatását; igaz, hogy ebben része van annak is, hogy Debrecen városa sok embert (17.046) vonz el Hajdu vármegyétől.

Erős vonzóereje van Miskolcnak a felvidéki vármegyékre. Így Szepes megyének nem kevesebb, mint 721 szülöttje lakik Miskolcon, Zólyomból 479-en, Beregből

414-en, Ungból 301-en, Sárosból 283-an s még a távoli Máramarosból is 331-en vannak. Feltűnő sok Miskolcon a kassai születésű (667) és számuk 1910 óta több, mint megkétszereződött, bizonyosságául annak, hogy a világháború után sokan kényszerültek onnan menekülni, akik azután a legközelebbi nagyobb városban telepedtek le. Az említett felvidéki vármegyék szülőttei is szaporodást mutatnak Sáros megye kivételével, ahol meglehetősen nagyarányú fogyás jelentkezik. Tekintélyes számú szülöttje van még Miskolcon Szabolcs és Szatmár vármegyének (1234, illetőleg 495), ezek száma is azonban, különösen a szatmár-megyeieké, erősen megcsökkent, amit azzal lehet magyarázni, hogy 1910-ben Miskolcon állomásozó katonaságban sok volt az innen sorozott legénység, A Budapesttel való élénk népcserét mutatja, hogy budapesti születésű 991 lélek volt található Miskolcon; természetesen a miskolci születésű budapesti lakosok száma jóval több (3316). Aránylag kevés a dunántúli születésű ember Miskolcon, mindössze 969, legnagyobb-részt Zala, Somogy és Vas megyékből. A Tisza-Maros szöge is csupán csak 462 lélekkel növelte Miskolc lakosságát, ellenben Erdély már jóval többel, 854-gyel járult hozzá Miskolc növekedéséhez s feltűnő, hogy az utolsó évtizedben leginkább az erdélyi születésűek száma szaporodott meg. Valószínű, hogy a menekültek szaporították meg a számot; pl. maguk a kolozsvári születésűek majdnem kétszer annyian vannak Miskolcon (108), mint tíz évvel előbb (58).

Általában úgy látszik az adatokból, hogy az Alföldre és a Dunántúlra kisebb Miskolc vonzóereje, mint a Felvidékre, pl. a jóval távolabbi Nyitra megyéből többen vannak Miskolcon, mint Békésből, vagy az óriási Bács-Bodrog vármegyéből. Miskolc mai lakosságában ennél fogva sok az elszakított területeken született ember. Az 1920. évi népességnek nem kevesebb, mint 16·9 százaléka a Magyarbirodalom elszakított területén született. Ebben a tekintetben csak a főváros múlja felül, ahol a lakosságának 21·6%-a elszakított területi születésű. Még a trianoni határnak egészen a szélén fekvő Sopron városban is kisebb ez az arányszám (15·7), mint Miskolcon.

Érdekes még, hogy a régi Magyarbirodalom kívüli területen születettek száma erősen megcsökkent 1910 óta, aminek a magyarázata az, hogy az új államalakulá-

sok sok külföldit vittek vissza hazájukba. viszont a háborús évek alatt a külföldről való bevándorlás megakadt.

Nem foglalkozunk ezúttal a népességnek nem, kor és családi állapot szerint való megoszlásával. Ez a megoszlás mindenütt bizonyos egyforma szabályszerűségeket mutat, ebben a tekintetben Miskolcon is hasonló arányszámokat találunk, mint más városokban. Mégis érdemes megemlíteni, hogy Miskolcon a nőtöbbség aránylag jóval kisebb, mint a városok átlagánál, viszont a nagyobb gyermeklétszám következtében és a férfiak kedvezőtlenebb házassági viszonyai miatt a házasságban élők száma kisebb Miskolcon, mint a többi városok átlagában.

A város igen kevert felekezeti viszonyaira való tekintettel nagyobb érdeklődésre tarthatnak számot azok az adatok, amelyek a lakosság vallásfelekezeti megoszlására és az egyes vallásfelekezetek híveinek különböző fejlődésére vonatkoznak.

Miskolc is azok közé a városok közé tartozik, ahol a református lakosság azelőtt erős többségben volt, újabban azonban a viszonyok e tekintetben erősen megváltoztak. A 3. sz. tábla adatai mutatják a fejlődés irányát azokban az években, amelyekre vonatkozólag adatokat sikerült összeszedni.

Az 1857 előtti adatok nemcsak az összes lélekszám, hanem a vallásfelekezeti megoszlás szempontjából is megbízhatatlannak látszanak, különösen a reformátusok száma rendkívül magas s nem lehet megérteni, hogy 1849-től 1857-ig hogyan csökkenhetett a reformátusok száma 18.062-ről 7.188-ra. Fényes Elek 1849. évi adatai az egri egyházmegyei sematizmusból vannak véve, amiről magam is meggyőződtem. Igaz, hogy az 1851. évi egri sematizmus már csak 17.100 reformátusról tud Miskolcon, de evvel az 1.000 főre tehető fogyással még nincs megmagyarázva, hogy mi okból csökkent további 10.000-rel a reformátusok száma. Az 1869. évi ada-

3. Miskolc népességének megoszlása vallás szerint 1780-tól 1920-ig.

Répartition de la population de Miskolc suivant les confessions, de 1780 à 1920.

É v Année	Összes népesség Population totale	E b b ő l — D o n t							
		róm. kat. cath. r.	görög kat. cath. grecs	református calvinistes	ág. hitv. ev. luthériens	görög kel. gréco-orient.	unitárius unitaires	izraelita israélites	egyéb autres
A b s z o l u t s z á m b a n — N o m b r e s a b s o l u s									
1780 ¹⁾	13.148	3.980	—	8.433	508	157	—	70	—
1825 ²⁾	22.910	5.709		16.517		317	—	367	—
1840 ³⁾	26.679	4.576	609	17.716	2.013	666	—	1.096	—
1849 ⁴⁾	29.612	5.213	164	18.062	1.351	478	—	3.944	—
1857 ⁵⁾	17.472	4.066	?	7.188	1.171	?	—	?	—
1869	21.535	6.632	352	8.130	1.576	75	—	4.770	—
1880	24.319	7.934	365	8.956	1.771	147	4	5.117	25
1890	30.408	11.445	702	10.189	2.121	74	2	5.874	1
1900 ⁶⁾	43.096	18.259	1.667	11.989	2.434	161	20	8.551	15
1910 ⁶⁾	51.459	22.005	2.123	14.196	2.583	169	33	10.291	59
1920 ⁶⁾	56.982	25.230	2.175	15.278	2.784	134	29	11.300	52
S z á z a l é k b a n — %									
1780	100·0	30·3	—	64·1	3·9	1·2	—	0·5	—
1825	100·0	24·9		72·1		1·4	—	1·6	—
1840	100·0	17·2	2·3	66·4	7·5	2·5	—	4·1	—
1849	100·0	17·6	0·5	61·0	4·6	1·6	—	13·3	—
1857	100·0	23·3	?	41·1	6·7	?	—	?	—
1869	100·0	30·8	1·6	37·8	7·3	0·4	—	22·1	—
1880	100·0	32·6	1·5	36·9	7·3	0·6	0·0	21·0	0·1
1890	100·0	37·7	2·3	33·5	7·0	0·2	0·0	19·3	0·0
1900	100·0	42·4	3·9	27·6	5·7	0·4	0·1	19·9	0·0
1910	100·0	42·8	4·1	27·6	5·0	0·3	0·1	20·0	0·1
1920	100·0	44·3	3·8	26·8	4·9	0·2	0·1	19·8	0·1

¹⁾ Benkő Sámuel i. m. (5. l.) — Samuel Benkő, *ouvr. précité*, p. 5. — ²⁾ Lakóházak száma 2.291. — *Nombre des habitations: 2.291.* — ³⁾ Fényes Elek: Magyarország Statisztikája. — Alexis Fényes: *Magyarország statisztikája (Statistique de la Hongrie).* — ⁴⁾ Fényes Elek: Magyarország Geográfiai Szótára. — Alexis Fényes: *Magyarország Geográfiai Szótára (Dictionnaire géographique de la Hongrie).* — ⁵⁾ Miskolc monografiája (*Monographie de Miskolc*) 112 l. p. 112. — ⁶⁾ Katonassággal együtt. — *Y compris les militaires.*

tok, amelyek az első magyar népszámlálás eredményei, igazolni látszanak az 1857. évi osztrák népszámlálás adatait s így valószínűnek kell tartanunk, hogy Fényes Eleknek a sematizmusokból vett adatai legalább is Miskolcra vonatkozólag túlzottak. Az újabb megbízható adatok világosan mutatják a reformátusságnak, amely a 18. század végén még kétharmad többségben volt Miskolcon, fokozatos háttérbeszorulását. 1890-ben a róm. katolikusok száma már eléri, sőt meghaladja a reformátusokét és azóta is fokozatosan tör előre, úgyhogy 1920-ban már a lakosságnak 44·3%-a volt római katolikus, a reformátusok aránya pedig 26·8%-ra esett le. Általános megfigyelés az, hogy azokban a városokban, amelyekben református többség van, ez a többség fokozatosan csökken és sok esetben kisebbséggé is válik, míg a katolikus többségű városokban a református kisebbség csak igen ritka esetben növekszik a róm. katolikusok rovására, az pedig sehol sem fordul elő, hogy róm. katolikus többségű város idővel református többségűvé vált volna. Ennek oka az, hogy a katolikus lakosság nagyobb szaporasága folytán jóval nagyobb kontingenst tud szolgáltatni a városi népesség növeléséhez, ennél fogva a városba bevándorlók többsége rendszeren még akkor is a katolikusokból kerül ki, ha maga a város református többségű.

Érdekes a zsidóság fejlődési menete is. 1869-ig számuk rohamosan szaporodik, azóta is növekszik a számuk az egész lakosság növekedésével arányban, de viszonyszámuk alig változik, úgyhogy állandóan 20% körül mozog. Ami a kisebb felekezeteket illeti, 1910-ig elég gyors volt a szaporaság gör. katolikusok számának növekvése, az utolsó évtizedben azonban ez a növekvés megtorpant. Az ágostai hitvallású evangélikusok, kiknek a felvidéki bevándorlás révén régi egyházközségük van Miskolcon, jóval lassabban szaporodnak s így arányszámuk is fokozatosan csökkent. A régi tekintélyes gör. kel. egyház, amelynek hívei még 100 évvel ezelőtt egyenlő számban voltak a szintén kereskedelmet folytató zsidókkal, ma már egészen jelentéktelen számra zsugorodtak össze.

Hogy a bevándorlásnak milyen befolyása van a lakosság felekezeti összetételének megváltoztatására, azt a 4. számú táblával kívánjuk igazolni, amely táblát mindjárt kiegészítettük az anyanyelvi adatokkal is.

Ez a táblázat a következő tanulságokkal szolgál: A helybeli születésűeknél a római katolikusok száma és aránya sokkal kevésbé múlja felül a reformátusokét, mintha az összes népességet tekintjük, bizonyosságául annak, hogy az őslakosság jóval nagyobb mértékben református, mint a bevándorlott. A borsodmegyei születésűek között a reformátusok aránya még nagyobb, mint Borsod megye népességében, ami azt mutatja, hogy magából Borsod megyéből a reformátusok aránylag többen húzódnak Miskolcra, mint a róm. katolikusok, akik a megye népességében 59·4%-ot képviselnek, mégis a Miskolcon talált borsodmegyei születésűek között csak 45·3% római katolikus. Ebben természetesen a földrajzi fekvésnek is van szerepe, mert hiszen Miskolc a megyének erősebben református nyugati felében fekszik s a közeli Sajó völgy is inkább református lakosságú. Feltűnő a borsodmegyei születésűek között az izraeliták magas aránya (16·4), amely a zsidóknak a vármegyében elfoglalt arányát (3·1) több mint ötszörösen múlja felül. A borsodmegyei zsidóság számával összevetve megállapítható, hogy kb. minden hatodik borsodmegyei zsidó lakos Miskolcra költözik.

A Borsod megyén kívüli más magyarországi születésű lakosságban az izraeliták még nagyobb százalékos arányt érnek el (21·8). Többen vannak ebben a kategóriában, mint a reformátusok (19·3). A gör. katolikusok és az ág. h. evangélikusok is ebben a csoportban a legszámosabbak s a római katolikusok is megközelítik az abszolút többséget. A kisszámú horvátszlavonországi születésűekről nem szólva, a régi magyar határokon túlról származók között természetesen már egészen más arányokat látunk. Miskolc törzsökös felekezete, a református, a külföldiek között már egészen jelentéktelen számra zsugorodik össze, dominál itt a római katolikus (60·6%), ellenben feltűnő, hogy az izraeliták a külföldi születésűek között is 20·2%-kal szerepelnek. Ezt a magas arányt a Galiciából beköltözöttek idézik elő.

Minden városban meg lehet figyelni, hogy a törzslakosság és a bevándorlottak területileg másképen helyezkednek el, illetőleg vannak a városnak olyan részei, ahol inkább a törzslakosság és olyan részei, ahol inkább a bevándorlottak vannak többségben. A bevándoroltaknak a törzslakos-

4. Miskolc lakossága születési hely szerint összevetve a vallással és anyanyelvvel 1910 és 1920-ban.
Population de Miskolc suivant le lieu de naissance, comparée à la religion et à la langue maternelle, en 1910 et 1920.

Vallás, anyanyelv <i>Religion, langue maternelle</i>	Összes népesség <i>Population totale</i>		Helybeli <i>Nés à Miskolc</i>		Borsodmegyei <i>Dans le comitat Borsod</i>		Más magyarországi — <i>Ailleurs en Hongrie</i>		Horvát-Szlavonországi — <i>En Croatie-Slavonie</i>		Külföldi <i>A l'étranger</i>	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920
A b s z o l ú t s z á m — N o m b r e s a b s o l u s												
R. kat. — <i>Cath. r.</i>	22.005	25.230	7.729	9.696	3.854	3.992	9.596	10.927	43	39	783	576
G. kat. — <i>Cath. grecs</i>	2.123	2.175	489	727	364	379	1.184	1.021	—	—	86	48
Ref. — <i>Calvinistes</i>	14.196	15.278	7.281	7.976	2.954	2.838	3.917	4.397	5	11	39	56
Ág. h. ev. — <i>Luthériens</i>	2.583	2.784	1.192	1.183	140	134	1.211	1.404	5	5	35	58
Görög keleti — <i>Gréco-orient.</i>	169	134	49	42	11	11	82	66	—	1	27	14
Unitárius — <i>Unitaires</i>	33	29	7	7	4	—	21	22	—	—	1	—
Izr. — <i>Israélites</i> . .	10.291	11.300	4.419	4.682	1.295	1.444	4.324	4.971	9	11	244	192
Baptista — <i>Baptistes</i>	45	23	13	10	8	8	24	5	—	—	—	—
Egyéb vallású — <i>Autres religions</i>	14	29	1	10	2	1	7	12	—	—	4	6
Összesen — Total	51.459	56.982	21.180	24.333	8.632	8.807	20.366	22.825	62	67	1.219	950
Magyar — <i>Hongrois</i>	49.099	55.359	21.088	24.277	8.571	8.764	19.026	21.914	45	54	369	350
Német — <i>Allemands</i>	948	867	35	15	9	7	476	474	13	4	415	367
Tót — <i>Slovaques</i> . .	749	486	24	27	49	34	610	393	—	—	66	32
Oláh — <i>Roumains</i> . .	97	25	5	—	—	—	90	24	—	—	2	1
Ruthén — <i>Ruthènes</i>	156	14	7	4	1	—	145	9	—	—	3	1
Horvát — <i>Croates</i> . .	8	10	1	—	—	1	—	—	4	8	3	1
Szerb — <i>Serbes</i> . .	12	2	—	—	—	—	5	1	—	1	7	—
Egyéb anyanyelvű — <i>Autres langues maternelles</i>	390	219	20	10	2	1	14	10	—	—	354	198
S z á z a l é k — %												
R. kat. — <i>Cath. rom.</i>	42·8	44·3	36·5	39·9	44·7	45·3	47·1	47·9	69·3	58·2	64·2	60·6
G. kat. — <i>Cath. grecs</i>	4·1	3·8	2·3	3·0	4·2	4·3	5·8	4·5	—	—	7·1	5·1
Ref. — <i>Calvinistes</i>	27·6	26·8	34·4	32·8	34·2	32·3	19·2	19·3	8·1	16·4	3·2	5·9
Ág. h. ev. — <i>Luthériens</i>	5·0	4·9	5·6	4·9	1·6	1·5	6·0	6·1	8·1	7·5	2·9	6·1
Görög keleti — <i>Gréco-orient.</i>	0·3	0·2	0·2	0·2	0·1	0·1	0·4	0·3	—	1·5	2·2	1·5
Unitárius — <i>Unitaires</i>	0·1	0·1	0·0	0·0	0·1	—	0·1	0·1	—	—	0·1	—
Izr. — <i>Israélites</i> . .	20·0	19·8	20·9	19·2	15·0	16·4	21·2	21·8	14·5	16·4	20·0	20·2
Baptista — <i>Baptistes</i>	0·1	0·0	0·1	0·0	0·1	0·1	0·1	0·0	—	—	—	—
Egyéb vallású — <i>Autres religions</i>	0·0	0·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·0	—	—	0·3	0·6
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Magyar — <i>Hongrois</i>	95·4	97·2	99·6	99·8	99·3	99·5	93·5	96·0	72·6	80·6	30·3	36·9
Német — <i>Allemands</i>	1·8	1·5	0·2	0·1	0·1	0·1	2·3	2·1	21·0	6·0	34·1	38·6
Tót — <i>Slovaques</i> . .	1·5	0·9	0·1	0·1	0·6	0·4	3·0	1·7	—	—	5·4	3·4
Oláh — <i>Roumains</i> . .	0·2	0·0	0·0	—	—	—	0·4	0·1	—	—	0·1	0·1
Ruthén — <i>Ruthènes</i>	0·3	0·0	0·0	0·0	0·0	—	0·7	0·0	—	—	0·2	0·1
Horvát — <i>Croates</i> . .	0·0	0·0	0·0	—	—	0·0	—	—	6·4	11·9	0·2	0·1
Szerb — <i>Serbes</i> . .	0·0	0·0	—	—	—	—	0·0	0·0	—	1·5	0·6	—
Egyéb anyanyelvű — <i>Autres langues maternelles</i>	0·8	0·4	0·1	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	—	—	29·1	20·8

ságtól eltérő felekezeti vagy nemzetiségi megoszlása tehát a város egyes kerületeire különböző mértékben nyomja rá a bélyegét. Különösen olyan városokban lehet ezt jól megfigyelni, ahol a lakosság vegyesen

mezőgazdasági és ipari foglalkozású s a mellett a kerületek úgy vannak megállapítva, hogy a város magva és az akörül képződött részek könnyen felismerhetők. Miskolc városnak a kerületi beosz-

tása, melyet a statisztikai hivatal is elfogadott közleményeiben, kevésbé alkalmas ilyen megfigyelésre, mert a város észak-déli és kelet-nyugati irányban a főutakon húzott két vonallal egyszerűen négy részre van vágva, s az így keletkezett kerületekben, amelyeknek mindegyikéhez belső és

külső részek tartoznak, a lakosság különböző felekezeti, foglalkozási, stb. megoszlása nem juthat annyira kifejezésre, mintha a belső városrész képez külön kerületet s a többiek pedig körülötte helyezkednek el. Mindazonáltal így is mutatkoznak bizonyos jellegzetes különbségek.

5. A lakosság vallásfelekezeti megoszlása kerületek szerint 1910-ben és 1920-ban.

Répartition de la population par confessions en 1910 et 1920, suivant les quartiers.

Városrész Quartiers	Jelenlévő népesség Population présente		E b b ő l — D o n t											
			róm. kat. cath. rom.		gör. kat. cath. grecs		ref. calvinistes		ág. hitv. ev. luthériens		izr. israélites		egyéb autres	
	1910 ¹⁾	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920
	S z á m s z e r i n t — N o m b r e													
I. kerület quartier	14.276	17.734	6.243	7.948	521	707	2.975	3.708	796	968	3.687	4.363	54	40
II. „	6.576	9.052	2.243	3.653	206	344	1.137	1.752	250	286	2.711	2.979	29	38
III. „	14.894	15.401	6.768	6.870	476	586	5.005	5.083	734	752	1.842	2.037	69	73
IV. „	12.009	12.697	5.031	5.579	359	445	3.986	4.041	679	693	1.870	1.895	84	44
Külterület Territoire extérieur	1.427	2.098	773	1.180	94	93	478	694	36	85	26	26	20	20
Összesen Total..	49.182	56.982	21.058	25.230	1.656	2.175	13.581	15.278	2.495	2.784	10.136	11.300	256	215
	S z á z a l é k b a n — E n %													
I. kerület quartier	100·0	100·0	43·8	44·8	3·7	4·0	20·8	20·9	5·6	5·5	25·8	24·6	0·3	0·2
II. „	100·0	100·0	34·1	40·3	3·1	3·8	17·3	19·4	3·8	3·2	41·3	32·9	0·4	0·4
III. „	100·0	100·0	45·5	44·6	3·2	3·8	33·6	33·0	4·9	4·9	12·4	13·2	0·4	0·5
IV. „	100·0	100·0	41·9	43·9	3·0	3·5	33·2	31·8	5·6	5·5	15·6	14·9	0·7	0·4
Külterület Territoire extérieur	100·0	100·0	54·2	56·3	6·6	4·4	33·5	33·1	2·5	4·0	1·8	1·2	1·4	1·0
Összesen Total..	100·0	100·0	42·8	44·3	3·4	3·8	27·6	26·8	5·1	4·9	20·6	19·8	0·5	0·4

¹⁾ Polgári népesség. — Population civile.

A római katolikusok a négy kerület mindegyikében hasonló arányszámban szerepelnek, csupán a második kerületben szorulnak egy kissé vissza a zsidók ottani nagy száma miatt, de a kiegyenlítődéshoz rohamosan folyik, mert éppen ebben a kerületben cserélődtek fel a szerepek a katolikusok és a zsidók között az utóbbi évtizedben. A külterületen már abszolút többségben van a római katolikusság, a református törzslakosság is itt a legerősebb, viszont a zsidók a külterületen alig fordulnak elő. A reformátusok aránya a belterületen 19·4 és 33·0% között mozog, tehát elég nagy kilengést mutat. Még nagyobbak a végletek az izraelitáknál, akik a második kerületben (északkeleti rész) 32·9%-ot ér-

nek el, a harmadikban azonban (délnyugati rész) arányuk 13·2%-ra száll le.

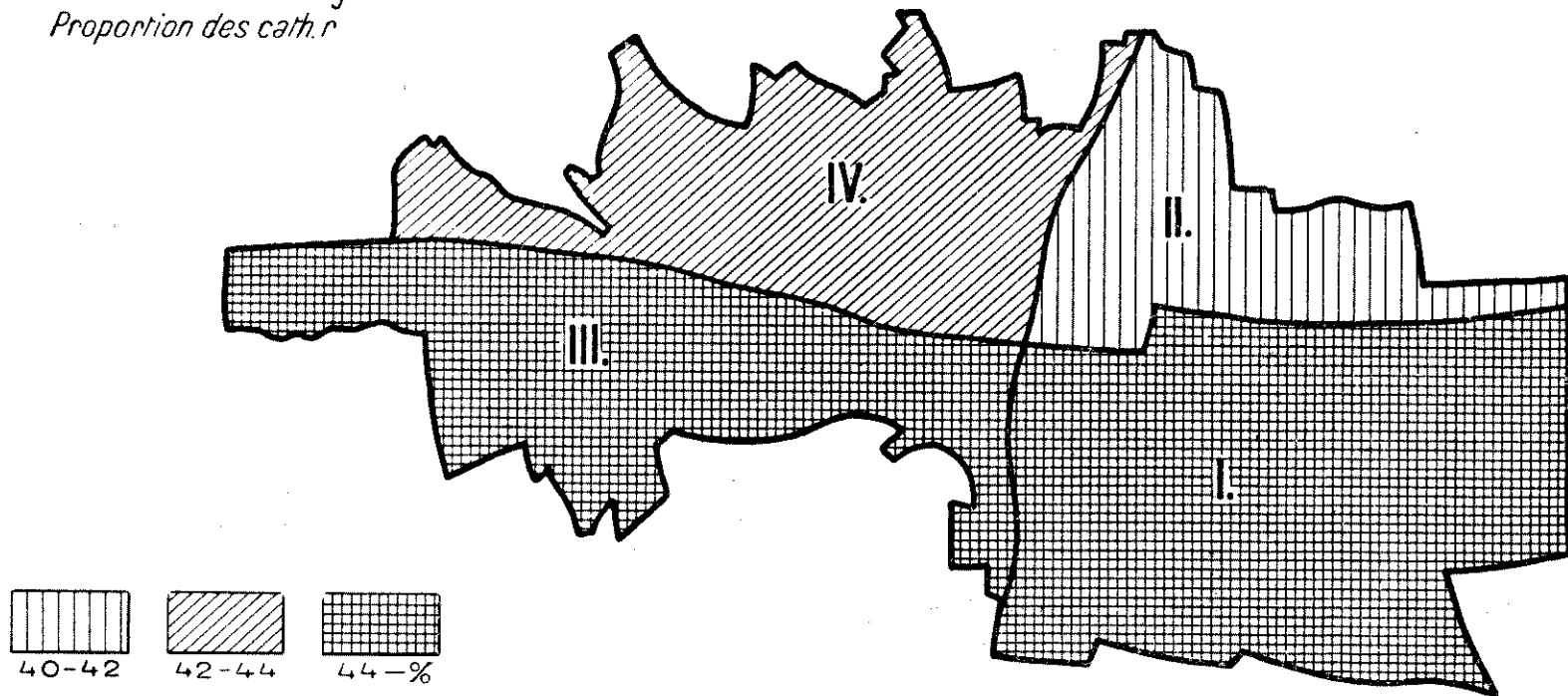
Ami a tíz év alatti változásokat illeti, a római katolikusok a harmadik kerület kivételével mindenütt tért foglaltak, a reformátusok csak az első és a második kerületben, a zsidók aránya ellenben a harmadik kerület kivételével mindenütt *csökkent*.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az 1910. évi adatokkal való összehasonlítás nem nyugszik biztos alapokon, mert 1910-ben a katonai népesség nem volt kerületek szerint feldolgozva s így az 1910. évi adatok csak a polgári népességre vonatkoznak, míg az 1920. évi adatokban az akkor még nagyszámú le nem szerelt katonaság és azok családtagjai is bennfoglaltatnak.

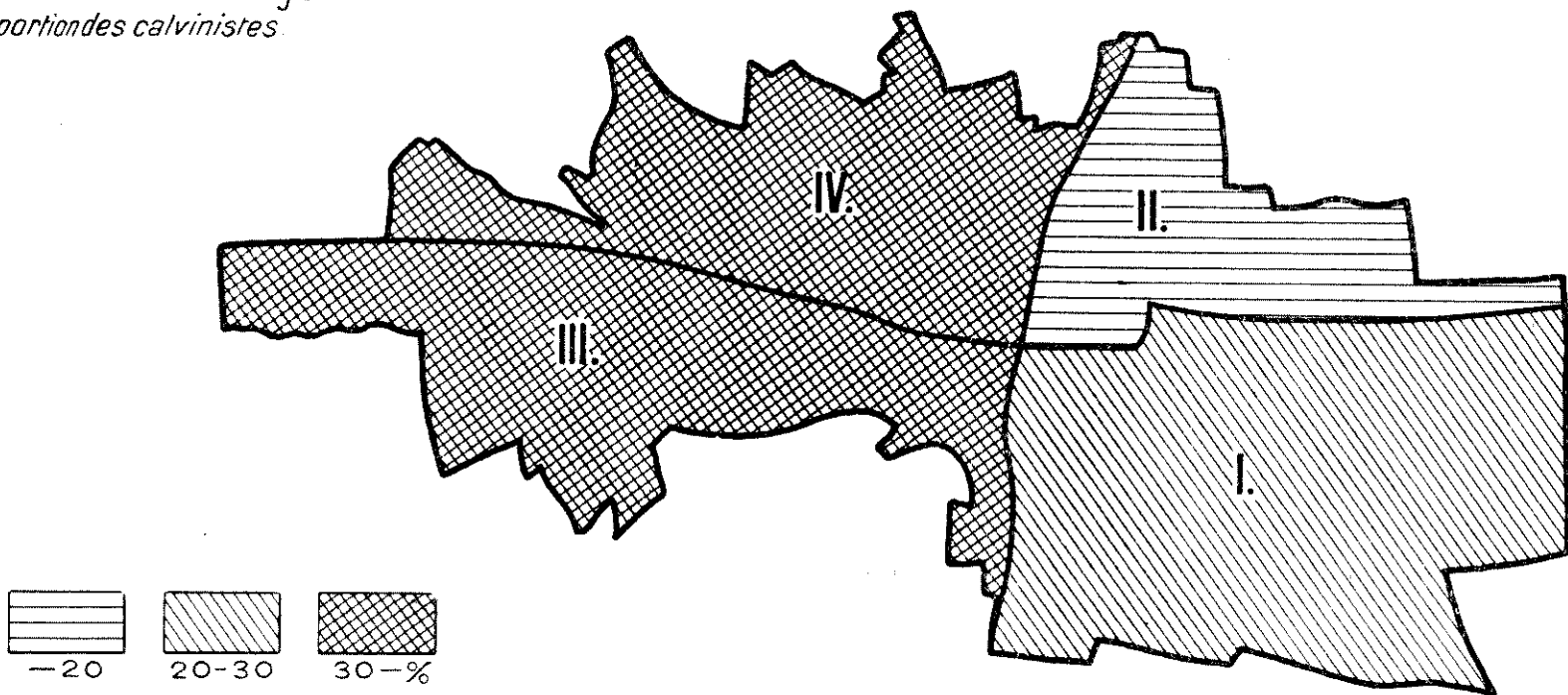
A FŐBB HITFELEKEZETEK ARÁNYA MISKOLC BELSŐ TERÜLETÉN KERÜLETEK SZERINT.

Proportion, par arrondissements, des principaux cultes dans le territoire intérieur de Miskolc

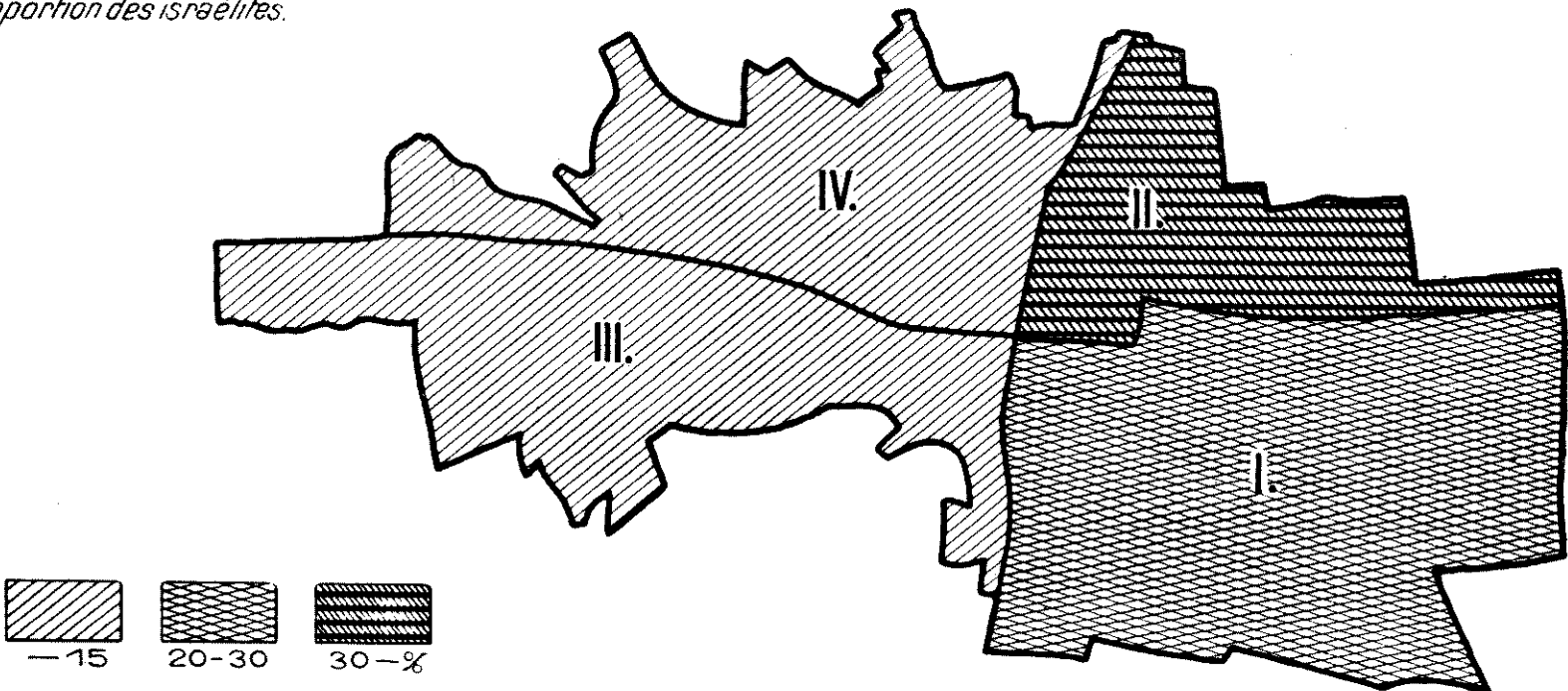
A róm. kát. -ok aránya.
Proportion des cath. r

A reformátusok aránya.
Proportion des calvinistes

Az izraeliták aránya
Proportion des israélites

Miskolc város lakossága régebben úgyszólván kizárólag magyar volt, amiről Miskolc város történetében szereplő tiszta magyar nevek is élénken tanuskodnak. Az ipar fejlődése és a bevándorlás növekedése folytán idegen elemek is kerültek Miskolc lakosságába, úgyhogy az 1880. évi népszámlálás, amely a lakosságot első ízben vette fel anyanyelv szerint, 90·2% magyart talált, a németek aránya ekkor 4·3, a tótoké 3·9% volt. A magyar környezet azóta az idegen anyanyelvűek kis számát is úgyszólván teljesen beolvasztotta. A 6. sz. tábla mutatja ezt a folyamatot, amely táblába mindjárt a magyarultudás fejlődését is beállítottuk.

6. A népesség megoszlása a három főnemzetiség között és a magyar nyelvtudás fejlődése 1880-tól 1920-ig.

Répartition de la population suivant les trois principales nationalités et développement de la connaissance de la langue hongroise, de 1880 à 1920.

É v Année	Magyar Hongrois	Német Allemands	Tót Slovaques	A nem magyar anyanyelvűek közül Non Hongrois	Az egész lakosságból Sur la population totale
				magyarul tud sachant le hongrois	
1880 ¹⁾	90·2	4·3	3·9	74·9	97·6
1890 ¹⁾	91·1	4·0	3·6	69·4	97·3
1900 ¹⁾ ²⁾	94·2	2·2	2·3	68·1	98·1
	92·4	2·7	2·6	59·1	96·9
1910 ²⁾	95·4	1·8	1·5	74·9	98·9
1920 ²⁾	97·2	1·5	0·9	91·0	99·8

¹⁾ Polgári népesség. — *Population civile.* ²⁾ Polg. és kat. népesség. — *Population civile et militaire.*

Az 1900. évi adatoknál látszik, hogy a katonaság beszámítása, vagy be nem számítása milyen különbséget idéz elő ebben a tekintetben. A fokozatos fejlődés azonban mindenesetre kitűnik; ma már a város lakosságának 97·2%-a a magyart vallja anyanyelvül. A nem magyarok közül magyarul tudóknál nem látszik ez a következetes növekvés, mert itten az idegen bevándorlók kisebb vagy nagyobb száma is befolyásolja az adatokat, továbbá az a körülmény is, hogy az idegenek közül is sokan, akik megtanulták a magyar nyelvet, a következő népszámlálásnál már magyaroknak vallják magukat. A magyarultudás tényleges fejlődését jobban mutatják az utolsó oszlop számai, amelyeknek végső eredménye az, hogy 0·2% kivételével ma már Miskolcon mindenki tud magyarul. A magyar nyelv kizárólagosságát, illetőleg kizáróla-

gosságra való törekvését mutatják azok az adatok, amelyek a csak magyarul tudók arányára vonatkoznak. 1890-ben a népességnek 68·7%-a volt olyan, amely csak magyarul beszélt, 1920-ig ez a százalék már 75·2-re emelkedett.

Hogy a magyar anyanyelvűek aránya miként emelkedett az egyes felekezetek hívei között, a 7. számú tábla mutatja.

7. A magyar anyanyelvűek aránya az egyes hitfelekezetek hívei között 1890—1920.

Proportion des habitants de langue maternelle hongroise dans les différentes confessions, 1890—1920.

Hitfelekezet Confessions	Magyar anyanyelvű — Langue maternelle hongroise			
	1890	1900	1910	1920
Róm. kat. — Cath. rom.	85·3	89·3	93·8	96·0
Gör. kat. — Cath. grecque	77·8	67·6	82·6	95·0
Református — Calvi- niste	99·7	99·7	99·7	99·8
Ág. hitv. ev. — Lu- thérienne	75·6	84·5	89·7	90·7
Izraelita — Israélite	95·0	96·7	97·4	98·3

Legmagyarabb felekezet természetesen a református és érdekes, hogy utána az izraeliták következnek, akiknek 98·3%-a vallotta a magyart anyanyelvül. A róm. katolikusok csak harmadsorban következnek, majd a gör. katolikusok, végül az ágostaiak zárják be a sort. E két utóbbi felekezet az, mely jórészt idegen nyelvű (gör. katolikusoknál rutén és tót, az ágostaiaknál német és tót) anyanyelvű bevándorlókka növekedett. Dícséretükre legyen mondva, viszont a magyarosodás is e két felekezetenél volt legnagyobb mértékű, ma már magyarság tekintetében csak kevéssel maradnak el a többiek mögött.

A magyar nyelv megtanulása folytán az idegen anyanyelvűek között természetesen rohamosan fogy azoknak a száma, akik csak anyanyelvükön beszélnek, így 1910-ben a németeknek még 13·5%-a csak anyanyelvén beszélt, 1920-ban már csak 8·8%-a. A tótoknál ez az arányszám 9·9%-ról 10 év alatt 3·3%-ra csökkent. Ezzel szemben a csak magyarul tudók aránya az utolsó évtizedben minden felekezetenél növekedett, így a róm. katolikusoknál 77·4%-ról 78·2-re, a gör. katolikusoknál 64·1-ről 77·1-re, az ágostaiaknál 54·9-ről 57·3-ra és

az izraelitáknál 50·0% -ról 52·2-re. Látjuk tehát, hogy Miskolcon még a zsidóknak is több mint fele csak magyarul beszél. Ebben a tekintetben csak Hódmezővásárhely és Debrecen múlja felül Miskolcot, ahol ez a százalék valamivel magasabb.

Népszámlálásunk 1910 óta a kölcsönös

nyelvismeretet is teljes részletességgel feldolgozza, s ezek az adatok érdekes világot vetnek az egyes községek és városok nyelvi átalakulására s a nyelvismeretnek különböző fejlődésére. Miskolcra vonatkozólag a szóbanforgó adatok a főbb nyelveket véve, a következők:

8. A kölcsönös nyelvtudás fejlődése a magyarok, németek és a tótok között 1910—1920.

Pénétration réciproque des langues, de 1910 à 1920, parmi les Hongrois, les Allemands et les Slovaques.

É v Année	Habitants de langue maternelle						Az összes népességből általában De la population totale, combien savaient en général		
	A magyar — hongroise		A német — allemande		A tót — slovaque		magyarul le hongrois	németül l'allemand	tótul le slovaque
	anyanyelvűek közül — parlant								
	német allemand	tót slovaque	magyar hongrois	tót slovaque	magyar hongrois	német allemand	t u d		
nyelven is beszél									
A b s z o l ú t s z á m b a n — N o m b r e s a b s o l u s									
1910	8.805	3.310	701	237	657	97	50.867	10.043	4.352
1920	10.144	3.666	773	210	468	61	56.836	11.171	4.397
S z á z a l é k b a n — E n %									
1910	17·9	6·8	73·9	25·0	87·7	13·0	98·9	19·5	8·5
1920	18·1	6·6	89·1	24·2	96·3	12·6	99·8	19·6	7·7

Látjuk, hogy annak ellenére, hogy a német és a tót bevándorlás majdnem egyforma arányú volt Miskolcra, mégis a német és a tót nyelv ismerete rendkívüli különbségeket mutat, természetesen a tót nyelv hátrányára. A magyar anyanyelvűek közül u. i. csak 6·6% beszél tótul, míg németül 18·1%. A magyarok tót nyelvismerete hozzá még csökkent is 1910 óta, a német nyelvismeret ellenben — valószínűleg a háború hatása alatt — még növekedett is. A tótok közül viszont többen tudnak magyarul, mint a németek közül, ellenben érdekes, hogy a németek közül tótul aránylag többen beszélnek, mint megfordítva a tótok közül németül. Ennek az a valószínű magyarázata, hogy a miskolci németeknek jó része a Felvidékről, különösen Szepes megyéből származik, akik tehát a tót nyelv ismeretét születési helyükről hozták magukkal. A németek és tótok kölcsönös nyelvismerete azonban csökkenőben van.

Ha anyanyelvre való tekintet nélkül azt vizsgáljuk, hogy hányan tudnak egyáltalán a három fő nyelven, úgy kiderül, hogy magyarul a lakosságnak 99·8, németül 19·6 és tótul 7·7% -a beszél. Úgy a magyar, mint a német nyelvismeret is terjedt a városban, a tót nyelvismeret azonban csökkent, de még így is jóval magasabb, mint bármely

más törvényhatósági jogú városban (Budapestben ez az arány 6·6%).

Lássuk már most, hogy a lakosság általános műveltsége, kulturális fejlődése tekintetében milyen helyet foglal el Miskolc városaink között. Az általános műveltség, az írni-olvasni tudás Miskolcon az utolsó 40 év alatt a következő fejlődést mutatja:

9. sz. Az írni-olvasni tudás fejlődése 1880-tól 1920-ig.

Développement, de 1880 à 1920, de la proportion de la population sachant lire et écrire.

É v Année	Írni olvasni tud — Savaient lire et écrire	
	az összes népességből sur la population totale	a 6 éven felüliek közül sur les habitants de plus de 6 ans
	% · b a n — e n %	
1880	54·0	62·7
1890	62·1	72·6
1900	69·0	80·7
1910	75·2	86·3
1920	82·9	90·9

A 6. éven felüli lakosságból e szerint majdnem 91% tud írni-olvasni. Ezt az arányszámot csak akkor értékelhetjük, ha tudjuk azt, hogy ennél magasabbat a városi törvényhatóságok közül Budapest kivül csak Sopron, Győr és Székesfehérvár

tud felmutatni, tehát a művelt dunántúli városok, de még ezek közül is Pécssett kevesebb az írni-olvasni tudó, mint Miskolcon. 1880 óta a fejlődés is igen nagy arányú, nagyobb, mint általában a törvényhatósági jogú városokban. Természetesen az arányszám növekvésével a százalék szám-beli emelkedése mindig lassúbb lesz (9·9, 8·1, 5·6, 4·6). A fejlődéssel azonban a város meg lehet elégedve, különösen ha pl. a tj. városok közül a legközelebb eső Debrecen hasonló viszonyaival vetjük össze ezeket az adatokat. Debrecenben u. i. az írni-olvasni tudók aránya az utolsó 40 év alatt 72·6%-ról csak 86·3%-ra növekedett, míg Miskolcon 62·7%-ról 90·9%-ra nőtt. Miskolc tehát e tekintetben túlszárnyalta Debrecenét, holott 40 évvel előbb még jóval mélyebb színvonalon állott lakóinak általános műveltsége.

Az írni-olvasni tudás fejlődése természetesen valamennyi vallásfelekezetre kihatott, amint azt a 10. számú tábla mutatja.

10. Az írni-olvasni tudók aránya az egyes fontosabb felekezetek szerint 1890—1920.

Proportion des habitants sachant lire et écrire, suivant les principales confessions, 1890—1920.

É v Année	Róm. kat. Cath. rom.	Gör. kat. Cath. grecs	Reform. Calvinistes	Ág. hitv. év. Luthériens	Izr. Israélites
	vallású népességből ír-olvas i) — savaient lire et écrire, en % des habit. des confessions ci-dessus 1)				
1890 2)	57·5	49·6	62·7	75·8	66·3
1900	65·6	55·6	68·7	79·5	76·4
1910	73·0	65·4	74·2	83·6	81·0
1920	79·9	77·0	83·4	89·0	88·6

1) A 6 éven aluliakat is beszámítva. — Y compris les habitants de moins de 6 ans. — 2) Polgári népesség — Population civile.

Legműveltebbnek mutatkoznak úgy itt, mint másutt is, az ágostaiak és az izraeliták. Az utóbbiaknál azonban az arányszám javulása sokkal nagyobb volt, mint az ágostaiaknál, úgyhogy most már alig maradnak e tekintetben az ágostaiak mögött. Általános műveltség tekintetében azután a reformátusok következnek, majd a róm. katolikusok és végül a gör. katolikusok, az utóbbiak azonban a legnagyobb haladást tették az elmúlt évtizedekben, úgyhogy a különbség az általános műveltség tekintetében enyhült az egyes vallásfelekezetek hívei között.

Az egyes városrészek lakossága az általános műveltség tekintetében nem mutat

lényegesebb különbségeket, csupán a külterületi népesség áll természetesen kissé alacsonyabb nívón (71·5%), mint a belterület lakossága (83·1%).

Érdekes képet kapunk, ha az írni-olvasnitudást s annak fejlődését az egyes korcsoportok szerint figyeljük meg. Ezeket az adatokat a 11. számú tábla tartalmazza.

11. Az írni-olvasni tudók aránya korcsoportonként 1910-ben és 1920-ban.

Proportion, par groupes d'âges, des habitants sachant lire et écrire, en 1910 et 1920.

Korcsoport Groupes d'âges	Írni-olvasni tudók aránya Proportion des habitants sachant lire et écrire		Javulás Amélioration
	1910	1920	
6—11	83·2	84·0	0·8
12—14	96·2	96·7	0·5
15—19	94·1	96·9	2·8
20—29	89·8	95·8	6·0
30—39	87·2	93·9	6·7
40—49	80·9	89·4	8·5
50—59	80·4	82·9	2·5
60—69	70·0	78·8	8·8
70—79	65·7	72·6	6·9
80—	58·6	67·8	9·2
A 6 éven felül általában En général, population de plus de 6 ans	86·3	90·9	4·6

Valamennyi felsorolt korcsoportban javult az arányszám 10 év alatt. A világháború hatása azonban itt is meglátszik, mint általában mindenütt. A legfiatalabb korcsoportokban, amelyeknek egy része a háború alatt járt iskolába, a fejlődés nem kielégítő. Igaz, hogy itt, különösen a 12—20 év közöttiekénél, az arányszám már olyan magas, hogy a további növekvés nem várható az eddigi mértékben, mégis azt hisszük, hogy e két korcsoportban az írni-olvasni tudók arányszáma — ha a világháború nem jön közbe — már megközelítette volna a 100%-ot.

Minthogy a fentebbi táblán a 20. életévtől kezdve 10 éves korcsoportok szerepelnek, azt is megfigyelhetjük, hogy egy-egy tízéves korcsoport írni-olvasni tudása hogyan fejlődött tíz év alatt, vagyis az 1910-ben 20—29 évesek, akik 1920-ban már 30—39 évesek korcsoportjába tartoznak, 1920-ban milyen arányban tudnak írni-olvasni. Az összehasonlítást a 12. számú tábla adja.

Egy korcsoport kivételével tehát mindenütt növekedett az írni-olvasni tudók aránya, ami azt mutatja, hogy felnőtt kor-

12. A felnőtt korban írni-olvasni megtanultak aránya az utolsó évtizedben.

Proportion, dans les dix dernières années, des habitants ayant appris lire et écrire à l'âge adulte.

Év Année	Korcsoport Groupes d'âge	Írni-olvasni tudók aránya - <i>Proportion</i> des hab. sachant lire et écrire	Év Année	Korcsoport Groupes d'âge	Írni olvasni tudók aránya - <i>Proportion</i> des hab. sachant lire et écrire	Különbség a két % között — <i>Différence</i> entre les deux %
1910	20—29 éves- ans	89·8	1920	30—39 éves- ans	93·9	+ 4·1
"	30—39 "	87·2	"	40—49 "	89·4	+ 2·2
"	40—49 "	80·9	"	50—59 "	82·9	+ 2·0
"	50—59 "	80·4	"	60—69 "	78·8	— 1·6
"	60—69 "	70·0	"	70—79 "	72·6	+ 2·6

ban is sokan megtanulnak írni-olvasni. Az iskolán kívüli népművelés terjedésével még kedvezőbb fejlődésre van kilátás. Természetesen az utolsó rovat arányszámai nem mutathatják a teljesen helyes és valódi képet erről a fejlődésről, mert hiszen tíz esztendő múlva nem teljesen ugyanazokról az emberekről van szó, a tíz év előtt élteknek egy része elhal, más része elvándorol s viszont helyükbe hasonló korúak jönnek s e mellett az írni-olvasni tudók és az analfabéták különböző halandósága is befolyásolhatja a számokat, mégis valószínűnek tartjuk, hogy az arányszámoknak majdnem általános emelkedése az írni-olvasni tudásnak a felnőtt korban való megszerzését igazolja.

Ami a magasabb rendű műveltséget, vagyis a középiskolai és főiskolai végzettséget illeti, erre nézve Miskolcon az utolsó két népszámlálás idejében a következő adatokat találjuk:

13. A középiskola kisebb-nagyobb fokozatait végzettek százalékos aránya nemek szerint 1910-ben és 1920-ban.

Proportion % des habitants ayant fait l'école moyenne suivant les classes qu'ils ont faites et le sexe, en 1910 et 1920.

Év Année	<i>Proportion % des habitants ayant fait</i>								
	A középiskola 8 osztályát 8 classes			A középiskola 6 osztályát 6 classes			A középiskola 4 osztályát 4 classes		
	végzettek aránya %-ban — <i>d'école moyenne</i>								
	férfi - sexe masc.	nő sexe fem.	együtt ensemble	férfi - sexe masc.	nő sexe fem.	együtt ensemble	férfi - sexe masc.	nő sexe fem.	együtt ensemble
1910	6·1	1·1	3·6	7·9	2·7	5·3	15·0	9·7	12·4
1920	9·5	1·8	5·6	11·9	4·2	8·0	23·2	17·8	20·5

Nemre való tekintet nélkül e szerint Miskolc lakosságából 4 középiskolát végzett 20·5%, 6 középiskolát 8·0% és teljes középiskolát 5·6%. Hozzátehetjük még ehhez, hogy főiskolát végzett a lakoságnak

1·9% -a; ezt az adatot nem vettük be a fentebb táblába, mert 1910-ről nem rendelkezünk hasonló adattal. Ha Miskolc város adatait a többi városokéval összehasonlítjuk, kiderül, hogy Budapestet és Sopront kivéve egy város sincs, amely a magasabb műveltség tekintetében kedvezőbb helyzetben lenne, mint Miskolc. Sopronban is az a helyzet, hogy a középiskola négy osztályát végzettek kisebb arányban vannak, mint Miskolcon. Ami pedig a főiskolai végzettséget illeti, a fővároson kívül csak Sopronnak és némileg Győrnek van kedvezőbb arányszáma. A három egyetemen bíró vidéki város: Pécs, Szeged és Debrecen kulturális nivója sem a főiskolai, sem a középiskolai végzettség tekintetében nem éri el Miskolcét.

Mindenesetre része van ebben annak a körülménynek, hogy Budapest után Miskolcon van aránylag a legtöbb izraelita lakos, kik között tudvalevőleg a középiskolai és főiskolai végzettség sokkal gyakoribb, mint a keresztényeknél, aminek az a magyarázata, hogy a zsidók már foglalkozásuk természetéből kifolyólag nagyobb kulturális hajlandósággal és főképen kedvezőbb anyagi viszonyokkal bírnak. A miskolci adatok is mutatják, hogy a zsidók között jóval több a főiskolát és középiskolát végzettek száma. A 14. sz. táblán vannak erre vonatkozólag összefoglalva az adatok.

Látjuk, hogy az összes népességben elfoglalt arányuknál úgy az izraeliták, mint a keresztények közül az ágostaiak minden műveltségi csoportban jóval nagyobb számmal szerepelnek, mint a népességben. A zsidók azonban inkább a középiskolai alsóbbfokú képzettséget szerzik meg, míg az ágostai evangélikusok arányszáma éppen a magasabbfokú képzettséggel bírók csoportjai felé nő következetesen, úgy, hogy a főiskolát végzettek között kétszeresen magasabb arányban szerepelnek, mint a lakosságban. Bizonyára része van ebben az

14. A közép- és főiskolát végzettek megoszlása főbb vallásfelekezetek szerint (1920).

Répartition, suivant les principales confessions, des habitants ayant fait l'école moyenne ou une Haute école (1920).

Megnevezés — Désignation	Összesen Total	E b b ő l					D o n t				
		r. kat. cath. rom.	g. kat. cath. greco	ref. calvi- nistes	ág.h.ev. luthé- riens	izr. israé- lites	r. kat. cath. rom.	g. kat. cath. greco	ref. calvi- nistes	ág.h.ev. luthé- riens	izr. israé- lites
		abszolút sz. — nombres absolus					százalék — %				
Főiskolát végzett — Ont fait une Haute école ..	1.104	445	16	279	105	254	40.3	1.4	25.3	9.5	23.0
A középiskola 8 osztályát végezte — Ont fait 8 classes d'école moyenne	3.203	1.285	70	677	282	872	40.1	2.2	21.1	8.8	27.2
A középiskola 6 osztályát végezte — Ont fait 6 classes d'école moyenne	4.559	1.727	95	919	380	1.418	37.9	2.1	20.2	8.3	31.1
A középiskola 4 osztályát végezte — Ont fait 4 classes d'école moyenne	11.680	4.470	262	2.342	897	3.671	38.3	2.2	20.1	7.7	31.4

Eperjesről Miskolcra menekült ágostai h. evangélikus jogakadémiának, amely a népszámlálás évében már másfél év óta Miskolcon folytatta működését. Legrosszabbul állanak magasabb műveltség tekintetében a legszegényebb néposztályhoz tartozó gör. katolikusok, kik a lakosságban elfoglalt 3.8%-os arányukkal szemben a középiskolát végzettek között csak 2.2, a főiskolát végzettek között pedig csak 1.4%-kal szerepelnek.

Miskolcot, amint fentebb is említettük, már földrajzi helyzete is iparos- és kereskedővárossá predesztinálja. Mióta részletes és pontos adataink vannak a lakosság fog-

lalkozásáról, azóta Miskolcon az őstermelésnek szerepe egészen jelentéktelen; a régebben nagyarányú szőlőművelés, amely az ipar és kereskedelem mellett sok embernek adott kenyeret, ma már számszerint is és aránylag is jóval kisebb részt kér Miskolc gazdasági életében. A 15. sz. táblán bemutatjuk a lakosság foglalkozási viszonyait az utolsó három népszámlálás szerint.

Az őstermelés 5.1%-ával szemben az iparforgalmi lakosság 61.9%-ot képvisel Miskolc lakosságában. Ebből természetesen legnagyobb rész esik az iparra, 38.5%, míg a kereskedelem és hitel 12.0, a közlekedés 11.2%-kal szerepel. Az utolsó népszámlálás

15. A népesség megoszlása foglalkozási főosztályok szerint 1900–1920-ig.

Répartition de la population suivant les principales classes de professions, de 1900 à 1920.

Év Année	Összes népesség Population totale	Őstermelés Production du sol	Bányászat és kohászat Extraction minière et hauts fourneaux	Ipar — Industrie	Kereskedelem és hitel Commerce et crédit	Közlekedés Transports	Bányászat, ipar és forgalom — Mines, industrie, commerce, crédit et transports	Köszölgélat és szabadfoglalkozások Services publ. et professions libérales	Véderő Défense nationale	Napszámok k. m. n. Journaliers spéciaux non. dénom.	Házi cselédek Domestiques	Egyéb és ismeretlen fogl. — Autr. et professions inconn.
Abszolút számokban — Nombres absolus												
1900	43.096	3.201	15	17.794	4.369	4.690	26.868	3.137	2.511	1.515	2.246	3.618
1910	51.459	2.540	48	20.673	5.760	7.124	33.605	3.871	2.621	1.707	2.806	4.309
1920	56.982	2.897	97	21.950	6.816	6.390	35.253	4.962	4.694	958	2.108	6.110
Százalékban — %												
1900	100.0	7.4	0.1	41.3	10.1	10.9	62.4	7.3	5.8	3.5	5.2	8.4
1910	100.0	4.9	0.1	40.2	11.2	13.8	65.3	7.5	5.1	3.3	5.5	8.4
1920	100.0	5.1	0.2	38.5	12.0	11.2	61.9	8.7	8.2	1.7	3.7	10.7

adatai azonban magukon viselik a háború-
okozta természetellenes változások képét.
Az előző békés évtizedben bizonyos követ-
kezetes, más ipari városokban is mutakozó
változások mentek végbe, amelyek meg-
feleltek az előző évtizedek fejlődési tenden-
ciájának is. Ez a tendencia abban nyilván-
ult, hogy az őstermelés fokozatos vissza-
fejlődésével, az iparforgalmi népesség tért
foglalt, ugyancsak növekedett az értelmi-
ség is és az úgynevezett középosztályúak
számának növekvésével s bizonyos mérték-
ben a vagyonosodás terjedésével egyidejűleg
a házi cselédek száma is szaporodott. A fej-
lődésnek ez a menete a világháború és az
azt követő gazdasági leromlás hatása alatt
megakadt, illetőleg sok tekintetben más
irányt vett. Az iparforgalomban foglalkoz-
tatottaknak egy része visszatért az ősi fog-
lalkozáshoz, ami mutatkozik egyrészt az
őstermelők számának növekvésében s vi-
szont az iparforgalmi népesség arányának

csökkenésében. A közzolgálat és szabad-
foglalkozásokhoz tartozók — röviden ér-
telmiség — növekvése azonban még na-
gyobb arányokat öltött, főképp a menekülé-
sek folytán. A véderőre vonatkozó 1920. évi
adatok nem reálisak, mert a népszámlálás
idejében még sok le nem szerelt katona volt,
sőt a leszerelték közül is azok, akik polgári
állást nem tudtak kapni, még katonáknak
mondták be magukat. A véderőkhöz tarto-
zók nagy száma tehát, amely a valóságnak,
s különösen a mai viszonyoknak nem felel
meg, meglehetősen zavarja az adatok össze-
hasonlíthatóságát. Feltűnően megnőtt to-
vábbá az egyéb és ismeretlen foglalkozásúak
csoportja, amit részint szintén a menekül-
tek nagy száma idézett elő, azután a töme-
ges nyugdíjazások s az akkori viszonyok
között a foglalkozás nélküliek és különleges
foglalkozásokat űzők nagy száma. A viszo-
nyok határozott rosszabbodására mutat a
házi cselédek rohamos megfogyatkozása,

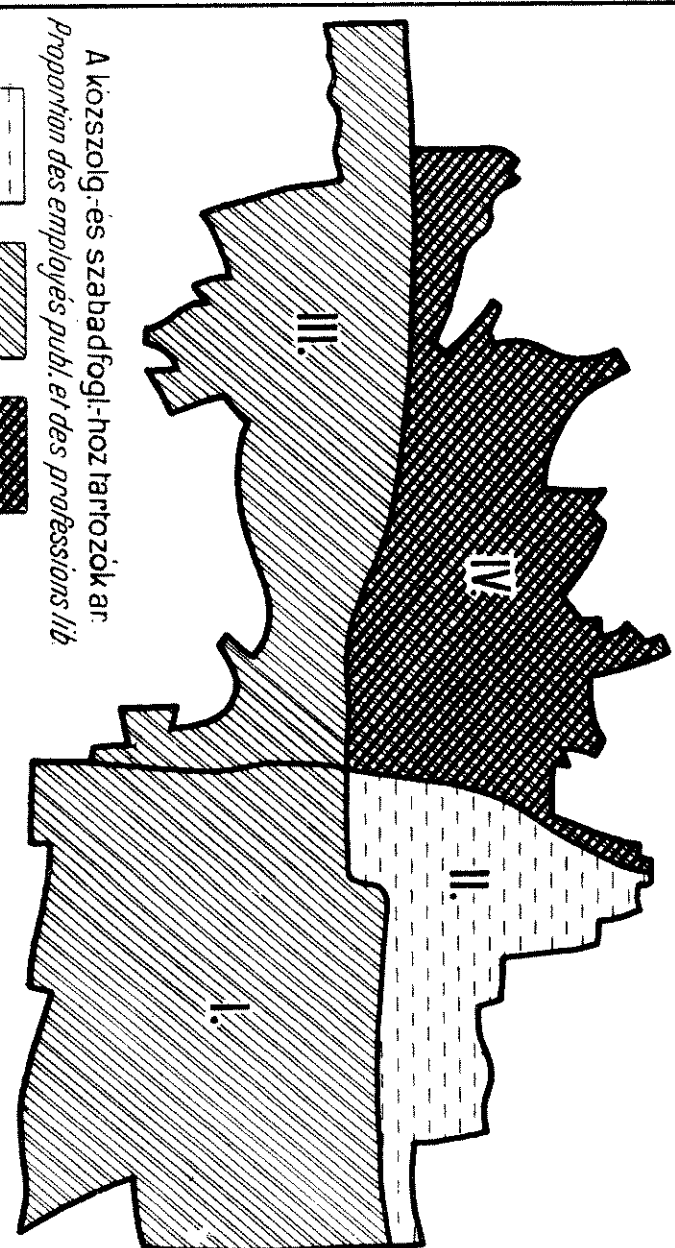
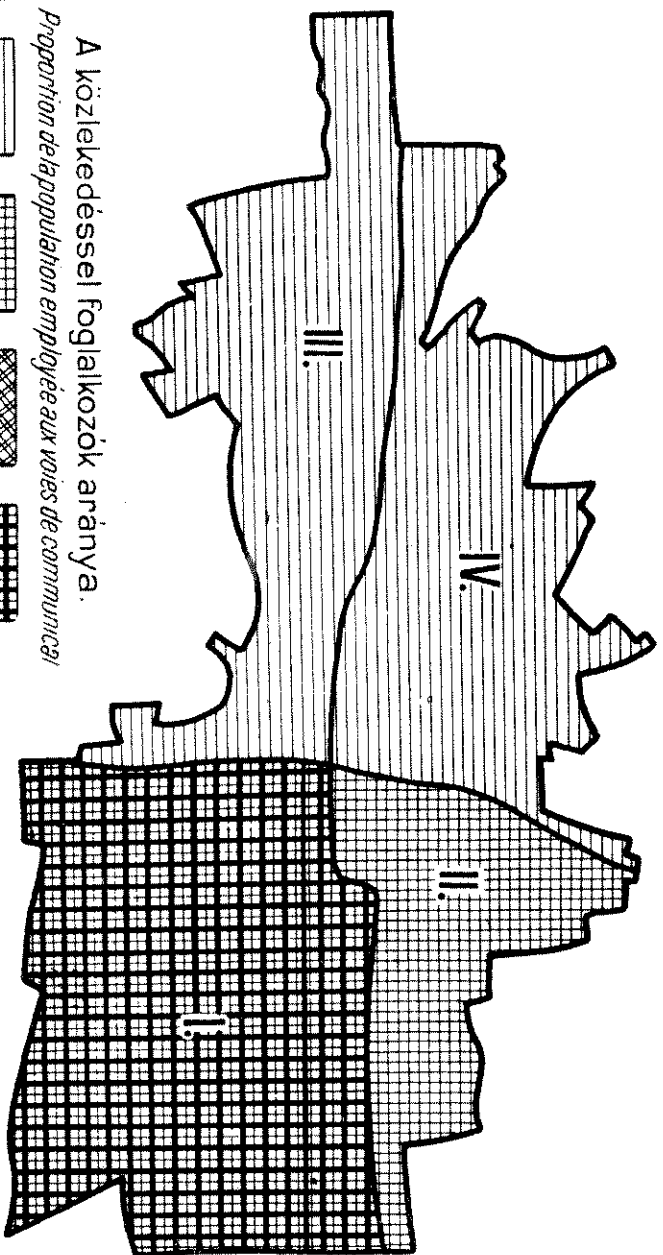
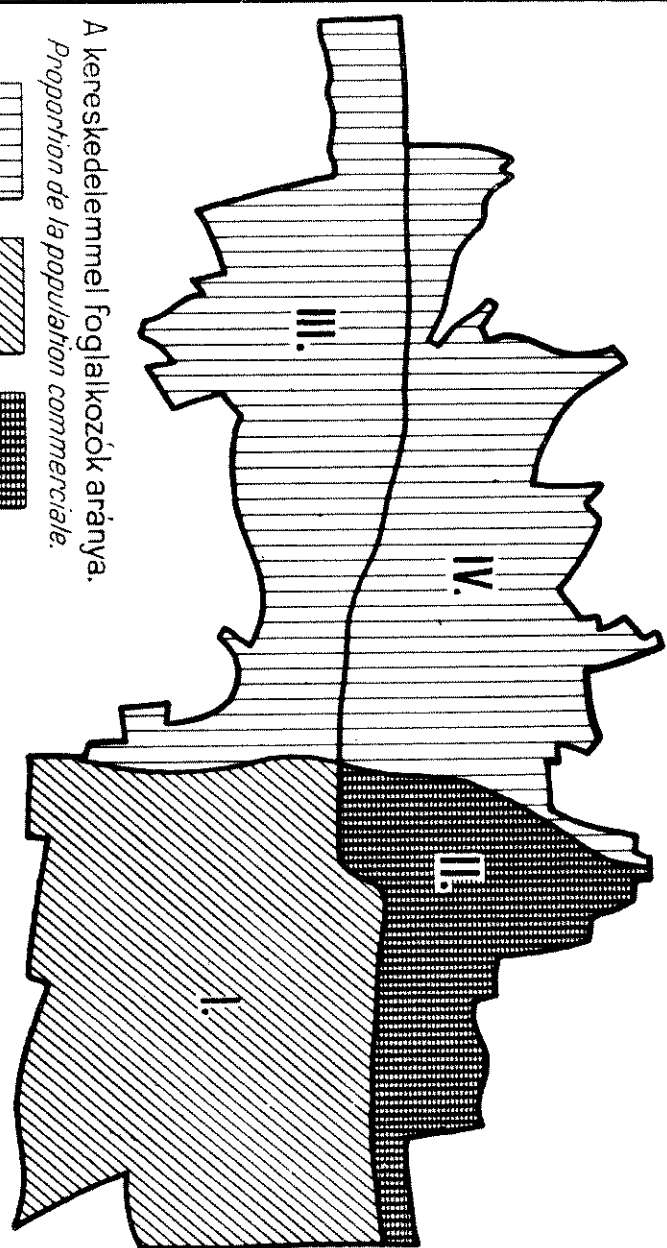
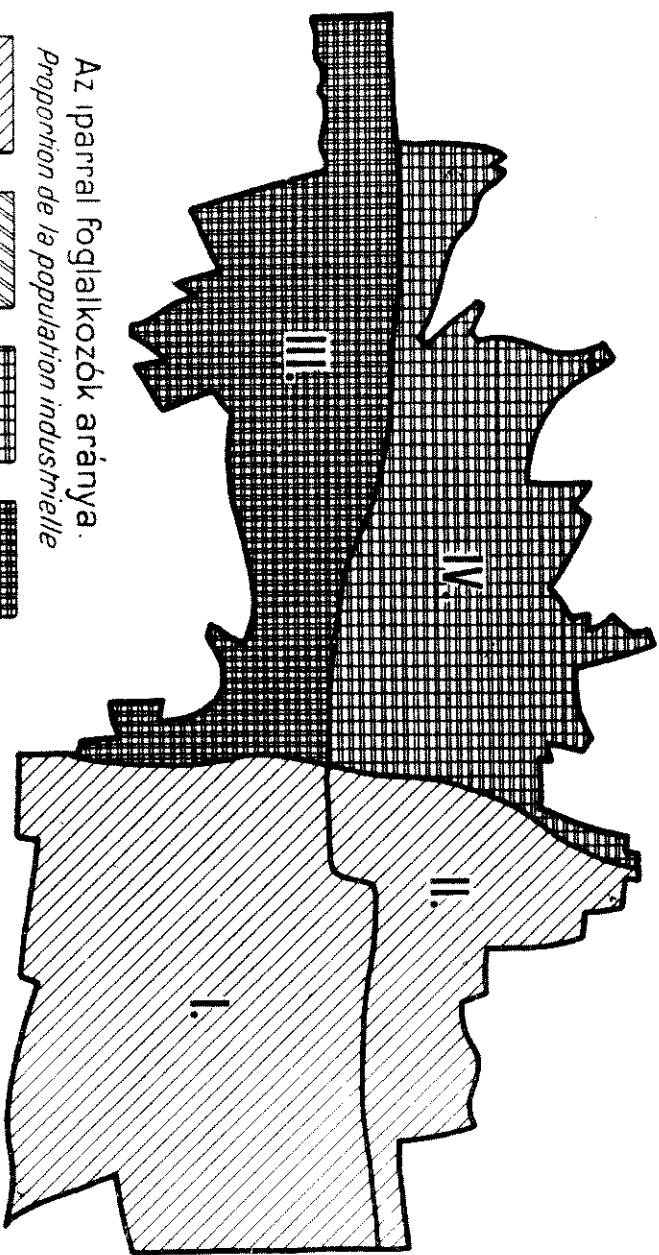
16. Foglalkozási főosztályok kerületek és területrészek szerint 1920-ban.

Principales classes de professions suivant les quartiers et les parties de territoire, en 1920.

Kerület Quartiers	Összes népesség Population totale	Őstermelés Production du sol	Bányászat és kohászat Extraction minière et hauts fourneaux	Ipar Industrie	Kereskedelem és hitel Commerce et crédit	Közlekedés Transports	Bányászat, ipar és for- galom - Extraction mi- nière, industrie, com- merce, crédit et transports	Közzolgálat és szabad- foglalkozások - Ser- vice publ. et professions libérales	Véderő Défense nationale	Napszamosok k. m. n. Journaliers spécial. non dénommés	Nyugdíjasok, tőkepén- zesek stb. - Retraités, rentiers, etc.	Házi cselédek Domestiques	Egyéb és ismeretlen fogl. - Autr. et professions inconn.
Abszolút számban — nombres absolus													
I. ker. Belterület — " quartier. Territoire intér.	17.734	368	7	5.873	2.418	3.752	12.050	1.088	1.153	80	1.562	589	844
II. " " "	9.052	244	9	2.730	1.710	649	5.098	517	2.208	36	398	414	137
III. " " "	15.401	815	45	7.537	1.413	905	9.900	1.454	690	582	1.033	549	378
IV. " " "	12.697	963	28	5.086	1.221	867	7.202	1.771	532	124	869	524	712
I—IV. ker. Belterület " quartiers. Territoire intérieur	54.884	2.390	89	21.226	6.762	6.173	34.250	4.830	4.583	822	3.862	2.076	2.071
Külterület — Territoire extérieur	2.098	507	8	724	54	217	1.003	132	111	136	143	32	34
Összesen — Total	56.982	2.897	97	21.950	6.816	6.390	35.253	4.962	4.694	958	4.005	2.108	2.105
Százalékban — %													
I. ker. Belterület — " quartier. Territoire intér.	100.0	2.1	0.1	33.1	13.6	21.2	68.0	6.1	6.5	0.4	8.8	3.3	4.8
II. " " "	100.0	2.7	0.1	30.1	18.9	7.2	56.3	5.7	24.4	0.4	4.4	4.6	1.5
III. " " "	100.0	5.3	0.3	48.9	9.2	5.9	64.3	9.4	4.5	3.8	6.7	3.5	2.5
IV. " " "	100.0	7.6	0.2	40.1	9.6	6.8	56.7	14.0	4.2	1.0	6.8	4.1	5.6
I—IV. ker. Belterület " quartiers. Territoire intérieur	100.0	4.3	0.2	38.7	12.3	11.2	62.4	8.8	8.4	1.5	7.0	3.8	3.8
Külterület — Territoire extérieur	100.0	24.2	0.4	34.5	2.6	10.3	47.8	6.3	5.3	6.5	6.8	1.5	1.6
Összesen — Total	100.0	5.1	0.2	38.5	12.0	11.2	61.9	8.7	8.2	1.7	7.0	3.7	3.7

A FŐBB FOGLALKOZÁSOK ARÁNYA MISKOLC BELSŐ TERÜLETÉN KERÜLETEK SZERINT.

Proportion, par arrondissements des principales professions dans le territoire intérieur de Miskolc.

17. A keresők száma foglalkozási főosztályok és főcsoportok szerint a férfiak és nők megkülönböztetésével a két utolsó népszámlálás idejében.

Population active suivant les principaux groupes de professions et le sexe, aux deux derniers recensements.

Megnevezés — Désignation	A keresők száma — Nombre de la pop. active					
	férfi — hommes		nő — femmes		összesen — tot.	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920
I. Östermelés — Production du sol:						
A) Mezőgazdaság és kertészet — <i>Agriculture et horticult.</i>	972	1.001	149	356	1.121	1.357
B) Erdészet és vadászat, szénégetés — <i>Sylvicult., chasse, carbonisation de bois</i>	7	7	.	1	7	8
C) Méhészet, selyem- és haltenyésztés — <i>Apiculture, séricicult., piscicult.</i>	.	.	.	.	.	.
D) Halászat — <i>Pêche</i>	.	1	.	.	.	1
I. Östermelés összesen — Production du sol au total	979	1.009	149	357	1.128	1.366
II. Bányászat, ipar és forgalom — Extraction minière, industrie, commerce, etc.						
A) Bányászat és kohászat — <i>Extraction minière et hauts fourneaux</i>	19	36	.	.	19	36
B) Ipar — <i>Industr.</i> — a) Tulajdonképeni ipar — <i>Ind. propr. dite:</i>						
I. Vas- és fémipar — <i>Métallurgie</i>	2.250	2.386	7	47	2.257	2.433
II. Gépgyártás és közlek. eszközök gyárt., stb. — <i>Construction mécanique, fabricat. de moyens de transport, etc.</i>	1.115	1.373	3	26	1.118	1.399
III. Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar — <i>Céramique, ind. de l'asbeste, verreries</i>	172	112	2	7	174	119
IV. Fa- és csontipar. — <i>Ind. du bois et des os</i>	405	432	6	26	411	458
V. Bőr-, sörte-, szőr-, toll-, stb. ipar — <i>Ind. du cuir, du poil, des plumes, etc.</i>	53	48	1	1	54	49
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	62	159	17	163	79	322
VII. Ruházati ipar — <i>Ind. de l'habillement</i>	1.470	1.386	856	900	2.326	2.286
VIII. Papiros ipar — <i>Ind. du papier</i>	15	8	.	3	15	11
IX. Élelmezési és élvezeti cikkek gyártása — <i>Fabricat. d'objets d'alimentation et de boissons</i>	675	607	89	102	764	709
X. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	53	39	5	10	58	49
XI. Építőipar — <i>Ind. du bâtiment</i>	778	703	7	3	785	706
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduct. et d'art</i>	123	135	25	37	148	172
XIII. Szállodás-, vendéglős- és kávéipar, stb. — <i>Hôtels, restaurants, cafés, etc.</i>	418	318	369	293	787	611
XIV. Egyéb és ismeretlen ipari foglalkozások — <i>Autres et professions ind. inconnues</i>	3	12	.	1	3	13
a) Tulajdonképeni ipar össz. — <i>Total de l'industrie propr. dite</i>	7.592	7.718	1.387	1.619	8.979	9.337
b) Házi- és népipar — <i>Ind. domestique et du peuple</i>	15	3	14	10	29	13
c) Vándoripar — <i>Ind. ambulante</i>	13	6	.	.	13	6
B) Ipar összesen — <i>Total de l'industrie</i>	7.620	7.727	1.401	1.629	9.021	9.356
C) Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit.</i>						
a) Tulajdonképeni keresk. — <i>Commerce propr. dit:</i>						
I. Állatokkal stb. való keresk. — <i>Comm. des animaux, etc.</i>	137	106	13	22	150	128
II. Fával és egyéb erdei term. stb. való keresk. — <i>Bois et autres produits de sylvicult., etc.</i>	99	122	2	5	101	127
III. Vas- és fémárúkkal stb. való kereskedés — <i>Articl. en fer et en métal, etc.</i>	104	111	9	19	113	130
IV. Agyag- és üvegipar készitm. való kereskedés — <i>Articl. céramiques et verreries</i>	40	33	2	3	42	36
V. Fa és faragott árúkkal stb. való kereskedés — <i>Articl. en bois, ouvrages sculptés, etc.</i>	86	94	8	9	94	103
VI. Fonó- és szövőipari árúkkal való kereskedés — <i>Textiles</i>	429	376	36	67	465	443
VII. Élelmezési és élvezeti cikkekkel való kereskedés — <i>Objets d'alimentat. et boissons</i>	459	597	75	177	534	774
VIII. Gyógy- és vegyészeti árúkkal való kereskedés — <i>Articl. pharmaceut. et chimiques</i>	16	35	1	15	17	50
IX. Könyv- és műkereskedés — <i>Livres et ouvr. de musique</i>	31	54	14	19	45	73
X—XVIII. Egyéb kereskedelmi főcsoportok — <i>Autres princip. groupes de commerce</i>	144	187	28	39	172	226
a) Tulajdonképeni keresk. összesen — <i>Total du commerce propr. dit</i>	1.545	1.715	188	375	1.733	2.090

Megnevezés — Désignation	A keresők száma — Nombre de la pop. active					
	férfi — hommes		nő — femmes		összesen — tot.	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920
b) Kofák és egyéb piaci és utcai árusok — <i>March. des 4 saisons, autres débitants de marché et de rue</i>	68	181	194	245	262	426
c) Házalókereskedők — <i>Marchands ambulants</i>	50	22	18	9	68	31
d) Ügynökök és alkuszok — <i>Placiers et courtiers</i> ..	46	75	.	3	46	78
e) Pénz-, hitel- és biztosításügy — <i>Monnaie, crédit, assurances</i>	253	225	16	79	269	304
f) Közraktári vállalatok — <i>Entreprises d'entrepôts</i> ..	5	1	.	.	5	1
C) Kereskedelem és hitel összesen — <i>Total du commerce et du crédit</i>	1.967	2.219	416	711	2.383	2.930
D) Közlekedés — <i>Transports</i> :						
I. Közutak — <i>Routes</i>	302	177	3	5	305	182
II. Vasutak — <i>Chemins de fer</i>	1.663	1.450	38	63	1.701	1.513
III. Kikötői és folyamszolg., hajózás stb. — <i>Services de ports et de fleuve, navigat., etc.</i>	1	2	.	.	1	2
IV—VI. Egyéb közlekedési főcsoportok — <i>Autres principaux groupes de transports</i>	136	217	33	101	169	318
D) Közlekedés összesen — <i>Total des transports</i>	2.102	1.846	74	169	2.176	2.015
II. Bányászat, ipar és forgalom összesen — <i>Extraction minière, industrie, commerce, etc. au total</i>	11.708	11.828	1.891	2.509	13.599	14.337
III. Polgári és egyházi közszolgálat, stb. — <i>Services civils et ecclésiast., etc.</i>	1.221	1.535	382	591	1.603	2.126
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	2.277	3.689	.	.	2.277	3.689
V. Különböző gazd. és k. m. n. napszámosok — <i>Différents journaliers agric. spécial. non dénommés</i>	550	204	385	315	935	519
VI. Nyugdíjasok, tőkepénzesek stb. — <i>Retraités, rentiers, etc.</i>	428	782	670	969	1.098	1.751
VII—VIII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak — <i>Autres et habitants de profess. inconn.</i>	256	210	276	324	532	534
Házicselédek I—VIII-ban — <i>Domestiques I—VIII</i>	93	49	2.560	1.960	2.653	2.009
Miskolc t.jv. összesen — <i>Ville autonome de Miskolc au total</i>	17.512	19.306	6.813	7.025	23.825	26.331

amelynek példáját más városokban is látjuk.

Annak ellenére, hogy a szoros értelemben vett városi lakosság dominál Miskolcon, s a kerületi beosztás nem alkalmas arra, hogy a lakosság foglalkozási és társadalmi különbségeit a belső és külső városrészek között kifejezésre juttassa, mégis érdekes különbségeket látunk a belterület négy kerülete és a külterület között ebben a tekintetben. A 16. sz. tábla mutatja ezeket az adatokat.

A belterületen az östermelő lakosság mindössze 4·3%-ot tesz, de még a külterületen is csak 24·2%-ot, az iparforgalmi népesség 47·8%-ával szemben. A külterületi lakosság egészen más struktúráját mutatja, hogy ott sokkal kevesebb a kereskedelemmel foglalkozó és a házi cseléd, ellenben napszámos négyszerannyi van, mint a belterületen. Feltűnő azonban az értelmiségiek aránylag magas száma a külterületen, ami nem sokkal alacsonyabb a belterületi aránynál. A belterület egyes részei (kerületei) között is érdekes különbségek mutatkoznak

annak dacára, hogy mind a négy kerület belső és külső városrészeket egyaránt magába foglal. Az első kerületet, amely legközelebb esik a vasúti pályaudvarokhoz, jellemzi a közlekedéssel foglalkozók magas aránya, mely itt 21·2%-ra rúg. Az iparforgalmi lakosság általában ebben a városrészben a legnagyobb arányú, 68·0%. A második kerület a kereskedők és katonák városrésze, e két foglalkozási csoport itt van leginkább képviselve, (18·9, illetőleg 24·4%-kal). A harmadik kerület az ipar főfészke, amely itt majdnem a lakosság felét (48·9%) foglalkoztatja, végül a negyedik kerületet, amely a belváros nagyrésztét magában foglalja, az értelmiségi osztály magas aránya (14·0%) jellemzi. A nyugdíjasok, valószínűleg a sok vasutas révén, az első kerületben képviselnek legnagyobb arányt (8·8%), a házi cselédek pedig ott vannak legnagyobb számban, ahol a kereskedők és a tisztviselők laknak legtöbben, vagyis a második és negyedik kerületben.

A népesség foglalkozási viszonyainak bővebb megvilágítására a 17. sz. táblán a

kereső népeiséget nemek szerint, azonkívül ipari és kereskedelmi főcsoportok szerint is részletezzük. Ez a tábla élénk világot vet a női kereső foglalkozások terjedésére és az egyes ipari és kereskedelmi ágakban az utolsó tíz évben beállott változásokra.

E táblából kitűnik, hogy a kereső nők száma Miskolcon hasonló arányban nőtt meg az utolsó tíz év alatt, mint a kereső férfiak száma. Ha azonban a női házi cselédekét leszámítjuk, akik tekintélyes részét teszik a kereső nőknek, s akiknek száma a középosztály elszegényedése következtében rendkívüli módon megfogyatkozott (2560-ról 1960-ra), úgy azt látjuk, hogy a többi kereső foglalkozásban a nők számának növekedése jóval nagyobb volt, mint a férfiaké.

Az egyes iparcsoportok közül legnépesebb a vas- és fémipar és a ruházati ipar, mind a kettő több mint 2000 embert foglalkoztat. Az utóbbiban azonban a nők igen jelentékeny százalékát teszik a keresőknek. Ezren felüli munkást foglalkoztat a gépgyártás; a diósgyőri vas- és gépgyár munkásainak jó része Miskolcon lakik, azért esik az ipari munkásoknak több mint 40%-a a vas- és fémiparra és a gépgyártásra. Népesebb iparcsoportok még az élelmezési és élvezeti cikkek gyártása 709, az építőipar 706, továbbá szállodás-, vendéglősipar 611 keresővel. E három ipari főcsoport keresőinek száma azonban, különösen a legutolsó a háborús évtizedben erősen megfogyatkozott. Feltűnő növekvést találunk azonban a fonó- és szövőiparnál, amely 1910-ben még csak 79 embert foglalkoztatott, 1920-ban ellenben már 322-öt. Maguknak a nagyipari vállalatoknak száma kevesebb lett az utolsó tíz év alatt, amennyiben 1910-ben még 28 olyan iparvállalat volt kimutatva, amely húsznál több segéddel dolgozott. 1920-ban ezeknek a vállalatoknak a száma már csak 19, ennek dacára a bennük foglalkoztatott segédszemélyzet száma 2141-ről 2634-re növekedett. A nagyipari vállalatok átlagos munkáslétszáma tehát nagyobb lett. Ha azonban az összes iparvállalatokat vesszük nagyságra való tekintet nélkül, ezek száma 2081-ről 2569-re növekedett, a bennük alkalmazott segédszemélyzet száma azonban 5090-ről csak 5209-re emelkedett fel. Míg 1910-ben csak 1096 segéd nélküli vállalat volt, 10 év múlva már 1614-et talált a népszámlálás. Az önálló iparosok száma tehát az utolsó évtizedben nagyon megnövekedett, ez azonban a körülményeket te-

kintve nem mondható kedvező jelenségnek.

A kereskedelemmel foglalkozóknál már jóval nagyobb fejlődés mutatkozik, mint az iparosoknál. A keresők száma ú. i. 2383-ról 2930-ra nőtt meg tíz év alatt. Különösen a nőknél látunk rendkívüli nagy fejlődést, 416-ról 711-re. A tulajdonképeni kereskedelem egyes ágai közül legtöbben foglalkoznak élelmezési és élvezeti cikkekkel való kereskedéssel, 774-en s ezek száma is szaporodott meg legjobban az utolsó tíz év alatt (1910-ben még csak 534). Ez után a legnépesebb kereskedelmi csoport, a fonó- és szövőipari árukkal való kereskedés, 443 keresővel. A kereső nők is ebben a két csoportban vannak aránylag is a legnagyobb számban, nem szólva a kisebb kereskedelmi csoportokról, amelyeknek 226 keresője közül 39 a nő. Abszolút többségben vannak a női keresők a piaci és utcai árusok között, itt 426 kereső közül nem kevesebb, mint 245 a nő. Igaz, hogy ezek között a férfiak száma is majdnem háromszorosára növekedett az utolsó tíz év alatt, valószínű, hogy itt a rokkantak játszanak szerepet. Viszont a női munka foglalt tért a hitelügynél, ahol 269 kereső közül 1910-ben még csak 16 volt a nő, ellenben 1920-ban már 304 kereső közül 79.

Ugyancsak rendkívüli térfoglalása mutatkozik a női munkaerőnek a közszolgálat és szabadfoglalkozásoknál, ahol a kereső nők száma 382-ről 591-re növekedett tíz év alatt.

A közlekedésnél, amelynek keresői meg is fogytak a háborús évtizedben, mégis a női keresőknek több mint megkétszereződését látjuk. A nyugdíjasok és tőkepénzesek stb. csoportja, amelyből, sajnos, kevés esik az utóbbiakra, az utolsó tíz évben úgy a férfi, mint a női rovaton feltűnő szaporodást mutat.

Miskolc lakosságának igen nagy felekezeti megosztottságára való tekintettel, érdekesnek látszik megvizsgálni azt, hogy az egyes felekezetek hívei a különböző foglalkozásokban hogyan helyezkednek el, vagy megfordítva az egyes foglalkozásokhoz tartozók hogyan oszlanak meg vallásfelekezetek szerint. Az erre vonatkozó adatokat a 18. sz. táblán adjuk.

Az őstermelésben Miskolc város törzsökös lakossága, a reformátusság dominál 53,4%-kal. A legnagyobb foglalkozási csoport, az ipar, megosztási arányai felekezetek szerint is majdnem ugyanazt a képet mutatják, mint az összes lakosságnak fele-

18. Az egyes foglalkozási főosztályokhoz tartozók az öt fő vallásfelekezet szerint 1920-ban.
Répartition de la population des princip. classes de professions, suivant les cinq principales confessions, en 1920.

Megnevezés Désignation	Összesen Total	E b b ő l — D o n t									
		róm. kat. cath. r.	gör. kat. cath. gr.	református calvinistes	ág. h. ev. luthér.	izraelita israélites	róm. kat. cath. r.	gör. kat. cath. gr.	református calvinistes	ág. h. ev. luthér.	izraelita israélites
		abszolút számban — nombres absolus					‰				
I. Östermelés. — Production du sol	2.897	957	70	1.547	69	246	33.0	2.4	53.4	2.4	8.5
II. Bányászat, ipar és forgalom. — Extraction minière, industrie, commerce, crédit et transports :											
A) Bányászat és kohászat. — Extraction minière et hauts fourneaux	65	36	1	23	2	3	55.4	1.5	35.4	3.1	4.6
B) Ipar. — Industrie	22.232	9.967	862	6.093	1.109	4.111	44.8	3.9	27.4	5.0	18.5
C) Kereskedelem és hitel. — Commerce et crédit	6.645	1.219	91	697	170	4.458	18.3	1.4	10.5	2.6	67.1
D) Közlekedés. — Transports	6.311	3.215	255	1.895	379	550	51.0	4.0	30.0	6.0	8.7
II. Bányászat, ipar és forg. összesen. — Extraction minière, industrie, commerce, crédit et transports au total	35.253	14.437	1.209	8.708	1.660	9.122	41.0	3.4	24.7	4.7	25.9
III. Közszolgálat és szabad fogl. — Services publ. et professions libér.	4.962	2.187	198	1.346	335	870	44.1	4.0	27.1	6.8	17.5
IV. Véderő. — Défense nationale	4.694	2.830	249	1.138	224	236	60.3	5.3	24.2	4.8	5.0
V. Különböző gazd. és k. m. n. napsz. — Différents journaliers spéc. non dénommés	958	486	75	344	16	26	50.7	7.8	35.9	1.7	2.7
VI. Nyugdíjasok, tökepénzesek stb. — Retraités, rentiers, etc.	4.005	1.910	152	1.103	311	510	47.7	3.8	27.5	7.8	12.7
VII—VIII. Egyéb és ismeretl. fogl. — Autres et habitants de profess. inconnue	2.105	1.199	81	532	66	225	56.9	3.9	25.3	3.1	10.7
IX. Házi cselédek. — Domestiques	2.108	1.224	141	560	103	65	58.0	6.7	26.6	4.9	3.1
Összesen — Total	56.982	25.230	2.175	15.278	2.784	11.300	44.3	3.8	26.8	4.9	19.8

kezeti megoszlása. Legnagyobb eltérés még az izraelitáknál mutatkozik, kik az iparban 18.5%-kal szerepelnek, míg a népességben 19.8%-ot foglalnak el. Ezzel szemben egészen kivételes helyzetük van a zsidóknak a kereskedelem és ipar csoportjában, amelynek több mint $\frac{2}{3}$ -ad részét, 67.1%-át, foglalják le, a többi felekezetek arányszámát, az ágostaiaké kivételével, kevesebb mint felényire leszorítva. A közlekedésnél viszont a zsidók kisebb részvétele folytán (8.7%) a keresztény felekezetek mind erősebben vannak képviselve.

Az értelmiségi foglalkozásoknál más városokkal szemben az a különös helyzet mutatkozik Miskolcon, hogy az izraeliták

itt kisebb arányban vannak képviselve, mint az összes lakosságban (17.5%). Ez a különbözet népességi aránnyal szemben, majdnem teljes egészében a luteránusokra esik, akik viszont 4.9 helyett jelentékenyen magasabb arányt, 6.8-et foglalnak le az értelmiségből. A véderőnek átmeneti számairól nem beszélve, a különböző napszamosok között feltűnő a gör. katolikusok igen magas, viszont az ágostaiaknak és izraelitáknak igen alacsony aránya. A nyugdíjasok csoportjánál megint csak e két utóbbi felekezet mutat az általánostól eléggé eltérő arányszámokat, még pedig az izraeliták lefelé, az ágostaiak pedig felfelé tendálva. A házi cselédek között természetesen zsidó

igen kevés akad, a két protestáns felekezet aránya majdnem teljesen megegyezik az általános arányszámmal, ellenben úgy a római, mint különösen a gör. katolikusok jóval többen vannak a házi cselédek között, mint az összes népességben.

Ha most azt tekintjük, hogy az egyes vallásfelekezetekhez tartozók milyen foglalkozásokat üznek leginkább, akkor az előbbiekhöz hasonló megállapításokat tehetünk. Legfeltűnőbb itt is természetesen a zsidók foglalkozási megoszlása, kiknek nem kevesebb, mint 44%-ka a kereskedelemhez tar-

tozik az általános 12%-kal szemben. A református törzslakosságnak több, mint 10%-a viszont őstermelő, holott az általános arányszám csak 5.1%. Ezzel szemben kereskedelemmel a reformátusoknak még 5%-a sem foglalkozik. Ez egyébként a többi keresztény felekezetre is vonatkozik, csupán az ágostaiak kereskedelemmel foglalkozó része haladja meg a 6%-ot. Feltűnhetik még az ágostaiak erős részvétele (12%) az értelmiségi csoportban és a nyugdíjasok stb. között.

A felekezeti megoszlás számait egyes

19. Egyes fontosabb foglalkozási alcsoportok keresői az öt fő vallásfelekezet szerint 1920-ban.
Popul. active de quelques importants sous-groupes de profess., suivant les cinq principales confessions, en 1920.

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	Keresők összesen Total de la population active	E b b ő l — D o n t									
		róm. kat. cath. r.	gör. kat. cath. gr.	reform. calvinistes	ág. hitv. ev. luthér.	izraelita israél.	róm. kat. cath. r.	gör. kat. cath. gr.	reform. calvinistes	ág. hitv. ev. luthér.	izraelita israél.
		abszolút számban — nombres absolus					e n % - b a n				
Nagybirtokosok 1.000 kat. holdon felül — <i>Grands propriétaires de plus de 1.000 arp. c.</i>	5	1	.	.	.	4	20.0	.	.	.	80.0
Középbirtokosok 100—1.000 kat. holdig — <i>Moyens propriétaires, de 100 à 1.000 arp. c.</i>	31	3	.	12	.	15	9.7	.	38.7	.	48.4
Bérlők 100 kat. holdon felül — <i>Fermiers de plus de 100 arp. cad.</i>	36	6	.	5	.	25	16.7	.	13.9	.	69.4
Kisbirtokos (kisbérlő) 50—100 kat. holdig — <i>Petits propriétaires (et petits fermiers) de 50 à 100 arp. cad.</i>	16	2	.	9	.	5	12.5	.	56.3	.	31.2
Kisbirtokos (kisbérlő) 10—50 kat. holdig — <i>Petits propriétaires (et petits fermiers) de 10 à 50 arp. cad.</i>	136	18	.	110	.	8	13.2	.	80.9	.	5.9
Kisbirtokos (kisbérlő) 5—10 kat. holdig — <i>Petits propriétaires (et petits fermiers) de 5 à 10 arp. cad.</i>	137	29	1	107	.	.	21.2	0.7	78.1	.	.
Kisbirtokos (kisbérlő) 5 kat. holdon alul — <i>Petits propriétaires (et petits fermiers) de moins de 5 arp. cad.</i>	273	55	4	192	5	17	20.1	1.5	70.3	1.8	6.2
Gazdasági tisztviselők — <i>Employés d'exploitations rurales</i>	18	8	.	6	1	3	44.4	.	33.3	5.6	16.7
Gazdasági cselédek — <i>Domestiques agricoles</i>	159	74	15	61	5	4	46.5	9.4	38.4	3.1	2.5
Mezőgazdasági munkások — <i>Ouvriers agricoles</i>	502	226	15	244	11	3	45.0	3.0	48.6	2.2	0.6
Önálló iparosok — <i>Industriels indépendants</i>	2.326	880	60	524	123	724	37.8	2.6	22.5	5.3	31.1
Ipari tisztviselők — <i>Employés d'industrie</i>	319	122	11	41	25	120	38.2	3.4	12.9	7.8	37.6
Ipar körében alkalmazott egyéb segéd- személyzet — <i>Autre personnel auxil. d'industrie.</i>	6.845	3.275	331	2.013	342	849	47.8	4.8	29.4	5.0	12.4
Önállók a kereskedelem és hitel körében — <i>Indépendants dans le commerce et aux établis. de crédit</i>	1.263	183	17	160	27	873	14.5	1.4	12.7	2.1	69.1
Kereskedelem és hitel körében alkalmazott tisztviselők — <i>Employés de commerce et d'établis. de crédit</i>	590	149	8	67	36	329	25.3	1.4	11.4	6.1	55.7
Kereskedelem és hitel körében alkalmazott egyéb segéd- személyzet — <i>Autre personnel auxil. de commerce et d'établis. de crédit</i>	983	250	26	156	35	513	25.4	2.6	15.9	3.6	52.2
Közlekedés körében alkalmazott tisztviselők — <i>Employés de transports</i>	579	274	20	141	60	81	47.3	3.5	24.3	10.4	14.0
Közlekedés körében alkalmazott egyéb segéd- személyzet — <i>Autre personnel auxil. de transports</i>	1.299	666	69	439	66	54	51.3	5.3	33.8	5.1	4.2

fontosabb foglalkozási alcsoportok keresői között is bemutatjuk a 19. sz. táblán.

Itt már az őstermelés is fel van bontva kisebb csoportokra, az ipar-forgalom pedig foglalkozási viszony szerint van részletezve. Feltűnő a 100 holdon felüli birtokosok és bérlők között a zsidóknak igen magas aránya, bár itt csak kisebb számokról van szó és ezeknek is nagyobb része csak Miskolcon összeírt, télen ott lakó, de egyébként vidéki birtokosokra és bérlőkre vonatkozik. A 100 holdon aluli birtokosok és földnélküli őstermelők már inkább a törzslakossághoz tartoznak s ehhez képest túlnyomóan református vallásúak, különösen a kisbirtokosok, kiknek 70—80%-a tartozik a református egyházhoz. A birtoktalan földművesek között már jóval kevesebb, bár városi átlagánál még mindig magasabb a református elem. A gazdasági cselédek között különösen feltűnő sok gör. katolikus van, a gazdasági munkások között pedig csak 0.6% izraelita akad.

Érdekes megfigyelést tehetünk az ipar-forgalmi népesség foglalkozási viszony

(önálló tisztviselő, segédzemélyzet) szerint való megoszlására vonatkozólag. Ez a megfigyelés megegyezik a más városokban, sőt országos átlagban is tapasztalható jelenséggel, ami abban áll, hogy az izraeliták az önállók és a tisztviselők között mindig jóval magasabb arányban szerepelnek, mint az egyéb alkalmazottak között. Különösen kivívó ez az iparnál és a közlekedésnél. Az önálló iparosok között u. i. 31.1, az ipari tisztviselők között 37.6% a zsidó vallású, ellenben az ipari munkások között csak 12.4%. A közlekedési tisztviselőknek 14.0%-a izraelita, a közlekedésnél alkalmazott egyéb segédzemélyzetnek csak 4.2%-a. A kereskedelemnél nem ilyen nagyok a különbségek, bár a fentebb említett szabályszerűség ott is megvan, de itt mind a három csoportban olyan magas a zsidók arányszáma, — az önállók között 69.1%, — hogy a különbségek természetesen nem is lehetnek olyan nagyok. A keresztény felekezeteknél is mutatkozik néhány feltűnő különbség, a reformátusok pl. aránylag nagyon kevesen vannak az ipari tisztviselők

20. A közzolgálat és szabadfoglalkozások némely fontosabb alcsoportjaihoz tartozó keresők megoszlása a főbb vallásfelekezetek szerint 1920-ban.

Répartition, en 1920, de la population active de quelques importants sous-groupes des services publics et des professions libérales, suivant les principales confessions.

Foglalkozási alcsoportok <i>Sous-groupes de professions</i>	Összes szám <i>Nombre total</i>	E b b ö l — D o n t									
		róm. kat. <i>cath. rom.</i>	gör. kat. <i>cath. grecs</i>	ref. <i>calvi- nistes</i>	ág. h. ev. <i>luthé- riens</i>	izr. <i>israé- lites</i>	róm. kat. <i>cath. rom.</i>	gör. kat. <i>cath. grecs</i>	ref. <i>calvi- nistes</i>	ág. h. ev. <i>luthé- riens</i>	izr. <i>israé- lites</i>
		abszolút számban — <i>nombres absolus</i>					en %-ban				
Állami tisztv. — <i>Fonctionnaires de l'Etat</i>	235	143	7	53	21	9	60.9	3.0	22.6	8.9	3.8
Vármegyei tisztviselők — <i>Fonctionnaires du comitat</i>	45	19	1	24	1	—	42.2	2.2	53.4	2.2	—
Városi tisztv. — <i>Fonctionnaires municipaux</i>	108	43	2	44	3	16	39.8	1.9	40.7	2.8	14.8
Bírák és ügyészek — <i>Juges et procureurs</i>	38	18	2	13	3	2	47.3	5.3	34.2	7.9	5.3
Bírósági, ügyészégi tisztv. <i>Fonctionn. des tribunaux et du Parquet</i>	57	24	2	19	4	7	42.1	3.5	33.3	7.0	12.3
Ügyvédek — <i>Avocats</i>	69	10	—	15	3	41	14.5	—	21.7	4.4	59.4
Elemi isk. tanítók és tanító- nők — <i>Instituteurs et insti- tutrices primaires</i>	144	72	9	31	14	17	50.0	6.3	21.5	9.7	11.8
Polgári isk. tanítók és tanító- nők — <i>Instituteurs et insti- tutrices d'école bourgeoise</i>	53	26	2	9	8	7	49.1	3.8	17.0	15.1	13.2
Középiskolai tanárok — <i>Pro- fesseurs d'établissements d'enseignement second.</i> . .	64	31	1	25	5	1	48.4	1.6	39.1	7.8	1.6
Orvosok — <i>Médecins</i>	52	7	—	6	2	37	13.5	—	11.5	3.8	71.2
Szülésznők — <i>Sages-femmes</i>	39	21	2	7	4	5	53.9	5.1	17.9	10.3	12.8
Színészek és színésznők — <i>Acteurs et actrices</i>	58	26	1	18	2	11	44.8	1.7	31.0	3.5	19.0

között, ugyanitt az ágostaiak arányszámuknál jóval nagyobb számmal szerepelnek, dacára annak, hogy a zsidók nagy száma természetesen le kell, hogy nyomja a keresztény felekezetek részesedését. A luteránusok ennek dacára még a kereskedelmi tisztviselők körében is nagyobb arányt foglalnak el az átlagosnál, holott itt az izraeliták egymagukban is 55·7%-kal szerepelnek. Még magasabb az ágostaiak arányszáma a közlekedési tisztviselők között (10·4%), ahol egyébként a zsidóknak aránylag kis száma miatt a többi keresztény felekezet is közel áll saját átlagához.

Már fentebb jeleztük, hogy az értelmiségi foglalkozásúak körében az egyes felekezetek csak kevéssé térnek el a népességben elfoglalt arányuktól. Most kiragadunk néhány népesebb csoportot az értelmiség köréből, mert az egész foglalkozási csoportra vonatkozó arányszámok meglehetősen nagy szélsőségeket takarnak. (L. 20. számú táblát.)

Különösen az izraeliták mutatnak a szabadfoglalkozást űzők között feltűnő magas arányszámokat. Az ügyvédeknek pl. majdnem 60%-a, az orvosoknak pedig 71·2%-a zsidó vallású. A többi értelmiségi foglalkozási csoportban azonban városi átlagukat sem érik el, sőt a középiskolai tanárok között még a 2%-ot sem. Az ágostaiak egyes értelmiségi foglalkozásokban a 10%-ot is megütik, vagy megközelítik. A gör. katolikusok, akik újabb bevándorlók és az alsóbb néposztályokból csak az utóbbi időkben emelkedtek fel, a legtöbb helyen egészen jelentéktelen számokkal szerepelnek, csupán az elemi iskolai tanítók között haladják meg a saját átlagukat. Érdekes a róm. katolikusok és reformátusok megoszlása az egyes értelmiségi foglalkozásokban. A jóval nagyobb számú róm. katolikusok természetesen a legtöbb értelmiségi csoportban többen vannak, mint a reformátusok, mégis érdekes, hogy a városi tisztviselők és még inkább a vármegyei tisztviselők között több a református, mint a római katolikus. A városi tisztviselők u. i. túlnyomólag a régi törzsökös lakosságból valók, amely még inkább református volt, a vármegyei tisztviselők pedig leginkább a régi borsodi nemesség soraiból kerülnek ki, akik nagy többségükben szintén reformátusok voltak. Ezekon kívül egy szabadfoglalkozású csoportban, az ügyvédek között is több a református, mint a római katolikus.

A foglalkozási adatok bizonyos mértékben világot vetnek a lakosság társadalmi

tagozódására is. A társadalom három nagy osztályának: a polgárságnak, értelmiségnek és a munkásságnak, a foglalkozások osztályozásánál kb. megfelelnek az önállók, a tisztviselők és az egyéb segédszemélyzet adatai. Ha ilyen módon állítjuk össze az egyes csoportokat, a következő képet kapjuk a város társadalmi tagozódásáról:

21. A lakosság társadalmi tagozódása az utolsó két népszámlálás szerint.

Répartition sociale de la population d'après les deux derniers recensements.

Év <i>Année</i>	Száz lakos közül - <i>Proportion pour cent habitants</i>		
	önálló (polgárság) — <i>des indépendants (bourgeoisie)</i>	tisztviselő (értelmiség) — <i>des fonctionnaires (classe intellectuelle)</i>	segédszemélyzet (munkásság) — <i>du personnel auxiliaire (ouvriers)</i>
1910	20·9	8·9	70·2
1920	23·9	12·2	63·9

A nagy iparforgalmi segédszemélyzet a városnak erősen munkás-színezetet ad. Az 1910. évi adatok szerint a város lakosságának nem kevesebb, mint 70·2%-a tartozott a munkássághoz. A polgárság ekkor 20·9, az értelmiség pedig 8·9%-kal volt képviselve. 1910 óta itt is ugyanazt a folyamatot látjuk, mint más városokban, az ipari pangás következtében a gyárak és a többségű vállalatok tömegesen bocsátották el munkásaikat, akik közül sokan önálló vállalkozásba kezdtek. Csupán ez a kényszerű körülmény, nem pedig a társadalmi felemelkedés kedvező tünete okozta azt a jelenséget, hogy az önállóknak, vagyis a polgárságnak az aránya megnövekedett, amit egyébként egészséges folyamatnak kellene ítélnünk. Az értelmiség megszaporodása pedig főképpen az elszakított területekről való menekülésnek, részben az értelmiség túlprodukciónak az eredménye, tehát szintén nem egészséges és kedvező tünet. Valószínű, hogy az 1930. évi népszámlálás újra az úgynevezett elproletárosodási folyamatot fogja mutatni, ami 1910-ig fokozatosan jelentkezett.

Az itt ismerttetett adatok — a hézagos 1925. évi kivételével — mind az 1920. évi népszámlálás adatai. Az utolsó népszámlálás óta azonban már közel 9 és fél év telt el és közel vagyunk az új népszámláláshoz. Ott, ahol az előző népszámlálás adatait is közöltük, látni lehet, hogy egy-egy évtized milyen változásokat idéz elő úgy a lélekszámban, mint a lakosság összetételében. Valószínű, hogy a most lefolyt évtized, bár a háború utáni erőgyűjtés s a békekötés és megcson-

kítás folytán keletkezett gazdasági pangás jegyében folyt le, nem akasztotta meg Miskolcnak eddig tapasztalt nagy fejlődését, mert a lakóházépítési statisztika azt mutatja, hogy a vidéki városok között Debrecen után Miskolcon legélénkebb az építkezés. Miskolc így is, ha magát az agglomerált népességet tekintjük, a megcsonkított Magyarországnak Szeged és Debrecen után a legnagyobb vidéki városa, mert a nálánál lélekszámra nagyobb Kecskemétnek és Hódmezővásárhelynek igen jelentékeny a tanyai lakossága. Ha pedig a Miskolccal most már összeépült Diósgyőrt és Hejőcsabát is Miskolchoz számítjuk, akkor az így keletkező és remélhető-

leg nem sokára megvalósuló Nagy-Miskolc már 1920-ban is meghaladta a 80.000-es lélekszámot s nem sok idő kell ahhoz, hogy a 100.000-es városok sorába emelkedjék. A két említett községnek Miskolccal való egyesítésére minden indok megvan, e két község ma már teljesen városi lakosságú, amint azt *Schneller Károly* említett munkájában statisztikai adatokkal is szépen igazolta. Ez az egyesítés egyáltalán nem lenne erőszakolt, csak jogi kifejezése és elismerése lenne annak a szoros kapcsolatnak, amely Miskolc és az úgyszólván külvárosaiul tekinthető két község között már megvan.

Kovács Alajos dr.

Honfitársaink az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában.

(1920. évi adatok).

Les Hongrois des Etats-Unis et du Canada.

(Chiffres de 1920).

Résumé. Aux Etats-Unis, les statistiques du recensement de la population classent en trois catégories les habitants d'origine étrangère: 1° immigrés nés à l'étranger; 2° individus nés de parents étrangers aux Etats-Unis; 3° individus nés de père ou de mère étranger aux Etats-Unis.

Au recensement de 1920, on comptait aux Etats-Unis 1,110.905 habitants originaires de Hongrie: 598.170 de la première catégorie (nés dans la Hongrie ancienne); 472.521 de la deuxième; 40.214 de la troisième. La plupart en vivaient dans des villes; 90·1% en habitaient 10 Etats du Nord-Est (Pensylvanie, Ohio, New-York, New-Yersey, Illinois, Michigan, Connecticut, Wisconsin, Indiana, Minnesota); dans l'Ouest, seule la Californie avait plus de 10.000 habitants originaires de Hongrie. Le total des habitants de langue étrangère ne peut être établi aux Etats-Unis, car au recensement on n'y demande la langue maternelle qu'aux individus d'origine étrangère. Sur cette base, on y trouvait en 1920 473.538 habitants de langue maternelle hongroise. En réalité, ceux-ci y sont bien plus nombreux; de 1910 à 1920, l'accroissement a été de 50·2%.

Au Canada, on comptait au recensement de 1920 14.535 individus d'origine de Hongrie, dont la plupart habitaient Ontario et Saskatchewan (Ouest), et 8.738 individus de langue maternelle hongroise. Nous devons ajouter qu'on n'y demande la langue maternelle qu'à la population d'origine étrangère de plus de 10 ans.

I. Amerikai Egyesült Államok.

Nullával végződő számjegyű esztendőhöz érkezünk, ilyenkor világszerte már serényen folynak az előkészületek a decennium nagy embermérlegének felállításához, a népszámláláshoz. Ez alkalomból vesünk egy pillantást arra felé, ahol ősi hazánkon kívül legnagyobb tömegben élnek honfitársaink. Tartsunk seregszemlét az Amerikába szakadt véreink 1920. évi létszáma fölött.

Az A. E. Á. népszámlálási kiadványai-ból kétféle módon tudjuk az odaszakadt honfitársaink számára és elhelyezkedésére vonatkozó adatokat megközelíteni.

Az egyik mód a *magyarországi eredetű amerikaiak* számának és elhelyezkedési viszonyainak kutatása. A másik mód az *Amerikában élő magyar anyanyelvűek* számának és elhelyezkedésének feltárása. Ha az első mód szerint kezdjük a kutatást, még egy részleteredményt is kapunk, mert az Egyesült Államok népszámlálása külön tünteti ki a külföldi születésűek számát is (foreign-born population).

A külföldi születésű népesség 1920-ban 13,920.692 főben állapított meg, közülök 13,712.754 lélek tartozott a fehér fajhoz. Ez alkotja a „foreign-born white population“-t.

Az 1920. évi népszámlálás a magyarországi születésűek számának közlésénél már a háború utáni országterületet veszi alapul és a mai magyarországi születésűek szá-

mát 1920-ban 397.283-ban állapítja meg, szemben az 1910. évi (és az akkori országterületen szülöttek számával) 495.609-cel. Kiszámított azonban 1920-ra is a régi országterületen szülöttek lélekszáma, mely 598.170 főt tesz ki.

A magyarországi (régii magyarországi) születésűek számának évtizedről-évtizedre való szaporodását feltüntető táblázat a szaporodás rendkívül rohamos méreteiről nyújt képet:

1. Magyarországi születésűek száma az Amerikai Egyesült Államokban.

Habitants nés en Hongrie des Etats-Unis.

É v <i>Année</i>	Lélekszám <i>Nombre</i>	Szaporodás <i>Accroissement</i> %
1870	3.737	—
1880	11.526	+ 208.4
1890	62.435	+ 441.7
1900	145.714	+ 133.4
1910	495.609	+ 240.1
1920	598.170	+ 20.7

A magyarországi eredetűek számát azonban még inkább meg lehet közelíteni, ha nem csupán a külföldi születésű népességből hámozzuk ki a magyarországi születésűek számát, hanem a külföldi eredetű (foreign stock) fehér lakosságot vesszük alapul. A külföldi eredetű fehér lakosság (36,398.958 lélek) ugyanis 3 elemből áll: felőleli először a külföldön született összes fehéreket, másodszer a belföldön született, de külföldi születésű szülőkkel bírókat, végül azon belföldi születésűeket, kiknek csak egyik szülője (csak apja vagy csak anyja) külföldi születésű.

Az 1920. évi népszámlálási közlemények e számok közlésénél a háború előtti területeket veszik alapul, tehát a bennünket érdeklő adatok is a régi magyarországi területre vonatkoznak.

Az ilyen értelemben magyarországi származású lakosság 1920-ban az A. E. Á.-ban 1,110.905 volt az 1910. évi 700.236-tal szemben.

A magyarországi származásúak számbeli alakulása 1890-től kezdve a következő: (1. a 2. sz. táblát).

Ennek a magyarországi eredetű 1,110.905 főnyi népességnek területi elhelyezkedését az 1. sz. térkép tünteti föl, melyből igen világosan kitűnik, hogy a zöm a 37. szélességi foktól északra eső és az Atlanti-óceán, valamint a nagy tavak

2. A magyarországi származásúak 1890—1920-ig. *Habitants originaires de Hongrie, de 1890 à 1920.*

Születési hely <i>Lieu de naissance</i>	1890	1900	1910	1920
Magyarország <i>Hongrie</i>	62.435	145.714	495.609	598.170
Am. Egy. Államok: <i>Etats-Unis</i> :				
a) mindkét szülő Magyarországon született — <i>le</i> <i>père et la mère</i> <i>sont nés en Hon-</i> <i>grie</i>	13.048	66.713	191.059	472.521
b) az apa Magyar- országon szüle- tett — <i>le père</i> <i>est né en Hongrie</i>	1.390	4.895	10.106	29.510
c) az anya Magyar- országon szüle- tett — <i>la mère</i> <i>est née en Hongrie</i>	248	1.130	3.462	10.704
Összesen — Total	77.121	218.452	700.236	1,110.905

által határolt kisebb területen tömörül. Kilenctizedrészük (90.1%) mindössze 10 állam között oszlik el:

	%		%
1. Pennsilvániában él	26.9	6. Michiganban él	4.8
2. Ohióban	16.5	7. Connecticutban	3.2
3. New-Yorkban	14.1	8. Wisconsinban	2.6
4. New-Jerseyben	8.8	9. Indianában	2.2
5. Illinoisban	8.8	10. Minnesotában	2.2

A térképen mindazon államokban, ahol az 1000-et meghaladó számban találtattak, lélekszámuk is fel van tüntetve. A felsorolt 10 államon kívül az azokkal határos kis államokat (Massachusetts, Maryland) nem említve, a közeleső Missouriban, valamint a kontinensnek messze a másik szélén elterülő államában, Californiában, a Kanadával határos 3 északi államban (N. Dakota, Montana, Washington), továbbá még az ország közepe felé eső Colorádó és Kansas államokban élnek jelentősebb, 4000-et meghaladó számban.

Legnagyobb részük, 811.680 lélek, (73%) város lakó. Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy az A. E. Á.-nak olyan városa is van, ahol a magyarországi születésűek — ha nem is a város összes népességében, de — a város idegen születésű népességében relatív többségben vannak (18.4%-os arányukkal). Ez a város Akron. Clevelandban (12.4%-os arányukkal) 2. helyen vannak a lengyelek mögött, Daytonban (14.6%-os arányukkal) a németek mö-

gött, és Trentonban (13·4%-os arányukkal) 3. helyen az olaszok és lengyelek mögött.

Más mód kínálkozik az amerikai magyarok számának és elhelyezkedésének megismerhetésére az A. E. Á. népszámlálási kiadványainak *anyanyelvi* adatai alapján.

Az 1920. évi népszámlálási közlemények az A. E. Á. kontinentális területén élő 473.538 magyar anyanyelvű lélekről számolnak be. A magyar anyanyelvűeknek 1910-ben megállapított számával, 315.283-mal szemben ez ugyan 50·2%-os szaporodást jelent, de a valóságban még nagyobb-nak kell lennie a magyar anyanyelvűek számának. Nem azért gondoljuk ezt, mintha az A. E. Á. népszámlálása az anyanyelvi megoszlásra vonatkozó adatokat nem igyekeznék a való állapot szerint feltüntetni, hiszen az elenkezőjére semmiféle érdek nem készíti, de úgy véljük, hogy igen sokan lehetnek még az A. E. Á.-ban magyar anyanyelvűek olyanok, akik már régen kerültek el az óhazából, vagy már mint bennszülöttek csak családi körükben gyermekkorukban használták, beszélték a magyar nyelvet, az angol nyelvet pedig már annyira tökéletesen beszélik, hogy az szinte második anyanyelvükké vált, a népszámlálás idején tehát már nem igen érezvén olyan szoros kapcsolatot az óhazával, az angolt vallották anyanyelvül.

Igazolja ezt a föltevést azon adat, mely a magyar anyanyelvűek számát származási hely szerint osztályozza: a magyar anyanyelvűek közül ugyanis 56·6% a „foreign born“ (vagyis túlnyomórészt a régi Magyarországon született) és csak 43·4% a „nativ“ vagyis Amerikában született. De ez utóbbi hányad akként tevődik össze, hogy 40·1%-nak mindkét szülője és a fennmaradó résznek egyik szülője szintén az óhazában született. Ebből is látszik, hogy nem mutat ki az amerikai statisztika egyetlen olyan magyar anyanyelvűt sem, akinek mindkét szülője s még kevésbé, akinek még nagyszülei is Amerikában születtek.

Ehhez járulhatott, hogy a háború után sokan, kik azelőtt magyar anyanyelvűeknek vallották magukat, a szövetséges „győző“ államok valamelyikéhez igyekeztek kapcsolatot nyerni. Ez lehet az oka annak, hogy amíg 1910-ben a magyarországi származásúaknak még 45%-a volt magyar anyanyelvű, addig 1920-ban már csak 42·7%-a (1910-ben: 700.236-ból 315.283; 1920-ban: 1.110.905-ből 473.538).

Az A. E. Á. népszámlálási kiadványa továbbá külön anyanyelvűnek tünteti föl a zsidót is (Jiddish, Hebrew), a Magyarországon született zsidók számát 1920-ban pedig 32.734-ben állapítja meg (1910: 32.388). Ezek közül is igen sok lehet magyar anyanyelvű. Annak illusztrálására, hogy az A. E. Á. anyanyelvi adatait milyen óvatossággal lehet csak felhasználni, jellemző példa, hogy kimutatott 367 holland és friz anyanyelvű, 166 görög anyanyelvű, 523 lett és litván anyanyelvű magyarországi születésűt, továbbá 5.006 orosz anyanyelvű magyarországi születésűt. Utóbbi esetben azonban nyilvánvalóan ruténekről van szó, akik oroszoknak is mondják magukat, mert Magyarországnak még a háború után itt rekedt orosz foglyokkal együtt sincs összesen annyi orosz anyanyelvű népessége (4.007), 1910-ben pedig az egész (rég) Magyarországon mindössze 1.051 orosz élt.

Megmagyarázhatatlan nagyarányú növekedéseket és csökkenéseket látunk abban a táblázatban is, mely az egyes magyarországi nem magyar anyanyelvekhez tartozókat mutatja ki 1910-ben és 1920-ban; pl.:

3. Az A. E. Á.-ban élő, Magyarországon született idegen anyanyelvűek száma.

Nombre des habitants de langue maternelle non hongroise des Etats-Unis, nés en Hongrie.

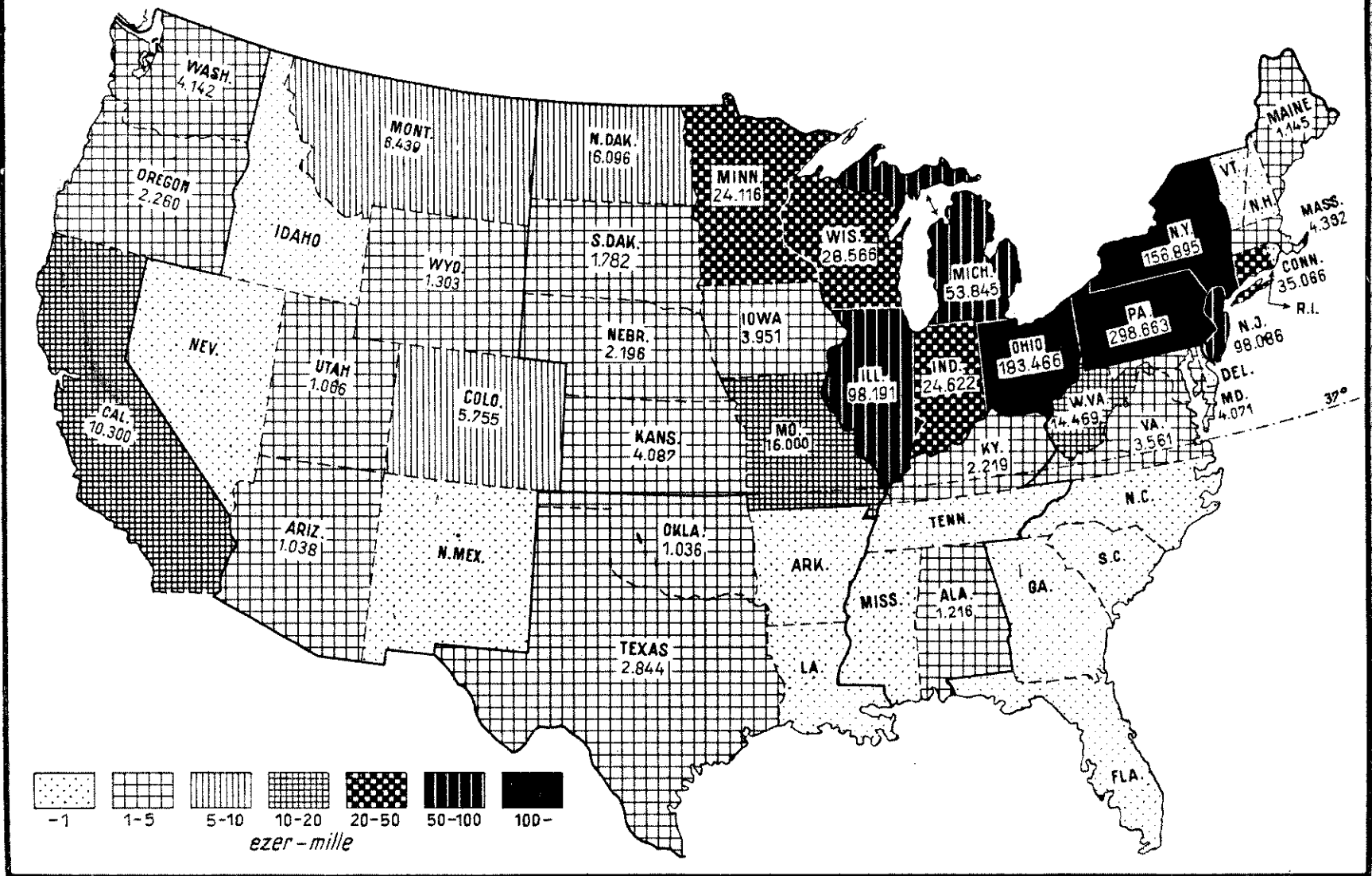
Anyanyelv <i>Langue maternelle</i>	1910	1920	Szap. - <i>Accroissement</i> + % Fogy. - <i>Diminution</i> - %
Németek — <i>Allemands</i>	98.490	143.766	+ 46·0
Tótok — <i>Slovaques</i>	166.931	287.508	+ 72·2
Horvát-szerbek — <i>Croates-Serbes</i>	16.581	87.171	+ 425·7
Szlovének — <i>Slovènes</i>	7.814	43.449	+ 456·1
Oláhok — <i>Roumains</i>	16.523	10.819	- 34·5
Egyéb szlávok (vendek) <i>Autr. Slaves (Vendes)</i>	9.293	2.807	- 69·8

A magyarországi eredetű A. E. Á.-beli népesség 1910-ről 1920-ra mindössze 410.669 főnyi emelkedést mutat, már csak azért sem képzelhetők el akkora arányú eltolódások a valóságban, amekkorákat a fentebbi pár példa mutat; minden valószínűség mellett szól tehát, hogy mind az anyanyelvi, mind a származási országra vonatkozó — legnagyobbbrészt ellenőrizhetetlen — bevallások nem a való állapotnak megfelelőek és kevésbé megbízhatók.

I. A MAGYARORSZÁGI SZÁRMAZÁSÚAK TERÜLETI ELHELYEZKEDÉSE

az Amerikai Egyesült Államokban.

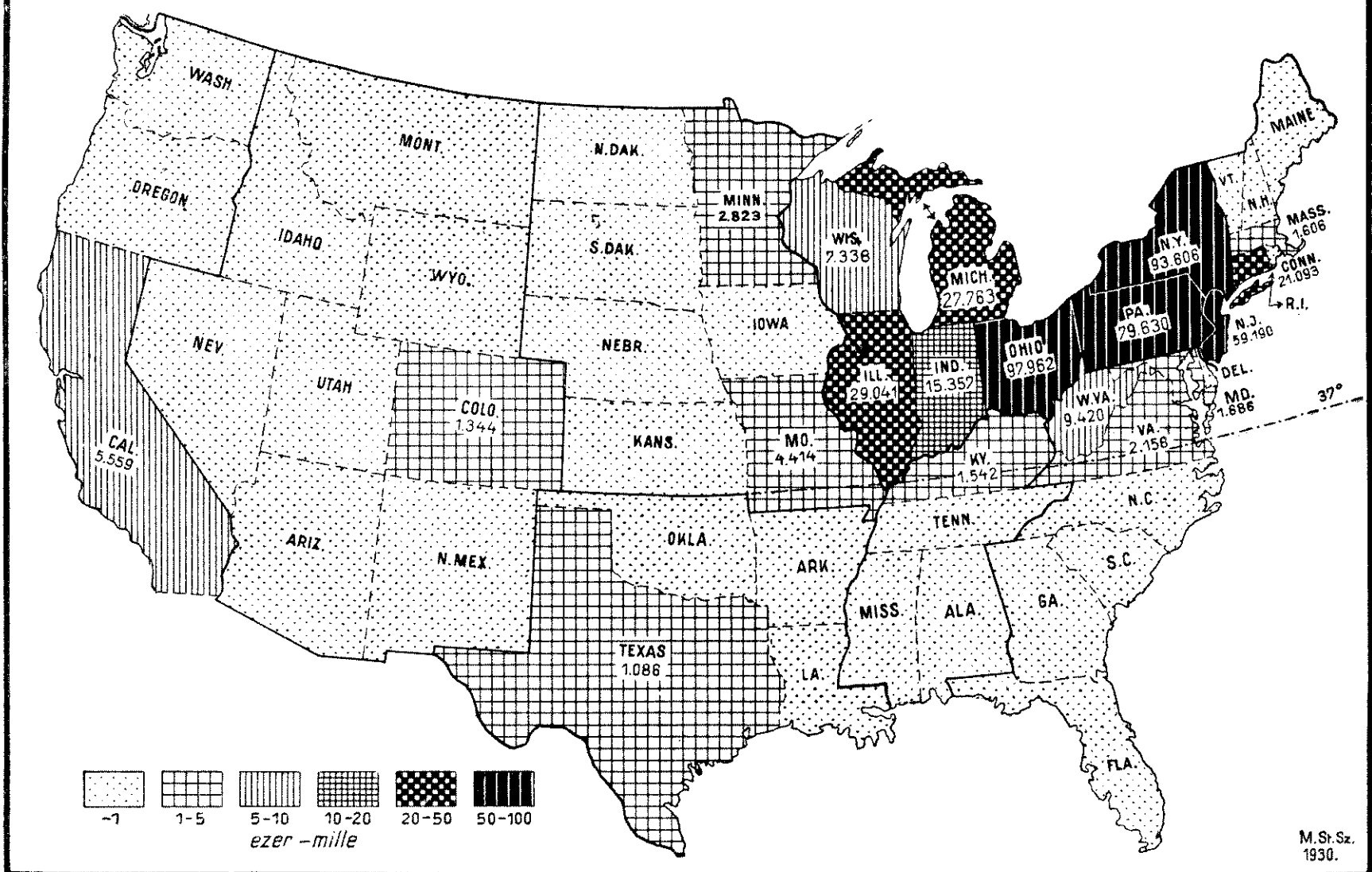
Répartition des habitants originaires de Hongrie aux États-Unis

II. A MAGYAR ANYANYELVŰEK TERÜLETI ELHELYEZKEDÉSE

az Amerikai Egyesült Államokban.

Répartition des habitants de langue maternelle hongroise aux États-Unis.

A magyar anyanyelvű A. E. Á.-beli népességet viszont a népszámlálási kiadványok a következőképpen részletezik származási országok szerint:

4. Az A. E. Á.-ban élő magyar anyanyelvűek származási országok szerint.

Habitants de langue maternelle hongroise des États-Unis, suivant le pays d'origine.

Származási ország <i>Pays d'origine</i>	1910	1920	Szap. - Accroissement. + % Fogy. - Diminution. - %
Magyarorsz. - <i>Hongrie</i>	313.311	469.449	+ 49·8
Németorsz. - <i>Allemagne</i>	816	699	- 14·3
Románia - <i>Roumanie</i>	237	640	+ 170·0
Oroszország - <i>Russie</i>	325	455	+ 40·0
Egyéb áll. - <i>Autr. pays</i>	499	546	+ 9·4
Kevert származású (mixed foreign) - <i>D'origine mixte</i>	95	1.749	+1.741·0
	315.283	473.538	+ 50·2

Ha az A. E. Á.-ban élő magyar anyanyelvűek számát az elmondottak alapján magasabbra is kell becsülnünk, mint amekkorára magyar anyanyelvű lélekszámot az A. E. Á. statisztikája kimutat, a területi elhelyezkedés szemléltetésénél mégis a köztölt lélekszámot kell alapul vennünk.

Az A. E. Á.-ban élő magyar anyanyelvűek (473.538) területi elhelyezkedését 5 féle csoportosítás szerint osztályozhatjuk.

I. Főtömörülés, 4 állam, melyekben a magyar anyanyelvűek 50.000-et meghaladó lélekszám-ban élnek, ezek:

	Szám szerint	%
1. Ohio	97.962	20·7
2. New-York	93.606	19·8
3. Pennsilvánia	79.630	16·8
4. New Jersey	59.190	12·5
Összesen	330.388	69·8

II. Lazább tömörülés, 6 állam, melyekben a magyar anyanyelvűek a 7.000-et meghaladják és az előbbi 4 állam közvetlen szomszédságában vannak, ezek:

	Szám szerint	%
1. Illinois	29.041	6·1
2. Michigan	27.763	5·9
3. Connecticut	21.093	4·5
4. Indiana	15.357	3·2
5. West Virginia	9.420	2·0
6. Wisconsin	7.338	1·5
Összesen	110.012	23·2

III. Nyugati csoport, melyhez egyedül:

1. California számítható	5.559	1·2
-----------------------------------	-------	-----

IV. Gyér magyar anyanyelvű lakossággal bíró területek, 7 állam, ahol a magyar anyanyelvűek száma 1000—5000 között van, ezek:

1. Missouri	4.414	} 3·5
2. Minnesota	2.823	
3. Virginia	2.156	
4. Maryland	1.686	
5. Massachusetts	1.606	
6. Kentucky	1.542	
7. Colorado	1.344	
8. Texas	1.086	
Összesen	16.657	3·5

V. Szétszórtan élő magyar anyanyelvűek a többi 31 államban, létszámuk: .. . . .

10.922 2·3
Mindössze 473.538 100·00

Az Egyesült Államokban élő magyar anyanyelvűek tehát nemcsak nincsenek az ország egész területén egyenletesen eloszolva, de az ország területének aránylag igen kis részén tömörülnek. A fő tömörülésük területét alkotó 4 államban, mely az Egyesült Államok 7,841.422 km²-nyi kontinentális területének 4·7%-a, 372.006 km², a magyar anyanyelvűeknek 69·2%-a él.

Az első két csoportban felsorolt 10 államban, mely az A. E. Á. kontinentális területének 12·5%-a (980.178 km²), az A. E. Á. népességének csak 44·1%-a, de az A. E. Á.-ban lakó magyar anyanyelvűeknek közel az összessége, 92·4%-a van összetömörítve.

A magyar anyanyelvűek területi elhelyezkedését mutatjuk be a II. számú térképen, az egyes államokban összeírt abszolút számukat pedig az 5. számú táblázaton tüntetjük föl (1910-ben és 1920-ban).

A magyar anyanyelvűek száma (eltekintve 3 olyan államtól, ahol amúgyis rendkívül csekély számban vannak és mindössze 132 főt kitevő csökkenést tüntetnek fel) 1910 óta minden államban, de különösen a sűrűbb magyar népességű államokban erősen megnövekedett. A legkiválóbb szaporodási arány Michigan államban mutatkozik, ahol számuk 1910-ről 1920-ra 263%-kal növekedett (7.653-ról 27.763-ra). Nem igen lehet az ilyen hatalmas arányú és még abszolút számát tekintve is igen jelentékeny helyi szaporodásnak magyarzatát találni, különösen ha meggondoljuk, hogy az utolsó évtizedben a Magyarország felől való kivándorlás lehetősége is csak 4 esztendőre terjedhetett, a háború kitöréséig, 1914-ig. Az A. E. Á. területén élt magyarság ekkora arányú és terjedelmű belső eltolódása lehetséges volt

5. Magyar anyanyelvűek az A. E. Á. egyes államaiban.

Habitants de langue maternelle hongroise dans les divers États des É.-U. d'Am.

Földrajzi megoszlás — Répartition géographique.		
	1910	1920
1. Maine	29	64
2. New Hampshire	50	64
3. Vermont	453	388
4. Massachusetts	1.335	1.606
5. Rhode Island	162	203
6. Connecticut	13.725	21.093
New England	15.754	23.418
7. New York	76.100	93.606
8. New Jersey	34.340	59.190
9. Pennsylvania — <i>Pensylvanie</i>	62.779	79.630
Middle Atlantic	173.219	232.426
10. Ohio	59.040	97.962
11. Indiana	10.290	15.357
12. Illinois	19.270	29.041
13. Michigan	7.653	27.763
14. Wisconsin	4.195	7.338
East North Central	100.448	177.461
15. Minnesota	2.286	2.823
16. Iowa	381	743
17. Missouri	3.756	4.414
18. North Dakota	583	705
19. South Dakota	478	501
20. Nebraska	908	853
21. Kansas	461	499
West North Central	8.853	10.530
22. Delaware	247	361
23. Maryland	975	1.686
24. District of Columbia	138	283
25. Virginia — <i>Virginie</i>	1.632	2.156
26. West Virginia — <i>Virginie occ.</i>	4.866	9.420
27. North Carolina	23	92
28. South Carolina	27	69
29. Georgia	286	334
30. Florida — <i>Floride</i>	32	397
South Atlantic	8.226	14.798
31. Kentucky	286	1.542
32. Tennessee	435	505
33. Alabama	338	340
34. Mississippi	48	59
East South Central	1.107	2.446
35. Arkansas	61	119
36. Louisiana — <i>Louisiane</i>	412	638
37. Oklahoma	367	422
38. Texas	622	1.086
West South Central	1.462	2.265
39. Montana	515	704
40. Idaho	98	178
41. Wyoming	359	495
42. Colorado	1.067	1.344
43. New Mexico	176	164
44. Arizona	55	156
45. Utah	140	187
46. Nevada	30	52
Mountain	2.440	3.280
47. Washington	593	759
48. Oregon	555	588
49. California — <i>Californie</i>	2.626	5.559
Pacific	3.774	6.906
Összesen — Total	315.283	473.538

ugyan, bár annak sem különösebb indító okait nem ismerjük, sem pedig a Michigan állam javára történt szaporodással szemben más államoknál megfelelő arányú csökkenést sehol nem találunk. Valószínűleg Detroit (Ford-gyár) vonzotta a magyarokat.

Abban a 19 államban, melyben a magyar anyanyelvűek száma az 1000 lelket meghaladja, a magyar származásúaknak kimutatott népesség (1,110.905) 96,0%-a (1,065.067), a magyar anyanyelvűek összes számának (473.538) 97,7%-a (462.616) van az 1920. évi adatok szerint elhelyezkedve. Jelentékeny különbségek mutatkoznak azonban, ha azt vizsgáljuk, hogy ezen államokban mennyi az ott kimutatott magyar származású és milyen közöttük a magyar anyanyelvűek aránya. A 6. számú összeállítás szolgál erre tájékoztatóul.

6. A magyarországi származásúak száma és azok között a magyar anyanyelvűek aránya az Amerikai Egyesült Államok néhány államában.

Nombre des habitants originaires de Hongrie et proportion de ceux de langue maternelle hongroise en quelques États des États-Unis.

Állam — <i>Etats</i>	Magyar származású <i>Habitants d'origine hongroise</i>	Magyar anyanyelvű az előbbieknél %-ában <i>Habit. de lang. m. hongroise en % de ceux-là</i>
Massachusetts	4.332	37,1
Connecticut	35.066	60,1
New-York	156.895	59,7
New Jersey	98.086	60,3
Pennsylvania — <i>Pensylvanie</i>	298.663	26,6
Ohio	183.466	53,4
Indiana	24.622	62,4
Illinois	98.191	29,6
Michigan	53.845	51,5
Wisconsin	28.566	25,7
Minnesota	24.116	11,7
Missouri	16.000	27,6
Maryland	4.071	41,4
Virginia	3.561	60,5
West Virginia — <i>Virginie occid.</i>	14.469	65,1
Kentucky	2.219	69,5
Texas	2.844	38,2
Coloradó	5.755	23,4
California — <i>Californie</i>	10.300	54,0
Összesen — Total ..	1,065.067	43,4

Az itteni végösszegben a magyar anyanyelvűek aránya csaknem azonos azzal az arányszámmal (42,7%), mely az egész magyar foreign stock-ban (1,110.905) a magyar anyanyelvűek részesedését jelzi. Az egyes államokban azonban ez az arányszám nagyon ingadozó, a maximuma 69,5%, mi-

nimuma 11·7%. Emlékezetbe kell itt ismét idéznem azt, hogy a származási adatok a régi országterület alapulvételével állították össze; azokban az államokban tehát, ahol a magyar anyanyelvűek a magyar származásúaknak csekélyebb hányadát alkotják, a régi országterületről odavándorolt idegenajkú honfitársaink nagyobb arányú jelenlétére kell következtetnünk. Nem lehet ezt minden államra vonatkozóan pontosan kimutatni, mert pl. a német anyanyelvűeknek az egyes államokban megállapított lélekszámából nem tudjuk, mennyi a Magyarországról odavándorolt német anyanyelvű. Leginkább a tótoknak az egyes államokban elfoglalt arányát lehet a magyarokéval szembe állítani, mert tótok majdnem kizárólag csak Magyarország felvidéki területeiről származtak oda. Jellemző példa erre Pennsylvánia, ahol a magyar anyanyelvűek az állam idegen anyanyelvű egész foreign stock-jának csak 2·2%-át, a tótok ellenben 8·0%-át alkotják, ami megmagyarázza, hogy a magyarországi származású Pennsylvániában élő 298.663 lélekből csak egy negyedrészt a magyar anyanyelvű. A 619.866 főben megállapított tót anyanyelvűeknek különben közel a fele, 47·8%-a, Pennsylvániában él, de Ohióba is jut belőlük 12·7% és ez okozhatja, hogy bár az utóbbi államban a legmagasabb az egyes államokban összeírt magyar anyanyelvűek abszolút száma (97.962), mégis a magyarországi származásúaknak csak 53·4%-át teszik a magyar anyanyelvűek.

Az Amerikai Egyesült Államokban élő magyar anyanyelvűek legnagyobb része város lakó. Több mint kétharmad részük (66·1%) 100.000-nél népesebb városokban lakik és további 13·9%-uk 25.000—100.000 főnyi népességű városokban van elhelyezkedve. Összesen 80%-uk tehát nagyobb városok lakója (a magyarországi eredetűeknek, amint már említettük, csak 73%-a város lakó). Azon 100.000-nél népesebb, valamint 25.000—100.000 főnyi népességű városok, amelyekben legalább 1.000 magyar anyanyelvű él, a következők. (Lásd a következő kimutatást.)

Csupán az itt felsorolt 38 városban az Amerikában élő magyar anyanyelvűeknek több mint fele, 57·3%-a lakik. Ha e városok magyar anyanyelvű népességét próbáljuk összehasonlítani szűkebb hazánk egyes városainak magyar anyanyelvű népességével, érdekes megállapításokat tehetünk. New-Yorkban például több magyar

1000.00-nél népesebb városok legalább 1000 magyar anyanyelvű lakossággal:

1. New-York	N. Y. .. .	76.575
2. Cleveland	Oh. .. .	42.134
3. Chicago	Ill. .. .	19.405
4. Detroit	Mich. .. .	16.240
5. Bridgeport	Con. .. .	9.443
6. Philadelphia	Pa. .. .	8.060
7. Trenton	N. J. .. .	7.044
8. Akron	Oh. .. .	5.733
9. Toledo	Oh. .. .	5.470
10. Pittsburg	Pa. .. .	4.925
11. Newark	N. J. .. .	4.883
12. Youngstown	Oh. .. .	3.584
13. Buffalo	N. Y. .. .	3.289
14. St. Louis	Mo. .. .	3.203
15. Dayton	Oh. .. .	2.763
16. Milwaukee	Wis. .. .	2.736
17. Los Angeles	Calif. .. .	1.827
18. San Francisco	Calif. .. .	1.528
19. Jersey City	N. J. .. .	1.504
20. Scranton	Pa. .. .	1.449
21. Yonkers	N. Y. .. .	1.330
22. Columbus	Oh. .. .	1.231
23. St. Paul	Minn. .. .	1.079
24. Baltimore	Md. .. .	1.001

226.486

25.000—100.000 főnyi népességű városok legalább 1000 magyar anyanyelvű lakossal:

1. South Bend	Ind. .. .	5.920
2. New Brunswick	N. J. .. .	5.278
3. Bethlehem	Pa. .. .	4.656
4. Perth Amboy	N. J. .. .	4.399
5. Lorain	Oh. .. .	4.210
6. Passaic	N. J. .. .	4.164
7. East Chicago	Ind. .. .	3.701
8. Mc Keesport	Pa. .. .	2.719
9. Norwalk	Conn. .. .	2.494
10. Elisabeth	N. J. .. .	1.982
11. Johnstown	Pa. .. .	1.440
12. Flint	Mich. .. .	1.436
13. Gary	In. .. .	1.240
14. Canton	Oh. .. .	1.036

44.675

anyanyelvű él, mint Kecskeméten, Clevelandban több, mint Pécsen, Chicagóban több, mint Sopronban, Detroitban több, mint Baján. És így folytathatnám még számos amerikai és magyarországi város egymással való szembeállítását. Igaz azonban, hogy ezekben a rendkívül népes amerikai városokban a magyar anyanyelvűek a város összes népességének csak igen csekély hányadát alkotják, míg itthon éppen fordított a helyzet.

Annak a feltüntetése céljából, hogy a külföldi származásúak között az egyes anyanyelveket beszélők és közöttük a magyar anyanyelvűek milyen számmal és aránnyal szerepelnek, valamint mekkora szaporodást mutatnak fel az utolsó 10 esztendőben, a következő grafikus táblázat szolgál tájékoztatásul.

Az A. E. Á.-ban összeírt külföldi származású fehér népesség 1920. évi anyanyelvi megoszlása.
Répartition par langue maternelle de la population blanche d'origine étrangère recensée aux États-Unis en 1920.

A n y a n y e l v Langue maternelle	A külföldi származásúak (36,348,958) %-a En % des habit. d'orig. étrangère (36,348,958)	A b s z o l u t s z á m N o m b r e s a b s o l u s	Szaporodás + fogyás - 1910-ről 1920-ra — Ac- crois. + Diminut. — de 1910 à 1920 %
Angol és kelta — <i>Anglais et Celtes</i>	26.7	9.729.365	- 2.0
Német — <i>Allemands</i>	22.4	8.164.111	- 5.6
Olasz — <i>Italiens</i>	9.2	3.365.864	+ 57.6
Lengyel — <i>Polonais</i>	6.7	2.436.895	+ 44.7
Zsidó — <i>Juifs</i>	5.6	2.043.613	+ 22.8
Svéd — <i>Suédois</i>	4.1	1.485.062	+ 6.5
Francia — <i>Français</i>	3.5	1.290.110	+ 0.1
Norvég — <i>Norvégiens</i>	2.8	1.020.788	+ 4.5
Spanyol — <i>Espagnols</i>	2.3	850.848	+ 91.6
Orosz — <i>Russes</i>	2.0	737.949	+ 701.3
Cseh — <i>Tchèques</i>	1.7	622.796	+ 17.2
Tót — <i>Slovaques</i>	1.7	619.866	+ 120.0
Magyar — <i>Hongrois</i>	1.3	473.538	+ 50.2
Dán — <i>Danois</i>	1.3	466.946	+ 13.8
Holland és Friz — <i>Hollandais et Frisons</i>	1.0	370.499	+ 19.1

A további 7.7% a következő anyanyelvek között oszlik meg:

Finn 0.7% ; szlovén, szerb-horvát, görög, portugál 0.6—0.6% ; rutén, szir és arab, román 0.3—0.3% ; flamand 0.2% ; örmény 0.1% ; egyéb és ismeretlen 3.4% .

Az orosz anyanyelvűek rendkívül feltűnő szaporodását jelző arány mellett az A. E. Á. kiadványában a következő jegyzetet találjuk: „It is probable that a considerable proportion of the persons returned as Russian in mother tongue were in reality Hebrews. The increase between 1910 and 1920 is, therefore, probably exaggerated“. („Valószínű, hogy a magukat orosz anyanyelvűeknek valló személyek jelentékeny hányada zsidó. Ezért az 1910. és az 1920. évi adatok között mutatkozó eltérés bizonyára túlzott“). Ezt a magyarázatot azonban nem találjuk helytállónak, mert az esetben a zsidó anyanyelvűeknél fogyatkozásnak kellene mutatkozni, már pedig a zsidó anyanyelvűek is elég számottevően, 22.8% -kal szaporodtak. Ez tehát ismét csak egy kirívó példa arra, hogy milyen óvatossággal kell az anyanyelvi adatokat kezelni.

Az amerikai népszámlálási kiadványok — sajnos — sem az idegen származásúak, sem az idegen anyanyelvűek további demográfiai adatait nem részletezik külön, nincs tehát módunkban idegenbe szakadt honfi-

társainknak nem, kor, családi állapot, foglalkozás stb. szerint való megoszlására is világot vetni. Különösen fontos volt azonban legalább az itt ismertetett adatokat ezúttal összefoglalni, mert a következő amerikai népszámlálási kiadványok már csak a Trianonban megállapított határok figyelembevételével fogják a magyarországi származásúak adatait feltüntetni.

II. Kanada.

A Kanadában élő honfitársaink számát talán még nehezebb a népszámlálási kiadványok adataiból kihámozni, mint az Amerikai Egyesült Államokban élőkét. Összehasonlításra pedig a kanadai kiadványokban éppenséggel semmi mód nem kínálkozik, mert 1901-ben a magyarokat még Ausztriánál mutatták ki, 1911-ben ugyan már külön, de az akkori országterület, 1921-ben pedig már a trianoni országterület figyelembevételével.

A kanadai népszámlálási kiadványok továbbá nem vesznek olyanféle „foreign stock“-ot (külföldi származásúak) alapul a részletezésnél, mint az Amerikai Egyesült Államok kiadványai, úgyhogy több táblázat adataiból kellett a magyaroknak ezen „foreign stock“-ját megállapítani. Áll pedig len ez 7.493 „foreign born“-ból (magyar-

országi születésű) és 6.592 „Canadian or British born“-ból, kiknek azonban — éppúgy, mint az Amerikai Egyesült Államokban — mindkét, vagy egyik szülőjük magyarországi születésű. Ezek szerint 1921-ben mindössze 14.085 honfitársunk élt volna Kanada területén. Természetesen itt is kevesebb ez a szám a valóságosnál, mert a Kanadában született és már kanadai vagy brit születésű szülőktől származó magyarok nem szerepelnek benne.

A két különböző csoport (a külföldi születésű 7.493 és a kanadai születésű 6.592) nincs egyöntetűen részletezve a különböző táblázatokban. A bennszülött csoport pl. a következő korcsoportok szerint van részletezve:

0— 9 éves	4.317
10—20 éves	2.026
21 és több éves	249,

a külföldön szültek pedig csak két korcsoportra vannak felosztva: 21 éven aluli 1.055 és 21 éven felüli 6.438.

Ezekből az adatokból megállapítható azonban — éppen a bennszülöttek között a 21 éven aluliak, a külföldön születettek között pedig a 21 évnél idősebbek túlnyomó többségét tekintve —, hogy honfitársainknak Kanadában való megtelepülése még igen újkeletű. Ezzel egybehangzó a kanadai népszámlálási kiadványnak azon adata, mely szerint a 7.493 főnyi magyarországi származásúak közül 85,5% 1900—1914 között vándorolt be Kanadába, 3,2% 1914 után a népszámlálás idejéig, tehát csak 11,3% 1900 előtt.

A Kanadába szakadt honfitársaink területi, valamint a városokban és vidéken való elhelyezkedése teljesen ellenkező, mint az Amerikai Egyesült Államokban. Kanadában ugyanis a magyaroknak több mint négyötöde a legnyugatibb tartományokban, főleg Saskatchewanban, Albertában és Manitóbában, s valamivel több mint 10%-a keleten, főleg Ontarióban él. Városi lakos Kanadában (a 7.493 „foreign born“-nál kima-

tathatólag) csak 37,5%-uk, míg az Egyesült Államokban a többség városlakó.

A kanadai népszámlálásnak az anyanyelvi megoszlásra vonatkozó adatait szintén csak tájékoztató adatok gyanánt lehet használni, mert csupán a 10 éven felüli külföldi származásúakat részletezi anyanyelv szerint. Az anyanyelvre vonatkozó adatok ezenfelül részben pontatlanok, részben zavarosak is. A 74. sz. táblán (1921. évi népszáml. II. kötet) pl. 8.742 magyar anyanyelvű van kimutatva, a 81. tábla már csak 8.738 és a közvetlen előtte levő (80.) tábla 5.579 „Hungarian“ és 2.242 „Magyar“, összesen tehát már csupán csak 7.821 magyar anyanyelvűről számol be, természetesen mindenütt csak a 10 éven felüliek közül.

Az összesen 14.085 főnyi magyarországi származásúak közül a kanadai népszámlálási kiadványban 8.738 főben kimutatott 10 éven felüli magyar anyanyelvű létszám 62,0%-ot tesz ki. Tekintve, hogy Kanada összes népességének is ezt megközelítő aránya (64,0%-a) a 10 éven felüli, tájékoztató adatul elfogadhatjuk, más híján, a magyar anyanyelvű 10 éven felüliek számára vonatkozó ezen adatokat, hogy ennek segítségével legalább a területi megoszlásra vethessünk némi világot.

A 8.738 tíz éven felüli magyar anyanyelvű Kanada tartományai között a következőképen oszlik meg:

Nova Scotia	124
New Brunswick	5
Quebec	71
Ontarió	1.091
Manitoba	587
Saskatchewan	5.900
Alberta	703
British Columbia	257
	8.738

A kimutatás szerint 2 tartományban, a Prince Edward Island, valamint a Yukon and Northwestterritory tartományokban egyetlen 10 éven felüli magyar anyanyelvű sincsen.

Mozolovszky Sándor dr.

Középfokú oktatásunk 1928/29-ben.¹⁾

L'enseignement moyen en Hongrie en 1928—1929.

Résumé. Dans l'année scolaire 1928—29, le nombre total des élèves des établissements d'enseignement moyen a baissé de 158.154 à 151.647.

L'effectif des élèves a diminué dans les écoles bourgeoises et dans les établissements d'enseignement secondaire proprement dits (gymnases, gymnases réels, écoles réales, établissements d'enseignement secondaire de jeunes filles); il a plus ou moins augmenté dans les autres écoles moyennes. La diminution a été particulièrement sensible (9·5%) aux écoles bourgeoises (de IV classes), dont tous les élèves étaient nés pendant la guerre, époque de faible natalité.

Aux écoles constituant le degré supérieur de l'enseignement moyen, le nombre des élèves s'est élevé dans l'année scolaire 1928—29. Ces écoles ayant des élèves de plus de 14 ans, la natalité décrie pendant la guerre ne s'y fit sentir qu'à partir de 1929—30.

*

A középfokú iskolák (polgári iskolák, középiskolák, felső kereskedelmi és felső mezőgazdasági iskolák, óvónő, tanító- és tanítónőképző-intézetek) főbb adatait az 1. számú tábla ismerteti. E szerint az 1928/29. tanévben összesen 670 középfokú iskolánk működött. Az intézetek túlnyomó része (61·0%-a) polgári iskola. Jellegük szerint az iskolák 41·6%-a állami (a kir. kat. középiskolákkal együtt), 32·2%-át a felekezetek tartották fenn, a községi jellegű iskolák arányszáma pedig 21·2% volt. Ezen kívül még 19 magán- és 14 egyesületi és társulati iskola (összesen 5·0%) működött. Az állam az általa fenntartott intézetek terhein felül még a többi iskolafenntartók terheiből is részt vállal, amennyiben a nem állami jellegű iskoláknak több mint felét (51·8%-át) államsegélyben részesíti. Tovább részletezve az iskolákat fenntartóik szerint, megjegyezzük, hogy a felekezeti iskolák legnagyobb része (az összes középfokú iskolák 21·5%-a) római katolikus jellegű. Legnagyobb szerep jut a római katolikus egyháznak a képzőintézeteknél, amennyiben a tanító- és tanítónőképző-intézeteknek 53·2%-a római katolikus jellegű.

A tanerők számát (8.706) az iskolák jellege szerint vizsgálva, azt látjuk, hogy az állami, a róm. kat. és a magánjellegű iskolákra az összes tanerőknek kisebb hányada jut, mint amilyen arányt ezek az iskolák az összes iskolák számában elfoglalnak. E tekintetben különösen a községi jel-

legű iskolák helyzete kedvező; a községi jellegű iskolák aránya ugyanis jó $\frac{1}{5}$ rész, míg tanáraik száma $\frac{1}{4}$ -ét teszi a tanárok létszámának.

A tanulólétszámnak (151.647) az iskolák jellege szerint való megoszlása nagyjában arányos a tanerők ilyen megoszlásával. A legnépesebbek az ág. evangélikus és a községi iskolák (átlagban 274, illetőleg 262 tanuló jut egy iskolára), aránylag gyéribb népességűek az állami és a róm. kat. jellegűek (egyformán 216-os átlagos tanulólétszámmal), míg a magánjellegű iskoláknál egy iskolára átlagban csak 89 tanuló jut.

Az egyes középfokú iskolafajták főbb adatait összehasonlítva az előző tanév adataival, a polgári iskoláknál azt látjuk, hogy a községi jellegűek száma 8-cal gyarapodott, míg az általában kis létszámú, magánjellegű iskolák száma ismét 5-tel csökkent (2 év alatt 30-ról 13-ra esett a számuk). Végeredményben a polgári iskolák száma az előző tanévhez képest alig változott. A polgári iskolák közül 161 fiú-, 224 leány- és 24 közös (koeducációs) iskola. Közös iskolát egyébként csak a polgári iskolák között találunk; számuk a rendszerezés óta évről évre emelkedik (1926/27-tel kezdődőleg 5, 18, 24).

A polgári iskolák tanári létszáma az előző tanévhez képest 121 fővel csökkent. Ez a csökkenés összefügg a tanulólétszám fogyásával. A tanerők 85·1%-a főfoglalkozásként tanított s közöttük a nők aránya 60·0% volt.

A polgári iskolák tanulólétszáma az előző tanévi 78.998-ról 72.113-ra csökkent s ezzel a tanulók száma elérte a legalacsonyabb színvonalat. Ebben a tanévben ugyanis a polgári iskoláknak már mind a négy évfolyamán a háborús születésű tanulók kerültek beiskolázásra. A következő tanévben a polgári iskolai tanulók számában már négy év óta mutatózó apadásnak meg kell szünnie, sőt a háború utáni évek születési számának gyarapodásával arányosan a tanulók számának ismét és erőteljesebben emelkednie kell.

A középiskolák (gimnáziumok, reálgimnáziumok, reáliskolák és leányközépiskolák) száma 1928/29-ben kettővel fogyott. Megszűnt ugyanis egy gimnázium és két reálgimnázium, viszont a leánygimnáziumok száma egy újonnan megnyílt intézettel szaporodott s így ebben a tanévben 28 gimnázium, 69 reálgimnázium, 23 reáliskola és 35 leányközépiskola működött.

A középiskolák tárgyalása során meg kell emlékeznünk a leánykollégiumokról is. A leánykollégium teljesen új iskolatípus, az 1926. évi XXIV. t.-c. szerint nyolcosztályú középfokú iskola, melynek érettségi bizonyítványa az egyetemeken való továbbtanu-

¹⁾ Az idevonatkozó 1927/28. évi fontosabb adatokat a Magyar Statisztikai Szemle 1929. évi 7. száma, a részletes adatokat pedig az 1928. évi Magyar Statisztikai Évkönyv ismertette.

lásra nem képesít ugyan, de végzett növendékei előtt nyitva áll az út egyéb főiskolákra, továbbá egyes köztisztviselői pályákra. Tananyaga irodalmi és művészeti irányú s a modern nyelvek tanítására különös súlyt helyez. Az 1927/28. tanévben három leány-

kollégium nyílt meg 1—2 évfolyammal. Ez az új iskolatípus azonban nem talált kedvező fogadtatásra és közülök kettő már egy év múlva beszüntette működését, úgyhogy az 1928/29. tanévben már csak egy ág. hitv. evangélikus jellegű leánykollégium állott

1. A középfokú iskolák jelleg szerint 1928/29-ben.

Les établissements d'enseignement moyen suivant leur caractère en 1928—29.

Iskolák, tanerők, tanulók <i>Ecoles, personnel enseignant, élèves</i>	E c o l e s									
	Összesen <i>Total</i>	Allami <i>d'Etat</i>	Kir. kat. <i>cathol. royales</i>	Községi <i>communales</i>	Róm. kat. <i>cathol. rom.</i>	Reform. <i>calvinistes</i>	Ág. hitv. ev. <i>luther.</i>	Izraelita <i>israël.</i>	Egyesületi és társulati <i>d'associations</i>	Magán <i>privées</i>
Polgári iskolák — Ecoles bourgeoises										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	409	185	—	107	74	14	2	10	4	13
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	4.166	1.683	—	1.510	600	123	21	108	31	90
Tanulók — <i>Elèves</i>	72.113	28.718	—	25.870	12.043	1.801	221	1.868	739	853
Középfokú iskolák — <i>Gymnases, gymnases réels, écoles réales et établissements d'enseignem. second. de j. filles</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	155	59	7	10	36	23	9	3	3	5
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	3.048	1.272	123	248	627	397	176	72	64	69
Tanulók — <i>Elèves</i>	59.541	23.811	2.666	4.643	14.037	7.732	3.136	1.698	1.106	712
Felső kereskedelmi iskolák <i>Ecoles supérieures de commerce</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	50	11	—	23	6	1	—	1	7	1
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	758	146	—	417	61	8	—	11	103	12
Tanulók — <i>Elèves</i>	11.312	2.191	—	6.602	708	35	—	165	1.489	122
Felső mezőgazdasági iskolák <i>Ecoles supérieures d'agriculture</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	5	2	—	2	1	—	—	—	—	—
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	67	29	—	27	11	—	—	—	—	—
Tanulók — <i>Elèves</i>	585	287	—	136	162	—	—	—	—	—
Óvónőképző-intézetek <i>Ecoles normales maternelles</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	4	2	—	—	2	—	—	—	—	—
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	41	23	—	—	18	—	—	—	—	—
Tanulók — <i>Elèves</i>	278	182	—	—	96	—	—	—	—	—
Tanító-, tanítónőképző-intézetek <i>Ecoles normales primaires d'instituteurs et d'institutrices</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	47	13	—	—	25	5	3	1	—	—
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	626	218	—	—	305	58	31	14	—	—
Tanulók — <i>Elèves</i>	7.818	2.341	—	—	4.035	836	483	123	—	—
Középfokú iskolák összesen <i>Total des établissements d'enseignement moyen</i>										
Iskolák — <i>Ecoles</i>	670	272	7	142	144	43	14	15	14	19
%	100·0	40·6	1·0	21·2	21·5	6·4	2·1	2·2	2·1	2·9
Tanárok — <i>Personnel enseignant</i> ..	8.706	3.371	123	2.202	1.622	586	228	205	198	171
%	100·0	38·7	1·4	25·3	18·6	6·7	2·6	2·4	2·3	2·0
Tanulók — <i>Elèves</i>	151.647	57.530	2.666	37.251	31.081	10.404	3.840	3.854	3.334	1.687
%	100·0	37·9	1·8	24·6	20·5	6·9	2·5	2·5	2·2	1·1

fenn Budapesten. Az intézet tanárainak száma 21, a tanulók száma pedig 205 volt.

A középiskolákban működő tanárok (3.048) 93·8 százalékának volt főfoglalkozása a középiskolákban való tanítás; közöttük a női tanerők aránya 16·1%.

A tanulók száma a középiskolákban az előző tanévi 60.286-ról 59.541-re csökkent. A háború miatt elmaradt születések hatása a tanulók számának alakulására a középiskolákban nem olyan nagymértvű, mint a polgári iskolákban, sőt az I. osztályú tanulók száma az előző tanévi (8.557) létszámot 272 fővel még felül is mulja, amely körülmény a középiskolák térfoglalására enged következtetni.

A többi középfokú iskolákban (felső kereskedelmi, felső mezőgazdasági iskolák, óvónőképző-intézetek, tanító- és tanítónőképző-intézetek) a tanárok létszáma mind a négy iskolatípusnál emelkedett, úgyszintén a tanulók létszáma is és pedig ez utóbbi főleg a felső mezőgazdasági iskolákban és a tanító- és tanítónőképző-intézetekben. Az utóbbi iskolatípusok felső tagozatai a középfokú oktatásnak; a gyéribb születésű háborús évekből származó tanulók ebben a tanévben még nem jutottak el a középfokú oktatás felső tagozatáig és így ez a körülmény ezeknél az iskoláknál csak a következő tanévben fogja éreztetni a hatását.

A tanulóknak kor, honosság és a szülők lakóhelye szerint való megoszlását a 2. számú táblán mutatjuk be. A kormegoszlás arányszámait intézetfajok szerint változnak, a szerint, amint az iskolák a középfokú oktatásnak alsó vagy felső tagozatát képezik.

A tanulóknak 1·3%-a volt külföldi honos, akiknek túlnyomó része középiskolában végezte tanulmányait. A 2. számú tábla adataiból kitűnik még, hogy az összes tanulók kétharmad részének szülője az iskola székhelyén lakott, egyötöd részének a szülője pedig ugyanabban a vármegyében. Legnagyobb az iskola székhelyén lakó szülők gyermekeinek az arányszáma a polgári iskolák tanulói között (71·6%), ami azt mutatja, hogy ezek az iskolák a székhelyükön kívül eső területre aránylag kevés vonzóerőt gyakorolnak; viszont a távolabb eső körzetekre legnagyobb a vonzóerejük a képzőintézeteknek és a felső mezőgazdasági iskoláknak, mert ezekben az iskolákban a legalacsonyabb az iskola székhelyén lakó szülők gyermekeinek az arányszáma.

Ami a középfokú iskolák tanulóinak vallás szerinti való megoszlását illeti (l. a 3. sz. táblát), a százalékos arányszámok intézetfajonként lényeges eltérést mutatnak. Az arányszámokat összehasonlítva azokkal az arányszámokkal, amelyeket az egyes vallások az egész népességben elfoglalnak, a legnagyobb eltérést a felső kereskedelmi iskoláknál találjuk, ahol különösen a római katolikus és a református vallású tanulók aránya jóval az országos arány alatt marad, az izraelita vallású tanulók aránya pedig négyszer nagyobb az országos aránynál. Az izraelita vallású tanulók aránya a középiskolákban csaknem háromszorosan, a polgári iskolákban csaknem kétszeresen mulja felül az országos arányt még ebben a tanévben is, jóllehet, ha a felekezeti megoszlás adatait több évre visszamenőleg vizsgáljuk, azt látjuk, hogy az izraelita vallású ta-

2. A középfokú iskolák tanulói kor, honosság és lakóhely szerint 1928/29-ben.

Elèves des établissements d'enseignement moyen, par âge, nationalité et résidence, en 1928—29.

I s k o l á k E c o l e s	A t a n u l ó k — E l è v e s												
	összes száma nombre total	k o r a — â g e					honossága nationalité		szüleinek, gyámjainak lakóhelye résidence des parents (ou tuteurs)				
		12 évesnél fiatalabb moins de 12 ans	é v e s — a n s			20 éves és idősebb 20 ans et plus	magyar Hongrie	külföldi autres pays	az iskolák székhelye dans la même ville ou commune	ugyanazon vármegyében más községe — dans d'autres communes du même comitat	a mai Magyarországon más vármegyében — dans d'autres comitats de la Hongrie actuelle	elszakított terület — dans les territoires enlevés à la Hongrie	egyéb külföld — autre étranger
			12—14	15—17	18—19								
Polgári iskolák — Ecoles bourgeoises %	72.113 100·0	18.372 25·5	41.982 58·2	7.138 9·9	1.618 2·2	3.003 4·2	71.706 99·4	407 0·6	51.589 71·6	14.138 19·6	5.866 8·1	499 0·7	21 0·0
Középiskolák — Gymn., gymn. réals, éc. réales et établ. d'ens. sec. p. j. filles %	59.541 100·0	11.805 19·8	23.390 39·3	19.394 32·6	3.702 6·2	1.250 2·1	58.148 97·7	1.393 2·3	38.837 65·2	10.572 17·8	8.858 14·9	1.207 2·0	67 0·1
Felső ker. iskolák — Ec. sup. de comm. %	11.312 100·0	—	1.411 12·5	7.344 64·9	1.966 17·4	591 5·2	11.195 99·0	117 1·0	7.096 62·7	2.805 24·8	1.287 11·4	115 1·0	9 0·1
Felső mezőg. isk. — Ec. sup. d'agric. %	585 100·0	—	47 8·0	313 53·5	166 28·4	59 10·1	578 98·8	7 1·2	232 39·7	119 20·3	224 38·3	10 1·7	—
Óvónőképző-intézetek — Ec. norm. mat. %	278 100·0	—	41 14·7	145 52·2	59 21·2	33 11·9	278 100·0	—	79 28·4	47 16·9	152 54·7	—	—
Tanító-, tanítónőképző-int. — Ec. norm. prim. d'instituteurs et d'institutrices %	7.818 100·0	—	725 9·3	4.021 51·4	2.134 27·3	938 12·0	7.747 99·1	71 0·9	2.443 31·3	1.764 22·6	3.499 44·7	109 1·4	3 0·0
Középfokú iskolák összesen — Total des établissem. d'enseignem. moyen %	151.647 100·0	30.177 19·9	67.596 44·6	38.355 25·3	9.645 6·3	5.874 3·9	149.652 98·7	1.995 1·3	100.276 66·1	29.445 19·4	19.886 13·1	1.940 1·3	100 0·1

3. A középfokú iskolák tanulói vallás és anyanyelv szerint 1928/29-ben.

Elèves des établissements d'enseignement moyen, par confession et par langue maternelle, 1928—29.

I s k o l á k E c o l e s	A t a n u l ó k — E l è v e s												A magyar anyanyelvű tanulók közül más nyelven is tudott Elèves de langue maternelle hongroise sachant une autre langue ou d'autres langues
	vallás szerint — par confession								anyanyelv szerint par langue maternelle				
	róm. kat. cathol. rom.	gör. kat. cathol. gr.	református calviniste	ág. hitv. ev. luther.	görög keleti gréco-orient.	unitárius unitaire	izraelita israél.	egyéb — autres	magyar hongrois	német allemand	tót — slovaque	egyéb — autres	
Polgári iskolák — Ecoles bourgeoises	47.304	1.047	11.793	3.802	200	134	7.757	76	70.088	1.595	230	200	3.525
%	65.6	1.4	16.3	5.3	0.3	0.2	10.8	0.1	97.2	2.2	0.3	0.3	4.9
Középiskolák — Gymnases, gymnases réels, écoles réales et établissements d'ens. second. de j. filles .. .	33.865	938	10.473	4.170	111	175	9.772	37	58.381	954	59	147	11.184
%	56.8	1.6	17.6	7.0	0.2	0.3	16.4	0.1	98.1	1.6	0.1	0.2	18.8
Felső kereskedelmi iskolák — Ecoles supérieur. de commerce	6.396	130	1.500	573	20	23	2.667	3	11.122	147	16	27	1.572
%	56.5	1.1	13.3	5.1	0.2	0.2	23.6	0.0	98.3	1.3	0.2	0.2	13.9
Felső mezőgazdasági iskolák — Ecoles supérieur. d'agriculture	329	5	112	104	4	—	31	—	571	8	4	2	61
%	56.2	0.9	19.1	17.8	0.7	—	5.3	—	97.6	1.4	0.7	0.3	10.4
Óvónőképző-intézetek — Ecoles normales maternelles	202	3	57	12	2	1	1	—	273	4	—	1	46
%	72.6	1.1	20.5	4.3	0.7	0.4	0.4	—	98.2	1.4	—	0.4	16.5
Tanító-, tanítónőképző-intézetek — Ecoles normales primaires d'instituteurs et d'institutrices	5.545	172	1.367	507	16	6	205	—	7.726	71	2	19	835
%	70.9	2.2	17.5	6.5	0.2	0.1	2.6	—	98.9	0.9	0.0	0.2	10.7
Középfokú iskolák összesen Total des établissements d'enseignem. moyen	93.641	2.295	25.302	9.168	353	339	20.433	116	148.161	2.779	311	396	17.223
%	61.7	1.5	16.8	6.0	0.2	0.2	13.5	0.1	97.7	1.8	0.2	0.3	11.4

nulók arányszáma a középfokú iskolákban vissza esett, a római katolikus vallásúaké pedig ezzel párhuzamosan emelkedett.

Az említett két valláshoz tartozó tanulók arányszámát összehasonlítva az 1920/21. tanévi adatokkal, a három legnépesebb középfokú iskolánál erre nézve a következő képet nyerjük:

	Római katolikus		Izraelita	
	1920/21	1928/29	1920/21	1928/29
Polgári iskolák	58.7	65.6	19.9	10.8
Középiskolák	50.3	56.8	25.0	16.4
Felső kereskedelmi iskolák	47.5	56.5	35.2	23.6

Az eltolódás a két vallásfelekezet között évről-évre fokozatosan ment végbe.

A tanulók anyanyelvét tekintve, a nem magyar anyanyelvűek aránya 2.3% és ezek közül csak a német anyanyelvűek arányszáma (1.8%) jelentős.

A tanulók szüleinek foglalkozását feltüntető adatok szerint (l. 4. sz. táblát) az egyes foglalkozási

körök közül az östermelő népességhez tartozó szülők gyermekei a legkisebb (14.5%), míg az értelmiséghez tartozó szülők gyermekei a legnagyobb aránnyal (25.2%) szerepelnek.

A középfokú oktatás alsó tagozatát képező polgári iskolák 4. osztályának elvégzése után a tanulók nagyobb része nem folytatta tovább tanulmányait, hanem egy része (29.4%) kereső pályára lépett, 26.0%-a (túlnyomóan leányok) otthon maradt, 3.5%-ról nincs adatunk, míg a fennmaradó 41.1% tovább tanult és pedig 5.3% középiskolában, 12.2% felső kereskedelmi iskolában, 10.2% képzőintézetben, 7.1% női kereskedelmi tanfolyamon, 6.3% pedig egyéb iskolában. A középiskola 4. osztályának elvégzése után a tanulók kisebb hányada (mindössze 7.4%-a) lépett kereső pályára, az otthon maradt tanulók aránya is csak 3.3%. A tanulók zöme (77.0%); ugyancsak középiskolákban folytatta tovább tanulmányait, egyéb iskolákban pedig 11.4%-a tanult

4. A középfokú iskolák tanulói szülei (gyámjaik) foglalkozása szerint 1928/29-ben.

Elèves des établissements d'enseignement moyen, suivant la profession des parents (ou tuteurs), 1928—29.

I s k o l á k E c o l e s	A t a n u l ó k — É l è v e s																		
	szülei (gyámjaik) foglalkozása szerint — suivant la profession de leurs parents (ou tuteurs)																		
	Az őstermelés Production du sol			A bányászat és ipar — Extrac- tion minière et industrie			A kereskedelem, hitel és közlekedés Commerce, crédit et transports			Az értelmiség Professions intellectuelles			Nyugdíjas, tőkés, járadékos és magánzó Retraités, capitalistes, rentiers		Különböző ágbeli és k. m. n. napszamos Journaliers de différentes branches non dénomérés		Egyéb és ismeretlen Autres et inconn.		közül árvaházi, szeretetházi gyermek Enfants d'orphelinats et de maisons de charité
	k ö r é b e t a r t o z ó																		
önálló — indépendants	tisztviselő — employés	gazdasági munkás és cseléd ouvriers et domestiques agricoles	önálló — indépendants	tisztviselő — employés	egyéb alkalmazott autres salariés	önálló — indépendants	tisztviselő — employés	egyéb alkalmazott autres salariés	önálló — indépendants	tisztviselő — employés	egyéb alkalmazott autres salariés	polgári és katonai tisztviselő fonctionn. publ. et officiers	pap, tanár és tanító ministres du culte, profes- seurs et instituteurs	más önálló és tisztviselő autres indépendants et employés	altiszt, szolga — garçons de bureau et sous-officiers	Nyugdíjas, tőkés, járadékos és magánzó Retraités, capitalistes, rentiers	Különböző ágbeli és k. m. n. napszamos Journaliers de différentes branches non dénomérés	Egyéb és ismeretlen Autres et inconn.	közül árvaházi, szeretetházi gyermek Enfants d'orphelinats et de maisons de charité
Polgári iskolák Ecoles bourgeoises .. .. %	8.570	513	2.072	11.961	888	7.165	5.561	2.970	8.985	3.627	1.852	1.501	5.038	6.940	743	2.703	1.024		
11.9	0.7	2.9	16.6	1.2	9.9	7.7	4.1	12.5	5.0	2.6	2.1	7.0	9.6	1.0	3.8	1.4			
Középiskolák — Gym- nases, gymnases réels, écoles réales et établis- sements d'enseigne- ment second. de j. filles .. %	6.854	870	600	6.242	1.550	1.406	4.973	5.169	2.859	8.348	4.882	5.040	1.986	7.214	156	1.022	370		
11.5	1.5	1.0	10.5	2.6	2.4	8.3	8.7	4.8	14.0	8.2	8.5	3.3	12.1	0.3	1.7	0.6			
Felső kereskedelmi isko- lák — Ecoles supérieu- r. de commerce .. .. %	762	137	42	1.462	270	416	1.622	1.022	979	1.227	382	335	502	1.685	24	319	126		
6.7	1.2	0.4	12.9	2.4	3.7	14.3	9.0	8.7	10.9	3.4	3.0	4.4	14.9	0.2	2.8	1.1			
Felső mezőgazdasági is- kolák — Ecoles supé- rieur. d'agric. .. .. %	296	18	8	37	6	1	26	12	31	61	19	17	9	36	—	8	—		
50.6	3.1	1.4	6.3	1.0	0.2	4.4	2.1	5.3	10.4	3.2	2.9	1.5	6.2	—	1.4	—			
Óvónőképző-intézetek Ec. normales maternel. %	20	2	—	25	2	—	10	14	2	75	57	14	13	30	—	10	4		
7.2	0.7	—	9.0	0.7	—	3.6	5.1	0.7	27.0	20.5	5.0	4.7	10.8	—	3.6	1.4			
Tanító-, tanítónőképző- intézetek — Ecoles nor- males primair. d'insti- tuteurs et d'institutric. %	927	101	100	944	72	163	301	399	271	991	1.445	364	325	1.132	25	171	87		
11.8	1.3	1.3	12.1	0.9	2.1	3.8	5.1	3.5	12.7	18.5	4.7	4.1	14.5	0.3	2.2	1.1			
Középfokú iskolák összesen — Total des établissements d'en- seignement moyen %	17.429	1.641	2.822	20.671	2.788	9.151	12.493	9.586	13.127	14.329	8.637	7.271	7.873	17.037	948	4.233	1.611		
11.5	1.1	1.9	13.6	1.8	6.0	8.2	6.3	8.7	9.5	5.7	4.8	5.2	11.2	0.6	2.8	1.1			

tovább, míg 0.9%-ának a pályaválasztása ismeretlen.

Végül megemlítjük még, hogy az 1928/29. tanévben sikeres középiskolai érettségi vizsgát 5.254 tanuló tett. A felső kereskedelmi iskolákban 1.897 tanuló szerzett érettségi bizonyítványt, a felső mezőgazdasági iskolákban pedig 126 tanuló. Az óvónőképző-intézetekben ebben a tanévben csak egy ma-

gántanuló nyert óvónői oklevelet, mert a négy évfolyamúvá fejlesztett óvónőképző-intézetek harmadik évfolyamát végzett növendékei már csak a következő tanévben, a negyedik évfolyam elvégzése után nyerhetnek oklevelet. A tanító- és tanítónőképző-intézetekben 462 tanítói és 678 tanítónői, összesen tehát 1.140 oklevelet adtak ki (24.7%-kal többet, mint az előző tanévben).
T. Gy. dr.

Miskolc lakosságának szociális viszonyai.

Les conditions sociales de la population de Miskolc.

Résumé. Comme on n'a pas encore fait d'enquête spéciale sur les centres régionaux, ce sont les chiffres des recensements, des assurances sociales et de quelques autres branches de statistique sociale qu'il faut consulter pour mettre statistiquement en lumière la situation de Miskolc.

Si l'on analyse la population par catégories de professions (56.982 habitants au recensement de 1920), Miskolc peut être considérée surtout comme une ville commerciale et de communications. Le commerce et le crédit y figurant pour 12·0% parmi les professions, elle vient à cet égard immédiatement après Budapest (18·1%), et elle occupe la première place (11·2%) au point de vue de la proportion des habitants employés aux voies de communication. Les producteurs du sol ne représentent que 5·1% de la population et les habitants de profession industrielle, 38·5%. Au point de vue des domestiques, dont le nombre montre le bien-être de la population, Miskolc a une proportion de 3·7% et, en ne comptant pas Budapest, n'est dépassée que par Győr (4·2%) et Sopron (3·9%).

En 1920, on comptait à Miskolc 5.323 habitations et 12.512 logements, soit 10·7 habitants pour 1 habitation et 4·6 pour 1 logement. A cette époque, 57·8% des habitations y étaient en pierre ou en brique; les maisons en brique crue ou en boue et ayant un fondement de pierre ou de brique représentaient 16·0%; les maisons entièrement en brique crue ou en boue, 23·7%; celles en bois ou en d'autres matériaux, 2·5%. D'après les chiffres recueillis sur la construction depuis 1927, on y a fait 569 chambres en 1927, 853 en 1928 et 1.562 en 1929.

Selon l'enquête du 4 décembre 1922 sur les membres des caisses d'assurances sociales, il y avait à Miskolc 14.926 employés, dont 8·2% de fonctionnaires ou diurnistes, 7·7% de serviteurs et garçons de bureau, 20·8% de contremaîtres, chefs d'équipe ou ouvriers qualifiés, 22·4 de journaliers dressés, 13·2% de journaliers non dressés, 15·1% apprentis, 2·8% commis marchands, 9·8% aides-artisans.

La place que Miskolc occupe, peu après Budapest, pour les données urbaines, montre le mieux le fort développement de cet important centre régional.

*

A főváros lakosságának viszonyait a ki-tűnő városi statisztikai hivatal révén sok-irányú és bő adatforrásból ismerhetjük meg. Ha azonban a vidéki nagyobb városok hely-zetét akarjuk vizsgálni, akkor öncélú adat-gyűjtések eredményei úgyszólván egyálta-lában nem állnak rendelkezésünkre. A sta-tisztika szükségességének és hasznosításá-nak rohamos fejlődése idején hézagpótló szerepet tölthetnének be a nagyobb vidéki városokban szervezendő statisztikai hivata-lok, vagy csak szerényebb keretű irodák is. Ilyenek hiányában az országos statisztikai adatok terjedelmes mezőin kell a monogra-fikus célkitűzésből kívánt részleges adato-kat összeböngészni. Egyébként Miskolc vá-rosa a monografikus leírás tekintetében még előnyös helyzetben van *Schneller Ká-roly*¹⁾ és mások népességi, kulturális stb. tárgyú értékes művei miatt. Szerencsére az országos statisztikakimutatások túlnyomó részénél törvényhatóságunkint tagolja a főbb eredményeket, ilymódon a népszámlá-lás, a társadalombiztosítási statisztika és né-hány más szociális statisztikai ágazat anya-gából igyekeztünk képet alkotni Miskolc lakosságának szociális viszonyairól. Tud-juk, hogy ez a kép nem teljes, hézagos és részleteiben aránytalan, viszont reméljük, hogy nem torzít és megbízható.

A magyar városokat határozott típusok szerint lehet megkülönböztetni. Igaz ugyan, hogy a város védelmi, ipari és kulturális tömörülés lévén abban a magasabb rendű közületi élet minden színe megtalálható, mégis minden városban más-más domináló szín ötlük szemünkbe. Vannak mezőgazda-sági városok (Hódmezővásárhely), ipari vá-rosok (Győr), hivatalnok- és tanulóvárosok

¹⁾ Nagy-Miskolc népessége. 1930. Miskolci Jo-gászélet Könyvtára, 63. sz. — Miskolc halálozási hányadosának ártértékelése. 1929. Miskolci Jogász-élet Könyvtára, 52. sz.

(Pécs, Sopron). Az ipari városokat is tovább lehet osztályozni a szerint, hogy bennük a gyári, vagy kisipari termelés, vagy a kereskedelmi tevékenység a túlnyomó. Miskolc elsősorban kereskedelmi és közlekedési város. Az 1920. évi népszámlálás szerint a foglalkozási főcsoportok megoszlását tekintve, Miskolc lakosságának 5·1%-a östermelő volt. Ezzel szemben az östermelők aránya Hódmezővásárhelyen 63·3%, Kecskeméten 59·7% és Szegeden 36·1%. A Miskolcénál kisebb arány csak Budapesten és Győrött fordul elő. Az ipari népesség aránya már Miskolcon 38·5%, de megelőzi Győr 44·4%-kal, Budapest 39·5%-kal és megközelíti Baja 36·0%-kal és Pécs 35·5%-kal. Viszont a kereskedelem és hitel arányszáma tekintetében Budapest után (18·1%) Miskolc következik 12·0%-kal, megelőzi az összes vidéki városokat, sőt a közlekedés csoportjával Miskolc abszolúte az első helyen áll 11·2%-kal, csak utána következik Székesfehérvár (10·2%), Pécs (10·1%) és Debrecen (9·3%). A közszolgálat és szabadfoglalkozás csoportjánál Budapest után (13·0%) Sopron következik (12·6%) és Miskolc 8·7%-kal csak a hetedik helyen áll. Érdekes, hogy a nyugdíjasok tekintetében ennek dacára a kis magyar Grác szerepét látszik játszani, amennyiben a nyugdíjas és tőkepénzes stb. csoport tekintetében 7·0%-kal az összes városok között az első helyen áll, Pécsét is fölülmúlva (6·7%). Lehet azonban, hogy a hitel- és kereskedelmi élet nyújtotta meggazdagodási lehetőség folytán ebben a csoportban a tőkepénzesek nagyobb arányban szerepelnek, mint a fővárost kivéve a többi városokban.

A foglalkozási adatokat itt a város jellegének kidomborítása végett csak röviden tárgyaltuk, mert ez a kérdés elsősorban a demográfiához tartozik. De meg kell még említenünk a foglalkozási főcsoportok közül a házicselégeket, akiknek számából közvetlenül következtethetünk a lakosság jólétére és szociális viszonyaira. Ebben a tekintetben Miskolc kedvező jelzőszámot szolgáltat, amennyiben a fővárostól természetesen eltekintve, csak két város előzi meg. A házicselédek aránya ugyanis a népességben Győrött 4·2%, Sopronban 3·9% és Miskolcon 3·7%, legkisebb viszont Hódmezővásárhelyen (2·1%).

A földrajzi és foglalkozási tényezők szabják meg elsősorban a lakosság szociális helyzetének lehetőségeit. Az általános

történelmi és gazdasági tényezőkről, mint-hogy azok az egész országban érvényesek, itt nem kell beszélnünk. Nézzük most az országos statisztikai anyag különleges adatait.

A szociális helyzetre az elsőrendű élelmiszekek árán és annak a munkajövedelemhez való viszonyán kívül elsősorban a *lakásviszonyok* jellemzők. Vizsgáljuk meg tehát, hogyan lakik Miskolc dolgozó népe. Az 1. táblán összeállítottuk, a törvényhatósági jogú városok lakásainak számát az 1920. évi népszámlálás szerint. Igaz ugyan, hogy ezek régi adatok, de egyrészt az építkezési és lakásviszonyok a küzdelmesebb és szegényebb gazdasági időszakokban lassan és keveset változnak, másrészt módunkban lesz a legfrissebb alakulás tényezőit, a statisztikai hivatal lakástermelési statisztikája alapján megvizsgálni. Miskolcon 1920-ban 5.323 lakóház állott fent 12.512 lakással. Az egy lakóháza eső lakók száma tekintetében Miskolc a törvényhatósági jogú városok között a negyedik helyen áll, Budapesten ugyanis egy lakóháza 50·4, Sopronban 17·4, Győrött 13·8 és Miskolcon 10·7 lakó jutott, Hódmezővásárhely képezi a minimumot 4·8 lakóval. Jellemzőbb az egy lakásra eső lakók arányszáma és ezt illetőleg, jóval nagyobb az egyöntetűség. A miskolci lakosság viszonylagos jólétére mutat, hogy egy lakásra 4·6 lakó esett és ezt a százalékot valami csekéllyel egyedül Sopron múlja felül (4·7), a fővárosban is egy lakásra csak 4·3 lakó jutott.

1. A lakóházak és lakások száma a törvényhatósági jogú városokban az 1920. évi népszámlálás szerint.

Nombre des habitations et des logements dans les villes autonomes, d'après le recensement de 1920.

Törvényhatósági jogú városok <i>Villes autonomes</i>	Lakóházak száma <i>Nombre des habitations</i>	Lakások száma <i>Nombre des logements</i>	Proportion des locataires pour	
			Egy lakóháza - 1 habitaton esett lakó	Egy lakásra 1 logement
Baja	3.285	5.674	5·9	3·4
Budapest	18.429	214.868	50·4	4·3
Debrecen	11.682	25.050	8·8	4·1
Győr	3.617	11.055	13·8	4·5
Hódmezővásárhely	12.714	16.756	4·8	3·6
Kecskemét	11.290	16.606	6·5	4·4
Miskolc	5.323	12.512	10·7	4·6
Pécs	5.363	14.024	8·9	3·4
Sopron	2.018	7.445	17·4	4·7
Szeged	14.490	28.375	8·2	4·2
Székesfehérvár . .	3.831	9.205	10·2	4·2

2. A lakóházak falazata és tetőzete a törvényhatósági jogú városokban az 1920. évi népszámlálás szerint.

Murs et toits des habitations dans les villes autonomes, d'après le recensement de 1920.

Törvényhatósági jogú városok <i>Villes autonomes</i>	Száz lakóház közül volt <i>Proportion pour 100 habitations de celles</i>						
	kőből vagy téglából <i>en pierre ou en brique</i>	kő- v. téglalappal, vályog- v. sárból <i>en brique crue ou en b.ue, d'un fondement de pierre ou de brique</i>	vályogból vagy sárból <i>en brique crue ou en boue</i>	fából vagy más anyagból <i>en bois ou en d'autres matériaux</i>	à toit de		
					cserép-, pala vagy bádóg <i>tuile, d'ardoise ou de fer-blanc</i>	zsindely vagy deszka <i>bardeaux ou de planches</i>	nád vagy zsup <i>roseau ou de chaume</i>
tetővel							
Baja	15.2	37.9	46.4	0.5	72.8	1.8	25.4
Budapest .. .	94.8	1.2	1.4	2.6	90.5	8.2	1.3
Debrecen .. .	48.9	21.6	23.7	5.8	74.6	8.1	17.3
Győr	84.4	7.8	7.2	0.6	61.8	30.0	8.2
Hódmezővásárhely	4.8	17.2	77.5	0.5	73.8	5.9	20.3
Kecskemét .. .	10.1	28.9	58.1	2.9	42.4	7.3	50.3
Miskolc .. .	57.8	16.0	23.7	2.5	56.8	43.0	0.2
Pécs	67.9	25.7	5.6	0.8	97.3	2.6	0.1
Sopron	94.6	4.9	0.3	0.2	86.6	12.2	1.2
Szeged	23.3	28.0	48.0	0.7	38.8	29.7	31.5
Székesfehérvár	27.6	52.4	19.6	0.4	67.0	5.2	27.8

A 2. tábla a lakóházak minőségére vonatkozó adatokat tartalmazza igen fontos viszonyszámokban kifejezve. Száz lakóház közül Miskolcon 1920-ban kőből vagy téglából 57.8, kő- vagy téglalappal, vályogból vagy sárból 16.0, egyszerűen vályogból vagy sárból 23.7, fából vagy más anyagból 2.5 épült. Sajnos, Magyarországon még az ipari városokban is a házak jelentékeny hányada másod-, vagy harmadrendű anyagból épült s a mai nyomorúságos gazdasági helyzetben a javulás is csak igen lassú lehet. Miskolc ebben a tekintetben középhelyet foglal el és csak alig előzi meg a vegyes jellegű Debrecent. A legtartósabb és legegészebb, kőből vagy téglából épült házak aránya a fővárostól eltekintve Sopronban (94.6%), Győrött (84.4%) és Pécsen (67.9%) lényegesen magasabb. Viszont a mezőgazdasági városok képviselik a szomorú minimumot (Hódmezővásárhely 4.8%). Svájc példája mutatja, hogy a faházak megfelelő klimatikus viszonyok mellett gyakran egészen jól megfelelnek a követelményeknek. Feltétlen kóros tünet azonban, hogy egy eleven, kulturális és kereskedő városban, mint Miskolc, a lakosság közel negyedrésze (23.7%) sinylődött vályogból,

vagy sárból készült házakban. A lakóházak tetőzete Miskolcon 56.8%-ban cserép, pala, vagy bádóg, 43.0%-ban pedig zsindely, vagy deszka. Nád-, vagy zsuptető csekély számban fordul elő (0.2%). Ebben a tekintetben Miskolc Péccsel együtt a városok közül a legkedvezőbb helyzetben van. Viszont feltűnő, hogy egyetlen városban sem található olyan arányban zsindely-, vagy deszkatető, mint Miskolcon.

A statisztikai hivatal 1927 óta fontos lakóházépítkezési adatokat gyűjt. Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy Miskolcon az utolsó három évben milyen eredménnyel építkeztek. A háborús idők egyik legnehezebben leküzdhető utóbaja a lakáshiány, helyesebben a szociális lakásnyomor és a házak tatarozatlansága. Az építkezések tehát négy év előtt szükségképen az egész országban megindultak és Miskolcon az utolsó három év fejlődése megnyugtató képet ad, csak féltő, hogy a legújabb válság a folyó évben zökkenőt fog okozni. A 3. tábla részletesen ismerteti az építkezések eredményeit. Az új építkezések és átalakítások folytán összesen 1927-ben 569, 1928-ban 853, 1929-ben már 1.162 új lakószoba keletkezett. A lebontott, vagy átalakítás folytán leszámítandó régi lakó helyiségek levonásával a tiszta szaporulat 1929-ben 219 lakóház, 497 lakással és 1.040 lakószobával. Az új lakóházakban legtöbb volt a kétszobás lakás (163), azután az egyszobás lakás (141), háromszobás lakás is 96 keletkezett, (négy-szobás 23, ötszobás 7). Egészségügyi szempontból kedvező adat, hogy az új fürdőszobák száma az utolsó három évben rohamosan emelkedett, amennyiben 1927-ben 65, 1928-ban 109, 1929-ben 260 fürdőszoba épült. A cselédszobák tekintetében hasonló arányú, de kisebb abszolút mértékű a fejlődés.

A társadalmi biztosítás elsőrendű szociális célt szolgál, egyúttal azonban a költséges öncélú adatgyűjtések hiányában bő és becses segédforrása a szociális statisztikának. Amíg a népmozgalmi adatok kicsiszolt, finom szűrőjén át csak a következtetésekre alkalmas végső eredmények jutnak el hozzánk, addig a társadalombiztosítás körébe tartozó tömegek szociális helyzete a biztosítási szervek forgalmában itt-ott talán kissé zavarosan, szövevényesen, de az élet közvetlenségével és elevenségével bontakozik ki előttünk. Az adatok sűrűjében kiküthetjük a foglalkoztatottság mérvét, a munkapiac örök csereforgalmának ütemét, a tö-

3. Miskolc thj. város lakóházépítkezési adatai az 1927—1929. években.

Construction d'habitations à Miskolc, ville autonome, en 1927—29.

I. Lakóházak — Habitations

Évszám Année	Új építkezések Constructions nouvelles							Átalakítások Transformations							Újonnan keletkezett Nombre total des		
	f o l y t á n k e l e t k e z e t t														lakóházak nouvelles habitations	lakások nouveau logements	lakószobák nouvelles chambres
	lakóházak habitations				lakások logements	lakószobák chambres	lakóházak habitations créées par transformation				lakások logements	lakószobák chambres					
	földszintes sans étage	I	II	III			összesen total	földszintes sans étage	I	II			III	összesen total			
emeletes étages				lakások logements	lakószobák chambres	emeletes étages				lakások logements	lakószobák chambres	összes száma					
É p i t k e z é s — Construction																	
1927	277	2	1	—	280	330	555	—	1	—	—	1	7	14	281	337	569
1928	350	2	3	—	355	423	746	26	3	1	—	30	50	107	385	473	853
1929	205	12	4	2	223	430	882	59	13	1	—	73	129	280	296	559	1.162
Tiszta szaporulat (Fogyás —) — Accroissement net (Diminution —)																	
1927	277	2	1	—	280	330	555	— 9	1	—	—	— 8	— 2	— 2	272	328	553
1928	343	2	3	—	348	411	729	18	3	1	—	22	35	78	370	446	807
1929	189	12	4	2	207	410	847	1	10	1	—	12	87	193	219	497	1.040

II. Lakóhelyiségek — Locaux d'habitation

Évszám Année	Az új lakóházakban Logements dans les nouvelles habita- tions, de							Az átalakított lakóházakban Logements dans les maisons transformées, de							Az újonnan keletkezett la- kások összes száma — Nombre total des nouv. logements	Az új fürdőszobák száma Nombre des nouvelles sal- les de bains	Az új cselékszobák száma Nombre des nouv. chambres de domestique
	k e l e t k e z e t t																
	1	2	3	4	5	6 vagy több 6 cham- bres ou plus	Lakások összes száma - nomb. total des loge- ments	1	2	3	4	5	6 vagy több 6 cham- bres ou plus	Lakások összes száma - nomb. total des loge- ments			
	szobás lakás — chambres							szobás lakás — chambres									
1927	156	131	37	4	2	—	330	—	7	—	—	—	—	7	337	65	18
1928	225	110	65	12	8	3	423	17	17	10	5	—	1	50	473	109	41
1929	141	163	96	23	7	—	430	49	42	17	13	4	4	129	559	260	159

megbetegségek hullámzását, a közegészség állapotváltozásainak visszatükrözését a betegforgalomban és a betegségek átlagos tartamában, a baleseti veszély fokát stb. Sajnos, az olyan szép fejlődési fokra jutott magyar társadalmi biztosítási statisztikában jóval kevesebb hely jut az adatok területi csoportosításának, mint a foglalkozási és szervezeti részletezéseknek. A 4. táblán mégis sikerült a miskolci kerületi pénztár forgalmáról tanulságos adatokat állítani össze. Az 1923. évi visszamenő adatoknál az évenkénti mutatók változásokat csínján kell értelmezni, mert az utolsó évek nagy társadalombiztosítási reformalkotásai erősen tágították a biztosítási szervezet kereteit és jelentékenyen nagyobb tömeget részesítettek a szociális biztosítás áldásaiban. Az

1928. évben 29.711 egyén tartozott a kerületi pénztár kötelékébe. Az 1923. év óta a taglétszám egyharmadával (35,7%-kal) nőtt. Tudvalevő, hogy a pénztár hatásköre jóval nagyobb területre terjed ki, mint a város közigazgatási területe. Az adatok ezen zavaró körülmény leszámításával mégis jellemzőek a város lakosságának viszonyaira, mert a város sűrű népessége teszi ki a tagok nagy hányadát és a munkahelyek zöme is a városban van. A tagforgalom élénk volt, az utolsó évben öt és fél-szerese a taglétszámnak. Általában normálisnak a négyszeres forgalom tekinthető, ez 1925-ben fordult elő. A keresetképes betegségek száma 1928-ban a tagoknál 34.771, a családtagoknál 30.568 volt. Az ambuláns betegforgalom hat év alatt a tagok-

4. A miskolci kerületi pénztár forgalma.¹⁾
Mouvement de la caisse du district de Miskolc.¹⁾

Év <i>Année</i>	Évi átlagos taglétszám <i>Effectif annuel moyen des membres</i>	Tagforgalom — <i>Mouvement de membres</i> — (Taglétszám — <i>Effectif de membres</i> — 100)	<i>Cas de maladie</i>				Betegen töltött napok száma <i>Nombre des journées de maladie</i>		Üzemi baleset <i>Accidents d'exploitation</i>			
			Keresetképes <i>sans</i>		Keresetképtelen <i>avec</i>		tag <i>membres</i>	családtag <i>memb. de famille</i>	tag <i>membres</i>	családtag <i>memb. de famille</i>	össze- sen <i>total</i>	10.000 lakosra esett <i>pour 10.000 habitants</i>
			betegségi eset — <i>incapacité de travail</i>									
1923	21.900	568	15.885	10.886	8.547	1.074	196.027	98.055	—	—		
1924	25.264	479	15.887	12.098	9.541	1.017	204.574	98.411	—	—		
1925	24.080	400	19.084	15.074	8.878	1.211	229.801	106.708	162	27.8		
1926	24.946	462	17.946	12.234	8.166	1.116	214.436	119.177	232	39.6		
1927	29.525	508	19.160	12.946	10.116	1.658	244.617	139.844	362	61.6		
1928	29.711	558	34.771	30.568	²⁾ 7.489	²⁾ 1.237	²⁾ 218.597	²⁾ 132.874	418	71.0		

¹⁾ A szikszói kirendeltség adatai nélkül. — *Sans la succursale de Szikszó.* ²⁾ Előzetes eredmények — *Résultats provisoires.*

nál több, mint kétszeresre, a családtagoknál háromszorosra duzzadt. Ezt a jelenséget a statisztikai elemzés főleg három okra vezetheti vissza. Az első a biztosításügy fejlesztése, a második ezzel karöltve a fokozottabb szociális gondoskodás, rendelőintézetek felállítása, kibővítése és az orvosi rendelések szaporítása által. Ez a két tényező a lakosság szaporodásával együtt a szociális mérleg pozitív oldalára kerül. Ismeretlen mértékű, de nagy szerepet játszik azonban a harmadik tényező is, a nehéz idők és az egymást követő válságok előidézte nyomorúságok, a szervezet csökkent ellenállóképessége, a hygienikus célú kiadások megszorítása stb. A keresetképtelen betegségi esetek számánál lényegesen kisebb hullámzást tapasztalunk, az emelkedés itt inkább a betegség tartamánál mutatkozik. Az utolsó végleges eredmények szerint 1927-ben 10.116 tag és 1.658 családtag jelentett keresetképtelen betegségi esetet. Igen magas a betegen töltött napok száma, 1927-ben 244.617 nap a tagoknál és 139.844 a családtagoknál. A kerületi pénztár tagjai közül 1927-ben 362-t, 1928-ban 418-t ért üzemi baleset. A látszólagos nagy szaporodást csak kisebb részben okozta a gyárpar fejlődése és az idegek leromlása, elsősorban a baleseti statisztika kiépítésére és tökéletesítésére vezethető az vissza. A betegségi statisztikában legbeszédesebbek a viszonyszámok. Ezek szerint 100 tagra 1923-ban 72 keresetképes és 39 keresetképtelen, 1928-ban már 117 keresetképes és 25 keresetképtelen betegségi eset jutott. A kijáró betegek forgalma a fentebb részletezett okokból erősen emelkedett, viszont feltűnő a súlyosabb betegek arányszámának fokozatos javulása. A betegség

időtartamánál nagyobb állandóság mutatkozik, és a mégis beálló kisebb változás itt az esetek számával szemben fordított arányú. Egy tagra általában 1923-ban 9.0 betegen töltött nap esett és ez az arányszám 1925-ben érte el maximumát (9.5) s azóta 1928-ig fokozatosan 7.4-re csökkent. Viszont egy keresetképtelen beteg tagra 1923-ban 22.9, 1928-ban 29.2 betegen töltött nap jutott s a betegség tartama legrövidebb 1924-ben volt (21.4).

A tagoknak a járulékmegállapításhoz szükséges napibérosztályba sorozása módot nyújt arra, hogy a társadalmi biztosítási statisztikai adatok alapján az alkalmazottak nagy tömegének kereseti viszonyait kutathassuk. Az 5. táblán látjuk a miskolci kerületi pénztár taglétszámának megoszlását napibérosztályok szerint az 1929. év végén. Ebben az évben összesen 17.828 kötelezőleg biztosított tag volt a rendes I—X. napibérosztályokba sorozva, akik közül 12.948 ipari üzemi alkalmazott és 4.880 háztartási alkalmazott volt. Az új törvények és rendeletek értelmében ezenkívül 3.258 irodai és kereskedelmi alkalmazott külön magasabb keretű A—H havibérosztályokba tartozott. Mindössze tehát 21.086 iparforgalmi alkalmazott munkabérvizonyaiba nyerhetünk ilyen módon betekintést. Szociális szempontból haladás, de statisztikai szempontból hátrányos a napibérosztályok jelentékeny szaporítása, mert ekként a multtal való összehasonlítás igen bizonytalaná, sőt egyelőre mellőzendővé vált.

Miskolcon az ipari üzemi alkalmazottak közül legtöbben (23.4%) a III. és másodsorban az I. (20.3%) napibérosztályba kerültek. A legmagasabb három napibérosz-

tályba együttvéve is csak 4·7% üzemi alkalmazott jutott. A nőknél természetesen a magasabb napibérosztályok, már a VI-tól kezdve jóval kisebb arányban szerepelnek, mint a férfiaknál. A háztartási alkalmazottaknál, akikre vonatkozólag azonban az adatok jelentősége a természetbeni ellátás pénzgyenértékének bizonytalansága miatt csak hozzávetőleges, a kimutatott egyének nagyobb fele (55·8%-a) a III. napibérosz-

tályban, kétötöde (39·1%) a II. napibérosztályban van kimutatva. A külön bérosztályoknál a legalacsonyabb A osztály felső határa 50 pengő, a legmagasabb H osztályba pedig a 400 pengőnél is magasabb havibéresekre tartoznak. Az irodai és kereskedelmi alkalmazottak sorából a férfiak közel fele (48·1%-a), a nőknek pedig közel kétharmada (63·4%-a) a két legalacsonyabb (A és B) havibérosztályban található. A két

5. A miskolci kerületi pénztár taglétszámának megoszlása napibérosztályok szerint az 1929. év végén.

Répartition, par classes de salaires journaliers, à la fin de 1929, de l'effectif des membres de la caisse du district de Miskolc.

Napibérosztály <i>Classes de salaires journaliers</i>	Az I—X. napibérosztályba sorozott tagok <i>Membres des classes de salaires journ. I—X.</i>								
	Ipari üzemi alkalmazottak <i>Salariés d'exploitations industrielles</i>			Háztartási alkalmazottak <i>Employés de ménage</i>			Összesen <i>Total</i>		
	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>ensemble</i>
	S z á m — Nombre								
I. — 1 P. — pengő	2.094	537	2.631	1	95	96	2.095	632	2.727
II. 1—2 "	1.159	859	2.018	35	1.875	1.910	1.194	2.734	3.928
III. 2—3 "	2.456	568	3.024	42	2.680	2.722	2.498	3.248	5.746
IV. 3—4 "	1.716	325	2.041	22	98	120	1.738	423	2.161
V. 4—5 "	1.291	263	1.554	13	8	21	1.304	271	1.575
VI. 5—6 "	595	41	636	4	2	6	599	43	642
VII. 6—7 "	429	11	440	4	—	4	433	11	444
VIII. 7—8 "	305	3	308	—	—	—	305	3	308
IX. 8—9 "	102	—	102	1	—	1	103	—	103
X. plus de — 9 P felül	194	—	194	—	—	—	194	—	194
Összesen — Total	10.341	2.607	12.948	122	4.758	4.880	10.463	7.365	17.828
	S z á z a l é k — %								
I. — 1 P. — pengő	20·2	20·6	20·3	0·8	2·0	2·0	20·0	8·6	15·3
II. 1—2 "	11·2	32·9	15·5	28·7	39·4	39·1	11·4	37·1	22·0
III. 2—3 "	23·8	21·8	23·4	34·4	56·3	55·8	23·9	44·1	32·2
IV. 3—4 "	16·6	12·5	15·8	18·0	2·1	2·5	16·6	5·7	12·1
V. 4—5 "	12·5	10·1	12·0	10·7	0·2	0·4	12·5	3·7	8·9
VI. 5—6 "	5·8	1·6	4·9	3·3	0·0	0·1	5·7	0·6	3·6
VII. 6—7 "	4·1	0·4	3·4	3·3	—	0·1	4·1	0·1	2·5
VIII. 7—8 "	2·9	0·1	2·4	—	—	—	2·9	0·1	1·7
IX. 8—9 "	1·0	—	0·8	0·8	—	0·0	1·0	—	0·6
X. plus de — 9 P felül	1·9	—	1·5	—	—	—	1·9	—	1·1
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
	Az A)–E) havibérosztályba sorozott tagok — Membres des classes de salaires au mois A)–E)								
	Irodai és kereskedelmi alkalmazottak — Employés de bureau et de commerce								
	s z á m — n o m b r e			s z á z a l é k — %					
	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	együtt <i>ensemble</i>			
A)-Havi 50 P — pengős mensuels	624	168	792	24·1	25·2	24·3			
B) 50—100 "	623	255	878	24·0	38·2	26·9			
C) 100—150 "	441	131	572	17·0	19·7	17·6			
D) 150—200 "	334	66	400	12·9	9·9	12·3			
E) 200—250 "	242	37	279	9·3	5·6	8·6			
F) 250—300 "	171	3	174	6·6	0·5	5·3			
G) 300—400 "	131	6	137	5·1	0·9	4·2			
H) plus de — 400 P felül	26	—	26	1·0	—	0·8			
Összesen — Total	2.592	666	3.258	100·0	100·0	100·0			

legmagasabb havibérosztályt (G és H) a férfiaknak csak 6·1%-a, a nőknek csak 0·9%-a érte el.

A különböző bérosztályok alapján az országos munkabér-statisztikai tanulmányaimban használt mérlegelt átlagszámítási módszerrel számítottam ki a kerületi pénztárhoz tartozó miskolci munkavállalók három főcsoportjának *átlagos napibéradatait*. Ezeket az eredményeket nem szerint és az 1929. évről negyedévenként a 6. tábla tárja elénk. A részletes adatok végeredménye azt mutatja, hogy a pénztárhoz tartozók nagy tömegének átlagos napibére az első évnegyedben 3·22 P, a második negyedben 3·27 P, a harmadik negyedben 3·24 P és az év végén 3·10 P volt. A 3·7%-os lemorzsolódás csak részben következménye

6. A miskolci kerületi pénztár tagjainak átlagos munkabére az 1929. évben.

Salaire moyen des membres de la caisse du district de Miskolc, en 1929.

Alkalmazás, minősége <i>Caractère de l'emploi</i>	Átlagos napibér pengőfillér <i>Salaire journalier moyen en pengős</i>			
	I.	II.	III.	IV.
	évnegyed — trimestres			
Férfi — Hommes				
Ipari üzemi alkalmazottak <i>Salariés d'exploitations industrielles</i>	3·36	3·40	3·29	3·18
Irodai és kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés de bureau et de commerce</i>	5·44	5·29	5·59	5·29
Háztartási alkalmazottak <i>Employés de ménage</i>	2·91	2·89	2·88	2·87
Összesen — <i>Total</i> ..	3·81	3·80	3·74	3·59
Nő — Femmes				
Ipari üzemi alkalmazottak <i>Salariées d'exploitations industrielles</i>	2·01	2·06	2·38	2·26
Irodai és kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employées de bureau et de commerce</i>	4·08	4·08	3·74	3·88
Háztartási alkalmazottak <i>Employées de ménage</i>	1·89	1·92	2·06	2·10
Összesen — <i>Total</i> ..	2·12	2·14	2·30	2·30
Együtt — Ensemble				
Ipari üzemi alkalmazottak <i>Salariés d'exploitations industrielles</i>	3·11	3·24	3·12	2·99
Irodai és kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés de bureau et de commerce</i>	5·20	5·09	5·27	5·00
Háztartási alkalmazottak <i>Employés de ménage</i>	1·91	1·93	2·08	2·12
Összesen — <i>Total</i> ..	3·22	3·27	3·24	3·10

az év folyamán kibontakozott válságnak, részben technikai természetű tényezők eredménye, mert az év végén rendszerint legkisebb a tagforgalom, sőt az idényhullámzás kihatásával is kell számolnunk. A férfimunkások közül az irodai és kereskedelmi alkalmazottak az év végén 5·29 P, az ipari üzemi alkalmazottak 3·18 P, a háztartási alkalmazottak 2·87 P átlagos napibér mellett dolgoztak. A női munkások napibére átlagban 35·9%-kal alacsonyabb, mint a férfiaké.

Egy város adatait az országos átlaggal összehasonlítani rendkívül kényes és nehéz, amit fokoz még a bérosztályok lényegesen megváltozott rendszere. Az országos statisztika szerint az átlagos napibér az 1928. év végén 3·65 P volt a különleges helyzetű háztartási alkalmazottak figyelmen kívül hagyásával. Az ehhez időben legközelebb álló miskolci adat szerint, vagyis az 1929. év első évnegyedében az ipari üzemi, továbbá az irodai és kereskedelmi alkalmazottak kiszámított átlagos napibére 3·56 P. Ha tekintetbe vesszük azt a körülményt, hogy az országos globális adatokban Budapest dolgozó tömege hathatósan emeli az átlagot, az eltérés nem nagyon lényeges és nem mondható kedvezőtlennek.

A társadalmi biztosítási statisztika az általános betegforgalmon kívül valamelyes képet nyújt a legfontosabb népbetegség, a *gümőkór* pusztításáról is. A 7. tábla a gümőkórban elhalt pénztári tagok száma

7. A gümőkórban elhalt pénztári tagok száma törvényhatóságokint 1927-ben.

Nombre, par villes autonomes, des membres de caisses morts de tuberculose en 1927.

Törvényhatóság <i>Villes autonomes</i>	Gümőkórban elhaltak száma <i>Décès par tuberculose</i>	
	Összesen <i>total</i>	10.000 tagra esett — <i>pour 10.000 membres</i>
Baja	8	10·0
Budapest	794	22·3
Debrecen	41	15·1
Győr	53	19·6
Hódmezővásárhely	6	13·9
Kecskemét	53	29·9
Miskolc	50	16·9
Pécs	29	15·3
Sopron	31	20·3
Szeged	55	22·9
Székesfehérvár	—	—

mőkórban elhalt pénztári tagok számát tünteti föl törvényhatóságokint az 1927. évről. Miskolcon ebben az esztendőben 50

pénztári tagot ölt meg a gümőkór, ami tízezer tagra számítva 16·9-es arányszámot jelent. A népmozgalmi halálteki statisztika az egész népességre nézve 27·6-es arányszámot mutat. Az eltérést részben a különböző kor-megoszlás okozza. A testvérvárosok közül legkedvezőtlenebb Kecskemét viszonyszáma (29·9). Miskolcnál jobb arányt csak Baján (10·0), Hódmezővásárhelyen, Debrecenben és Pécsen találunk. A társadalmi biztosítási statisztika törvényhatóságoként nem részletezi a gümőkóros betegségek eseteit és napok számát. Az 1920. évi népszámlálás szerint a tüdőcsúcsburban szenvedő népesség száma Miskolcon 1.684 volt, vagyis tízezer lakosra 296 ilyen beteg egyén jutott. Ez az arányszám kedvezőtlen volt, mert a városok közül csak Budapest multa felül (423). A statisztika egyik legnehezebb feladata ugyan az általános betegségek statisztika, de ennek már nagy hiányát érezzük.

Nagyértékű szociális statisztikai anyagot szolgáltatott az 1922 december 4-i társadalmi biztosítási *általános tagösszeírás*. Igaz ugyan, hogy ennek a felvételnek eredményei már meglehetősen régi időpontra vonatkoznak, de ilyen nagy tömegre kiterjedő, egyéni lapokon alapuló és részletes adatgyűjtés sokkal kedvezőbb pénzügyi viszonyok között is évtizedenként alig egy-kétszer ismételtető meg. Továbbá ha a gyorsabban hullámzó taglétszámtól és más elsődleges abszolút adatoktól eltekintünk, akkor a csak lassan változó és módosuló szociális viszonyokat sok oldalról jellemző bő és finom viszonyszámok ma is kiadós tanulságul szolgálhatnak nekünk.

A Miskolcon összeírt 14.926 alkalmazott közül 1·1% volt gyermek (14 évesnél fiatalabb), 9·5% fiatalok (14—16 éves) és 10·8% ifjúmunkás (17—18 éves). Az inflációs időkben tehát az ipartelepek nagy arányban alkalmazták az olcsóbb zsendülő korú munkaerőt. Érdekes a munkavállalók származására vonatkozó adat. A munkások között helybeli születésű 30·3%, budapesti születésű 1·3% és más nem helybeli vidéki születésű 68·4% dolgozott Miskolcon. Feltűnő kevés a fővárosi lakosság szerepe, a vidéki népesség nagyfokú beáramlása az általános városi felszívóképességen túlmenően a környék valószínű nagy szerepénél fogva (itt azonban Diósgyőr nagy jelentőségére is kell gondolni) igazolni látszik a *Schneller* Károly által kifejtett Nagy-Miskolci törekvéseket.

Az alkalmazás minősége szerint az alkalmazottak összes számának 8·2%-a tisztviselő vagy napidíjas, 7·7%-a szolga, altiszt, 20·8%-a művezető, előmunkás vagy szakmunkás, 22·4%-a betanított napszámos, 13·2%-a tanulatlan napszámos, 15·1%-a tanonc, 2·8%-a kereskedősegéd, végül 9·8%-a kézművessegéd volt. Feltűnő a tanoncok nagy száma és a tanulatlan napszámosok aránylag csekély száma.

Üzemtani és szociális szempontból egyaránt nagyon tanulságosak azok az adatok, amelyek a *munkavállalók alkalmazásának tartamára* vonatkoznak. A munkaalkalom biztonsági fokára, a foglalkoztatottság stabilitására, a munkások bedolgozottságára és a helyváltogatás mérvére jellemzőek ugyanis azok a viszonyszámok, amelyek a munkavállalók megoszlását mutatják az ugyanannál a munkaadónál eltöltött idő szerint. A miskolci alkalmazottak közül az általános összeírás szerint 15·0% 1—6 nap, 2·3% 1—2 hét, 6·1% 3—4 hét, 8·6% 1—2 hó, 6·5% 3 hó, 14·8% 4—6 hó, 15·9% 7—12 hó, végül 30·8% több, mint egy év óta dolgozott annál a munkaadónál, akinél a felvétel időpontjában alkalmazásban állott. A többi törvényhatósági várossal szemben Miskolcon igen élénk volt a helycsere, valószínűleg részben a bonyolultabb és labilisabb magasabbrendű ipari és kereskedelmi élet, részben a foglalkozási főcsoportok között történő munkásátáramlás miatt, mely Magyarországon, mint mezőgazdasági és az utolsó évtizedben sok válságot átélt országban általában különösen élénk szokott lenni. A legrövidebb alkalmazási időtartam csak Kecskeméten szerepelt nagyobb arányszámban (15·5%), viszont voltak városok (Pécs és Sopron), ahol négyszerese kisebb hányad jutott ebbe a tartamcsoportba. A leghosszabb tartamcsoportban viszont Miskolcnál kisebb arányszámmal csak Baja bírt (28·8 százalék).

A munkabéradatokat, mint elavultakat nem kell említenünk, de a *természetbeni ellátásra és kedvezményekre*, mint az alacsony munkabérek valamelyes pótszereire vonatkozó adatok érdeklődésre tarthatnak igényt. A Miskolcon összeírt alkalmazottak közül ingyen lakást 13·7%, ingyen étellemezést 10·6%, ingyen ruházatot 10·7% kapott. Egyéb természetbeni járandóság kedvezményes áron az alkalmazottak 30·2%-ának jutott, többféle kedvezményben pedig a munkavállalók 18·3%-a részesült. A kedvezményes áron adott természetbeni járan-

dóságok tekintetében Miskolc messze elől vezetett a városok között s a többféle kedvezmény tekintetében is jó középhelyet foglalt el.

A *napi munkaidőre* vonatkozó adatok azt igazolják, hogy a nyolcórás munkaidő bevezetése Miskolcon nem ütköznék nagy nehézségekbe. Az ipartorgalmi alkalmazottaknak ugyanis ebben a városban 76·8%-a dolgozott napi nyolc, vagy kevesebb munkára melett. A 8½—9 órás napi munkaidő az alkalmazottak 6·6%-ánál a 9½—10 órás munkaidő 10·5%-ánál, végül a 10 óránál hosszabb munkaidő 6·1%-ánál fordult elő. A gyáripari munkavállalók a társadalmi biztosítás körébe tartozó tömegnek csak egy részét képezvén, a gyártelepeken szokásos munkaidő megoszlása az ismertettől eltérhet.

Fentebb a lakásviszonyokról az építkezési adatok alapján igyekeztünk képet rajzolni, a behatóbb szociális lakásstatistika magukra a *lakókra* vonatkozó adatokból indul ki. A fővárosi népesség lakásviszonyait tanulmányozó szerencsés helyzetben van, mert *Laky Dezső*¹⁾ kitűnő és terjedelmes munkájából meríthet. Sajnos a többi városról ilyen adatforrásunk egyáltalában nincsen, mégis élvezhetjük most annak a gyümölcsét, hogy a társadalmi biztosítási általános tagösszeírás alkalmával erre a fontos szempontra is gondoltunk. Így legalább főbb vonásokban vizsgálhatjuk a miskolci lakók bérleti viszonyait. Adataink szerint az alkalmazottak közül saját házában lakik 12·4%, főbérlet volt 21·2%, mint családtag tartózkodott a lakásban 42·6%, albérlet volt 20·4% és ágyra járt 2·7%. Ezek a számok Miskolcra nézve a többi városhoz hasonlítva viszonylag kedvező helyzetről számolnak be. A legjobb anyagi helyzetnek örvendő, saját házában lakó réteg egyetlen városban sem éri el a miskolci arányszámot. Második helyen a gazda-házak miatt Hódmezővásárhely áll (10·9%). A kulturális, közlekedési és kereskedelmi alkalmazottaknak s általában a nőtlen (vagy gyermektelen) értelmiség nagy száma miatt az albérlet arányszáma Miskolcon magas s e tekintetben csak két város előzi meg (Kecskemét 31·7%-kal és Budapest 29·3%-kal). A lakásviszonyokat a felvétel nem szerint, továbbá tisztviselők és a munkások szerint külön részletezte. Az albérlet arányszáma

férfitisztviselőknél a legnagyobb, de a férfimunkásoknál és a notisztviselőknél is jelentékeny. Az ágyrajárók közt 5 férfi-, 1 nőisztviselő, 381 férfi- és 16 nőmunkás akadt.

A megélhetési viszonyok vizsgálatához tartozik az *árstatistikai* adatok fölhasználása is. A Magyar Statisztikai Evkönyv közli a fontosabb közszükségleti cikkek árait a középminőség alapulvételével a kisforgalomban tíz vidéki piacon. Az utolsó ilyen adatok az 1928. év végéről jelentek meg. Miskolcon a fontosabb örlemények közül a finom téstaliszt (keveretlen 0-ás búzaliszt) mennyiségi egységének (kg) ára 42 fillér, a kevert kenyérliszté 36 fillér. A főzelék-félék közül a savanyúkáposzta egységára 50 fillér, a fehér burgonyáé 18 fillér, a nagy szemű babé 114 fillér. A fűszerárak közül a kockacukor egységára 134 fillér; a húsneműek közül a levesnek való marhahúsé 180 fillér; az állati termékek közül a szalonna egységára 300 fillér, a lefölözetlen tej (liter) 34 fillér, a másodrendű vajé (kg) 450 fillér, végül a tojás darabonként 18 fillér. Az árviszonyokat más piacokkal úgy kísérelhetjük meg összehasonlítani, hogy a kiválogatott legfontosabb élelmezési cikkek rendszerének átlagos árából, amely szám önmagában csak számítási alap, minden piacon jelzőszámokat számítunk. Ily módon azt látjuk, hogy Miskolc árviszonyai erősen megközelítik az átlagot (99·6). A kilengés általában nem túl nagy (13·3%-os), de jelentős és ha, amint kellene, nagyszámú piacról volnának adataink, erősebb szétágazást is tapasztalnánk. Az élelmicikkek kivonatos rendszere alapján az adatszolgáltató tíz piac közül legdrágább a megélhetés Nyíregyházán (106·0), Egerben (104·9), és Veszprémben (104·7), legolcsóbb Kecskeméten (92·7).

A *munkapiac* erősen hullámzó helyzete egyik leginkább használt iránytű a szociális viszonyok felderítésénél. A miskolci hatósági munkaközvetítő forgalmáról szépszámu és jól használható adatok állnak rendelkezésünkre. A 8. tábla a munkaközvetítő forgalmát az 1924—1929. évekre vonatkozólag havi és évi átlagokban tartalmazza. Az évi forgalom végleges adatai az 1924—1928. évekről voltak csak beszerezhetők, viszont az idényhullámzást, vagyis a havi átlagokat az 1924—1929. évekről állíthatjuk össze. Ha az utóbbiakból végső átlagot készítünk s azt százzal tesszük egyenlőnek, akkor jelzőszámokban vizsgálhatjuk az idényhullámzás alakulását. A vizsgálat eredmé-

¹⁾ Az albérlet és ágybérlet szociális és gazdasági viszonyai Budapesten. 1929. Statisztikai Közlemények 58. kötet. 4. szám.

8. A miskolci hatósági munkaközvetítő forgalma 1924—1929. évben.

*Mouvement du Bureau public de placement de Miskolc
en 1924—29.*

Év, hó <i>Année, mois</i>	A felajánlott munkahelyek száma — <i>Nombre des offres d'emploi</i>	A munkakeresők száma <i>Nombre des demandés</i>	A közvetítések száma <i>Nombre des placements</i>	Száz munkahelyre esett munkakereső — <i>Proportion des demandés pour 100 offres</i>	Száz munkahelyre esett munka-közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres</i>	Száz munkakeresőre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 demandés</i>
Évi forgalom. — <i>Mouvement annuel.</i>						
1924	5.783	6.896	3.476	119	60·1	50·4
1925	4.773	7.548	3.825	158	80·1	50·7
1926	4.083	7.701	3.720	189	91·1	48·3
1927	4.127	7.002	3.336	170	80·8	47·6
1928	4.392	7.388	3.767	168	85·8	51·0
Havi átlag 1924—1929. <i>Moyenne mensuelle, 1924—29.</i>						
január — <i>janv.</i>	332	1.013	238	333	74·4	24·7
február — <i>févr.</i>	325	966	229	335	76·5	24·2
március — <i>mars</i>	426	984	302	244	74·4	31·7
április — <i>avr. . .</i>	396	758	259	207	70·6	35·2
május — <i>mai . .</i>	482	817	335	183	74·9	42·3
június — <i>juin . .</i>	484	683	332	146	71·1	49·2
július — <i>juill.</i>	591	774	405	138	71·2	53·0
augusztus — <i>août</i>	474	712	337	156	73·5	47·7
szeptember — <i>sept.</i>	474	744	356	162	77·3	48·5
október — <i>oct.</i>	537	799	351	162	69·5	43·1
november — <i>nov.</i>	376	913	286	261	78·8	32·9
december — <i>déc.</i>	262	973	213	364	78·8	22·8
Átlag - <i>Moyenne</i>	430	845	304	224	74·3	37·9

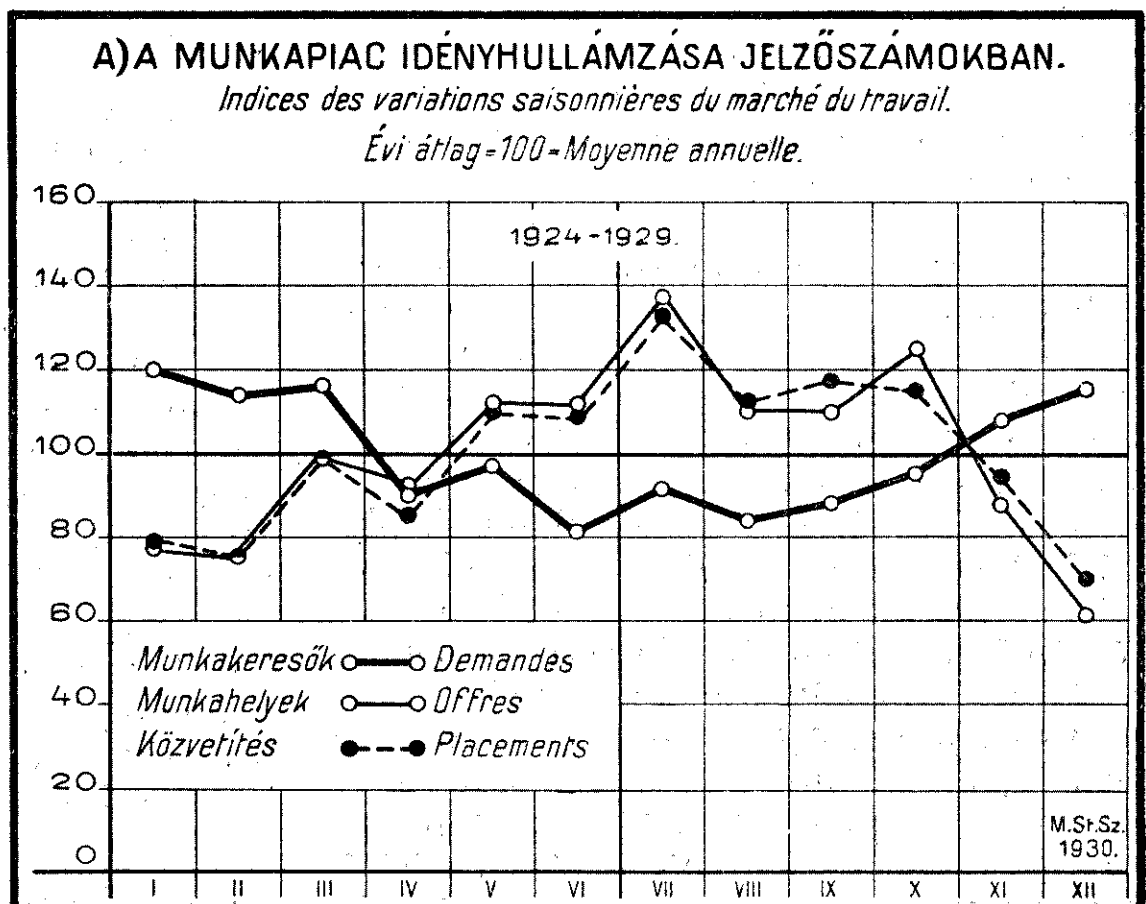
nyét a három alapvonatkozásban A) ábránk szemlélteti, ebből látjuk, hogy a munkahelyek és a közvetítések vonala nagyjában együtt halad, a munkakeresőké pedig az idénytényezők következtében, a dolog természete szerint, ellentétes lejtésű. A felajánlott munkahelyek maximuma (137·4) júliusra esett és októberben másod csúcspont (124·9) jelentkezett. A mély minimum (60·9) decemberben következett be. Hasonló a helyzet a közvetítésekénél, azzal a különbséggel, hogy az őszi hónapokban laposabb eltolódás látható. A munkake-

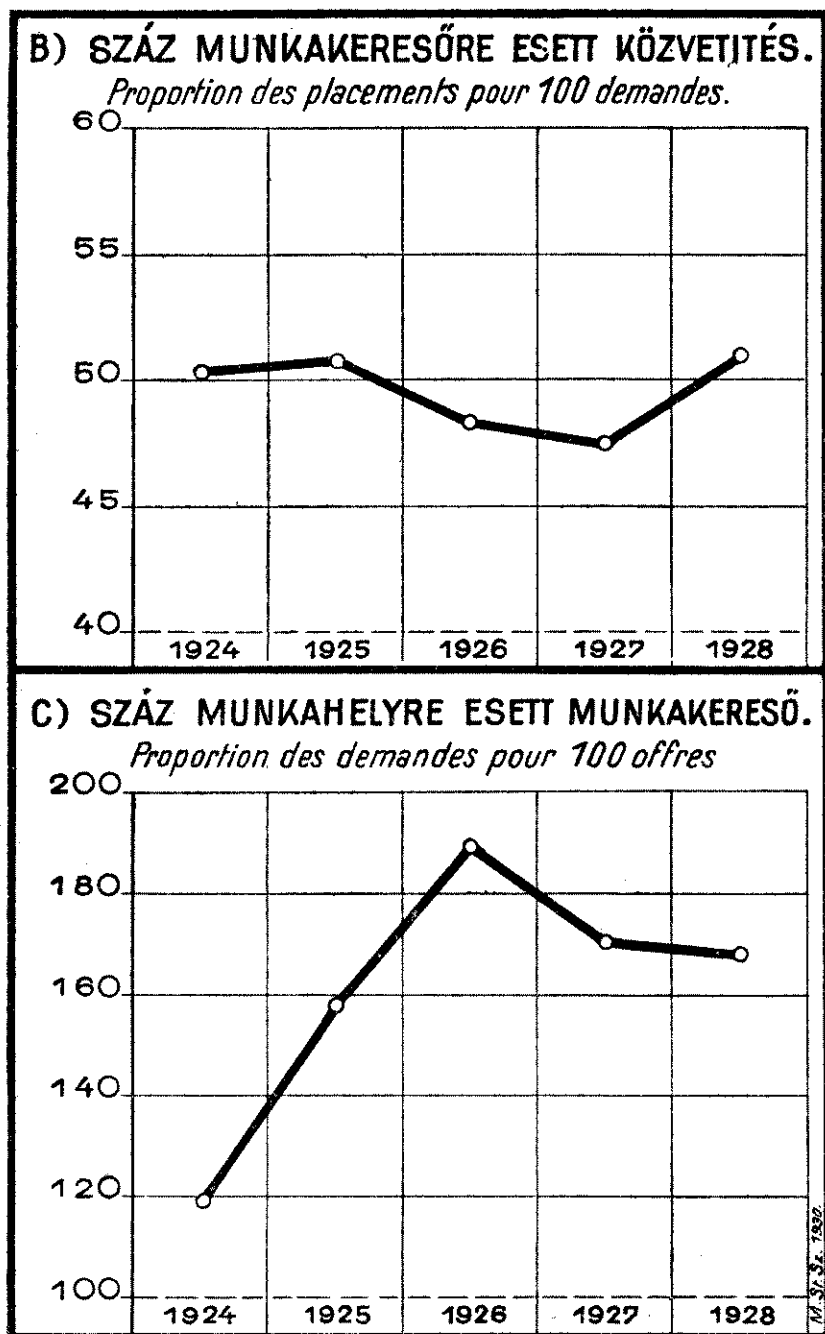
resők legnagyobb számban januárban jelentkeznek, de magas számuk márciusban, decemberben és februárban is. A határozott minimum júniusban lépett föl.

Az évi forgalom adatai szerint 1928-ban összesen 4.392 munkahelyet ajánlottak fel, amelyekre 7.388 munkakereső jelentkezett, de csak 3.767-et sikerült közvetíteni. Száz munkahelyre ebben az esztendőben 168 munkakereső és 85·8 közvetítés jutott. Száz munkakereső közül pedig 51·0 sikerült elhelyezni. A fejlődés az 1924. év óta a következő: a felajánlott munkahelyek száma 1924 óta 5.783-ról 4.392-re (24·1%-kal) csökkent, de a mélypont az 1926. évre esett (4.083). A munkapiac megromlását mutatja az is, hogy a munkakeresők száma az utolsó hat évben 6.896-ról 7.388-ra (7·1%-kal) emelkedett. Mindenesetre a rosszabbodás aránya jóval kisebb, mint a fővárosban. Szerencsére a közvetítések száma 3.476-ról 3.767-re (8·4%-kal) szintén emelkedett. A B) és C) ábra a viszonyszámok változásait mutatja az 1924—1928. évekről. A munkaalkalomhoz jutott munkakeresők hányadosa alacsony szinten mozog, de állandóságra hajlamos. Az utolsó évben bizonyos fokú javulásra lehet következtetni. A munkahelyek és munkakeresők aránya már mozgalmasabban hullámzik s legkedvezőtlenebb az 1926. évben volt.

Az 1928. évi statisztikai évkönyv¹⁾ a

¹⁾ Magyar Statisztikai Évkönyv. 1928. XXXVI. kötet, 38. l.

szellemi munkások 1928. évi összeírásának főbb eredményeit közölte. Miskolcon a felvétel alkalmával 4.561 egyént írtak össze (a lakosság 7·8%-át). Ezek közül 2.884 tényleges szellemi munkás, 1.569 hat középiskolát végzett nem tulajdonképeni szellemi munkát teljesítő egyén és 108 munkanélküli szellemi munkás (a szellemi munkások 3·7%-a) volt. Az összeírt egyének, tehát az értelmiség arányszáma három városban magasabb (Pécs 12·7%, Budapest 12·6%, Sopron 9·9%), mint Miskolcon. A szellemi munkanélküliség aránya tekintetében Miskolc középhelyet foglal el, a főváros magas és Kecskemét és Baja alacsony arányszámai között. A szellemi munkapiacot illetően a helyi adatok nem árulják el a teljes valóságot, mert a szellemi munkanélküliek nagy tömegben keresnek elhelyezkedést az államnál és a fővárosnál.

Az öngyilkossági esetek szomorúan nagy száma a közelmúltban a közfigyelmet nagy mértékben lekötötte és sokirányú tudományos eszmecserét és statisztikai megvilágítást váltott ki. Igaz ugyan, hogy az öngyil-

kosságok gyakorisága bizonyos fokig függvénye a gazdasági helyzetnek és a szenvedés-mérték normális fölé emelkedésének, mégis ez a kérdés elsősorban a testi-lelki egészség kérdése s az orvostudomány körébe vág. Annak a jelentékeny hányadosnak a szempontjából azonban, amelyet az előidéző okok szövevényében a szociális helyzet képvisel, szükségesnek tartjuk az öngyilkossági statisztika néhány adatát itt is felsorakoztatni. Az új közigazgatási öngyilkossági statisztikai adatgyűjtés eredménye¹⁾ szerint a 9. táblában összeállítottuk a törvényhatósági városokban előfordult öngyilkossági mutató számokat az 1929. évről. Miskolcon

9. Az öngyilkossági esetek száma törvényhatóságoként az 1929. évben.

Nombre des cas de suicides par villes autonomes en 1929.

Törvényhatóság Villes autonomes	Összesen — Total	Ebből halálos Dont suicides mortels	
		szám nombre	10.000 lakósra esett pour 10.000 habitants
Baja	18	8	4·2
Budapest	1.674	439	4·7
Debrecen	19	11	1·0
Győr	35	7	1·4
Hódmezővásárhely	51	29	4·6
Kecskemét	65	37	4·6
Miskolc	45	16	2·7
Pécs	55	17	3·6
Sopron	36	16	4·4
Szeged	127	42	3·4
Székesfehérvár	12	11	2·8

ebben az évben 45 öngyilkossági eset történt, amelyből 16 (35·6%) végződött halállal, úgyhogy tízezer lakosra 2·7 halálos öngyilkosság esett. A gyakorisági viszonyszám szempontjából, Miskolc aránylag kedvező helyzetben volt, mert Debrecen (1·0) és Győr (1·4) után a harmadik helyen következett. Az utolsó helyen Budapest áll 4·7-del. Az öngyilkossági kísérletek közül halálos kiemeltelű volt országos átlagban 46·9%, Miskolc tehát ebben a tekintetben is az átlagnál előnyösebb viszonyzámmal szerepel. A cselekmény valószínű okául 10 esetben szerelmi bánat, 8 esetben nyomor, vagy egyéb anyagi baj, 6 esetben gyógyíthatatlan betegség, 5 esetben családi viszály, 5 esetben egyéb családi baj (gyász) volt meg-

¹⁾ Statisztikai Havi Közlemények. 1930. XXXIII. évf. 1—3. füzet, 127. l.

jelölve. A félelem, vagy elkeseredés büntetés miatt 7 esetben vezetett öngyilkossági cselekményre. A cselekmény eszköze leggyakrabban mérge (18) és kötél (11) volt.

A különböző, szerencsére elég szép számú statisztikai forrásból merített szűkebb, vagy tágabb, rendszeresen tagolt, vagy csak kiszakított anyag világánál, ha nem is látjuk oly kristálytisztán és hiánytalanul Miskolc művelt és szorgalmas népének szociális viszonyait, mint azt egy széles alapon kiépített, önálló adatgyűjtés segélyével tehetjük volna, mégis határozott és mély bepillantást nyertünk a vizsgálódás tárgyává tett állapotokba. Az izmosan fejlődő vidéki empórium természetesen osztozik az országnak, mint közületi és gazda-

sági egységnek viharos sorsában, viseli a városi élet általános előnyeit és hátrányait és a várostípusnak, melyhez tartozik jellegzetes kihatású adottságait. Mindezek következtében, mint a fősorakoztatott adatrészek mutatják, a népesség szociális helyzetén egyes vonatkozásokban sürgősen, általában pedig a lehetőségekhez igazodva tervszerű fokozatossággal javítani, végül a mutatózó tényleges vagy viszonylagos előnyöket a kedvező körülmények tudatos ápolásával és kihasználásával óvni és fejleszteni kell. Leginkább kívánatos volna a gyorsabb ütemű javulás a lakosság jó negyedrészeinek lakáviszonyainál és a napibérosztályba sorozott dolgozók legalább felének munkajövedelménél. *Kovács Norbert dr.*

Lakóházépítkezés.

La construction d'habitations en Hongrie.

(1929)

Résumé. Dans les 111 villes et communes qui ont fait l'objet de l'enquête sur la construction d'habitations, l'accroissement net a été le suivant en 1929: 12.231 maisons d'habitations, 20.417 logements, 34.808 chambres.

Quoique ce résultat soit inférieur à celui de 1928, il est au-dessus de celui de 1927. La construction a diminué surtout dans le dernier trimestre de 1929.

A partir du 1er janvier 1930, les investigations ont été étendues sur toutes les communes. Nous présentons dans un tableau ci-dessous, les principaux résultats relatifs, pour 1927—29, aux 111 villes et communes mentionnées.

★

Lakóházépítkezési adatgyűjtésünk első periódusát zárjuk le az itt közzétett adatokkal, éppen ezért az 1929. évi adatok ismertetésének a végén egy kis mérleget is készítettünk az eddigi adatgyűjtés háromesztendősi eredményeiről.

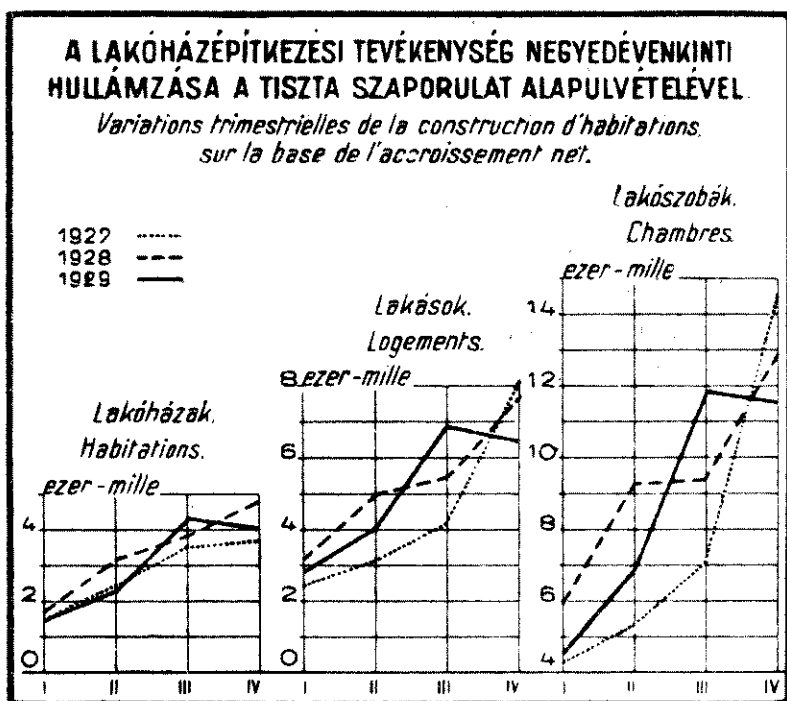
A lakóházépítkezési statisztikai adatgyűjtést ugyanis — azzal a szándékkal, hogy fokozatosan kifejlesztjük — 1927 január hó elsejétől kezdve csupán a városokban, 10.000 léleknél népesebb községekben és a fővárost környező kisebb lélekszámú községekben folyó építkezési tevékenységre terjesztettük csak ki. Az eltelt három esztendő alatt szerzett tapasztalatok alapján történt gondos előkészítés lehetővé tette azonban, hogy már a folyó év első napja óta a lakóházépítkezési statisztikai adatgyűjtést az ország összes községeire is kiterjesszük.

A legközelebbi beszámolónkban tehát immar az ország egész területén folyt lakóházépítkezési évi tevékenységről lesz módunk az érdeklődő közönséget tájékoztatni.

Az 1927 óta megfigyelésünk alá vont 111 helységben a lakóházépítkezési tevékenység, mely 1927-ről 1928-ra számottevő emelkedést mutatott, 1928-ról 1929-re bizony megcsappant. Ez a megcsappanás a mindegyre súlyosbodó általános gazdasági depresszió következtében várható is volt, mindamellett általában még mindig az 1927. évi mérték fölött alakulnak az 1929. évi eredmények.

Az 1929. év folyamán az építkezési tevékenység évi fejlődési irányzata elütő volt az előző két esztendőben tapasztalt és szabályszerűen ismétlődő azon jelenségtől, hogy t. i. az év első negyedétől kezdve az év végéig fokozatos emelkedés mutatkozott a negyedévi eredményekben és az emelkedés az év utolsó negyedében kulminált. 1929-ben a kulmináció a III. negyedévre esik és a kulmináció az előző két esztendő III. negyedévi eredményeit jóval felül is haladja, a negyedik negyedévben azonban további emelkedés helyébe jelentékeny visszaesés lépett. A közölt grafikon szemléltető módon jellemzi a lakóházépítkezési végeredményeknek (tisza szaporulatnak) negyedévenkénti alakulását. Az 1929. esztendő első negyedében a tiszta szaporulat adatai az 1928. évi I. negyedévi eredményeknél alacsonyabbról indulnak, tehát már az év elején uralkodott kedvezőtlenebb építkezési lehetőségekre engednek következtetni, azonban a II. és kivált a III. negyedévben az előző esztendők irányvonalát követik, sőt a III. negyedévben az előző két év III. negyedében mutatkozott abszolút eredményeket is túl-

szárnyalják. A lakóházépítkezésben beállott pangási időszak tehát tulajdonképpen az 1929. esztendő IV. negyedében veszi kezdetét, de ez olyan méretű, hogy az előző két esztendő végeredményeivel szemben az 1929. évi lakóházépítkezés általános megcsappanásához vezet.

Az 1929. évi tiszta szaporulat (az újonnan épült és átalakítás folytán keletkezett házak, lakások, szobák számából levonva a lerombolás stb. és átalakítás folytán megszűnt házak, lakások és szobák számát), vagyis az évi lakóházépítkezés tulajdonképeni eredménye 12.231 lakóház, 20.417 lakással és 34.808 szobával.

Az 1929. évi részleteredményekből kiemelésre méltó, hogy az általános visszaesséssel szemben a főváros közvetlen környékén fekvő 10.000 lelken aluli községekben a lakóházépítkezési tevékenység 1929-ben is következetesen és jelentősen emelkedő tendenciát mutat. Ezekben a községekben úgy a lakóházak, mint a lakások és szobák tiszta szaporulata 1929-ben jóval magasabb, mint 1928-ban vagy 1927-ben volt. A megváltozott gazdasági viszonyok mellett is eme fővároskörnyéki kis községekben, úgy látszik, még mindig rentábilisnak mutatkozott az építkezés. Valószínű, hogy a főváros felé irányuló néptömörülés is eme kis községek gyors tempójú fejlődését fogja eredményezni, ahol a lakás- és megélhetési viszonyok olcsóbbak, bár igaz, hogy ma még kis igényekhez mértek. A fővároskörnyéki 10.000-nél népesebb községekben a lakóházak számában beállott szaporulat kisebb ugyan az 1928. évinél, de a lakás- és lakószobaszaporulat még itt is meghaladja az 1928. évi eredményeket.

Az itt közölt táblázatokon feltüntetett részletes eredmények egyéb irányú alakulása (földszintes, emeletes házak aránya; új építkezések, átalakítások, tiszta szaporulat egymáshoz való viszonya, a lakások nagyság szerinti megoszlása, stb.) nagyjában

megegyezik az előző évek adatainak alakulásával és minthogy azok a Szemle 1928. évi 6. és 1929. évi 5. számában eléggé részletesen megmagyaráztattak, azoknak szöveges ismertetése itt mellőzhető.

A statisztikai megfigyelésünk alá vont 111 helység 3 esztendei lakóházépítkezési tevékenységének mérlege a következő eredményeket mutatja:

	1927.	1928.	1929.	Összesen
Újonnan épült:				
lakóház	11.034	13.753	12.277	37.064
lakás	16.671	20.227	19.085	55.983
szoba	28.483	34.814	32.279	95.576
Újonnan épült és átalakítás folytán keletkezett:				
lakóház	12.212	14.958	13.381	40.551
lakás	19.122	23.005	21.749	63.876
szoba	33.319	39.889	36.924	110.132
Tiszta szaporulat:				
lakóház	11.175	13.669	12.231	37.075
lakás	17.908	21.584	20.417	59.909
szoba	31.384	37.607	34.808	103.799

A házak számában beállott 3 év alatti növekedés inkább gazdasági jelentőségű. Alább meg is fogjuk kísérelni annak a megközelítő becslését, hogy mekkora töke immobilizálódott e 111 helységben 3 esztendő alatt keletkezett lakóépületekben. Szociális szempontból a lakások számában beállott közel 60.000-re rúgó szaporulat nevezhető jelentékeny tényezőnek, a szobák számában beállott szaporulat ellenben már csak annyiban, amennyiben a szobák számát a lakások számával viszonyba állítva következtetni lehet a keletkezett lakások átlagos nagyságára. Tekintettel arra, hogy a lakásnagyság adatait csupán az új építkezéseknél mutatjuk ki, s az átalakítás folytán keletkezett és megszűnt lakásadatok csak alig egy-két tizedszázalékkal módosítják a tovább részletezni kívánt adatokat, a következőkben csupán az újonnan épült lakóházak adatait fogjuk taglalni.

A tárgyalt 111 helységben az 1927 óta lefolyt 3 esztendő alatt újonnan keletkezett 37.064 lakóház közül 35.705 (96,3%) földszintes, 815 (2,2%) egyemeletes, 332 (0,9%) kettő-háromemeletes és 212 (0,6%) négyemeletes vagy ennél is magasabb. (A tiszta szaporulat adatait véve alapul, földszintes 95,7%, egyemeletes 2,5%, kettő-háromemeletes 1,0%, négy- és többemeletes 0,8%; alig 1—2 tizedszázalékos tehát az eltérés, mely leginkább onnan származik, hogy az átalakítások között a gyakori emeletráépítés az emeletes építkezés arányait növeli valamelyest).

Az új lakóházakban 55.983 lakás keletkezett és ezek terjedeleme, illetve a lakásoknak szobaszám szerinti való megoszlása azt mutatja, hogy a lakóházépítkezés a „kislakás“ szükséglet kielégítésére szorított, mert az újonnan keletkezett lakásoknak 52,9%-a (29.588) egyszobás, 30,7%-a (17.203) kétszobás, 11,3%-a (6.351) háromszobás, 3,5%-a (1.969) négyszobás lakás és csupán 1,6%-a (872) öt- vagy többszobás nagylakás.

1. Újonnan keletkezett lakóházak és lakások az 1929. évben.

Nouvelles habitations et nouveaux logements en 1929.

Terület Territoire	Új építkezések — Constructions :											Átalakítások — Transformations :											Az újonnan keletkezett - Nombre total des				
	folytán keletkezett																										
	lakóházak — habitations									lakóházak — habitations créées par transformat.									lakóházak nouvelles habitations			lakások nouveaux logements			lakószobák nouvelles chambres		
	földszintes sans étage	emeletes — étage						összesen total	lakások logements	lakószobák chambres	földszintes sans étage	emeletes — étage						összesen total	lakások logements	lakószobák chambres	száma	össz.					
I		II	III	IV	V	VI	I					II	III	IV	V	VI											
Törvényhatós. jogú városok — Villes autonomes ...	2.398	185	43	38	29	28	21	2.742	8.274	15459	227	71	27	13	11	9	1	359	1724	3096	3.101	9.998	18555				
Megyei városok — Villes de comitats	5.199	81	10	1	—	—	—	5.291	6.379	10008	500	22	2	—	—	—	—	524	681	1110	5.815	7.060	11118				
10.000 léleknél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants	2.768	13	—	—	—	—	—	2.781	2.898	4.246	122	—	—	—	—	—	—	122	129	239	2.903	3.027	4.485				
Budapestet környező 10.000 lelken aluli községek — Communes de moins de 10.000 habitants aux environs de Budapest	1.373	90	—	—	—	—	—	1.463	1.534	2.566	98	1	—	—	—	—	—	99	130	200	1.562	1.664	2.766				
Összesen — Total :	11738	369	53	39	29	28	21	12277	19085	32279	947	91	29	13	11	9	1	1.104	2664	4645	13381	21749	36924				
%	95.7	3.0	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	100.0	—	—	85.8	8.5	2.6	1.2	1.0	0.8	0.1	100.0	—	—	—	—	—				
I. negyedév — Ier trimestre ...	1.461	62	6	7	2	3	1	1.542	2.667	4.197	127	16	5	3	2	2	—	155	361	625	1.697	3.028	4.822				
%	94.8	4.0	0.4	0.4	0.1	0.2	0.1	100.0	—	—	82.0	10.3	3.2	1.9	1.3	1.3	—	100.0	—	—	—	—	—				
II. negyedév — IIe trimestre ...	2.186	51	10	10	12	4	4	2.277	3.818	6.502	203	10	3	3	3	1	—	223	583	875	2.500	4.401	7.877				
%	96.0	2.2	0.4	0.4	0.6	0.2	0.2	100.0	—	—	91.1	4.5	1.3	1.3	1.3	0.5	—	100.0	—	—	—	—	—				
III. negyedév — IIIe trimestre ...	4.276	82	17	13	7	10	12	4.417	6.568	11188	305	40	7	3	2	1	—	358	777	1326	4.775	7.345	12514				
%	96.7	1.9	0.4	0.3	0.2	0.2	0.3	100.0	—	—	85.2	11.2	2.0	0.8	0.6	0.2	—	100.0	—	—	—	—	—				
IV. negyedév — IVe trimestre ...	3.815	174	20	9	8	11	4	4.041	6.032	10392	312	28	14	4	4	5	1	368	943	1819	4.409	6.975	12211				
%	94.4	4.3	0.5	0.2	0.2	0.3	0.1	100.0	—	—	84.8	7.6	3.8	1.1	1.1	1.4	0.2	100.0	—	—	—	—	—				
Ebből: — Dont:																											
Budapest székesföv. Budapest ¹⁾ ...	708	121	29	35	29	27	21	970	5.743	11052	—	51	21	13	11	9	1	106	1327	2311	1.076	7.070	13363				
(megyei városok — villes de comitats ..)	1.925	36	2	—	—	—	—	1.963	2.719	3.733	283	5	—	—	—	—	—	288	377	488	2.251	3.096	4.221				
10.000 léleknél népesebb községek — communes de plus de 10.000 habitants ...	453	3	—	—	—	—	—	456	556	822	33	—	—	—	—	—	—	33	33	64	489	589	886				
10.000 lelken aluli községek — commun. de moins de 10.000 habitants ...	1.373	90	—	—	—	—	—	1.463	1.534	2.566	98	1	—	—	—	—	—	99	130	200	1.562	1.664	2.766				
Nagy-Budapest Grand-Budapest	4.459	250	31	35	29	27	21	4.852	10552	18173	414	57	21	13	11	9	1	526	1867	3063	5.378	12419	21236				
%	91.9	5.2	0.6	0.7	0.6	0.6	0.4	100.0	—	—	78.7	10.8	4.0	2.5	2.1	1.7	0.2	100.0	—	—	—	—	—				
I. negyedév — Ier trimestre ...	591	47	2	6	2	3	1	652	1.612	2.569	61	8	3	3	2	2	—	79	262	427	731	1.874	2.996				
%	90.7	7.2	0.3	0.9	0.3	0.5	0.1	100.0	—	—	77.3	10.1	3.8	3.8	2.5	2.5	—	100.0	—	—	—	—	—				
II. negyedév — IIe trimestre ...	891	37	8	10	12	4	4	966	2.375	4.159	121	8	2	3	3	1	—	138	468	670	1.104	2.843	4.829				
%	92.4	3.8	0.8	1.0	1.2	0.4	0.4	100.0	—	—	87.7	5.8	1.4	2.2	2.2	0.7	—	100.0	—	—	—	—	—				
III. negyedév — IIIe trimestre ...	1.695	39	11	11	7	9	12	1.784	3.510	5.934	116	22	5	3	2	1	—	149	502	804	1.933	4.012	6.738				
%	95.0	2.2	0.6	0.6	0.4	0.5	0.7	100.0	—	—	77.9	14.8	3.4	2.0	1.3	0.6	—	100.0	—	—	—	—	—				
IV. negyedév — IVe trimestre ...	1.282	127	10	8	8	11	4	1.450	3.055	5.511	116	19	11	4	4	5	1	160	635	1162	1.610	3.090	6.673				
%	88.4	8.8	0.7	0.6	0.6	0.7	0.2	100.0	—	—	72.5	11.9	6.9	2.5	2.5	3.1	0.6	100.0	—	—	—	—	—				

¹⁾ A kimutató lakószobákon kívül a 6 szobásnál nagyobb lakásoknak a 6 szobán felüli többlete 28-at tesz ki. — Toldaléképítkezés és átalakítás útján pedig 72 db. önálló lakószoba keletkezett, mely lakásnak nem tekinthető, továbbá 54 szállodai bérszoba 38 fürdőszobával. — Szombathelyen 8 db. szállodai bérszoba épült. — Outre les chambres indiquées, 28 chambres dans des logements de plus de 6 chambres. — Par agrandissements et transformations, on a fait 72 pièces séparées qu'on ne peut pas considérer comme des logements et 54 chambres d'hôtel avec 38 salles de bains. — A Szombathely, on a bâti 8 chambres d'hôtel.

3. Az újonnan keletkezett lakások a szobák száma szerint az 1929. évben.

Logements faits en 1929, suivant le nombre des chambres.

Terület Territoire	Az új lakóházakban — Logements dans les nouvelles habitations							Az átalakított lakóházakban — Logem. dans les maisons transformées							Az újonnan keletkezett lakások száma mindössze Total des logements nouvellement faits	Az új Nombre des nouvelles	
	k e l e t k e z e t t							k e z e t t								fürdőszobák száma salles de bains	cseléd-szob. száma chambres de domest.
	1	2	3	4	5	6 vagy több — 6 chamb. ou plus	lakások összes száma — nombre total des logements	1	2	3	4	5	6 vagy több — 6 chamb. ou plus	lakások összes száma — nombre total des logements			
szobás lakás — chambres							szobás lakás — chambres										
Törvényhatósági jogú városok — Villes autonomes	3.765	2.611	1.310	445	96	47	8.274	890	520	180	73	32	29	1.724	9.998	4939	295
Megyei városok — Villes de comitats	3.755	1.918	496	143	45	22	6.379	422	149	71	22	13	4	681	7.060	853	310
10.000 léleknél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants	1.858	828	154	31	16	11	2.898	38	76	12	2	1		129	3.027	161	59
Bpestet környező 10.000 lelken aluli községek — Communes de moins de 10.000 habit. aux environs de Budapest	761	574	144	51	3	1	1.534	76	39	14	1			130	1.664	452	112
Összesen — Total	10.189	5.931	2.104	670	160	81	19.085	1.426	784	277	98	46	33	2.664	21.749	6405	3439
%	53·2	31·1	11·0	3·5	0·8	0·4	100·0	53·6	29·4	10·4	3·7	1·7	1·2	100·0	—	29·4	15·8
I. negyedév — Ier trimestre	1.653	655	248	80	16	15	2.667	213	82	36	16	8	6	361	3.028	753	408
%	62·0	24·6	9·3	3·0	0·6	0·5	100·0	59·0	22·7	10·0	4·4	2·2	1·7	100·0	—	24·8	13·5
II. negyedév — IIe trimestre	2.041	1.129	458	141	29	20	3.818	375	152	40	8	4	4	583	4.401	1434	797
%	53·4	29·6	12·0	3·7	0·8	0·5	100·0	64·3	26·0	6·9	1·4	0·7	0·7	100·0	—	32·6	18·1
III. negyedév — IIIe trimestre	3.481	1.991	760	254	63	19	6.568	422	231	76	30	14	4	777	7.345	2018	1156
%	53·0	30·3	11·6	3·9	0·9	0·3	100·0	54·3	29·7	9·8	3·9	1·8	0·5	100·0	—	27·5	15·7
IV. negyedév — IVe trimestre	2.964	2.156	638	195	52	27	6.032	416	319	125	44	20	19	943	6.975	2200	1078
%	49·1	35·8	10·6	3·2	0·9	0·4	100·0	44·1	33·8	13·3	4·7	2·1	2·0	100·0	—	31·5	15·5
Ebből: — Dont:																	
Budapest székesfőváros — Budapest	2.463	1.845	988	337	73	37	5.743	718	387	133	47	20	22	1.327	7.070	4215	2578
Budapestet környező — Aux environs de Budapest:																	
megyei városok — villes de comitats	1.929	619	136	22	8	5	2.719	297	60	14	3	1	2	377	3.096	365	81
10.000 léleknél népesebb községek — communes de plus de 10.000 habitants	341	181	23	6	4	1	556	6	23	4	—	—	—	33	589	72	16
10.000 lelken aluli községek — communes de moins de 10.000 habit.	761	574	144	51	3	1	1.534	76	39	14	1	—	—	130	1.664	452	112
Nagy-Budapest Grand-Budapest	5.494	3.219	1.291	413	88	44	10.552	1.097	509	165	51	21	24	1.867	12.419	5104	2787
%	52·1	30·6	12·2	3·9	0·8	0·4	100·0	58·8	27·3	8·8	2·7	1·1	1·3	100·0	—	41·1	22·4
I. negyedév — Ier trimestre	1.013	354	166	56	12	11	1.612	173	49	20	9	6	5	262	1.874	610	341
%	62·8	22·0	10·3	3·5	0·7	0·7	100·0	66·1	18·7	7·6	3·4	2·3	1·9	100·0	—	32·5	18·2
II. negyedév — IIe trimestre	1.260	650	315	113	20	17	2.375	321	107	31	5	2	2	468	2.843	1279	724
%	53·0	27·4	13·3	4·8	0·8	0·7	100·0	68·6	22·9	6·6	1·1	0·4	0·4	100·0	—	45·0	25·5
III. negyedév — IIIe trimestre	1.911	1.007	410	138	37	7	3.510	303	137	34	19	5	4	502	4.012	1464	841
%	54·4	28·7	11·7	3·9	1·1	0·2	100·0	60·3	27·3	6·8	3·8	1·0	0·8	100·0	—	36·5	21·0
IV. negyedév — IVe trimestre	1.310	1.208	400	109	19	9	3.055	300	216	80	18	8	13	635	3.690	1751	881
%	42·9	39·5	13·1	3·6	0·6	0·3	100·0	47·3	34·0	12·6	2·8	1·3	2·0	100·0	—	47·4	23·9

Ami az itt részletezett lakóházépítkezésekbe fektetett tőke nagyságát illeti, az erre vonatkozó adatok hiányában rendkívül nehéz még hozzávetőleges pontossággal is megállapítani a 111 helységben a lefolyt 3 esztendő alatt keletkezett épületek által reprezentált vagyont, illetve az építkezésekbe immobilizálódott pénzüsszeget. Az építkezésekbe fektetett tőke hozzávetőleges becslésére csupán a 3 esztendő alatt keletkezett szobák számát lehet alapul venni, összevetve az épületek emeletszerinti magasságával. A szobák méretei és az építési anyagra vonatkozó adatok szintén hiányoznak, ennél fogva a beépített légköbméter alapján való becsléshez sincsen semmiféle támpont. A becslésre alkalmat adó rendkívül hiányos adatok alapján is megkíséreltünk azonban *Meák Géza dr.* kereskedelmi tanácsos úr közreműködésével számításokat végezni,

melyekből következtetni lehet, hogy a 111 helységben 3 esztendő alatt felépült lakóházak építési költsége 460—480 millió pengő körül mozgott.

Annak az érdekében, hogy ezután az épületekbe fektetett tőke nagyságának az adatai is rendelkezésre állhassanak, az 1930. év második felétől kezdve már a beépített légköbméter adatának a tudakolására is ki fogunk terjeszkedni; az épületek anyagára vonatkozó kérdések az év eleje óta rendszerezett nyilvántartások rovataiba már befoglaltattak.

A székesfőváros lakóházépítkezésének adatai a táblázatokon külön ki vannak emelve, a többi 10 törvényhatósági város lakóházépítkezési legfőbb eredményeit, a tiszta szaporulat adatait (alábbi) táblázatunkon mind a három esztendőről egybefoglaltan szintén bemutatjuk.

4. A lakóházépítkezés folytán előállott tiszta szaporulat a törvényhatósági jogú városokban 1927—29-ben.

Accroissement net provenant dans les villes autonomes de la construction d'habitations, 1927—29.

Sorszám Numéro d'ordre	Törvényhatósági jogú városok Villes autonomes	Az újonnan emelt <i>Maisons nouvellement bâties</i>							Az átalakított <i>Bâtiments transformés</i>							Tiszta szaporulat <i>Accroissement net total du nombre des</i>		
		épületekben beállott tiszta szaporulat (fogyatkozás —) <i>accroissement net (diminution —)</i>														a lakóházak <i>habitations</i>	a lakások <i>logements</i>	a lakószobák <i>chambres</i>
		lakóházak — <i>habitations</i>							lakóházak — <i>habitations</i>									
		földszintes <i>sans étage</i>	I	II	III v. több-III ou plus de III	összesen <i>total</i>	lakások <i>logements</i>	lakószobák <i>chambres</i>	földszintes <i>sans étage</i>	I	II	III v. több-III ou plus de III	összesen <i>total</i>	lakások <i>logements</i>	lakószobák <i>chambres</i>	számában összesen		
emeletes <i>étages</i>																emeletes <i>étages</i>		
1	Baja	247	8	1	—	256	285	576	21	1	—	—	22	31	86	278	316	662
2	Debrecen	1.038	11	2	7	1.058	1.542	2.334	48	4	—	—	52	75	160	1.110	1.617	2.494
3	Győr	423	36	9	4	472	769	1.417	5	4	3	—	12	72	149	484	841	1.566
4	Hódmezővásárhely	494	2	1	—	497	538	850	26	—	—	—	26	28	60	523	566	910
5	Kecskemét	350	5	2	1	358	429	874	25	2	—	—	27	26	62	385	455	936
6	Miskolc	809	16	8	2	835	1.151	2.131	10	14	2	—	26	120	269	861	1.271	2.400
7	Pécs	422	5	4	6	437	850	1.509	67	3	—	—	70	105	171	507	955	1.680
8	Sopron	259	18	6	1	284	355	727	30	5	1	—	36	71	120	320	426	847
9	Szeged	248	20	2	6	276	469	815	7	2	4	—	13	72	146	289	541	961
10	Székesfehérvár . .	616	7	2	—	625	711	1.135	—2	3	1	—	2	25	65	627	736	1.200
	Összesen — Tot.	4.906	128	37	27	5.098	7.099	12.368	237	38	11	—	286	625	1.288	5.384	7.724	13.656

A lakóházépítkezési 3 esztendő tiszta szaporulatának adatait tekintve azt látjuk, hogy a törvényhatósági jogú városok közül Debrecen és Miskolc haladnak az élen, mert mindkét helyen ezernél több lakás és közel két és félezer szoba keletkezett a lefolyt három esztendő alatt. Utánuk a két erősen fejlődő iparos városunk, Pécs és Győr, majd Székesfehérvár következik 955—736 új lakással és 1000-en

felüli szobaszámmal. A többi városban az építkezési eredmények jóval alacsonyabbak, a legszerényebb eredmények Baján mutatkoznak.

A városias jellegű, emeletes építkezés legkiemelkedőbb arányai Győrben, Szegeden és Sopronban mutatkoznak, mögöttük azonban ismét Miskolc következik, Pécsét megelőzve, míg Debrecen messze mögötte marad.

M. S. dr.

A nehézipari munkanélküliség adatainak összehasonlíthatósága.

La comparabilité des données du chômage dans l'industrie lourde.

Résumé. En fixant ses six types de cas d'incomparabilité de données statistiques, M. F. Zizek ne considérait pas du tout épuisé le nombre des cas possibles: il ne regardait son oeuvre que comme une initiative pour un traité inductif de cette matière. Un exemple, un type parfaitement nouveau, s'offre dans l'illustration numérique du chômage dans l'industrie lourde, en prenant celle-ci pour objet représentatif au point de vue de la régularité et de la perfection des livraisons des données qui y sont à notre disposition.

Comme il y a, en cas de chômage, une certaine sélection parmi les ouvriers, l'unité du contingent sans travail ne vaut pas tant que celle du contingent occupé; par conséquent, le problème statistique du chômage devient assez compliqué. Il faut y trouver non seulement les combinaisons des types de Zizek (différent nombre des heures de travail suivant les années, etc.), mais aussi un phénomène d'incomparabilité continuellement changeante, causé par des facteurs personnels. Si l'industrie lourde n'occupe pas 10.000 hommes dans une année et qu'elle n'en occupe pas 20.000 dans une autre, le chômage de cette dernière année n'est pas le double du premier: il est plus grand, puisque en sont frappés des groupes dont la capacité de travail est beaucoup plus considérable que celle des groupes du contingent plus restreint. A cet égard, on peut constater que le problème du chômage offre un type d'incommensurabilité de données statistiques que n'a pas mentionné M. Zizek. Nous en avons un exemple de caractère dynamique. Les données propres à prouver ce que nous avons dit plus haut se perfectionneront de plus en plus, surtout par les états de service (listes de conduite d'ouvriers) à établir par les Unions d'usines.

★

Zizek Ferenc dr. egyik néhány év előtt megjelent tanulmányában¹⁾ hat esetét különbözteti meg a statisztikai inkommenzurabilitásnak, tehát hatféle körülményben látja akadályát annak, hogy bizonyos je-

lenségeket statisztikai úton tisztán a rendelkezésünkre álló számadatok alapján érzékeltessünk meg. A Zizek-féle felosztásban — mint hatodik eset — szerepel a G. v. Mayr által már korábban részletesen tárgyalta¹⁾ nemzetközi inkommenzurabilitás.

A Zizek-féle rendszer következő eset-típusokat tartalmaz:

1. Az összehasonlíthatatlanság oka a felvételek különböző hibakoefficiense. Például összemérhetetlenek a különböző évek rákhalálzási adatai, amennyiben a felvételek pontossága állandóan nőtt.

2. Az összehasonlíthatatlanság oka az összehasonlítandó számok fogalmi (metodikai) különbözősége. Például lehetséges, hogy ugyanazon iparág körülhatároltsága különböző időpontokban más és más volt.

3. Összehasonlíthatatlanság egy bizonyos komparációs mérték tekintetében. Például nem hasonlíthatjuk össze a város és vidék házassági nyers arányszámait, mert a város és vidék lakosságának összetétele kor tekintetében különböző.²⁾

4. Összehasonlíthatatlanság egy bizonyos kauzális tényező tekintetében. Például összehasonlíthatatlanok a férfiak és a nők bérvizonyai, ha csak nem vesszük tekintetbe a foglalkoztatott férfiak és nők átlagos korát, professzionális összetételét, stb.

5. Összehasonlíthatatlanság egyetlen általános jellegű körülmény folytán. Például összehasonlíthatatlan általában a férfiak és nők kriminalitása, hiszen a nők egyes bűntettek elkövetésére teljesen alkalmatlanok, amellettt figyelemreméltó körülmény, hogy a családról gondoskodás feladata rendszerint a férfi vállaira nehezedik, ami erős impulzus a bűnözésre.

6. Az inkommenzurabilitás oka egy a statisztikán kívüleső momentum. Például a különböző nemzetek vagyonának összehasonlításánál tekintetbe kell venni azt, hogy egyes országok lakosai jelentős összegeket fordítanak oly természeti erők (hő, fény, stb.) pótlására, melyek más népek számára természeti ajándékok.³⁾

¹⁾ G. v. Mayr: Über die Grenzen der Vergleichbarkeit statistischer Erhebungen, 1866.

²⁾ Az 1—3. eseteket Z. ismertette már „Grundriss der Statistik“ és „Fünf Hauptprobleme der statistischen Methodenlehre“ című tanulmányaiban.

³⁾ Weyermann példája.

¹⁾ Dr. Franz Zizek: Nicht vergleichbare statistische Zahlen. Schmollers Jahrb.

Az idézett hat esettel maga Zizek sem tekinti lezártnak a közös nevezőre nem — vagy csak korrekciókkal — hozható statisztikai számok birodalmát, hanem a további rendszerezés és tudományos feldolgozás céljából az ilyen természetű empirikus anyag pontos összegyűjtését és induktív feldolgozását ajánlja.

A nehézipari munkanélküliség statisztikájának vizsgálata szerintünk a Zizek-féle típusoknak egy új típusal, esetleg egy új típuscsoporttal való szaporítását eredményezi. Az eddig tárgyalt esetek ugyanis megegyeznek abban, hogy az összehasonlíthatatlanság általában statikai jellegű. Statikai jellegű legalább annyiban, hogy az egységeknek egymáshoz viszonyított értéke a felvétel folyamán nem változik. Az ismeretendő példánkban azonban az egységek viszonylagos értékét éppen az jellemzi, hogy állandóan változik a felvétel folyamán, tehát valójában — a később részletezendő értelemben vett — dinamikai jellegű különbözőségről van szó.

A vas- és gépipari munkanélküliség adatai különösen azért alkalmasak mélyrehatóbb vizsgálatra, mivel egyrészt érzékenyen reagálnak úgy a konjunkturális, mint a szezonális változásokra, másrészt pedig, mivel a munkanélküliségi statisztikának ez a legfejlettebb ágazata. A nehézipari munkanélküliségről elsősorban két érdekképviseleti adatszolgáltatás ad képet: a szak szervezeti adatok és a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete adatai. Mivel előbbieket a munkások, utóbbiakat a munkaadók szervezete szolgáltatja, természetesen, hogy első esetben inkább maximális, utóbbi esetben pedig minimális adatokról lehet szó. Tehát már ebből is látjuk, hogy a nehézipari munkanélküliség statisztikai vizsgálatánál szembeötlenek a Zizek-féle inkompenzurabilitási esetek is, illetve azok kombinációi. Megtalálhatjuk vizsgálatunk területén a Zizek-féle harmadik esetet is, hiszen az egyes évek munkáslétszámait már csak azért sem hasonlíthatjuk össze a nyers szám adatok alapján, mert tekintettel kell lennünk az átlagos munkaidőkre is. Hiszen az ipari vállalatok elsősorban a munkaidő redukciójával, vagy növelésével reagálnak a változó foglalkoztatottságra és csak végső esetben munkáselbocsátással, vagy erőltetett föl vétellel. Ilyen erőltetett föl vételek voltak a nehéziparban az 1923—24-i úgynevezett „inflációs“ kon-

junktúra idején, mikor az akkori olcsó munkabérek folytán olcsón termelt minden inflációs ország ipara és cikkei számára külföldi és belföldi piacot egyformán talált. Előbbi sikerrel foglalta el olcsó munkaköltségei miatt, utóbbi megszerzése könnyű volt oly időben, midőn kevésbé volt érezhető a külföld versenye és amidőn széles néprétegek igyekeztek szabadulni az értékében és vásárlóerejében egyre csökkenő pénztől. Ebben az időben 53.000 embernél többet foglalkoztattak a Vasművek Egyesületében nyilvántartott gyárak, azonban a 47.000-en felüli kontingens akkor is erőltetett volt.¹⁾ Az inflációs konjunktúra végével ez a hatezer ember, amely annakelőtte sem dolgozott a nehéziparban és csak az abnormis termelési viszonyok folytán kapott munkát, mindörökre — vagy legalább is jóidőre — eltűnt a nehéziparból. A következő években átmenetileg jelentősen csökkent a nehéziparban, illetve a nehéziparnak a MVGOE által nyilvántartott részében foglalkoztatottak száma egészen 33.000-ig, ami — tekintetbe véve az ugyanakkor csökkentett munkaidőt — körülbelül 30.000 teljesen foglalkoztatott munkásnak felelt meg. Az elmúlt esztendőben körülbelül 43.000-re rúgott a nehézipari munkáslétszám. Ugyanekkor tehát kb. 10.000-re volt tehető a nehézipari munkanélküliek száma. Ezek közül azonban az érdekképviseleti becslés szerint csak 3-4.000-re tehető a tényleges — szoroson nehézipari — munkások száma. Evvel pedig elérkeztünk vizsgálódásaink voltaképeni céljához.

Abból a körülményből, miszerint a nehézipari munkanélküliek kontingensének csak 30—40%-a volt elsőrendű munkás, következtethetünk a munkásságnak munkaalkalom szerinti bizonyos rétegződésére, ami tehát már eleve kizárja azt, hogy a munkanélküliség kérdését tisztán számszerűen döntsük el. A munkanélküliség elbírálásánál ki kell térnünk azokra a karakterisztikumokra, melyek a munkásságot több szempont szerint is kategorizálják.

A nehézipari munkásság tagozódására természetesen elsősorban jellemző a munkás speciális képzettsége. Áll ez a szakmára (mezőgazdasági gépgyártás, vagy elektromos gépgyártás stb.), áll azonban a fino-

¹⁾ A Vasművek által kimutatott létszámhoz további 75—100%-ot kellene adni, hogy megkapjuk a teljes nehézipari létszámot. (Állami vasművek, Rimamurányi, stb.)

mabb különbségekre is (pl. esztergályosok között precíziós munkát ellátó esztergályos, tengelyesztergályos, stb.). A gyártási határok tehát azok, melyek elsősorban vannak válaszfalat nehézipari munkás és nehézipari munkás közé. Bár ez a differenciáltság hazai sokfélétt gyártó telepeinknél nem oly szembeszökő, mint például Németországban, ahol a mérnökség is hasonlóképpen specializálódott, ahol ennek az általánosabb és sokfélebb képzettségnek nivelláló hatása is sokkal kevésbé érvényesül a munkanélküliség alakulásában, mégis számolni kell vele. Ugyanazon gyártási kategóriákon belül azután további fontos differenciálódást idéz elő az a megítélés, melyben az illető egyén munkaképessége részesül. Ez a legsúlyosabban latba eső momentum és — mint a későbbiekben látni fogjuk — jelentősége a jövőben csak nőni fog.

A további momentumok, melyek az egyéni munkalehetőség szempontjából tekintetbe jöhetnek: a munkás lakása („kaputól“ való felvétel esetén), személyes nexusok (művezetők), stb.

Hogyha a munkanélküliség alakulásánál közrejátszó mindeme körülmények jövő fejlődését vizsgáljuk, kétségtelen, hogy a személyi nexusok és egyéb mellékes momentumok annál is inkább kikapcsolódnak a jövőben, mert a Vasművek Egyesületének programján szerepel egy olyan egységes „conduite“-lista felállítása, mely mintegy százezer embert sorolna képzettség, megbízhatóság, stb. szempontjából pontos kataszterbe. Bár e kataszteren belül is érvényesülnek majd oly szempontok, mint jellembeli tulajdonságok, munkanélküliség ideje, stb., mégis kétségtelen, hogy általa úgyszólván teljesen az egyéni kiválóság

fogja eldönteni azt, hogy ki részesül majd elsősorban munkában. Ha például hat kategóriába fogják sorolni a nehézipari munkásságot annak teljesítőképesége szempontjából, természetes, hogy elsősorban a legjobb kategóriák fognak a nehéziparban munkát találni. Ily körülmények között azonban — ipari szempontból — csak törtrészét fogja tenni a munkanélküliség a számszerűen kimutatottnak, amennyiben például csupa hatodrangú munkás lesz munka nélkül.

Mint említettük, ma még erősen érvényesülnek a munkásszelekciónál oly szempontok is, melyek az ilyen kvalitatív megkülönböztetést zavarják. Azonban kétségtelen, hogy már ma sem tekinthetjük számszerűen adottnak a munkanélküliséget, hiszen a kvalitatív szelekció nagyrésztben érvényesül. Tehát valójában az inkompenzurabilis statisztikai egyedek új csoportjaival állunk szemben. Dinamikai jellegű inkompenzurabilitásnak nevezhetjük ez eseteket azért, mert — előbbi példánk szerint — a szükséges korrekció mértéke a munkanélküliség különböző stádiumaiban állandóan változik. Tehát immár nemcsak arról van szó, hogy összehasonlíthatatlan két év munkanélkülisége, mert az egyik évben más alapon vettük a nehéziparba tartozónak a munkást, vagy mert az egyik évben más volt az átlagos üzemi idő, mint a másikban, hanem azért is, mert az egyik évben a munkanélküliség oly érték kategóriákat is ért, melyeket a másik esztendő munkanélkülisége megkímélt.

Végeredményben tehát az inkompenzurabilitásnak egy Zizek által nem említett típusával állunk szemben.

Viener Andor.

Külföldi honos földbirtokosaink.

Les propriétés foncières possédées par des ressortissants étrangers en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, parmi les possesseurs des propriétés foncières à mouvement libre de 50 arpents cadastraux et au-dessus, on trouve 235 ressortissants étrangers (1·2%) ayant au total 211.726 arp. cad.

Ceux-ci se répartissent ainsi: 8·9% ressortissants autrichiens; 44·7% ressortissants tchéco-slovaques; 22·6% ressortissants roumains; 14·4% ressortissants yougoslaves; 9·4% autres ressortissants; ils possèdent respectivement 16·7, 31·7, 11·6, 4·3 et 35·7% de ladite superficie.

La plupart (69·8%) de ces sujets étrangers sont Hongrois. Ceux-ci sont très nombreux parmi les propriétaires ressortissants tchéco-slovaques (90·5%) et roumains (96·2%); cette proportion est bien moindre (respectivement 14·3, 26·5 et 27·3%) parmi les sujets de l'Autriche, de la Yougoslavie et des autres pays.

★

A külföldi honos földbirtokosok összes száma az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai — félreértések elkerülése végett hangsúlyozzuk, hogy a következőkben is mindig csak erről a birtokos kategóriáról lesz szó, — között nem nagy, arányuk mindössze 1·2%, hogy mégis foglalkozunk ezzel a kérdéssel, ennek főleg az a célja, hogy a békekötés során kényszerből külföldi állampolgárrá lett földbirtokosainkra vonatkozó nemzetiségi és felekezeti adatokat bemutassuk.

Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai között — mint az 1 számú tábla adatai mutatják — mindössze 235 külföldi honost találunk. Legtöbb a külföldi honos úgy abszolút számban, mint arányszámban Szatmár és Bereg vármegyében (6·3%). Ezt a törvényhatóságot a békekötés teljesen ketté vágta, sok magyar földbirtokos kénytelen lett román állampolgárrá lenni, így igyekeztek megmenteni a trianoni békekötés következtében román területre eső birtokukat vagy ennek egy részét. Hasonló okok következtében elég magas még Zemplén és Baranya vármegye vonatkozó aránya is.

Az idegen honosságú földbirtokosok tulajdonában levő terület nagyságát nézve, az arányszám 4·3%-ra szökik, ezt az aránynövekedést azonban már egészen más okok hozzák létre, mint a tulajdonosok számában megállapított arányokat. A legmagasabb arányt Bács-Bodrog vármegyében látjuk;

itt mindössze 5 külföldi honost mutatnak a táblázat adatai, a tulajdonukban levő terület több mint 20.000 kat. hold. A kisszállási uradalom tulajdonosai olasz állampolgárok, ez az egy tétel növeli itt 27·3%-ra a területi arányt. Hasonló a helyzet Vas vármegyében is, itt főleg a sárvári nagybirtokos bajor kir. herceg nagybirtoka emeli az arányt 10·7%-ra, Zemplén vármegyében a cseh-szlovák honosságú Sennyey grófok tulajdonában levő nagybirtok 13·4%-ra növeli a külföldi honos földbirtokosok tulajdonában levő földterület arányát. A területi arányt a most említettekén kívül főleg a külföldi honosságú gr. Merán Jánosné, özv. br. Fould Springer Jenőné, Hohenlohe Keresztély herceg örökösei és Metternich Sándor Klementina hercegnő tulajdonában levő tekintélyes nagyságú földbirtokok emelik ilyen magasra.

A vonatkozó adatokat honosság szerint részletezve (2. számú tábla) kiderül, hogy külföldi honosságú földbirtokosaink közül 8·9% osztrák, 44·7% cseh-szlovák, 22·6% oláh, 14·4% jugoszláv és 9·4% egyéb honos, tehát 90·6%-uk az úgynevezett utódállamok állampolgárai. A külföldi honosok között számszerűleg a cseh-szlovák honosságú földbirtokosok kimagasló arányban vannak. A területet véve figyelembe, ez az arány a következőkben módosul: osztrák honos 16·7%, cseh-szlovák honos 31·7%, román honos 11·6%, jugoszláv honos 4·3%, egyéb honosságú 35·7%.

Láthatjuk tehát, hogy az osztrák honosságú földbirtokosoknál a területi adat 87·6%-kal magasabb, mint a földbirtokosok számára vonatkozó adat. Ez a nagyarányú emelkedés azonban egészen természetes, mert köztudomású, hogy az idegen honos nagybirtokú mágnások jelentékeny része osztrák állampolgár. A cseh-szlovák honosoknál a területi adat 29·1%-kal, a román honosoknál 48·7%-kal, a jugoszláv honosoknál 70·1%-kal kisebb, mint a földbirtokosok számának aránya. Itt a háttérment — többnyire kisebb birtokkal rendelkező — külföldi honosságú földbirtokosok nagy száma okozza a birtokosok számszerű fölényét.

Bemutatjuk végül a külföldi honosságú földbirtokosainknak anyanyelv és hitfelekezet szerinti megoszlására (1. 3. sz. tábla) vonatkozó adatokat. Az anyanyelvi adatok közül elsősorban azt állapítjuk meg, hogy a külföldi honosságú földbirtokosok tekintélyes hányada (69·8%) magyar anyanyelvű. Ha a különböző honosság szerint nézzük az anyanyelvi adatokat, kiderül, hogy az osztrák honosságú magyarországi földbirtokosoknak csak 14·3%-a

magyar anyanyelvű. A cseh-szlovák honosságú földbirtokosoknál a magyar anyanyelvűek aránya már 90·5%, sőt az oláh honosságúaknál 96·2%. Kedvezőtlenebb a magyar anyanyelvűek aránya (26·5%), a jugoszláv honosoknál és (27·3%) az egyéb honosoknál. Az utódállamok honosságát vállaló földbirtokosaink közül a cseh-szlovák és az oláh honosok között kimagaslóan nagy arányban vannak a magyar anyanyelvűek, míg a jugoszláv és az osztrák honosok között a magyar anyanyelvű földbirtokosok aránya egészen alárendeltnek mondható.

A felekezet szerinti megoszlásnál a külföldi honosságú földbirtokosok számát tartva szem előtt, a római katolikusok aránya 46·8%, a reformátusoké 18·3%, az ágostai evangélikusoké 3·8%, az izraelitáké 22·2% és egyéb felekezetekhez tartozóké 8·9%. Egészen más arányszámokat kapunk, ha a

felekezeti megoszlási adatokat a külföldi honosságú földbirtokosok tulajdonában levő földterület nagyságához viszonyítjuk. A római katolikus felekezethez tartozó földbirtokosok aránya 68·3%-ra emelkedik, a reformátusok aránya 6%-ra száll le. A külföldi honosságú ágostai evangélikus földbirtokosok aránya (9·3%) tekintélyesen megnövekedik, az izraelitáké (13·9%) és az egyéb felekezetekhez tartozók aránya (2·5%) kisebb lesz.

Az osztrák honosságú magyarországi földbirtokosoknak 95·2%-a római katolikus vallású, itt az izraelita valláson kívül a többi felekezet nem is szerepel. A cseh-szlovák honosok között a római katolikus vallásúak aránya már csak 45·7%. Elég nagy itt az izraelita vallású földbirtokosok arányszáma (27·6%) is. A református felekezethez tartozó cseh-szlovák honos földbirtokosok 20%-os aránya nem

1. A külföldi honosok tulajdonában levő 50 holdnál nagyobb földbirtokok száma és területe.
Nombre et superficie des propriétés foncières de plus de 50 arp. cad. appartenant à de ressortissants étrangers.

Országgrész jellegű gazdasági vidék; törvényhatóság <i>Régions agricoles et comitats</i>	Külföldi honosok tulajdonában levő földbirtokok száma <i>Nombre des propriétés foncières des ressortissants étrangers</i>	Az összes 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok számának %-ában <i>En % de toutes les propriétés fonc. de plus de 50 arp. cad.</i>	Külföldi honosok tulajdonában levő földbirtokok területe kat. holdakban <i>Superficie des propriétés foncières des ressortissants étrangers, en arp. cad.</i>	Az 50 kat. holdas és annál nagyobb földbirtokok összes területének %-ában <i>En % de la superficie totale des propriétés fonc. de plus de 50 arp. cad.</i>
I. Dunántúli dombosvidék <i>Transdanubie</i>				
Baranya vm. ¹⁾	13	4·0	2.260	2·4
Fejér vm.	7	1·5	25.650	8·8
Győr, Moson és Pozsony vm.	9	1·5	5.993	4·6
Komárom és Esztergom vm.	6	2·9	2.345	3·8
Somogy vm.	5	1·1	20.904	5·9
Sopron vm.	3	1·7	2.401	4·5
Tolna vm.	3	0·7	3.219	2·4
Vas vm.	8	1·7	18.958	10·7
Veszprém vm.	7	1·4	4.639	2·8
Zala vm.	6	1·2	7.487	4·5
Összesen — Total	67	1·6	93.856	5·7
II. Alföld — Grande Plaine				
Bács-Bodrog vm.	5	1·2	20.952	27·3
Békés vm.	9	0·9	15.924	7·0
Bihar vm.	18	3·0	8.540	5·7
Csanád, Arad és Torontál vm.	13	2·3	2.412	2·4
Csongrád vm.	1	0·1	58	0·1
Hajdu vm.	1	0·1	113	0·1
Jász-Nagy-Kun-Szolnok vm.	5	0·3	18.133	5·3
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	9	0·2	3.081	0·4
Szabolcs és Ung vm.	13	1·2	6.568	1·9
Szatmár és Bereg vm.	38	6·3	9.137	5·7
Összesen — Total	112	0·9	84.918	3·5
III. Északi dombos vidék — Nord				
Abaúj-Torna vm.	12	3·7	6.549	6·4
Borsod, Gömör és Kishont vm.	7	0·9	4.517	2·2
Heves vm.	5	0·7	656	0·3
Nógrád és Hont vm.	18	3·7	7.294	3·5
Zemplén vm.	14	5·9	13.936	13·4
Összesen — Total	56	2·2	32.952	4·1
Mindössze — Total général	235	1·2	211.726	4·3

¹⁾ Vm. = comitat.

2. Külföldi honos földbirtokosok honosság szerint részletezve.

Répartition, par nationalité, des ressortissants étrangers ayant des propriétés foncières.

A birtokok nagyság csoportjai Catégories de grandeur des propriétés		Propriétés foncières de ressortissants									
		Osztrák autrichiens		Cseh-szlovák tchéco-slovaques		Oláh roumains		Jugoszláv yougoslaves		Egyéb autres	
		honosok tulajdonában levő földbirtokok									
száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat.hold superficie, arp. cad.
50—100	kat. hold — arp. cad.	3	196	29	2.042	13	851	22	1.416	2	167
100—200	" " " "	1	102	16	2.092	11	1.597	3	331	2	365
200—300	" " " "	3	708	17	3.971	12	2.940	5	1.188	1	225
300—500	" " " "	2	707	11	3.920	2	728	1	428	2	797
500—1.000	" " " "	3	2.194	15	9.963	7	4.876	1	689	4	3.053
1.000—2.000	" " " "	5	7.840	10	14.248	6	8.688	1	1.608	5	7.229
2.000—5.000	" " " "	3	10.892	6	18.102	2	4.878	1	3.328	2	6.173
5.000—10.000	" " " "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5.200
10.000—20.000	" " " "	1	12.764	1	12.783	—	—	—	—	2	31.770
20.000—50.000	" " " "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20.677
Összesen — Total . . .		21	35.403	105	67.121	53	24.558	34	8.988	22	75.656

3. Külföldi honos földbirtokosok nemzetiség és hitfelekezet szerinti megoszlása.

Répartition, suivant la nationalité et la confession, des ressortissants étrangers ayant des propriétés foncières.

Külföldi honos földbirtokosok honosság szerint Répartition des ressortissants étrangers ayant des propriétés foncières	Propriétés foncières de propriétaires														
	de langue maternelle				de confession										
	Magyar hongroise		Nem magyar non hongroise		Róm. kath. cath. rom.	Református calviniste	Ág. evang. luthérienne	Izraelita israélite	Egyéb autre						
	anyanyelvű				v a l l á s ú										
földbirtokosok tulajdonában levő földbirtokok															
száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.	száma nombre	területe kat. hold superficie, arp. cad.
Osztrák — Ressor- tissants autrichiens	3	1.111	18	34.292	20	35.071	—	—	—	—	1	332	—	—	
Cseh-szlovák - Ress. tchéco-slovaques	95	61.513	10	5.608	48	48.687	21	7.809	5	1.459	29	8.665	2	501	
Oláh — Ressor- tis. roumains	51	24.450	2	108	18	12.003	18	3.727	1	1.501	14	7.215	2	112	
Jugoszláv - Ressor- tis. yougoslaves	9	2.715	25	6.273	13	3.593	1	91	1	77	3	564	16	4.663	
Egyéb — Ressor- tis. autres	6	3.353	16	72.303	11	45.179	3	1.108	2	16.675	5	12.610	1	84	
Összesen — Total	164	93.142	71	118.584	110	144.533	43	12.735	9	19.712	52	29.386	21	5.360	

mondható túlságosan magasnak, ha figyelembe vesszük, hogy a cseh-szlovák honos földbirtokosoknál a magyar anyanyelvűek aránya eléggé kimagasló. Az oláh honosságú földbirtokosoknál a magyar anyanyelv aránya még nagyobb, mint a cseh-szlovák honosságú földbirtokosoknál, itt már a református felekezethez tartozók 34%-os részesedése teljesen egyezik a római katolikus vallású földbirtokosok arányszámával. Megemlítjük még, hogy az izraelita felekezethez tartozó földbirtokosok aránya az oláh honosoknál is elég nagy, 26,4%-os részesedésük nem marad el sokkal a római katolikus és

református vallásúak arányától. A jugoszláv honos földbirtokosok között az egyéb vallásúak aránya (47,1%) a legkiemelkedőbb, ami természetes is, mert a görögkeleti felekezethez tartozók kimutatásainkban az egyéb vallásúak közé soroltattak. A horvát anyanyelvű jugoszláv honos földbirtokosok viszont mind római katolikus vallásúak, arányuk 38,2%-ot tesz. Az izraelita felekezethez tartozók itt már gyengébb arányban (8,8%) szerepelnek, részesedésük azonban erősen meghaladja a református és ágostai evangélikus vallású jugoszláv honosságú földbirtokosok arányát.

Sajóhelyi István.

A világ réz-, ólom- és horganytermelése.

Production mondiale de cuivre, de plomb et de zinc.

A háborút követő néhány esztendő alatt mutatkozó átmeneti visszaeséstől eltekintve, a fémtermelés adatai általában megszakítás nélküli fejlődésről tanuskodnak.

Az úgynevezett „öt fém“ — amely elnevezés alatt a nem-vasfémek közül a rezes, ólomot, horganyt (cink), ónt és alumíniumot szokták érteni — együttes termelése 1923-ban már meghaladta a háborúelőtti színvonalat. Az öt fém világtermelése 1924-ben 4 millió tonnát tett, amely mennyiség fokozatos emelkedéssel már 1928-ig 5·2 millió tonnára emelkedett. Ez az adat 63%-kal magasabb az 1909/13. évi átlagnál, s 43%-kal nagyobb az 1923. évi adatnál. 1929-ben a fejlődés folytatódott, az adatok azonban valamennyi fémre vonatkozóan még nem teljesekek.

A legnagyobb fejlődés az utolsó évtizedekben az alumíniumnál mutatkozik. Ez a „fiatal fém“ szinte bámulatos pályafutást tett a századforduló óta. Hosszabb időre, évtizedekre nézve vissza, a réztermelés mutatja az alumínium után a legerősebb lendületet.

Az ólom, horgany és ón árszínvonalára most ma-

gasabb, mint a századfordulón, míg a réz és alumínium árszínvonalára körülbelül a harminc év előtti szinten van (az arany vásárlerejének csökkenését figyelmen kívül hagyva). A réznél és alumíniumnál ugyanis az előállítási költségeknek csökkentése a bányászati termelés technikai előrehaladása s kohászati és finomítási vívmányok révén már korábban bekövetkezett, ellenben az ólom- és horganytermelésben a technikai újításokat csak a legutóbbi években vitték keresztül. Az árak általában 1925-ben voltak a legmagasabbak, azután csökkentek.

A háború után Amerika a fémek termelésében erősen előtérbe nyomult s a fogyasztás terén is domináló szerephez jutott. Az utolsó években azonban Európa javára némi kiegyenlítődés tapasztalható, különösen a fogyasztás terén. Az említett öt fém együttes termelésében ugyanis Amerika 1909/13. évi átlagban 46·1%-kal részesedett, 1919/23-ban részesedése már 61·9%-ot tett. 1928-ban Amerika részesedése 59·1%-ra esett vissza. Európa részesedésének arányszámai ugyanezen három időpontban: 43·7, 24·6 és 27·6%. A fogyasztásban pedig Amerika

A világ réztermelése.

Production mondiale de cuivre.

Havi átlag, hó <i>Moyenne mensuelle, mois</i>	Európa <i>Europe</i> <small>1) 2)</small>	Belga Kongó <i>Congo</i> <i>Belge</i>	Kanada <i>Canada</i>	Am. Egy. Áll. <i>Etats-</i> <i>Unis</i>	Mexikó <i>Mexique</i>	Csile <i>Chili</i>	Peru <i>Pérou</i>	Japán <i>Japon</i>	Auszt- rália <i>Aus-</i> <i>tralie</i>	Egyéb államok <i>Autres</i> <i>pays</i>	Összesen <i>Total</i>
t o n n a — t o n n e s											
1924	6.650	7.131	1.450	67.924	2.794	17.230		5.215	1.194	4.800	114.388
1925	8.000	7.509	2.091	71.618	2.741	14.734	3.062	5.541	930	3.700	119.926
1926	8.700	6.720	2.529	74.403	3.211	15.720	3.470	5.614	944	3.900	125.211
1927	11.500	7.430	2.693	73.230	3.321	18.705	3.852	5.548	810	2.700	129.789
1928	11.200	9.375	4.691	80.143	3.824	23.123	4.362	5.503	825	2.700	145.746
1929	11.100	11.542	6.042	89.153	4.815	25.267	4.429	6.220	981	2.700	161.249
1929											
I.	10.600	9.000	4.995	91.764	5.009	27.530	4.369	5.782	406	2.700	162.155
II.	10.100	8.600	4.951	86.396	4.534	25.000	3.927	4.985	852	2.700	152.045
III.	10.900	10.800	5.565	97.300	4.907	31.760	4.671	6.165	1.125	2.700	174.893
IV.	11.600	11.700	5.333	100.076	5.066	31.360	4.198	6.201	288	2.700	178.522
V.	11.300	12.000	5.402	98.849	5.476	27.860	4.751	5.587	1.182	2.700	175.107
VI.	11.200	11.500	5.635	86.492	4.808	24.850	4.242	6.159	735	2.700	158.321
VII.	10.500	11.800	6.795	85.903	5.105	23.700	4.625	6.309	687	2.700	158.124
VIII.	12.500	12.200	7.049	83.222	4.552	23.470	4.627	6.501	1.289	2.700	158.110
IX.	11.300	12.800	6.304	83.950	4.634	23.230	4.713	6.614	2.048	2.700	158.293
X.	10.500	12.700	6.594	88.366	4.523	23.780	4.481	7.078	324	2.700	161.046
XI.	11.900	²⁾ 12.700	6.614	86.058	4.420	20.330	4.171	7.261	1.278	2.700	157.432
XII.	11.200	²⁾ 12.700	7.266	81.457	4.742	20.330	4.369	7.003	1.560	2.700	153.327

1) Nem teljes — *Incomplet.* — 2) Becslés — *Évaluations.*

1909/13-ban 34·7%-ot képviselt, míg tíz év múlva átlagban 49·0%-ot, amely arány 1928-ig 42·9%-ra csökkent. Viszont Európa 1909/13-ban még 62·4%-kal szerepelt a világfogyasztásban, amely arány a háború utáni évek átlagában 43·1%-ra esett vissza s 1928-ig 51·0%-ra javult. Az amerikai termelés visszaesése csupán az Egyesült Államokra korlátozódott.

Táblázataink a *Nemzetközi Statisztikai Intézet* különböző forrásokból származó közlése alapján a réz, az ólom és a horgany termelésének adatait mutatják be, minthogy e három fémre vonatkozóan az adatok a legteljesebbek és úgy országok szerint, mint 1929-re vonatkozóan havi részletezéssel is rendelkezésre állnak.

Réz.

Táblázatunk a világ réztermelésének mintegy 90%-át öleli fel.

A statisztikailag megfogható termelés 1928-ban, jóval meghaladva az előző év termelését, évi összegben 1,748.952 tonnát tett. 1929-ben, az előbbi évhez hasonló gyarapodással, az évi termelés 1,934.988 tonnára emelkedett.

A termelésben az Egyesült Államok erősen kiemelkedő szerepet játszik: a megfogható világtermelés 55%-át szolgáltatja. Minthogy a termelésben második helyen álló Csile szintén amerikai állam s még néhány más amerikai állam — újabban különösen Kanada — termelése is jelentős, azt mond-

hatjuk, hogy a világ réztermelésének $\frac{4}{5}$ -e Amerikára esik. Európa termelése aránylag jelentéktelen.

A fogyasztásban az Egyesült Államok 44%-kal szerepel, de 1927 óta Európa fogyasztása már meghaladja az amerikai országok együttes fogyasztását. Az 1928-ban Európa 848 ezer tonnát tevő fogyasztásból Németországra 254, Nagy-Britanniára 163, Franciaországra 126 ezer tonna esik. Németország fogyasztása 1924 óta megkétszereződött.

Ólom.

A világ ólomtermelése szintén folyvást növekszik, bár 1927-ről 1928-ra kis visszaesés észlelhető. 1928-ban a világtermelés 1,483.440, 1929-ben 1,548.024 tonnát tett.

Az Egyesült Államok a megfogható világtermelés 40%-át szolgáltatja. Ausztrálián kívül itt szintén két amerikai államnak, Mexikónak és Kanadának szerepe jelentős. Európában, mely a háború előtt a világtermelés felét, újabban csak $\frac{1}{6}$ -át adta, Németország és Spanyolország a legnagyobb termelő.

A fogyasztásban Európa vezet, melynek legfőbb fogyasztó országa Nagy-Britannia és Németország. Amerika fogyasztása 1924-ben még meghaladta az európai fogyasztást, de azóta messze visszamaradt. 1928-ban Európa fogyasztása 836, Amerikáé 680 ezer tonnát tett, amelyből az Egyesült Államokra 617 ezer tonna esett. Az európai

A világ ólomtermelése.

Production mondiale de plomb.

Havi átlag, hó <i>Moyenne mensuelle, mois</i>	Németország <i>Allemagne</i>	Spanyolország és Tunisz <i>Espagne et Tunisie¹⁾</i>	Olaszország <i>Italie</i>	Lengyelország <i>Pologne</i>	Rodézia <i>Rhodesia</i>	Kanada <i>Canada</i>	Am. Egy. Áll. <i>Etats-Unis</i>	Mexikó <i>Mexique</i>	Birma- nia <i>Birmanie</i>	Ausztrália <i>Australie</i>	Összesen <i>Total</i>
	t o n n a — t o n n e s										
1924	4.183	8.851	1.838	1.772	500	6.305	44.604	13.434	4.382	10.874	96.743
1925	5.875	9.709	2.040	2.386	284	8.689	50.085	15.510	4.003	12.606	111.187
1926	6.383	10.074	1.966	2.327	325	10.153	52.618	16.698	4.600	12.950	118.094
1927	8.006	9.476	1.981	2.464	496	11.304	50.879	20.716	5.586	13.964	124.872
1928	8.736	8.009	1.806	3.050	395	12.816	49.225	19.714	6.637	13.232	123.620
1929	9.199	8.702	1.885	2.965	138	12.003	52.293	20.334	6.802	14.681	129.002
1929											
I.	8.053	8.955	2.072	1.530	350	11.673	53.168	21.472	6.708	13.790	127.771
II.	7.351	8.864	1.174	1.840	361	9.062	43.776	21.198	6.712	12.527	112.865
III.	10.203	8.499	460	3.986	350	9.962	53.795	19.753	6.809	13.851	127.668
IV.	9.570	9.232	1.991	3.190	213	11.850	56.678	17.273	6.760	14.153	130.910
V.	6.938	10.779	2.068	3.154	147	12.562	56.354	17.164	6.774	15.204	131.144
VI.	8.089	10.026	2.154	2.882	158	11.612	52.236	23.212	6.751	14.556	131.676
VII.	8.154	7.613	1.905	3.088	82	12.954	51.641	24.181	6.706	15.135	131.459
VIII.	9.354	9.065	2.071	3.301	.	14.293	48.368	21.014	6.711	14.583	128.760
IX.	10.788	7.289	1.474	3.084	.	12.590	51.535	19.036	6.708	14.916	127.420
X.	10.733	7.805	2.590	2.880	.	13.244	56.077	21.089	6.960	16.898	138.276
XI.	10.922	7.969	2.308	3.293	.	11.960	53.975	18.977	7.062	15.078	131.544
XII.	10.230	8.323	2.353	3.353	.	12.274	49.919	19.638	6.960	15.478	128.528

¹⁾ Nem teljes. — *Incomplet.*

országok közül Anglia 243, Németország 217 ezer tonna ólmot fogyasztott, utóbbinak 1924. évi fogyasztása még csak 90 ezer tonna volt.

Horgany.

A horganytermelés adatai az utóbbi években megszakítás nélkül emelkedtek. A rendelkezésre álló adatok szerint a világtermelés 1928-ban 1,417.188, 1929-ben 1,453.320 tonna volt.

Az Egyesült Államok részesedése 39%. Az egész Amerika részesedése Európa rovására újabban hanyatlik, bár Európa a világtermelésnek még mindig csak felét képviseli az 1913. évi 68%-kal szemben. Európában a főtermelő államok Belgium, Lengyelország, Németország és Franciaország. Ezek mindegyike a néhány év előtti állapothoz képest erős ütemben fejlesztette termelését. Németország

mindazáltal keleti Felső-Szilézia Lengyelországhoz csatolása következtében csak egyharmadát termeli a háború előtti mennyiségnek.

Újabban Amerika szerepe a fogyasztásban is veszített hatalmas arányából Európa rovására. Európa fogyasztása 1928-ban 777 ezer tonna volt, amelyből Németország 204 ezer tonnával részesedett, felülmulva az eddig legnagyobb fogyasztó Angliát, amely ugyancsak 1928-ban 181 ezer tonnával szerepel. Németország előnyömülése itt is szembetűnő, minthogy 1924-ben a német horganyfogyasztás még csak 79 ezer tonnát tett s ugyanekkor Nagy-Britannia fogyasztása 153 ezer tonna volt, tehát csaknem kétszerannyi, mint a német fogyasztás. Európában e két főfogyasztó ország után Franciaország és Belgium következik a sorrendben. Amerika fogyasztása 546 ezer tonnát tett, amelyből 520 ezer tonna az Egyesült Államokra esett.

A világ horganytermelése.

Production mondiale de zinc.

Havi átlag, hó — <i>Moyennes mensuelles, mois</i>	Német- ország <i>Allemagne</i>	Belgium <i>Belgique</i>	Spanyol- ország <i>Espagne</i>	Francia- ország <i>France</i>	Nagy- Britannia <i>Grande- Bretagne</i>	Német- alföld <i>Pays-Bas</i>	Lengyel- ország <i>Pologne</i>	Kanada <i>Canada</i>	Am. Egy. Államok <i>États- Unis</i>	Ausztrália <i>Australie</i>	Egyéb államok <i>Autres pays</i>	Összesen <i>Total</i>
	t o n n a — t o n n e s											
1924	3.460	13.475	1.065	4.809	3.258	1.516	7.757	2.075	40.510	3.926	1.700	83.551
1925	4.885	14.238	1.260	5.355	3.230	1.760	9.528	2.909	44.674	3.869	2.400	94.108
1926	5.691	15.731	1.339	6.121	1.523	2.066	10.312	4.667	48.273	4.010	3.700	103.433
1927	7.008	16.591	1.387	6.887	3.545	2.189	12.525	5.559	46.384	4.115	4.500	110.690
1928	8.199	17.440	1.129	8.076	4.690	2.238	13.492	6.195	46.841	4.199	5.600	118.099
1929	8.777	16.797	985	7.626	4.936	2.144	13.986	6.480	47.481	4.398	7.500	121.110
1929												
I.	8.766	17.350	986	8.257	4.439	2.318	14.488	6.302	45.096	4.328	6.100	118.424
II.	7.874	16.620	902	6.997	4.776	¹⁾ 2.100	12.367	6.402	43.685	3.971	5.900	110.594
III.	8.657	16.770	990	7.827	5.400	2.180	13.826	7.675	50.323	4.384	6.400	124.582
IV.	8.673	16.630	956	7.622	4.951	2.090	14.386	7.115	49.581	4.265	6.600	122.869
V.	9.113	17.040	966	8.324	4.893	2.171	13.115	7.003	51.672	4.470	6.700	125.467
VI.	8.975	16.546	950	7.700	5.412	2.148	13.906	6.568	48.039	4.237	6.700	121.181
VII.	9.092	16.692	1.016	7.390	5.349	2.190	14.586	5.712	49.389	4.378	6.800	122.594
VIII.	9.069	16.007	1.021	7.095	5.087	2.085	14.618	6.481	50.159	4.410	7.000	123.124
IX.	8.753	15.917	1.014	6.550	4.791	1.945	14.573	6.937	48.340	4.389	7.000	120.209
X.	9.011	17.084	1.008	7.511	5.091	2.214	14.769	5.667	²⁾ 46.211	4.630	²⁾ 9.500	122.696
XI.	8.359	17.236	986	8.063	4.463	2.070	13.445	5.499	43.201	4.546	10.300	118.168
XII.	8.996	17.678	1.027	8.174	4.584	2.213	13.758	6.398	44.081	4.766	11.200	122.875

¹⁾ Becslés — *Évaluations.* — ²⁾ 1929 októbertől a mexikói nyersanyagból az Egyesült Államokban nyert cink az „Egyéb államok“ rovatban van kimutatva. — *Depuis octobre 1929 le zinc extrait de minerais mexicains dans les fonderies des États-Unis est compris dans „Autres pays“.*

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év első negyedében.

Le commerce extérieur de la Hongrie dans les trois premiers mois de 1930.

Résumé. Dans le premier trimestre de 1930, comparativement à la même période de 1929, la valeur des importations (198 millions de pengős) présentait une diminution de 49·3 millions et celle des exportations (219·5 millions) une augmentation de 36·1 millions, de sorte que la balance commerciale, qui s'était soldée par un excédent d'importation de 63·9 millions dans le premier trimestre de 1929, accusait un excédent d'exportation de 21·5 millions. Cette extrême amélioration a été due en partie à la régression de l'importation, en partie au développement de l'exportation. Tous les facteurs économiques qui avaient diminué l'importation l'année dernière, ont continué à agir à cet effet. Il est à remarquer que dès le premier trimestre de 1929, l'importation a notablement diminué par rapport à la même période de 1928.

A l'importation, à l'exception de quelques matières premières, les articles les plus importants accusent une diminution considérable. Ce sont les bois bruts et ouvrés, le charbon, les textiles, les machines et appareils (y compris les machines électriques), les automobiles pour personnes, les chapeaux, le tabac brut, les métaux bruts, les peaux brutes et le riz brut qui présentent, au point de vue de la valeur, la régression la plus considérable. A plusieurs autres articles d'importation, on voit, pour la quantité, une diminution extrême sur les trois premiers mois de l'année précédente. Parmi les articles dont l'importation a notablement augmenté, il faut mentionner l'huile minérale, le coton brut, les graines oléagineuses et les wagons à réparer.

A la plupart des articles d'exportation les plus importants, l'exportation a pris un vif essor, surtout celle des animaux de boucherie et de trait, de la volaille, du maïs, de la farine, des oeufs, du beurre frais, de l'alcool, des produits de porcs. De nombreux autres articles d'exportation importants présentent une progression notable; parmi ceux-ci, il faut mentionner les tissus de soie artificielle, les peaux préparées, les pelleteries apprêtées et les wagons. Mais comparativement à la période correspondante de l'année dernière, on constate une régression pour une partie des autres articles d'exportation: le froment, le sucre les plumes, les oignons, les machines et appareils et les tissus de coton exportés du perfectionnement actif.

Az 1930. év első negyedében a behozatal értéke 198 millió pengőt tett, s az előző év első negyedének behozatalával összehasonlítva 49·3 millió pengővel kisebbedett. A kivitel értéke a folyó év első három hónapjában 36·1 millió pengő gyarapodással 219·5 millió pengőre emelkedett. A külkereskedelmi mérleg alakulása 21·5 millió pengő kiviteli többletet eredményezett, a múlt év hasonló időszakában lebonyolódott külkereskedelem mérlegének 63·9 millió pengőt kitevő behozatali többletével szemben. A rendkívüli javulás részint a behozatal csökkenésének, részint pedig a kivitel emelkedésének a következménye. Mindazok a gazdasági tényezők, amelyek az elmúlt év folyamán a behozatalt visszaszorították, ez évben is tovább hatottak a behozatal csökkenésére. Figyelmet érdemel, hogy az import már az elmúlt év első negyedében is — az 1928. év első negyedének behozatalához viszonyítva — számottevően kisebbedett, ami a folyó évi csökkenésnek a jelentőségét emeli.

A behozatalban a legfontosabb áruk — egyes nyersanyagok kivételével — általában nagyarányú visszaeséssel szerepeltek. A nyers és megmunkált fa, a szén, a textiliák, a gépek és készülékek (a villamosgépek is), továbbá a személyszállító autók, a kalapok, a nyersdohány, a nyers fémek, a nyersbőrök és a nyersrizs importja mutatták értékösszegben a legjelentősebb csökkenést, de ezen kívül még számos importcikk rendkívüli mértékben kisebb mennyiségben jött be az országba, mint az előző év első három hónapjában. Azon cikkek közül, amelyeknek behozatala jelentősebben megnövekedett, felemlítésre méltó az ásványolaj, a nyers pamut, az olajmagvak és a javításra behozott vasúti kocsik.

A kiviteli adatok a legfontosabb exportcikkeink legtöbbször lendületesebb emelkedéséről számolnak be. Első helyen említendőek a vágó- és igásállatok, majd a baromfi, a tengeri, a liszt, a tojás, a friss vaj, a szesz, a sertéstermékek s még több, az exportunk szempontjából fontosabb áru kivitelének számottevő gyarapodása, amelyek közül még a műselyemszövet, a kikészített bőr, a kikészített prémbőr és a vasúti kocsik érdemesek az említésre. A legfontosabb kiviteli cikkek egy része azonban kisebb eredményt mutatott föl, mint az előző évben. Ezek közé tartoznak a búza, a cukor, a toll, a vereshagyma, a gépek és készülékek, továbbá az aktív kikészítésből exportált pamutszövetek.

Az 1. számú kimutatás a külkereskedelmi mérleg havi eredményeit az előző évi eredményekkel

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.
Mouvement du commerce extérieur, par mois.

Hónap Mois	1929			1930		
	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (+), kiv. többlet —, Excédents d'importations (-) ou d'exportations (+)	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (+), kiv. többlet —, Excédents d'importations (-) ou d'exportations (+)
	millió pengő — millions de pengős					
I.	83.2	53.4	— 29.8	67.5	79.9	+ 12.4
II.	70.4	52.7	— 17.7	61.3	60.7	— 0.6
III.	93.7	77.3	— 16.4	69.2	78.9	+ 9.7
I-III.	247.3	183.4	— 63.9	198.0	219.5	+ 21.5

összehasonlítva tünteti fel. A behozatal a folyó év első negyedének mindhárom hónapjában kisebb volt, mint az előző évben, s márciusban volt a behozatali forgalom hanyatlása a legjelentősebb. A kivitel a tárgyalt hónapok mindegyikében magasabb volt, mint a mult év hasonló hónapjaiban. Rendkívül erőteljes volt az export januárban, amire hosszú évek óta nem volt példa, februárban már kisebb arányú emelkedést mutatott, márciusban pedig csak kevéssel haladta meg az előző évi március havi exportot. A mérlegeredmény a folyó év első három hónapjának mindegyikében kedvezőbb volt, mint a mult évben. Januárban és márciusban a mérleg jelentős aktívumot mutatott fel, s csak februárban jelentkezett egészen jelentéktelen passzívum, míg a mult év hasonló hónapjaiban állandóan nagyszámú behozatali többlettel zárult a külkereskedelmi mérleg.

A behozatalt árucsoportok szerint a 2. A) sz. tábla részletezi. A behozatalban ezúttal is első helyen szerepelt a nyers és megmunkált fa, amelynek részesedése az egész behozatalhoz viszonyítva 9.9% volt. Az importált nyers és megmunkált fa mennyisége a folyó év első három hónapjában az előző év hasonló időszakával összehasonlítva 5.6 millió m.-mázsáról 3.8 millió m.-mázsára apadt le, értéke pedig az előző évi 28.2 millió pengővel szemben 19.6 millió pengőt tett. A fabehozatal visszaesése az összes fontosabb fafajtáknál jelentkezett, de legnagyobb mértékben a tűzifánál és a fűrészelt fánál. Az előbbi csökkenése az enyhe téli időjárással, az utóbbié pedig a kismértékű építkezésekkel függ össze. A tűzifaimport hanyatlása főleg a cseh-szlovákiai forgalomban csappant meg, míg a fűrészelt fabehozatal egyaránt érintette a cseh-szlovákiai és a romániai forgalmat. A fenyőgömbfa importjában is lényeges csökkenés állt be és pedig Cseh-Szlovákia rovására, míg a romániai behozatal némi emelkedést ért el.

A szénbehozatal mennyisége 3.5 millió m.-mázsáról 2.4 millió m.-mázsára szállt le, az értékösszeg pedig 3.9 millió pengővel csökkent. A legnagyobb visszaesés a kőszénnél mutatkozott. A kőszénbehozatal csökkenését nagyjából a háztartási szén kisebb mértékű fogyasztása, másrészt pedig az ipari termelés kisebb arányú szénfelhasználása idézte elő. A pirszénbehozatal is visszaesett, azonban jóval kisebb mértékben.

A textiliák ezévi behozatali adatait a multévi nagy visszaesésről tanuskodó adatokhoz viszonyítva, még ez évben is jelentős hanyatlást állapíthatunk meg. A behozott pamut- és gyapjúszövetek értéke 8 millió pengővel kisebbedett, ebből a pamutszövetek értékére 5.3 millió pengő esett. A nyers pamutszövetek aránya a tárgyalt időszakban 51% volt, az előző évi 49%-kal szemben. Az előző évi arány azonban a korábbi évekhez viszonyítva alacsonyabb volt. A selyem- és félselyemszövetek külföldi vásárlása is jelentősen kisebbedett, s értékben 1.8 millió pengővel csökkent e szövetek importja. A textilgyártmányokból, a selyemfonalak kivételével, kevesebbet hoztunk be, mint az előző évben. A selyemfonalak értékösszege, beleértve a műselyemfonalakat is, közel egymillió pengővel emelkedett. A pamutfonalak értéke 3 millió, a gyapjúfonalak értéke pedig 1 millió pengővel esett vissza. A pamutfonalak behozatalának csökkenése a belföldi fonóipar fejlődésével függ össze, ami kifejezésre jut a nyers pamut importjának növekedésében is. A behozott nyerspamut értéke 6.9 millió pengőről 8.5 millió pengőre nőtt. A gyapjúfonalak mennyiségének hanyatlását a leromlott fogyasztás idézte elő, ami a belföldi ipar foglalkoztatottságának korlátozását eredményezte. Ez az oka a nyers gyapjúbehozatal visszaesésének is. A textilnyersanyagok közül még a nyers jutának van jelentősége, a tárgyalt időszakban azonban ebből is kevesebbet fogyasztott a belföldi ipar. Az importált nyers juta értékösszege több, mint egymillió pengővel kisebbedett.

A külföldi származású papirosból egymillió pengővel kisebb értékű behozatalunk volt, mint az előző év első három hónapjában. A továbbfeldolgozásra szolgáló papirosanyag beszerzése ezúttal is növekedett, míg a különböző papirosfajtákból a papiroslemez, továbbá a szivarka- és selyempapiros kivételével, kevesebbet hoztunk be az országba. Legnagyobb volt a visszaesés a jobbminőségű lignintartalmú nyomópapirosoknál, de számottevően mérséklődött az újságnomó- és a csomagolópapiros behozatala is.

Az ásványolajimport kétszeresére nőtt és pedig 271 ezer m.-mázsáról 552 ezer m.-mázsára. A növekedés 3.4 millió pengő értéket képviselt, s túlnyomórésztben a nyers ásványolajra esett. A benzin, a gázolaj és a kenőolajok behozatalának növekedése

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1929. és 1930. évek január—március hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie en janvier—mars 1929 et 1930.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises	Egység - Unité	Mennyiség q-ban, db-ban v. párokban Quantité en q, en pièces ou en paires		Érték ezer P-ben Valeur en milliers de p.		Az összérték %-ában En % de la valeur totale	
		1929	1930	1929	1930	1929	1930
		I—III.					
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré.	q	5,634.066	3,758.498	28.243	19.620	11.42	9.91
Pamutszövet — Tissus de coton	"	19.215	13.840	16.186	10.883	6.55	5.50
Szén — Charbon	"	3,528.813	2,351.999	13.248	9.354	5.36	4.72
Papiros és papirosárak — Papier et articles en papier	"	180.935	169.332	10.089	9.085	4.08	4.59
Gyapjuszövet — Tissus de laine	"	5.270	3.816	11.259	8.575	4.56	4.33
Nyerspamut — Coton brut	"	28.198	38.310	6.850	8.506	2.77	4.30
Ásványolaj — Huiles minérales	"	271.202	552.071	4.188	7.590	1.69	3.83
Gépek és készülékek — Machines et appareils.	"	34.807	25.714	9.420	7.364	3.81	3.72
Nyersdohány — Tabac brut	"	12.252	8.594	8.631	6.396	3.49	3.23
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	"	2.854	4.230	5.399	6.360	2.18	3.21
Nyersfémek — Métaux bruts	"	51.891	38.767	6.778	5.104	2.74	2.58
Nyersbőr — Peaux brutes	"	20.285	20.936	6.449	4.757	2.61	2.40
Déligyümölcs — Fruits du Midi	"	102.152	117.973	4.515	4.680	1.83	2.36
Pamutfonál és-cérna — Fils de coton et fils retors de cot.	"	14.474	7.126	7.279	4.103	2.95	2.07
Kikészített bőr — Peaux préparées	"	3.037	2.478	4.480	3.862	1.81	1.95
Villamosgépek és készülékek — Machines et appareils électriques	"	5.374	¹⁾ 3.610	6.116	3.713	2.48	1.88
Vasárak — Ouvrages en fer	"	25.911	25.049	4.023	3.600	1.63	1.82
Gyapjúfonál — Fils de laine	"	4.694	4.024	3.865	2.817	1.56	1.42
Vasérc — Minerai de fer	"	1,013.740	1,087.746	1.825	2.284	0.74	1.15
Nyerskáv — Café brut	"	8.009	8.086	2.159	2.203	0.87	1.11
Vasúti kocsik — Wagons pour chemins de fer	"	²⁾ 5.269	³⁾ 12.082	848	2.175	0.34	1.10
Nyersjuta — Jute brut	"	32.989	24.756	3.299	2.135	1.34	1.08
Olajosmagvak — Graines oléagineuses	"	19.948	38.082	1.150	1.965	0.46	0.99
Üveg és üvegarak — Verres et verreries	"	31.703	22.755	2.012	1.939	0.82	0.98
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)	"	353	172	3.152	1.375	1.27	0.69
Kaucsukárak — Articles en caoutchouc	"	2.486	2.113	1.760	1.323	0.71	0.67
Friss gyümölcs — Fruits frais	"	18.915	19.487	1.405	1.311	0.57	0.66
Gyapjú — Laine	"	2.786	2.601	1.333	1.166	0.54	0.59
Nyers- és ócskavas — Fer brut et ferraille	"	93.522	54.984	1.267	841	0.51	0.42
Nyersrizs — Riz brut	"	51.619	18.078	2.303	825	0.93	0.42
Vasfélgyártmányok — Demi-produits en fer	"	25.469	13.299	1.318	774	0.53	0.39
Személyszállító automobil — Autos à personnes	"	⁴⁾ 4.478	⁵⁾ 1.530	2.007	692	0.81	0.35
Technikai zsiradékok — Graisses techniques	"	9.823	7.021	999	674	0.40	0.34
Összesen — Total	db pièces	—	28.924	183.855	148.051	74.36	74.76
Egyéb áruk — Autres marchandises.	q	11,266.539	8,459.159	63.410	49.971	25.64	25.24
	drb pièces	325.544	150.615				
	pár paires	101.650	56.040				
Behozatal összesen — Importations totales.	q	1,640.058	1,441.411	247.265	198.022	100.00	100.00
	drb pièces	325.544	179.539				
	pár paires	101.650	56.040				
	q	12,906.597	9,900.570				

¹⁾ Ezenkívül 28.924 db és 195 folyóméter — En outre, 28.924 pièces et 195 mètres courants. —

²⁾ 14, ³⁾ 31, ⁴⁾ 351, ⁵⁾ 110 db — pièces.

kisebb mértékű volt, a világító kőolaj importja pedig csökkent.

A gépek és készülékek csoportjában szereplő áruk behozatala főleg a textilipari gépek, a vetőgépek és ekék, továbbá a famegmunkológépek hanyatló importja miatt kisebbedett, de a legfontosabb

gépipari cikkekből általában kevesebbet vásároltak külföldön, mint az előző évben. Az import értéke 2 millió pengővel hanyatlott. Ha figyelembe vesszük, hogy már a múlt év első negyedében is a megelőző évhez viszonyítva nagy hanyatlás volt gépiparunkban, az idei visszaesésnek az eddiginél is na-

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	Egység - Unité	Mennyiség q-ban, db-ban v. párokban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %-ában <i>En % de la valeur totale</i>	
		1929	1930	1929	1930	1929	1930
		I—III.					
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db <i>pièces</i>	63.335	118.064	22.156	41.886	12.08	19.09
Ebből — <i>Dont:</i>							
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	8.347	27.923	5.479	19.441	2.98	8.86
Sertés — <i>Porcs</i>	"	38.400	70.696	12.555	17.549	6.85	8.00
Ló — <i>Chevaux</i>	"	7.297	8.908	3.664	4.510	2.00	2.05
Juh — <i>Moutons</i>	"	9.283	10.533	457	385	0.25	0.18
Búza — <i>Froment</i>	q	915.251	787.571	25.363	19.568	13.83	8.92
Liszt — <i>Farines</i>	"	378.788	503.614	15.424	19.547	8.41	8.91
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	1) 26.487	1) 43.573	7.668	11.210	4.18	5.11
Ebből — <i>Dont:</i>							
Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	2) 5.787	5) 10.684	1.483	2.559	0.81	1.17
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	3) 20.700	6) 32.889	6.185	8.651	3.37	3.94
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	88.706	643.247	2.574	10.467	1.40	4.77
Cukor — <i>Sucre</i>	"	293.748	267.058	10.200	9.045	5.56	4.12
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	21.916	47.699	5.707	6.982	3.11	3.18
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	8.684	7) 7.345	4.804	4.922	2.62	2.24
Vasfélgártm. — <i>Demi-produits en fer</i>	"	242.725	219.547	4.178	4.782	2.28	2.18
Friss és elkészített hús — <i>Viande fraîche et préparée</i>	"	8.210	16.829	2.270	4.155	1.24	1.89
Bor — <i>Vin</i>	"	71.172	72.722	4.239	3.903	2.31	1.78
Toll — <i>Plumes</i>	"	7.165	5.726	4.936	3.693	2.69	1.68
Vasúti kocsik — <i>Wagons pour chemins de fer</i>	"	8) 6.871	9) 35.474	1.277	3.657	0.70	1.67
Rozs — <i>Seigle</i>	"	165.099	240.687	4.161	3.601	2.27	1.64
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	9.108	17.618	2.060	3.284	1.13	1.50
Árpa — <i>Orge</i>	"	45.441	128.370	1.414	2.716	0.77	1.24
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	25.303	13.979	4.977	2.529	2.71	1.15
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	4.116	2.750	4.035	2.436	2.20	1.11
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i>	"	55	787	220	2.330	0.12	1.06
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	10.262	14.413	2.069	2.275	1.13	1.04
Kikészített bőr — <i>Peaux préparées</i>	"	1.312	2.317	1.175	2.235	0.64	1.02
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	5.598	7.141	2.775	2.198	1.52	1.00
Szesz — <i>Alcool</i>	"	6.093	35.809	349	1.994	0.19	0.91
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	24.076	33.612	1.916	1.960	1.05	0.89
Prémbőr, kikészített — <i>Pelleteries préparées</i>	"	169	686	606	1.949	0.33	0.89
Maláta — <i>Malt</i>	"	31.656	41.587	1.699	1.934	0.93	0.88
Szén — <i>Charbon</i>	"	757.152	766.731	1.791	1.825	0.98	0.83
Vaj, természetes — <i>Beurre naturel</i>	"	505	4.338	187	1.761	0.10	0.80
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	44.366	39.739	2.060	1.410	1.12	0.64
Szalámi és kolbász — <i>Salami et saucisses</i>	"	2.257	2.472	1.154	1.230	0.63	0.56
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	3.099	7.187	403	1.221	0.22	0.55
Női- és leányfelsőruházat — <i>Vêtements pour dames et fillettes</i>	"	142	170	723	950	0.39	0.43
Összesen — <i>Total</i>	db <i>pièces</i> q	63.335 3,205.532	145.003 4,010.798	144.570	183.655	78.84	83.68
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db <i>pièces</i> pár <i>paires</i> q	28.013 2.436 1,139.144	33.822 22.005 1,268.263	38.793	35.814	21.16	16.32
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db <i>pièces</i> pár <i>paires</i> q	91.348 2.436 4,344.676	178.825 22.005 5,279.061	183.363	219.469	100.00	100.00

1) 2,022.524, 2) 564.768, 3) 1,457.756, 4) 3,611.564, 5) 1,045.067, 6) 2,566.497 db. — *pièces*. — 7) Ezenkívül 26.939 db. — *En outre, 26.939 pièces* — 8) 56 db. — *wag.* 9) 373 db amelyből 302 db. (24.738 q) 1.530 ezer pengő értékben jóvátételi szállítás. — 373 wag., dont 302 (24.738 q) d'une valeur de 1.530 mille pengős comme réparations en vertu du traité de paix.

gyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk. Az adatok szerint a gőzcséplőgépek és varrógépek importja mutatott lényegesebb emelkedést. A behozatalban szereplő gőzcséplőgépek javítás végett jöttek az országba. A varrógépek importja eddig éveken keresztül csökkenő irányú volt, az idei első negyedévi gyarapodás azt mutatja, hogy a raktárkészleteket nagyobb beszerzéssel kellett kiegészíteni.

A járóművek csoportjában a javításra érkezett vasúti kocsik száma gyarapodott, a személyszállító autók importja pedig az előző évi 351 darabról 110 darabra csökkent. Értékben a különbség 1·3 millió pengőt tett ki.

A vasárak importja jelentéktelen visszaeséssel szerepelt. Az öntőminták (coquille) beszerzése csökkent legnagyobb arányban, ezzel szemben a kovacsolt vascsövek behozatala gyarapodott. A többi vasáránál csak lényegtelen eltérés mutatkozott.

A vasszalagok mennyisége a felére esett vissza, s értékben a visszaesés több, mint félmillió pengőt tett. Legnagyobb arányban a vaslemez és a vasrúd importja hanyatlott, de számottevő volt a vasdrót visszaesése is.

A nyersvas külföldi beszerzése kisebb mértékű volt, mint az előző évben, az importált mennyiség 94 ezer m.-mázsáról 55 ezer m.-mázsára szállt le. Ezzel szemben a vasérc mennyisége növekedett, ami a belföldi nyersvastermelés további fejlődését igazolja.

A behozott nyersfémek mennyisége 52 ezer m.-mázsáról 39 ezer m.-mázsára csökkent, a fémekért fizetett értékösszeg pedig 1·7 millió pengővel kisebbedett. Legnagyobb volt a rézfogyasztás csökkenése, de jelentősen megcsappant a horgany felhasználása is. Az önbehozatal is gyengült, az ólom mennyiségének kisebb mértékű emelkedése pedig azzal magyarázható, hogy az előző évben az ólomimport igen alacsony volt.

A behozott nyersbőr mennyisége némi emelkedést mutatott, értékben azonban 1·7 millió pengős visszaesést látunk. Az értékcsökkenést a nyersbőrök világszerte árnyatlanságának kell tudnunk. Az egyes bőrfajták közül a friss borjúbőr növekedett legnagyobb arányban, míg a száraz marhabőr importja kisebb volt, mint az előző évben. A többi bőrfajta-nál nem sok változás volt. A kikészített bőröknél több, mint félmillió pengő értéket képviselő visszaesés volt. A fontosabb jelentőségű készbőröknél általában hanyatlást látunk.

A külföldi nyersdohányból érték szerint 2·2 millió pengővel kevesebbet vásároltunk, mint tavaly. A nyers rizs behozatala mélyen alatta maradt a múltévinek, s 52 ezer m.-mázsáról 18 ezer m.-mázsára csökkent. Az értékkülönbség közel másfélmillió pengőnek felel meg. A déligyümölcs mennyisége kisebb mértékű emelkedéssel szerepelt, a be-

hozatal értéke ezúttal is meghaladta a négy és félmillió pengőt. A kávé adataiban nem volt változás.

Figyelemreméltó a hazai gyárak nyersanyag-szükségletének szempontjából az olajosmagvak megnőtt behozatala, amelynek jelentékeny része koprah volt. A mennyiség szerint megkétszereződött import értékösszegben 800 ezer pengővel emelkedett. Meg kell még említenünk a külföldön vásárolt kalapok mennyiségének zuhanásszerű visszaesését. A kalapok száma 239 ezer darabról 69 ezer darabra csökkent, s a kalapokért fizetett értékösszeg több mint másfélmillió pengővel hanyatlott.

A kivitelnek a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint való megoszlását a 2. B) sz. táblázat tünteti fel. A legfontosabb kiviteli cikkek közül első helyen állott a vágó- és igásállatok csoportja. A vágó- és igásállatok kivitele hatalmas gyarapodást ért el, s az egész kivitelnek 19%-át tette. A mezőgazdasági cikkek nagy árnyatlansága az állatárakat csak kevéssé érintette, s ehhez még figyelembe véve a takarmányárak nagymértékű visszaesését, a vágó- és igásállatok exportjának lendületes megerősödését igen kedvező jelenségnek kell tekintenünk. A szarvasmarha mennyisége 8 ezerről 28 ezer darabra, a sertés mennyisége 38 ezerről 71 ezer darabra emelkedett. A ló-kivitel is némi gyarapodással szerepelt. A vágó- és igásállatokért a folyó évben 42 millió pengőt vettünk be, az előző évi 22 millió pengővel szemben.

A friss és elkészített hús kiviteli mennyisége megkétszereződött, s értékben közel 2 millió pengő többletet eredményezett. Az emelkedés főleg az Ausztriába szállított félsertésekre és a Nagy-Britanniába kivitt baconmódra elkészített szalonnára esett. A zsírkivitel is javult, s majdnem kétszerese volt az előző évének, az értékösszeg emelkedése 1·2 millió pengőt tett. A Cseh-Szlovákiába irányuló exportunk gyarapodott lényeges mennyiséggel. Itt kell megemlítenünk a Németországba irányuló vaj-kivitelünk kedvező alakulását. A kivitt vaj mennyisége ezúttal több, mint 4 ezer m.-mázsát tett, az előző évi jelentéktelen mennyiséggel szemben. A kiszállított vajért 1·8 millió pengőt vettünk be.

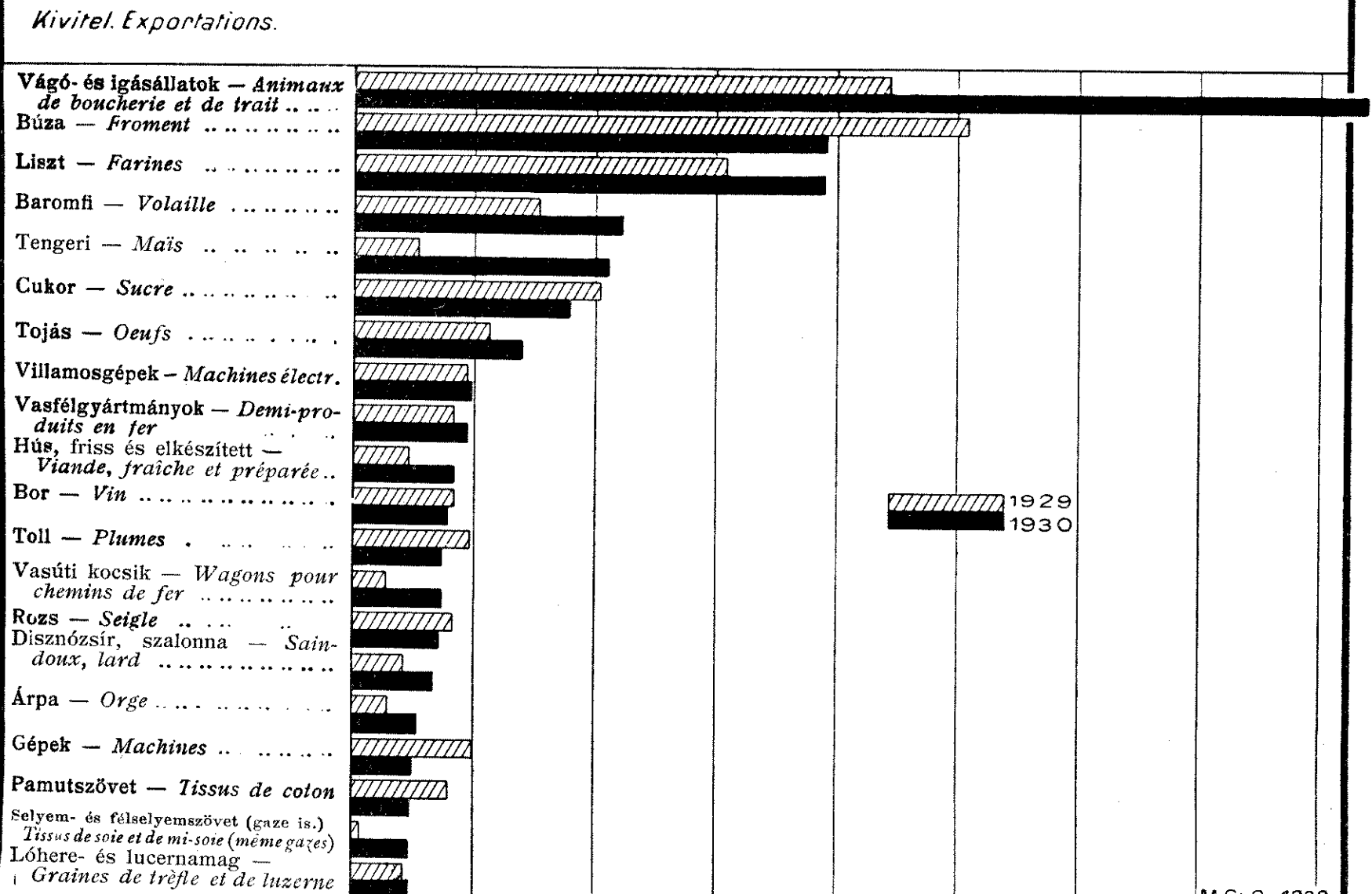
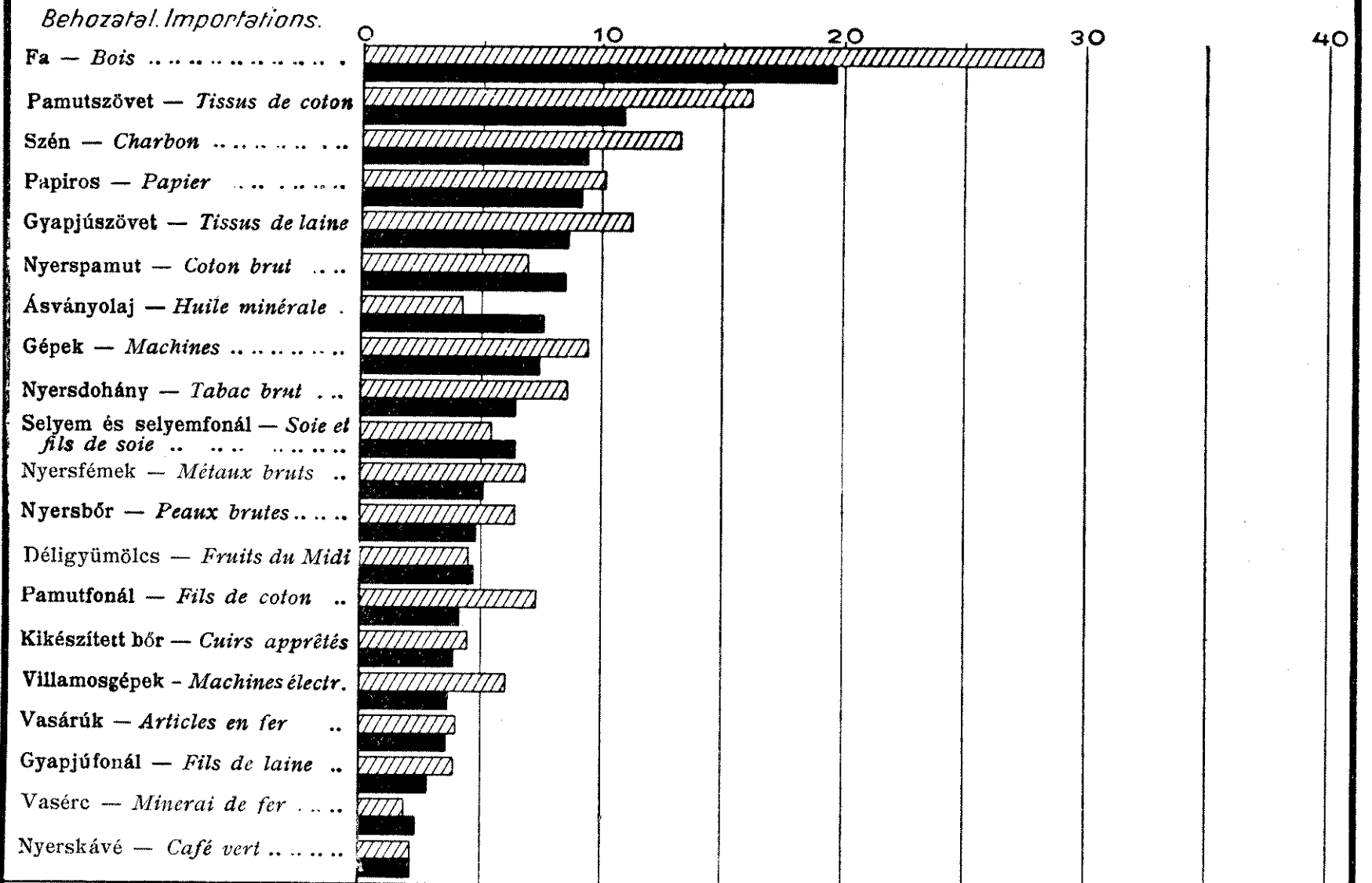
Baromfikivitelünk 26 ezer m.-mázsáról 44 ezer m.-mázsára növekedett, s a kivitt baromfiért 3·5 millió pengővel többet vettünk be, mint az előző év első három hónapjában. Az értékösszeg emelkedéséből egymillió pengő az élő baromfi, 2·5 millió pengő pedig a leölt baromfi értékére esett. Az egyes baromfifélék közül élő állapotban főleg csirkét exportáltunk, leölt állapotban pedig csirkét, pulykát és ludat. A leölt csirkének és pulykának új piacot is sikerült szerezni az Amerikai Egyesült Államokban. A baromfikivitel az árak alacsony alakulása nagy mértékben előmozdította. Még nagyobb áresés uralkodott a tojáspiacon, ami a tojásexportot mennyiségileg több, mint kétszeresére emelte. A ki-

A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

Formation du mouvement des marchandises importantes.

1929 I - III. 1930 I - III.

Millió pengőben. En millions de pengős.

vitt tojás értékösszege szembetűnően mutatja az áruk nagy hanyatlását. A folyó év első negyedében az értékösszeg 7 millió pengőt tett, az előző évi 5·7 millió pengővel szemben, az értéktöbblet tehát mindössze 1·3 millió pengő volt, holott a kivitt tojás mennyisége közel 48 ezer m.-mázsára nőtt, az előző évi 22 ezer m.-mázsával szemben. A tojás árának zuhanásszerű esését az enyhe téli időjárás következtében beállott tojásbőség idézte elő, amit fokozott a nagy mennyiségben konzervált tojás kínálata is. Az export jelentős része március havában bonyolódott le, s Ausztria és Németország voltak a magyarországi tojás legfőbb vásárlói. A tojás-kivitel fellendülésével szemben a tollexport kevesbedett. Értékben a veszteség 1·2 millió pengőt tett. Március havában az export már a javulás jelét mutatta.

A búzakivitel mennyisége a folyó év első három hónapjában 788 ezer m.-mázsát tett, az előző évi 915 ezer m.-mázsával szemben. A hanyatlás főleg a Cseh-Szlovákiába és Lengyelországba irányuló exportunknál látszott meg. Minthogy búza-kivitelünk az előző év első negyedében rendkívül nagy volt, a folyó évben kivitt búzamennyiség a visszaesés mellett is jelentős nagyságú. A visszaesés a folyó év első két hónapjára esett, míg márciusban a búzakivitel emelkedő irányt vett. Az értékösszegnél bekövetkezett 6 millió pengős csökkenés nagyobb arányú, mint a mennyiség visszaesése, aminek ismert oka a búza árának újabb hanyatlása. Liszt-kivitelünk 504 ezer m.-mázsára emelkedett, az előző évi 379 ezer m.-mázsáról, az értékösszeg gyarapodása pedig 4 millió pengőt tett. Az emelkedés jelentős része a január havi kivitelre esett. Liszt-kivitelünk megerősödése Ausztria felé volt jelentékeny, más országokba irányuló exportunknál részint kisebb-nagyobb emelkedés, részint pedig csökkenés mutatkozott. Érdemes a felemlítésre, hogy a folyó évben Egyiptomban 29 ezer m.-mázsa lisztet sikerült elhelyeznünk. A rozsértékesítés kedvezőtlen világi piaci helyzetét rozskivitelünk adatai élénken visszatükröztetik. A kivitt rozs mennyisége 165 ezer m.-mázsáról 241 ezer m.-mázsára nőtt, a rozsérték összeg azonban több mint félmillió pengővel kisebbedett. A nagy áremorzsolódás az árpánál és tengerinél hasonlóképpen mutatkozott. Az 1930. évi január-márciusi exportárait összehasonlítva, az 1929. év hasonló hónapjainak exportárait, a százalékos visszaesés a búzában 10, a rozsnál 41, az árpánál 32, a tengerinél pedig 44%-ot tett. Az árpa és tengeri kivitele egyaránt tekintélyesen megnövekedett. A folyó év első három hónapjában 128 ezer m.-mázsa árpát vittünk ki, míg az előző évben 45 ezer m.-mázsát adtunk el a külföldnek. Az 1930. évi január-március hónapokban 643 ezer m.-mázsa tengerit vittünk ki, az előző évi 89 ezer m.-mázsával szemben. Bár az előző évi

tengerikivitel a kedvezőtlen termés miatt szokatlanul alacsony volt, a folyó évi kivitel a korábbi évekkel szemben is rendkívül megnőtt. A kedvezőtlen áralakulás miatt az árpáért kapott értékösszeg csak 1·3 millió pengővel, a tengeri értékösszege pedig 8 millió pengővel növekedett. A zab külföldi elhelyezésénél a kivitt mennyiség 18 ezer m.-mázsáról 47 ezer m.-mázsára nőtt, azonban a zab árának nagymértékű hanyatlása miatt értékösszegben csak 247 ezer pengő volt az emelkedés.

A friss főzelékfélék csoportjának kivitelében nagy visszaesés mutatkozott. Exportunk több mint a felére szállt le, az értékvesztés pedig több mint másfélmillió pengőre rúgott. A friss főzelékfélék kivitelének hanyatlása a vereshagyma jóval kisebb mértékű exportjának tulajdonítandó, a visszaesés a Németországba irányuló szállításkor volt a legjelentékenyebb. Burgonyaexportunk 108 ezer m.-mázsáról 77 ezer m.-mázsára süllyedt, s a nagy áresés folytán a kivitt burgonyáért csak 461 ezer pengőt vettünk be. Az alacsony értékösszeg miatt a burgonya a legfontosabb áruk között ezúttal nem is szerepel. A bab kiszállítása félmillió pengő bevételt eredményezett. A lóhere- és lucernamag külföldi értékesítése nagyobb mennyiségi elhelyezésével jobban sikerült, azonban a vörös lóheremag árának nagymértékű esése miatt az értékösszeg csak kisebb arányban növekedett.

A külföldi borértékesítés nem volt kedvezőbb, mint az előző év első negyedében. A kivitt bor mennyiségének némi emelkedése ellenére az értékösszeg valamivel kisebb volt.

A cukorkivitel január havában több mint háromszorosa volt az előző évi január havi kivitelnek, a következő két hónapban azonban már jóval alatta maradt az előző év hasonló hónapjaiban elért exportnak. Végeredményben a folyó év első három hónapjában a külföldön eladott cukor értékösszege 1·2 millió pengővel kisebb volt, mint tavaly. Leginkább a Brit-Indiába irányított szállítmányok csapantak meg, míg egyes országok, főleg pedig Svájc és Egyiptom több cukrot vásároltak tőlünk, mint az előző évben.

A szesz-kivitel rendkívüli megerősödése 1·6 millió pengővel emelte az export értékét. Főleg Svájcba és kisebb részben a németországi szabad kikötőkbe tengerentúli szállításra exportáltunk nagyobb mennyiségű szeszt, mint tavaly.

A maláta külföldi elhelyezése is javult, a kivitel mennyisége 32 ezer m.-mázsáról 42 ezer m.-mázsára nőtt. Az áresések folytán azonban a befolyt értékösszeg csak kisebb arányban nagyobbodott. Exportpiacaink közül itt is Svájc emelte legnagyobb mértékben kivitelünket.

A nyersdohány mennyisége több, mint kétszerese volt a tavalyinak. A lengyelországi sikeres el-

helyezés növelte meg 800 ezer pengő értékkel dohánykivitelünket.

A vasfélgártmányok mennyisége lejjebb szállt a bugavas exportjának csökkenése miatt, de jelentősen növekedett a rúdvas és még nagyobb arányban a vaslemez kivitele. Az értékösszeg is kifejezésre juttatja a drágább áruk nagyobb arányú részesedését, mert a mennyiség csökkenése mellett az értékösszeg több mint félmillió pengővel emelkedett. A vasárak mennyisége a másfélszeresére nőtt az előző évi kivitel mennyiségének. Az emelkedés azonban túlnyomórészt az olcsó drótszegekre esett, s ezért értékben a növekedés csak kis összeget tett ki.

A villamosgépek és készülékek kivitelében nem mutatkozott lényeges változás. A villamosmotorok kivitelének csökkenését ellensúlyozta az izzólámpák exportjának növekedése.

A külkereskedelmi forgalomnak *nyersanyagok, félgártmányok és gyártmányok* szerint való megoszlását a 3. számú táblázat tünteti fel. E szerint az 1930. év első három hónapjában a behozatalban a nyersanyagok arányszáma 36·91%-ról 39·43%-ra emelkedett. Legfőképen a nyers ásványolaj, a nyers pamut, a vasérc és az olajosmagvak nagyobb mértékű behozatala idézte elő a növekedést. A félgártmányok arányszáma 23·16%-ról 22·42%-ra csökkent. A félgártmányok részesedésének arányát leginkább a félig megmunkált faanyagok, a textilfélgártmányok és a kikészített bőr visszaeső importja szállította le. Ezenkívül még megemlíthetjük a fél-

gyártmányok közé sorozott nyersvas hanyatló behozatalát is. A textilfélgártmányok, a kikészített bőr, a nyersvas mennyiségének visszaesése összefüggésben van a nyers pamut, a nyers bőr és a vasérc mennyiségének emelkedésével, amennyiben a belföldi ipar az említett félgártmányokat az eddiginél nagyobb arányban állította elő. A gyártmányok részesedési aránya alászállt 39·93%-ról 38·15%-ra. A visszaesést a textiliák, a gépek és készülékek, a járóművek és a papiros importjának hanyatlása idézte elő.

A kivitelben a részesedési százalék a gyártmányok rovására a nyersanyagok és félgártmányok javára alakult. A nyersanyagok jelentősen megnövekedett forgalma, továbbá a félgártmányok mennyiségének emelkedése a gyártmányok arányszámát leszorította, holott értékben a gyártmányok exportja emelkedést mutatott. A nyersanyagok kivitelének 57·85%-ról 60·06%-ra való emelkedése a mezőgazdasági cikkek exportjának megerősödésében találja magyarázatát. A félgártmányok nagyobb részesedése túlnyomóan a kikészített bőr, a kikészített prémbőr, a vasfélgártmányok és a maláta nagyobb kivitelével függ össze, s ezért az arányszám 6·76%-ról 7·19%-ra nőtt. A gyártmányok arányszáma 35·39%-ról 32·75%-ra szállt le, de, mint említettük, értékben a gyártmányok kivitele gyarapodott. A gyarapodást főleg a liszt, a műselyemszövetek, továbbá a vasúti kocsik kivitelének fokozódása idézte elő.

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1929. és 1930. évek január—március hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie, suivant les branches et la destination, en janvier—mars 1929 et 1930.

A nyersanyagok, félgártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Désignation des matières premières, des demi-produits et des articles fabriqués</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations			
	1929		1930		1929		1930	
	I—III.							
	Érték Valeur 1.000 P	Az összérték %o-ában En %o de la valeur tot.	Érték Valeur 1.000 P	Az összérték %o-ában En %o de la valeur tot.	Érték Valeur 1.000 P	Az összérték %o-ában En %o de la valeur tot.	Érték Valeur 1.000 P	Az összérték %o-ában En %o de la valeur tot.
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Articles alimentaires et boissons</i>	27.565	11·15	22.131	11·17	90.984	49·62	97.821	44·57
II. Élőállatok — <i>Animaux sur pied</i>	221	0·09	37	0·02	24.016	13·10	44.890	20·45
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières auxiliaires de l'agriculture et de l'industrie</i>	30.208	12·22	21.386	10·80	10.842	5·91	19.412	8·85
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	189.271	76·54	154.468	78·01	57.521	31·37	57.346	26·13
Összes áruforgalom — Mouvement total des marchandises	247.265	100·00	198.022	100·00	183.363	100·00	219.469	100·00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	91.274	36·91	78.083	39·43	106.072	57·85	131.811	60·06
Félgártmányok — <i>Demi-produits</i>	57.260	23·16	44.388	22·42	12.388	6·76	15.786	7·19
Gyártmányok — <i>Articles fabriqués</i>	98.731	39·93	75.551	38·15	64.903	35·39	71.872	32·75

A külkereskedelmi forgalomnak származási és rendeltetési országok szerint való alakulását a 4. számú táblázat tünteti fel. A behozatalban úgyszólván az összes származási országok alacsonyabb értékösszegekkel szerepeltek, csupán három országnál találunk kivételt és pedig Belgiumnál, Törökországnál és az Amerikai Egyesült Államoknál, ahol az értékösszeg növekedett. A belga és a törökországi behozatal azonban az egész forgalom jelentéktelensége miatt alig számottevő, az Amerikai Egyesült Államok importjánál beállott emelkedés pedig egészen csekély. A százalékos részesedés szerint a behozatalunkban szereplő három legfontosabb ország és pedig Ausztria, Cseh-Szlovákia és Németország százalékaránya lejjebb szállt. Ez évben tehát Németország eddigi állandóan előretörő szerepe megtorpant. Az említett három legfontosabb származási ország importjának hanyatlása különösen a behozatali értékösszegek alakulásában szembeszökő. A százalékos részesedés a behozatali értékösszegek visszaesése mellett is növekedett Románia, Jugoszlávia és Olaszország, továbbá a kisebb forgalmú Franciaország és Németalföld behozatalánál. Mint említettük, Belgiumból, Törökországból és az Amerikai Egyesült Államokból származó importunk értékben emelkedett, s ez az emelkedés a százalékos részesedésben is kifejezésre jutott.

A kivitelben az egyes rendeltetési országok értékadatai Románia, Jugoszlávia, Lengyelország és az Amerikai Egyesült Államok kivételével emelkedést mutattak. Kivitelünk megerősödése Ausztriába és Olaszországba irányuló forgalmunknál volt a legjelentősebb, ezeken kívül Cseh-Szlovákia, Nagy-Britannia és Németország szerepeltek kivitelünkben számottevően nagyobb értékösszegekkel. A százalékos részesedés szerint is az említett országok arányszámának növekedése volt a legjelentősebb, Cseh-Szlovákiánál azonban az értékösszeg gyarapodása ellenére az arányszám lejjebb szállt, aminek oka abban keresendő, hogy az Ausztriába és Olaszországba irányuló jelentős kivitel megerősödése ezeknek az országoknak a múltévi kivitelhez viszonyított részesedési arányszámát Cseh-Szlovákia rovására emelte. Külkereskedelmi mérlegünk az előző év első három hónapjában Ausztriával, Olaszországgal, Jugoszláviával, Törökországgal és az egyéb országok címe alatt összefoglalt jelentéktelenebb forgalmú országokkal volt aktív. A folyó évben Törökországgal lebonyolított árucserénk passzív eredményt szolgáltatott, viszont az aktív mérleggel szereplő országok száma kibővült Svájccal, Nagy-Britanniával és Görögországgal. Aktivitásunk két országnál és pedig Ausztriánál és Olaszországnál számottevő mértékben megerősödött. Ugyanis aktív

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1929. és 1930. évek január—március hónapjaiban.

Répartition du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie, suivant les pays, en janvier—mars 1929 et 1930.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations				Behozatali (—), v. kiviteli (+) többlet <i>Excédent d'importations (—) ou d'export. (+)</i>	
	1929		1930		1929		1930		1929	1930
	I—III.									
	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	1,000,000 P	0/0	I—III.	
									1,000,000 P	
Ausztria — Autriche	34·0	13·75	24·4	12·33	52·4	28·57	66·1	30·11	+ 18·4	+ 41·7
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slov.	53·9	21·80	42·7	21·57	32·2	17·56	37·3	16·99	— 21·7	— 5·4
Románia — Roumanie	19·8	8·00	18·9	9·55	10·9	5·94	7·8	3·55	— 8·9	— 11·1
Jugoszlávia — Yougoslavie	10·8	4·37	10·0	5·05	11·9	6·49	11·2	5·10	+ 1·1	+ 1·2
Németország — Allemagne	48·4	19·57	37·9	19·14	21·2	11·56	25·6	11·66	— 27·2	— 12·3
Svájc — Suisse	7·9	3·19	4·6	2·32	5·9	3·22	7·9	3·60	— 2·0	+ 3·3
Olaszország — Italie	12·6	5·10	10·2	5·15	14·0	7·63	24·3	11·07	+ 1·4	+ 14·1
Franciaország — France	5·3	2·13	4·8	2·42	1·1	0·60	1·9	0·87	— 4·2	— 2·9
Belgium — Belgique	1·7	0·69	1·8	0·91	1·0	0·55	1·2	0·55	— 0·7	— 0·6
Németalföld — Pays-Bas	4·8	1·94	4·3	2·17	1·5	0·82	1·6	0·73	— 3·3	— 2·7
Nagy-Britannia Grande-Bretagne	8·2	3·32	6·3	3·18	4·4	2·40	9·2	4·19	— 3·8	+ 2·9
Svédország — Suède	1·2	0·49	0·5	0·25	0·3	0·16	0·3	0·14	— 0·9	— 0·2
Lengyelország — Pologne	10·6	4·29	7·0	3·54	4·7	2·56	3·1	1·41	— 5·9	— 3·9
Bulgária — Bulgarie	5·5	2·22	3·5	1·77	0·7	0·38	1·1	0·50	— 4·8	— 2·4
Görögország — Grèce	2·4	0·97	0·9	0·45	1·5	0·82	1·9	0·87	— 0·9	+ 1·0
Törökország — Turquie	1·2	0·49	2·9	1·46	1·4	0·76	1·8	0·82	+ 0·2	— 1·1
Amerikai Egyesült Államok — États-Unis d'Amérique	9·6	3·88	9·9	5·00	1·7	0·93	1·0	0·46	— 7·9	— 8·9
Egyéb országok — Autres pays	9·4	3·80	7·4	3·74	16·6	9·05	16·2	7·38	+ 7·2	+ 8·8
Összesen — Au total	247·3	100·00	198·0	100·00	183·4	100·00	219·5	100·00	— 63·9	+ 21·5

egyenlegünk Ausztriával szemben 18·4 millió pengőről 41·7 millió pengőre, Olaszországgal szemben pedig 1·4 millió pengőről 14·1 millió pengőre nőtt. Azokkal az országokkal szemben, amelyekkel lebonyolított árucserénk mérlege behozatali többlettel zárult, passzivitásunk Románia és az Amerikai Egyesült Államok kivételével csökkent. A legnagyobb visszaesés Cseh-Szlovákiánál és Németországnál mu-

tatkozott. A passzivitás Cseh-Szlovákiánál 21·7 millió pengőről 5·5 millió pengőre, Németországnál 27·3 millió pengőről 12·3 millió pengőre süllyedt. A passzívum csökkenése, valamint a fentebb említett országoknál az aktivitás emelkedése, behozatalunk hanyatlásával és kivitelünk megerősödésével függ össze.

Meszlényi Emil dr.

A rádióvevőberendezések Magyarországon 1929-ben.

Les postes récepteurs de T. S. F. en Hongrie, en 1929.

Résumé. En Hongrie, le nombre des abonnés au radio s'est accru en 1929 de 98.014 (+ 58·1%), de sorte qu'à la fin de l'année, il existait 266.567 postes récepteurs dans le pays.

A Budapest, comparativement à l'année précédente, la proportion des postes récepteurs a diminué de 38·5 à 36·1%; elle s'est élevée de 61·5% à 63·9% en province. A la fin de 1929, il y avait en Hongrie 308 postes récepteurs pour 10.000 habitants, contre 196 en 1928.

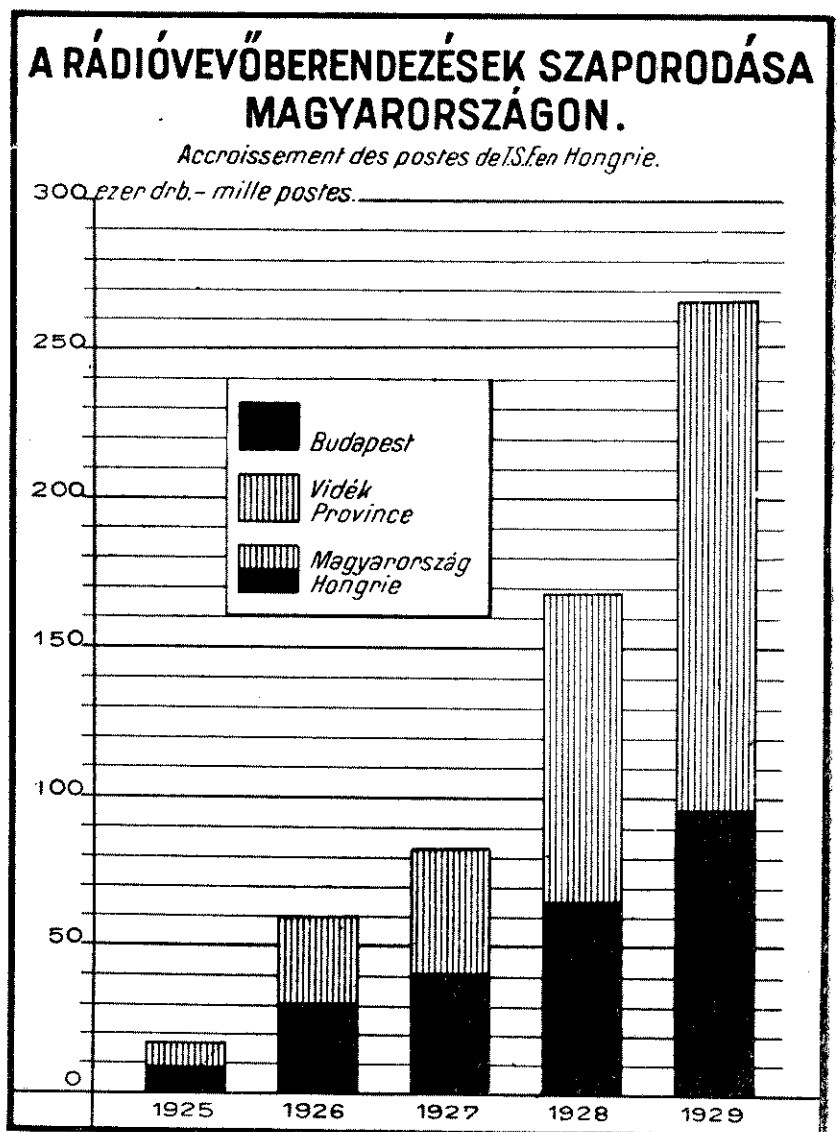
★

A rádió előfizetőinek az az örvendetes szaporodása, mely az elmúlt évben felállított nagyenergiájú leadóállomás üzembe helyezésével indult meg, az 1929. évben is folytatódott. Az előfizetők toborzásának e mellett hathatós eszköze volt még az év folyamán a posta és a rádió vezetősége, a hírlapok, valamint az egyes rádiógyárak és szaküzletek által kifejtett propaganda is. Ez utóbbiak minden bizonnyal sok hívet szereztek a rádióknak azzal, hogy a kevésbé tehetősek által a viszonylag magas árak miatt eddig meg nem vásárolható készülékek beszerzését csekély részletekben való törlesztés mellett is lehetővé tették.

A rádió előfizetői a fentebb érintett kedvező körülmények folytán az év leforgása alatt 98.014 főből álló szaporulatot értek el s ezzel az 1929. év végén 266.567 rádióvevőberendezés volt az ország területén használatban. A növekedés aránya 58·1%-ot tett. A percentuális emelkedést tekintve a gyarapodás tehát alatta marad az előző évi 102·3%-os növekedésnek. Abban az esetben azonban, ha az abszolút számokat nézzük, az előfizetők az elmúlt évben olyan erős mértékben szaporodtak, mely a magyar broadcasting-szolgálat fennállása óta nem fordult elő. A négy év alatti évenként elért növekedés ugyanis a következő volt:

É v	Növekedés abszolút számokban
1926	42.602
1927	23.785
1928	85.239
1929	98.014

A rádiósok számának szaporodását az ország területrészei szerint tekintve, a rádió hívei a vidéken ismét némileg jobban megsokasodtak, mint a fővárosban. A fővárosi előfizetők 48·4%-os növekedésével szemben ugyanis az ország egyéb részein a hallgatók száma 64·3%-kal emelkedett. A gyarapodások nagysága közt mutatkozó ez a kis eltérés is elegendő volt ahhoz, hogy az év végével a mérleget a vidék javára ismét kedve-

1. A rádióvevőberendezések engedélyeseinek száma Magyarországon.

Nombre des concessionnaires des postes récepteurs de T. S. F. en Hongrie.

Időpont <i>Époque</i>	Engedélyesek száma <i>Nombre des concessionnaires</i>		
	Budapest <i>à Budapest</i>	vidéken <i>en province</i>	Összesen <i>Total</i>
1925. XII.	8.834	8.093	16.927
1926. XII.	30.877	28.652	59.529
1927. XII.	40.408	42.906	83.314
1928. XII.	64.920	103.633	168.553
1929. I.	71.446	119.052	190.498
II.	76.890	128.834	205.724
III.	81.965	137.729	219.694
IV.	85.176	144.040	229.216
V.	87.160	147.522	234.682
VI.	88.131	149.701	237.832
VII.	88.750	151.615	240.365
VIII.	89.252	153.512	242.764
IX.	90.057	155.518	245.575
X.	91.736	158.783	250.519
XI.	93.945	163.512	257.457
XII.	96.347	170.220	266.567

zöbbé tegye. A vidéken elhelyezett rádióberendezések aránya ugyanis az előző évi 61,5%-ról 63,9%-ra emelkedett, míg a fővárosé pedig 38,5%-ról 36,1%-ra csökkent.

A havonkénti növekedés szempontjából is kedvező volt a helyzet, amennyiben a már közismerten kritikus nyári hónapok mind-egyikében sikerült a rádióknak legalább 3000-et megközelítő számban új híveket szerezni. Az egyes hónapok közül egyébként a legnagyobb gyarapodást január mutatja, amikor az újonnan kiadott engedélyek ke- reken 22 ezerre rúgtak. Legkisebb volt az emelkedés augusztus hó folyamán, mely hónapban az új előfizetők száma alig haladta meg a kétezret. A két végletet tehát viszony- számban kifejezve a januári 13,0%-os és az augusztusi 1,0%-os növekedés képviseli.

Az előfizetők szaporodása az egész or- szág területén általános volt. Az előző évben érvényben lévő engedélyekhez viszonyítva a legnagyobb számbeli növekedést Zemplén,

2. A rádióvevőberendezések törvényhatóságokkinti megoszlása.

Répartition des postes récepteurs de T. S. F., par comitats et villes autonomes.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	Kiadott engedélyek <i>Permissions accordées</i>				Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	Kiadott engedélyek <i>Permissions accordées</i>			
	szám szerint <i>nombre</i>		10.000 lakosra esett <i>proportion pour 10.000 hab.</i>			szám szerint <i>nombre</i>		10.000 lakosra esett <i>proportion pour 10.000 hab.</i>	
	1928	1929	1928	1929		1928	1929	1928	1929
	é v v é g é n <i>à la fin des années ci-dessus</i>								
Vármegyék — <i>Comitats</i>					Zala	1.717	3.043	45,7	80,3
Abaúj-Torna	237	471	24,8	48,5	Zemplén	527	1.121	34,5	72,5
Bács-Bodrog	993	1.466	96,2	140,9	Vármegyei törvény- hatóságok, összesen	89.148	145.989	126,6	205,5
Baranya	1.220	2.223	48,3	87,3	<i>Comitats au total</i>				
Békés	4.514	7.587	135,2	225,9	Városok <i>Villes autonomes</i>				
Bihar	1.005	1.774	56,5	98,8	Baja	715	1.109	373,9	581,0
Borsod, Gömör és Kis- hont	1.202	2.312	40,7	77,3	Budapest	64.920	96.347	699,3	1038,4
Csanád, Arad és Toron- tál	1.857	3.097	102,0	168,8	Debrecen	2.098	3.385	192,8	309,5
Csongrád	1.955	3.023	125,8	193,3	Győr	1.697	2.753	329,5	532,8
Fejér	3.221	5.485	131,0	220,9	Hódmezővásárhely	987	1.800	158,1	287,6
Győr, Moson és Pozsony	1.217	1.776	76,0	108,5	Kecskemét	1.699	2.699	214,0	337,0
Hajdu	1.099	1.749	58,9	93,0	Miskolc	702	1.294	119,2	218,8
Heves	3.097	5.392	95,8	165,5	Pécs	1.058	1.881	224,2	398,2
Jász-Nagykun-Szolnok	5.718	10.146	135,7	239,0	Sopron	880	1.277	239,8	346,8
Komárom, Esztergom	3.966	6.518	212,8	350,0	Szeged	3.218	5.354	257,5	426,5
Nógrád, Hont	2.716	4.488	121,0	198,1	Székesfehérvár	1.431	2.679	360,3	670,7
Pest-Pilis-Solt-Kiskun..	40.960	64.027	325,6	505,3	Városi törvényhatósá- gok összesen	79.405	120.578	509,9	773,3
Somogy	2.400	4.384	61,7	112,2	<i>Villes autonomes au total</i>				
Sopron	664	1.070	43,3	69,1	Összesen — Total	168.553	266.567	196,0	307,8
Szabolcs, Ung	1.288	2.502	33,0	63,1					
Szatmár, Ugocsa és Bereg	444	596	28,8	38,0					
Tolna	2.877	4.827	103,4	172,7					
Vas	1.609	2.504	54,8	84,5					
Veszprém	2.645	4.408	104,7	173,0					

Abaúj-Torna és Szabolcs-Ung vármegyék mutatják fel, ahol a vevőberendezések száma kerekén kétszeresére növekedett. Ez annál is inkább örvendetes, mert ebben a három megyében mindig a legkisebb volt a rádiózók száma. Abban az esetben azonban, ha csak magukat a nyers növekedés számait nézzük, természetesen ez évben is Budapest előfizetői gyarapodtak a legjobban, ahol egy év alatt 31.427 új híve lett a rádiónak. A többi törvényhatósági jogú város ezzel szemben összevéve 9.746-ot kitevő szaporula-

3. A rádió gócpontjai.

Centres radiophoniques.

Város, illetőleg község <i>Villes et communes</i>	Rádiókészülé- kek száma <i>Nombre des appareils radiophoniques</i>		10.000 lélekre esett rádió <i>Proportion des radios pour 10.000 habitants</i>	
	1928	1929	1928	1929
	év végén <i>à la fin des années ci-dessus</i>			
Budapest	64.920	96.347	699	1.038
Kispest	4.848	6.719	920	1.261
Ujpest ¹⁾	6.398	5.562	1.091	943
Pesterzsébet	3.518	5.302	821	1.229
Szeged	3.153	5.354	252	427
Rákospalota ²⁾		3.994		1.086
Debrecen	2.098	3.385	193	310
Pestszentlőrinc	1.928	2.956	1.532	2.341
Győr	1.697	2.753	330	533
Kecskemét	1.699	2.699	214	337
Székesfehérvár	1.431	2.679	360	671
Szolnok	1.047	2.049	302	585
Budafok	1.365	1.966	927	1.326
Pécs	1.077	1.881	228	398
Hódmezővásárhely	987	1.800	158	288
Cegléd	901	1.655	232	426
Csepel	1.005	1.527	679	1.023
Békéscsaba	873	1.463	182	302
Rákosszentmihály	898	1.390	879	1.358
Vác	875	1.330	434	656
Miskolc	702	1.294	119	219
Sopron	880	1.277	240	347
Szentes	782	1.266	233	377
Orosháza	699	1.129	279	449
Kaposvár	587	1.111	199	265
Baja	715	1.109	374	581
Sashalom	691	1.102	1.077	1.700
Esztergom	667	1.060	366	583
Eger	511	1.051	172	351
Pestújhely	713	1.024	997	1.482
Makó	564	1.021	148	266
Kiskunfélegyháza	637	1.017	157	248
Gyöngyös	461	1.006	231	505
Szombathely	636	1.003	171	268
Kiskunhalas	597	963	214	343
Salgótarján	593	954	358	571

¹⁾ Az 1928. évi adatokban Rákospalota rádiókészülékeinek száma is bentfoglaltatik. — *Les chiffres de 1928 comprennent les appareils de Rákospalota aussi.*

²⁾ Az 1928 évi adatokat lásd Ujpestnél. Külön nem mutatható ki. — *Voir les chiffres de 1928 à Ujpest. Ils ne peuvent être relevés à part.*

tot ért el. A vármegyei törvényhatóságokban viszont ugyanezen idő alatt 56.841-el növekedett a rádió előfizetőinek a száma.

A rádió elterjedtségét a legjobban a lélekszámhoz viszonyított adatokból ítéltük meg. Ha ezen az alapon teszünk összehasonlítást, az elért eredménnyel akkor is meg lehetünk elégedve. Az ország területén ugyanis 1928-ban minden 10.000 lakos közül 196-nak volt rádiója, a tárgyalt évben pedig már minden 10.000 emberre kerekén 308 vevőberendezés jutott. Ez az arányszám a városi törvényhatóságokban 510-ről 773-ra, a vármegyékben pedig 127-ről 206-ra javult. A vármegyei rádiózók tetemes megszorodása abból is kiviláglik, hogy az előző évi 15-tel szemben ma már mindössze 11 olyan vármegyénk van, ahol a 10.000 lélekre viszonyítva a kiadott rádióengedélyek száma a százat egészen nem éri el.

Az egyes vármegyéket külön tekintve az élen állók sorrendjében, változatlan a helyzet. Az első helyet ez alkalommal is Pest vm. foglalja el, melynek minden 10.000 lakosa közül átlag 505-nek volt rádiója (1928-ban 326). Egymásután követik Komárom 350 (1928-ban 213), Jász-Nagykun-Szolnok 239 (136), Békés 226 (135), és Fejér vm. 221-et kitevő (131) arányával. A két legutolsó helyen ezúttal is Abaúj-Torna, valamint Szatmár, Ugocsa s Bereg vm. osztozkodott; az előbbi viszonyzáma 49 (25), az utóbbié 38 (29) volt. A városok között természetesen továbbra Budapest áll az élen, ahol minden 10.000 lakos közül átlag 1.038 (1928-ban 699) tartozott a rádió előfizetői közé. Továbbiakban némileg megbomlik a sorrend s a második helyre Székesfehérvár került 671-et (360) kitevő arányával, míg Baja 581-es (374) arányszámával a harmadik helyre szorult vissza. Itt az utolsó helyen valószínűleg a kedvezőtlen vételi viszonyok miatt, Miskolc áll, ahol 10.000 lélekre 219 (119) berendezés jutott.

A lakossághoz viszonyítva az előző évhez hasonlóan a rádiónak a legtöbb előfizetője nem a törvényhatósági jogú városokban, hanem a főváros tőszomszédságában levő városokban és községekben volt. Ha ezeket a községeket is figyelembe vesszük, akkor a rádió elterjedtsége szempontjából Budapest sem az első, hanem a kilencedik helyen áll. Az 1929. év végével is Pestszentlőrinc áll az élen, melynek minden 10.000 lakosa közül 2.341-nek (1928-ban 1.532) volt rádiója. Rajta kívül, a fővárossal együtt az előző évi

4. A rádióon közvetített előadások az 1928. és 1929. évben.
Auditions radiophoniques en 1928 et 1929.

A közvetítés tárgya — Désignation	A közvetített előadások Auditions radiophoniques			
	1928		1929	
	számszerint nombre	%	számszerint nombre	%
Cigányzene — <i>Musique de tziganes</i>	324	10·5	387	9·9
Filharm. és szimf. hangverseny — <i>Concerts philharm. et symphon.</i>	83	2·7	87	2·2
Gramofon, phonola — <i>Grammophone, Phonola</i>	164	5·3	227	5·8
Hangverseny — <i>Concerts</i>	424	13·7	505	12·9
Istentiszteletek — <i>Services religieux</i>	99	3·2	112	2·9
Jazz-band — <i>Jazz-bande</i>	90	2·9	70	1·8
Kamarazene — <i>Musique de chambre</i>	76	2·5	136	3·5
Katonazene — <i>Musique militaire</i>	58	1·9	158	4·1
Kórus — <i>Choeurs</i>	28	0·9	52	1·3
Könnyű zene — <i>Musique légère</i>	103	3·3	182	4·7
Külföldi átvitel — <i>Musique transmise de l'étranger</i>	2	0·1	31	0·8
M. kir. Operaház — <i>Opéra royal hongrois</i>	51	1·6	52	1·3
M. kir. Operaház kamarazenekara — <i>Orchestre de musique de chambre de l'Opéra royal hongrois</i>	90	2·9	111	2·8
Operaelőadás a Studióból — <i>Représentat. d'Opéra par le Studio</i>	3	0·1	3	0·1
Operaházi tagok szerepe — <i>Membres de l'Opéra ayant chanté</i>	128	4·2	141	3·6
Operette előadás a Studióból — <i>Représent. d'opérette par le Studio</i>	13	0·4	17	0·4
Szórakoztató, tudományos előadások, mese — <i>Conférences pour distraire, conférences scientifi., contes</i>	1.025	33·3	1.287	33·0
Színműelőadás a Studióból — <i>Représentat. de drames par le Studio</i>	128	4·2	118	3·1
Tarka vidám est — „ <i>Soirées gaiés</i> “	27	0·9	25	0·6
Trió, quartett és quintett — <i>Trio, quartette et quintette</i>	71	2·3	51	1·3
Városi Színház — <i>Théâtre de la Ville</i>	4	0·1	3	0·1
Vigadó — <i>Redoute</i>	5	0·2	24	0·6
Zeneművészeti Főiskola — <i>Haute Ecole de Musique</i>	30	1·0	21	0·5
Zeneműv. Főisk., Nemzeti Zenede tanárai — <i>Professeurs de la Haute Ecole de Musique et de l'Institut. Nation. de Musique</i>	43	1·4	86	2·2
Különféle — <i>Divers</i>	13	0·4	18	0·5
Összesen — Total	3.082	100·0	3.904	100·0

hárommal szemben ma már 10 olyan községünk van, melynek aránya az ezret meghaladta.

Az év folyamán leadott műsorszámokat az előző évihez képest 822-vel növelték s ezzel az 1929. év folyamán összesen 3.904 műsorszám került közvetítésre. A szaporítás kisebb-nagyobb mértékben a programpon-tok mindegyikére kiterjedt, mindösze öt műsorszámmal történt az előző évihez képest némi apasztás. A redukált műsorszámok a következők: jazz-, színműelőadás a Stúdióból, tarka és vidám est, trio, kvartett, kvintett, közvetítés a Városi Színházból és a Zeneművészeti Főiskolából. Az előadások nemét tekintve egyébként nagyobb eltolódás nem történt, általánosságban mindösze azt állapíthatjuk meg, hogy az elmúlt évi műsorban a könnyebb zenének tágabb teret nyitottak. A műsorszámok között ugyanis a könnyű zene az eddigi 3·3% helyett 4·7%-kal szerepel. Ugyancsak a könnyebb fajsúlyú zene híveinek kedveztek akkor, mikor

a katonazenekari közvetítések számát is emelték úgy, hogy az összes közvetítéseknek az előző évi 1·9%-kal szemben 1929-ben 4·1% esett a katonazenére. Ez a műsorszám egyébként az, melyet a legjobban megszaportítottak. Ezekkel szemben a komolyabb zene némileg háttérbe szorult, mert a filharmónikus és szimfónikus hangversenyek arányszáma 2·7%-ról 2·2%-ra a hangversenyeké 13·7%-ról 12·9%-ra, az operaházi közvetítéseké 1·6%-ról 1·3%-ra s az operaházi tagok szereplésének aránya 4·2%-ról 3·6%-ra csökkent. Feltűnő még, hogy a magyar rádió legspeciálisabb s mind itthon, mind pedig külföldön egyik legkedveltebb programmpontja a cigányzene az összes közvetítésre került műsorszámokhoz viszonyítva ismét — 10·5%-ról 9·9%-ra — csökkent.

A műsorváltások tekintetében öröndetes javulás tapasztalható. Az előző évi 31 esettel szemben, ugyanis az 1929. év folyamán mindösze 8 alkalommal volt kényte-

len a rádió vezetősége az előre hirdetett műsorát megváltoztatni. A műsorváltozás oka a legtöbb esetben, számszerint ötször (1928-ban 3) az előadók betegsége volt. A szereplők másnemű elfoglaltsága egyetlen alkalommal (1928-ban 10) játszott közre a műsor megváltoztatásában. A vonalzavar két esetben kényszerítette a vezetőséget más műorszám kitűzésére s azok közül is csak egyik esik hazai területre, míg a másik egyik külföldi közvetítés alkalmával osztrák területen fordult elő.

Az *elmaradt műorszámok* szempontjából az előző évinél szintén jóval kedvezőbb volt a helyzet. Az előre kitűzött műorszámok közül az 1929. évben mindössze nyolcat volt kénytelen a rádió vezetősége elhagyni. Az esetek felerészében a rádiónak egyik leküzdhetetlen ellensége, a vihar akadályozta meg a kitűzött szám közvetítését (1928-ban 3). Az előadó elmaradása, illetőleg betegsége miatt két esetben (1928-ban 1), az előző műorszám elhúzódnása miatt egy esetben maradt el az előadás. Végül a technikai berendezés tökéletes működését dicséri az a körülmény, hogy vonalhiba csak egyetlen alkalommal akadályozta meg a tervbevett műorszám leadását.

A Központi Statisztikai Hivatal ebben az évben a folytatta az elmúlt évben megkezdett rádióelőadásainak sorozatát. Az 1929. év folyamán rádió útján leadott előadásaink a következők:

- II. 27. *Darvas Gyula dr:* Mit tudunk a mozikról.
- III. 12. *Mozolovszky Sándor dr:* Lakóházaink és a legújabb építkezések.
- IV. 22. *Sajóhelyi István:* Mezőgazdaságunk alakulása a békekötés óta.
- V. 25. *Janik Gyula dr:* Magyarország háromfiállománya:
- VI. 19. *Asztalos József dr:* Közoktatásunk fejlődése a háború óta.
- VII. 5. *Sajóhelyi István:* A világ gabona-termelése és fogyasztása.

VIII. 7. *Dobrovits Sándor dr:* A statisztikai szervek világhálózata.

IX. 27. *Sibelka-Perleberg Arthur dr:* Magyar kereskedelem és világpiac.

X. 23. *Sipos Sándor:* Mi a konjunktúrakutatás.

XI. 13. *Elekes Dezső dr.* A világgazdálkodás átalakulása.

Az előadásaink céljaira megszabott idő rövidsége miatt az előző évben „Statisztikai havi jelentés“ címen az előadások végén rendszeresen leadott legújabb statisztikai adatok közlését el kellett hagynunk. Ugyancsak e miatt kellett eltekintenünk a hozzánk érkező érdeklődőleveleknek rádió útján való megválaszolásától is, melyek ezért minden alkalommal levél útján nyertek elintézést.

A szórakoztató rádió leadásaiba ez évben is szervesen belekapcsolódott még a *vasuti rádió*. A vasutakon a rádiószolgálatot az Államvasuti Rádió Rt. látta el kereken 60 tagú személyzettel. Az 1929. év folyamán 13 gyorsvonatpár utasai szórakozhattak útközben rádióval. A rádiószolgálat céljaira 200 darab négytengelyű gyorsvonati kocsik volt felszerelve, melyek közül 28 darab úgynevezett antennás-kocsi hosszú- és középhullámú leadóállomások energiájának felvételére volt berendezve. Az üzem lebonyolítására szolgált még 34 garnitúra vevő- és erősítőberendezés, 50 garnitúra akkumulátor és kb. 1.500 pár fejhallgató.

Érdemes még a megemlítésre, hogy Európában hazánkban volt az első rádiós vonat. A magyar szakemberek tehetségét dicséri, hogy a kocsik elektromos berendezéseinek kiküszöbölésére szolgáló fojtóberendezés magyar találmány. S ugyancsak magyar elme találmánya a kocsik hálózati berendezése is. Végül a magyar vasúti rádió tökéletességére mutat az a körülmény, hogy külföldön ugyanilyen rendszer szerint épült fel a Páris—Le Havre közötti vonal rádióberendezése. *Várszeghy János dr.*

Legnagyobb személyforgalmú vasútállomásaink a háború előtt és napjainkban.

Les stations du plus grand mouvement de voyageurs en Hongrie avant la guerre et de nos jours.

Résumé. Le traité de Trianon ayant enlevé à la Hongrie les deux tiers de son territoire, le pays n'a plus, d'après les chiffres de 1929, que 69 stations où le nombre des voyageurs partis dépasse 100.000 contre 122 en 1914. On lui a ôté la moitié des gares d'un mouvement de 1 million de voyageurs, ne laissant que 4 endroits où ce mouvement atteint ou dépasse 1 million (Budapest, Rákospalota-Újpest, Debrecen, Miskolc).

Au point de vue du mouvement des voyageurs, c'est Budapest qui occupe la première place. Dans les gares de la capitale, près de 19 millions de voyageurs sont montés en 1929, soit en nombre rond 1 million et $\frac{1}{2}$ de plus qu'en 1914. En général, le mouvement ferroviaire s'est développé en Hongrie depuis la guerre. En 1922, le nombre des voyageurs y a été de 125,7 millions.

★

Az ország egyes pontjain lebonyolódó vasúti forgalom méreteinek megfigyelésére azok az adatok szolgáltak, melyeket a Statisztikai Hivatal a háború előtti években az Államvasút főbb állomásain felszállott utasok számáról állított egybe. A közzétett adatok tulajdonképpen az 1914. évtől kezdve váltak teljessé, amikor az Államvasutakon kívül az összes magánvasutak is beszolgáltaták idevonatkozó adataikat. Az ilyenformán kiegészített adatok azonban csak egyetlen alkalommal, a már említett 1914. évben kerültek közlésre. A rákövetkező háborús évek alatt, amikor a körülmények kényszerítő hatása alatt igen sok adatgyűjtés kereteit szűkíteni kellett, kénytelenek voltunk, ezeknek az adatoknak a begyűjtéséről is lemondani.

A békekötés után, amikor a viszonyok némileg rendeződtek, megtörtént a kísérlet arra, hogy az abahagyott adatgyűjtés újból meginduljon. Az első években azonban a háború és az azt követő forradalmak, valamint a román megszállás alatt tönkretett vasutak annyira túl voltak terhelve a rekonstrukciós munkákkal, hogy nemcsak ezeknek az adatoknak a beszerzésétől kellett eltekinteni, hanem e miatt a vasúti statisztikát egyébként is szűkebb

keretek közé kellett szorítani. A nagyobb forgalmú vasúti állomásokra vonatkozó adatgyűjtést ezért csak az 1928. év folyamán sikerült megindítani, mikor a vasúti vállalatoknak már módjában állott a kívánt adatok beszolgáltatásáról gondoskodni.

A legújabb, ezidőszert rendelkezőnkre álló 1929. évi adatok szerint az ország területén mindössze 69 olyan vasúti állomásunk volt, ahol a felszállott utasok száma százezer körül járt. A békekötés előtti Magyarbirodalomban ezzel szemben 122 vasúti állomásnak volt a százezret meghaladó személyforgalma. Ez a két adat egymással szembeállítva, már így nyersen is szomorú bizonyága a bennünket ért súlyos veszteségeknek. A helyzet azonban ennél jóval kedvezőtlenebb, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy a forgalom az utolsó évtizedben minden vonatkozásban alaposan megnövekedett s így ma már jóval nagyobb lenne azoknak az állomásainknak a száma, melyek a száz- ezres átlagot meghaladnák. A háború előtti legnagyobb személyforgalmú állomások közül százezres utasszámmal 1929-ben 54 állomás szerepel, viszont 15 állomás megnövekedett forgalma folytán újonnan került bele az ily forgalmú állomások sorába. Ezek az utóbbi állomások a következők: Dunaharaszti, Érd, Fót, Keszthely, Kiskunhalas, Martonvásár, Mezőtúr, Püspökladány, Rákoskeresztúr, Sáropatak, Siófok, Tárnok, Törökbálint, Üllő, Vámosgyörk. Az új állomások fele tehát a Budapest környékén fekvő községek állomásaira esik, ahol a kedvezőtlen lakásviszonyok miatt tudvalevőleg igen sok fővárosban alkalmazott hivatalnok és munkás volt kénytelen letelepedni.

A forgalom természetes fejlődése ellenére a milliós utasforgalmú állomásaink száma is felére csökkent. Jelenleg ugyanis mindössze négy olyan vasúti állomásunk van, ahol a felszállott utasok száma a milliót elérte, illetőleg meghaladta. Ezek a forgalom nagyságának sorrendjében a következők: Budapest, Rákospalota-Újpest, Debrecen és Miskolc. A tizenöt év előtti összeállításból kimaradt Nagyváradi, Pestszentlőrinc, Pozsony, Szeged és Szombathely.

Két nagy városunk: Nagyvárad és Pozsony, mely egyúttal fontos vasúti csomópont is volt, jelenlegi országunk határain kívül esik. Pestszentlőrincnél az utasszámnak a csökkenése csak lát-

szólagos. Ennek az állomásnak ugyanis az utas létszámába ezelőtt bele volt foglalva a Budapest—szentlőrinci h. é. vasút utasforgalma is, mely 1929-ben már nem szerepel benne, mert a vasút jellege

A vasutak főbb állomásain felszállt utasok 1929-ben.

Voyageurs montés dans les principales gares en 1929.

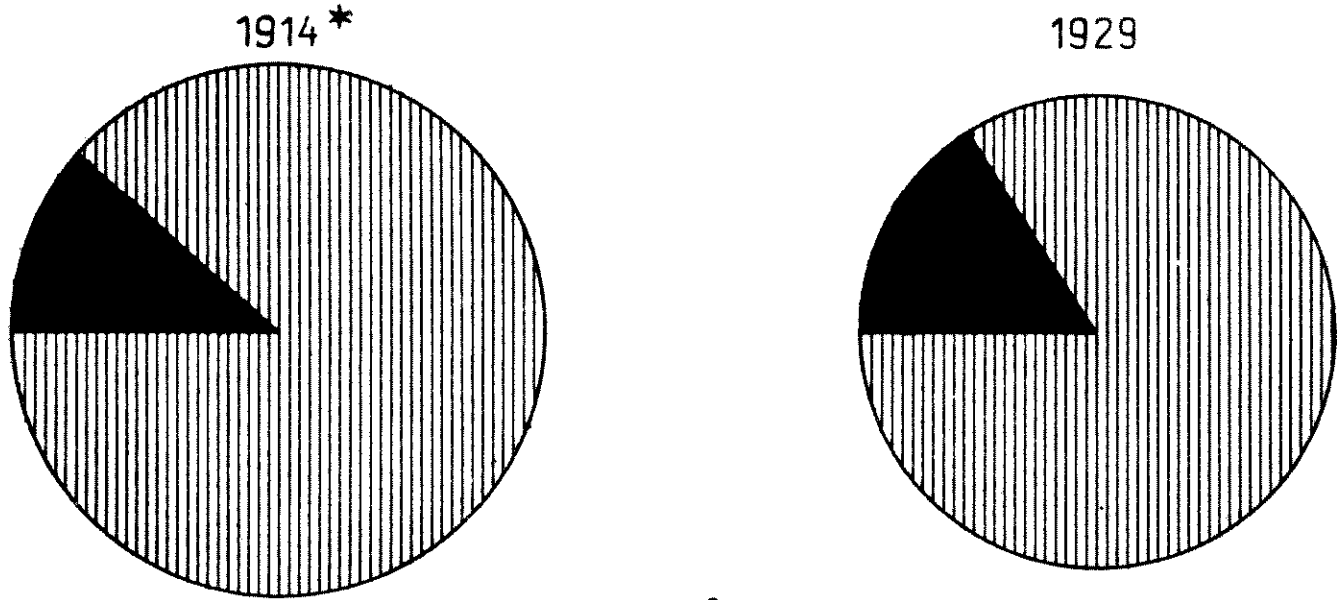
Az állomás neve <i>Gares</i>	Az év folyamán — <i>Nombre des voyageurs y ayant pris</i>						Esett száz lakosra felszállt utas <i>Combien de voyageurs pour 100 habitants?</i>	
	a személy- <i>des trains ordinaires</i>		a gyors- <i>des rapides</i>		az összes személyszállító- <i>des trains ordinaires et des rapides</i>		1) 1914	2) 1929
	vonatokra felszállott utasok száma — <i>dans les années</i>							
	1914	1929	1914	1929	1914	1929		
Aszód.. .. .	200.638	259.804	3.113	6.613	203.751	266.417	5.108	6.047
Baja t.jv.* .. .	238.192	297.199	1.640	—	239.832	297.199	1.152	1.557
Balassagyarmat .. .	188.030	216.329	—	—	188.030	216.329	1.727	1.994
Bátaszék .. .	167.564	182.975	764	—	168.328	182.975	2.094	2.440
Békéscsaba .. .	850.229	845.972	12.124	53.934	862.353	899.906	2.024	1.860
Budapest szfv. .. .	17,682.212	18,961.685	788.663	1,107.625	18,470.875	20,069.310	1.955	2.163
Cegléd .. .	495.911	696.676	27.435	43.842	523.346	740.518	1.542	1.904
Céldömök .. .	224.125	203.866	12.077	13.251	236.202	217.117	5.117	3.928
Debrecen t.jv. .. .	1,189.861	1,415.688	20.232	91.289	1,210.093	1,506.977	1.190	1.378
Dunaharaszti .. .	—	277.124	—	—	—	277.124	—	4.680
Dunakeszi-Alag .. .	292.146	806.945	173	—	292.319	806.945	5.870	12.666
Eger .. .	210.685	337.259	5.118	—	215.803	337.259	769	1.127
Esztergom .. .	203.050	398.603	—	—	203.050	398.603	1.136	2.191
Fót .. .	—	456.154	—	—	—	456.154	—	10.817
Füzesabony .. .	188.830	199.387	3.232	15.746	192.062	215.133	3.575	3.699
Gödöllő .. .	404.701	504.915	526	2.486	405.227	507.401	5.354	4.944
Gyömörő-Kocánpuszta .. .	164.626	521.044	—	—	164.626	521.044	3.930	9.510
Győr t.jv. .. .	520 522	704.675	56.039	46.839	576.561	751.514	1.214	1.454
Gyula .. .	254.773	243.909	654	1.753	255.427	245.662	1.052	1.026
Hatvan .. .	252 026	341.445	15.895	28.695	267.921	370.140	2.215	2.635
Hódmezővásárhely t.jv. .. .	435.961	486.765	975	—	436.936	486.765	701	778
Kaposvár .. .	728.854	551.687	27.411	11.761	756.265	563.448	3.135	1.913
Kecskemét t.jv. .. .	443.220	710.270	12.761	33.358	455.981	743.628	626	928
Keszthely .. .	—	226.627	—	—	—	226.627	—	2.815
Kiskunfélegyháza .. .	236.724	367.180	7.259	22.073	243.983	389.253	699	949
Kiskunhalas .. .	—	285.574	—	8.635	—	294.209	—	1.047
Körmend .. .	189.146	186.936	8.102	6.384	197.248	193.320	2.758	2.553
Maglód .. .	176.360	497.961	212	—	176.572	497.961	5.347	13.077
Miskolc t.jv. .. .	891.118	1,023.912	20.746	42.815	911.864	1,066.727	1.645	1.804
Monor .. .	274.160	554.067	3.257	3.655	277.417	557.722	2.426	4.517
Nagykanizsa .. .	216.703	233.064	25.012	19.514	241.715	252.578	911	838
Nagymaros .. .	159.430	248.126	336	538	159.816	248.664	3.414	4.941
Nyíregyháza .. .	617.435	819.849	2.953	18.687	620.388	838.536	1.624	1.773
Orosháza .. .	296.183	554.433	145	—	296.328	554.433	1.331	2.303
Pápa .. .	213.469	326.314	12.457	11.160	225.926	337.474	1.121	1.672
Pécel .. .	183.889	487.077	—	—	183.889	487.077	3.329	8.007
Pécs t.jv. .. .	499.151	700.784	11.359	12.593	510.510	713.377	990	1.510
Pestszentlőrinc .. .	5,248.346	209.238	—	—	5,248.346	209.238	67.080	1.777
Rákospalota-Ujpest .. .	270.904	753.892	—	—	270.904	753.892	5.345	12.737
Rákospalota .. .	—	214.840	—	—	—	214.840	—	3.563
Rákoskeresztúr .. .	—	729.412	—	—	—	729.412	12.111	26.447
Rákosliget .. .	317.798	—	—	—	317.798	—	—	1.900
Rákospalota-Ujpest .. .	1,082.551	1,819.222	216	—	1,082.767	1,819.222	—	2.132
Sárospatak .. .	—	221.879	—	—	—	221.879	—	1.030
Sátoraljaiújváros .. .	289.968	211.160	6.155	10.366	296.123	221.526	1.485	1.177
Sopron t.jv. .. .	462.798	422.686	11.494	10.804	474.292	433.490	1.400	1.177
Szeged t.jv. .. .	1,070.225	836.266	40.159	39.848	1,110.384	876.114	883	698
Székesfehérvár t.jv. .. .	437.735	595.925	24.695	20.951	462.430	616.876	1.207	1.544
Szentes .. .	221.029	281.223	—	—	221.029	281.223	700	839
Szerencs .. .	161.222	263.518	4.858	11.522	166.080	275.040	2.722	4.700
Szolnok .. .	538.717	616.004	20.541	47.043	559.258	663.047	1.943	1.892
Szombathely .. .	1,266.673	838.743	36.627	37.826	1,303.300	876.569	4.211	2.344
Tapolca .. .	175.511	281.948	91	—	175.602	281.948	2.621	3.996
Újdombóvár .. .	171.161	289.285	9.125	8.944	180.286	298.229	3.736	5.765
Üllő .. .	—	571.677	—	—	—	571.677	—	10.006
Vác .. .	547.794	825.885	14.973	—	562.767	825.885	2.969	4.071
Vámosgyörk .. .	—	186 300	—	9.163	—	195.463	—	8.691
Vecsés .. .	386.910	855.092	—	—	386.910	855.092	5.226	9.097
Veszprém .. .	210.964	357.624	—	—	210.964	357.624	1.426	2.285

1) A viszonyszám a törvényhatósági joggal felruházott városoknál az 1914. év végére kiszámított népességre, a többiekénél az 1910. évi népszámlálás eredményeire vonatkozik. — *Ces nombres proportionnels se rapportent pour les villes autonomes à la population calculée de la fin de 1914 et pour les autres villes et communes aux résultats du recensement de 1910.* — 2) A viszonyszám a törvényhatósági joggal felruházott, valamint a megyei városoknál az 1929. év végére kiszámított népességre a többiekénél az 1920. évi népszámlálás eredményeire vonatkozik. — *Ces nombres proportionnels se rapportent pour les villes autonomes et les villes de comitats à la population calculée de la fin de 1929 et pour les autres villes et communes, aux résultats du recensement de 1920.* — *) T.jv. = ville autonome.

A VASUTAKON SZÁLLITOTT UTASOK

a felszállás helye szerint.

Voyageurs transportés sur les chemins de fer, suivant le point de départ.

Budapesten felszállott utasok

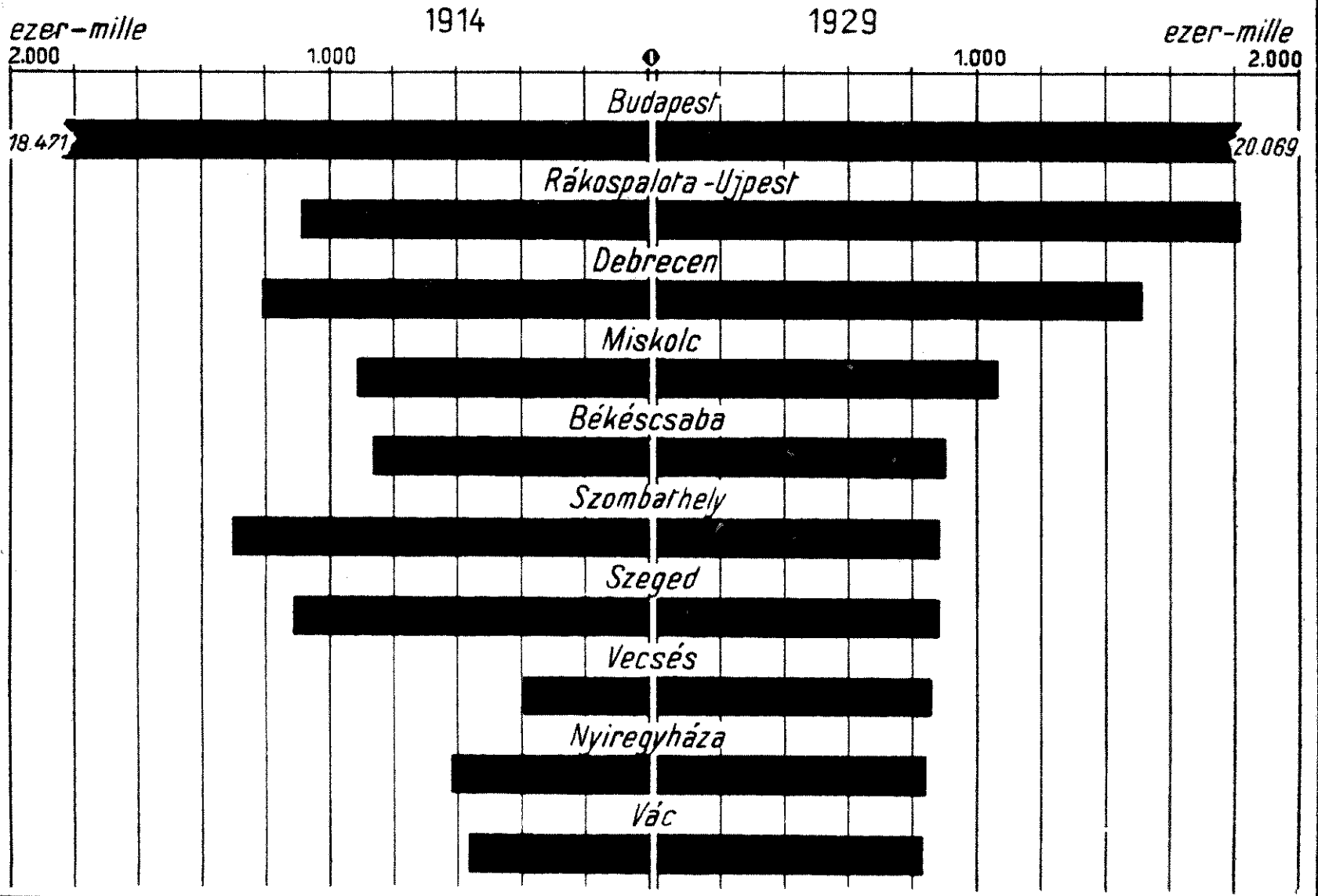

Voyageurs montés à Budapest.

Az ország többi állomásain felszállott utasok

Voyageurs montés aux autres stations du pays.

* Magyar birodalom — Royaume de Hongrie.

folytán a közúti vasutak közé lett besorozva. Mint-hogy nevezett vasúton, mely egyúttal Kispest és Pestszentlőrinc belső forgalmának lebonyolításában is részt vesz és a kiadott jegyekből az egyes közsé-

gek belterületére történt utazásokat a más, nevezetesen a fővárosba irányuló utaktól elkülöníteni nem lehet, e vasút által szállított utasok számbavételére mód nem volt s azt mellőznünk kellett.

Tekintetbe véve azonban azt, hogy a Budapest—szentlőrinci h. é. vasút az 1929. év folyamán összesen 19 millió utasforgalmat ért el, s hogy utasainak nagyobb hányada a vasutat a községek területén kívül eső, leginkább a fővárosban levő munkahelyeik felkeresése céljából vette igénybe, a tizenöt év alatt alaposan megnövekedett lélekszámú Pestszentlőrinc utasforgalmának visszaeséséről szó sem lehet. Annál szomorúbban mutatkozik a tényleges helyzet Szeged és Szombathely esetében. E két városunktól a trianoni határvonal megvonása következtében az addigi mögöttes országrészeit levágták s ezzel határszéli városainkká lettek. Az idegen fennhatóság alá került községekkel és városokkal való kapcsolatunk csaknem teljesen megszűnt s így a velük való forgalom is minimálisra redukálódott. Mindezt élénken bizonyítja vasúti állomásaik megcsappant utasforgalma.

Miskolc volt az egyetlen, mely tizenöt esztendő elmúltával az egymilliót meghaladó utasforgalmú állomások sorába képes volt felemelkedni, Miskolc a háború előtti időkben is egyike volt a Magyarbirodalom legforgalmasabb állomásainak: az annak idején begyűjtött adatok a forgalom állandó emelkedéséről tanuskodnak. A békeszerződés súlyos csapást mért erre a városunkra is, amennyiben a Felvidékre irányuló egyik legfontosabb útvonalunkat szelte ketté, megbénítva ezzel azt az intenzív kapcsolatot, melyben Miskolc Felsőmagyarországgal állott. A szomorú helyzet ellenére ebben az esetben mégis a forgalmi eredmények fejlődéséről számolhatunk be. S ez csaknem kizárólag annak a javára írható, hogy az utóbbi években erősen fellendült turistaságnak jelenlegi határainkon belül Miskolc környékén kínálkozik a legtöbb alkalom arra, hogy hódolhasson nemes szenvedélyének. Ezek a kirándulók ellensúlyozták tehát némileg azt a veszte-

séget, mely Miskolcot a trianoni határ megvonása folytán érte.

A milliós utasforgalmú állomások között természetesen Budapest áll az első helyen, melynek vasúti állomásain az 1929. év folyamán több mint 20 millió utas szállott vonatra, ami kereken másfél-millióval mulja felül az 1914. évi állapotot. A növekedés aránya azonban nagyobb, ha figyelembe vesszük a Pestszentlőrincnél elmondottakat. A főváros utasforgalma annakidején a Magyarbirodalom személyforgalmának is igen jelentékeny részét tette. A Magyarbirodalom területén ugyanis az összes vasutak 1914-ben kereken 160·1 millió utast szállítottak, akik közül 18·5 millió Budapesten szállott vonatra. Az arány tehát 11·6% volt. A jelenlegi Magyarország területén természetesen, amikor a főváros az ország lakosságának csaknem egynyolcadát teszi, jóval kiemelkedőbb Budapest szerepe. Magyarország vasutain az 1929. év folyamán szállítottak összesen 125·7 millió utast s Budapesten a felszállott utasok száma meghaladta a 20 milliót. Az egész utasforgalomhoz viszonyított arány itt tehát 16·0%-ot tett.

A többi állomások utasforgalmában 15 év alatt beállott változások általánosságban a már elmondottak szerint igazodott. Vannak nagyforgalmú, már a békeévekben szép fejlődésnek indult városaink, ahol az új határvonal meghúzásával a forgalom emelkedése megakadt, sőt sok helyen visszaesés következett be. A második csoportba azokat a városokat, illetőleg községeket sorolhatjuk, melyeket nem érintett annyira közvetlenül az ország megcsönkítése s így vasúti forgalmunk is kisebb-nagyobb fejlődést mutat. Végül egészen más elbírálás alá tartozik azon községek forgalmának az alakulása, melyek a fővároshoz való közelségük révén értek el nagy utasforgalmat.

V. J. dr.

A világ hajóparkja az 1928—29. pénzügyi évben.¹⁾

Le tonnage mondial pendant l'année financière 1928—29.¹⁾

A „Lloyd's Register of British and Foreign Shipping“ 1929—30. évi kiadása szerint a világ kereskedelmi hajóparkja 1929. június 30-án összesen 68,074.312 elegytonna volt. E hajótér 66,407.393 elegytonna gőz- és motorshajóból és 1,666.919 elegytonna vitorlásból állott. Eszerint az elmúlt pénzügyi év folyamán a világ gőz- és motorshajóállománya 1,247.980 elegytonnával növekedett, vitorlásállománya viszont 128.327 elegytonnával csökkent: ha ezt levonjuk a fenti számból, 1,119.653 elegytonnát kapunk a világ hajóparkjának tiszta szaporulata gyanánt, ami 1928 június 30-hoz képest 2% növekedést jelent. Az egyes országokat tekintve, szám szerint a legjobban Németország hajóparkja növekedett: 315.301 elegytonnával, azaz 8'5%-kal utána Nagy-Britannia és Írország következik 290.981 elegytonnával, azaz 11'25%-kal és Norvégia 256.286 elegytonnával, azaz 90%-kal. Jelentősebb csökkenést észlelhetünk az Egyesült Államoknál 151.380 elegytonnával és Olaszországnál 144.157 elegytonnával.

A hajópark megoszlása lobogó szerint

A gőz- és motorshajók tonnatartalma a hajók nemzetisége szerint az 1. sz. tábla szerint oszlik meg.

Az Európán kívüli nagyhatalmak nagy előretörése mellett a világháború egyik legfontosabb következményét abban láthatjuk, hogy a brit birodalom kereskedelmi hajóparkja ma jóval kisebb hányada a világ egész hajóparkjának, mint a háború előtt volt. Nagy-Britannia és Írország tonnatartalmának növekedése ugyanis csak 6'1%-át teszi a háború előtti tonnatartalmának, ezzel szemben az összes más országok tonnatartalmának növekedése a háború előtti tonnatartalmuknak csaknem 75%-át teszi. Pedig ezek közül Németország kereskedelmi hajóparkja — annak ellenére, hogy 1923 június 30-a óta 1,548.000 tonnával növekedett meg — még mindig 1,077.000 elegytonnával kevesebb, mint 1914 júniusában. Ma Nagy-Britannia csak 30'2%-át bírja a világ összes gőz- és motorhajóinak, holott 1914-ben részesedése még 41'6% volt.

¹⁾ A régebbi adatokat illetően lásd Somogyi József dr.: A tengerhajózás fejlődése a világháború után. Magyar Statisztikai Szemle 1928. évf. 509—521. l. és: A világ hajóparkja az 1927—28. pénzügyi évben. Magyar Statisztikai Szemle 1928. évf. 1203—1207. l. — *Pour les données antérieures, voir Revue Hongroise de Statistique, 1928, p. 509 à 521 (Le développement de la navigation maritime après la guerre mondiale, par le Dr Joseph Somogyi) et Revue Hongroise de Statistique, 1928, p. 1203 à 1207 (Le tonnage mondial pendant l'année financière 1927—28, du même auteur).*

1. A világ gőz- és motorhajóállománya 1929 június 30-án.

Effectif des navires à vapeur et à moteur du monde au 30 juin 1929.

Ország — Pays	Elegytonna Tonnes brutes	Különbség 1914 június 30-ával szemben - Diff. par rapport au 30 juin 1914
Nagy-Britannia és Írorsz. <i>Gr.-Bretagne et Irlande</i>	20,046.000	+ 1,154.000
Brit birtokok — Possessions britanniques	2,795.000	+ 1,163.000
Am. Egy. Áll. — <i>Etats Unis:</i> (tengeri) — (<i>océaniques</i>)	11,036.000	+ 9,009.000
(Nagytavak) (<i>Gr. Lacs</i>)	2,451.000	+ 191.000
Japán — <i>Japon</i>	4,187.000	+ 2,479.000
Németorsz. — <i>Allemagne</i>	4,058.000	— 1,077.000
Franciaország — <i>France</i>	3,303.000	+ 1,381.000
Norvégia — <i>Norvège</i> . .	3,218.000	+ 1,261.000
Olaszország — <i>Italie</i> . .	3,215.000	+ 1,785.000
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	2,932.000	+ 1,460.000
Svédország — <i>Suède</i> . .	1,480.000	+ 465.000
Görögország — <i>Grèce</i> . .	1,267.000	+ 446.000
Spanyolorsz. — <i>Espagne</i>	1,136.000	+ 252.000
Dánia — <i>Danemark</i> . .	1,033.000	+ 263.000
Más orsz. — <i>Autr. pays</i>	4,251.000	+ 772.000
Összesen — Total	66,408.000	21,004.000

A hajópark megoszlása hajtóerő szerint.

A hajtóerő mechanizálódásának folyamata az 1928—29. pénzügyi évben is folytatódik, ami a vitorlások számának hanyatlásában és a motorhajók számának gyors növekedésében nyilvánul meg. A vitorlások tonnatartalma 1914 jún. 30-a óta 2,310.000 elegytonnával csökkent s ma alig 2'5%-át teszi a teljes tonnatartalomnak. A vitorlások 53'4%-a: 890.219 elegytonna, az Egyesült Államokban van.

A gőzhajókat illetően a gőzturbinagépes és a belső égésű motorshajók tonnatartalma tünteti fel a legnagyobb fejlődést. Ma 1.456 gőzhajó több mint 10 millió elegytonnatartalommal van felszerelve gőzturbinával vagy gőzturbinával és váltakozó géppel, ami 363.000 elegytonna növekedést jelent 1928. június 30-cal szemben. Ezzel szemben az elmúlt pénzügyi év folyamán a pusztán váltakozó gőzgéppel felszerelt hajók tonnatartalma 311.000 elegytonnával csökkent.

De még nagyobb méretű a belső égésű motorshajók számának és tonnatartalmának növekedése. Ma a segédhajókkal együtt 3.246 hajó 6,628.102 elegytonnatartalommal van felszerelve belső égésű gőzgéppel (1914-ben csak 220.000 elegytonna volt). Érdekes jelenség, hogy egyes országok és pedig a skandináv országok motorshajóállománya jóval nagyobb, mint a nagy tengerhajós nemzeteké. Míg

2. A világ gőz- és motorshajóállománya hajtóerő szerint 1929 június 30-án.
Effectif des navires à vapeur et à moteur du monde au 30 juin 1929, suivant la force motrice.

O r s z á g P a y s	N a v i r e s										Összesen Total	
	Dugattyús gőzgép à machines à vapeur à piston		Turbinás à turbine		Motorshajó à moteur		Kisegítő hajtóerővel felszerelt — <i>pourvus d'une force motrice dont</i>					
	hajó nombre	1000 elegendő- tonna-ton- nes brutés	hajó nombre	1000 elegendő- tonna-ton- nes brutés	hajó nombre	1000 elegendő- tonna-ton- nes brutés	gőzhajó navires à vapeur	motorshajó navires à moteur	hajó nombre	1000 elegendő- tonna-ton- nes brutés	hajó navires	1000 elegendő- tonna-ton- nes brutés
Nagy-Britannia és Írország — <i>Gr.- Bretagne et Irlande</i>	6.999	15.366	318	2.757	391	1.906	1	—	74	16	7.783	20.046
Brit dominionok: — <i>Dominions britanniques</i>												
Ausztrália és New Zealand — <i>Australie et Nouv.-Zélande</i> . .	538	595	5	22	27	44	—	—	33	8	603	669
Kanada — <i>Canada</i>	617	1.042	12	90	73	100	—	—	24	8	726	1.240
Más dominionok — <i>Autres Dominions</i>	666	830	3	7	37	34	4	2	38	13	748	887
Am. Egy.-Áll. — <i>Etats Unis</i>												
Tengerpart — <i>Littoral</i>	2.045	6.563	674	3.943	222	510	1	—	36	20	2.978	11.036
Nagy Tavak — <i>Grands Lacs</i>	533	2.406	2	17	11	28	—	—	—	—	546	2.451
Philippi-szigetek — <i>Iles Philip- pines</i>	86	96	—	—	14	5	—	—	11	4	111	105
Belgium — <i>Belgique</i>	219	456	10	28	9	38	—	—	2	1	240	522
Brazília — <i>Brésil</i>	319	490	—	—	19	50	—	—	12	6	350	546
Dánia — <i>Danemark</i>	478	666	19	59	78	294	2	1	46	14	623	1.033
Franciaország — <i>France</i>	1.358	2.826	63	407	30	62	1	—	26	6	1.478	3.303
Németország — <i>Allemagne</i>	1.645	2.988	54	478	175	543	5	2	226	47	2.105	4.058
Görögország — <i>Grèce</i>	504	1.261	—	—	2	1	—	—	10	5	516	1.267
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	925	2.058	63	488	216	368	—	—	116	19	1.320	2.932
Olaszország — <i>Italie</i>	891	2.272	55	470	94	454	2	1	63	19	1.105	3.215
Japán — <i>Japon</i>	1.711	3.680	44	258	110	207	71	21	123	21	2.059	4.187
Norvégia — <i>Norvège</i>	1.460	2.206	11	44	246	953	17	4	58	10	1.792	3.218
Spanyolország — <i>Espagne</i>	683	986	11	72	33	67	3	1	52	11	782	1.136
Svédország — <i>Suède</i>	1.014	1.037	12	34	128	392	1	—	104	17	1.259	1.480
Más országok, valamint olyan hajók, amelyek eredete bizonytalan — <i>Autres pays et navires d'origine inconnue</i>	2.201	2.717	7	32	154	287	3	1	123	40	2.488	3.077
Összesen — Total	24.892	50.541	1.363	9.206	2.069	6.343	111	33	1.177	285	29.612	66.408

ugyanis a világ egész motorshajóállománya csupán 11,1%-a a gőzhajókénak, addig e százalékszám pl. Norvégiában 42,7.

Egy új hajtóerő is kezd tért hódítani: 60 hajó 259.467 elegendőtonnatartalommal van felszerelve elektromótorral, $\frac{1}{5}$ -öd részük az Egyesült Államokban van.

A 100 elegendőtonnánál nagyobb 29.612 gőzös és motorshajó közül 3.561-nek kétszeres csavarja, 124-nek pedig háromszoros vagy négyszeres csavarja van.

A gőz- és motorshajók tüzelőanyagában a világháború óta igen nevezetes változást észlelhetünk: az olajfűtés mindinkább tért hódít a szénfűtés rovására, amit az angolszász hatalmak karolnak fel a legjobban. Ma 3.787 gőzhajó 19.420.895 elegendőtonnatartalommal éget olajat, ebből 829 hajó 5.413.962 elegendőtonnával Nagy-Britanniában és Írországon, 1.793 hajó 8.799.433 elegendőtonnával pedig

az Egyesült Államokban van. E változást a legjobban az alábbi adatok szemléltetik. A világ hajóparkjának hajtóerő szerinti megoszlása volt a teljes elegendőtonnatartalom %-ában:

	1914	1929
vitorlások és tengeri bárkák	8.06	2.45
olaj belső égésű gépek	0.45	9.73
olaj gőzkazánok	2.65	28.53
szén	88.84	59.29

E szerint tehát ma a világ hajóparkjának alig 59,5%-a használ kizárólag szenet tüzelőanyagul, míg 1914-ben még csaknem 89% volt az arányszám.

A hajópark megoszlása a hajók nagysága és kora szerint.

A technika haladása a hajtóerő tökéletesítésén és a tüzelőanyag gazdaságosabb kihasználásán kívül a hajók nagyságának és ezzel együtt életkorának növelésében is megnyilvánul: jól megépített nagy hajó hosszabb ideig maradhat szolgálatban, mint a ki-

sebb hajó. Ma a 4.000 elegytonnás hajót tekinthetjük az óceánjáró gőzös legfontosabb típusának. A 4.000 elegytonnánál nagyobb gőz- és motoroshajók száma 1914 júniusában 3.608 volt, ma már pedig 6.335; ebből 425 hajó 10.000 elegytonnánál nagyobb — köztük 237 brit lobogó alatt jár — s 59 hajó 20.000 elegytonnánál nagyobb. A kisebb hajók számszerűleg természetesen nagy túlsúlyban vannak: a világ hajóparkjának csaknem fele 1.000 tonnás és annál kisebb hajókból áll.

A 4.000 tonnánál nagyobb hajók számának legtekintélyesebb hányadát a motoroshajók teszik. A belső égésű motor hajtóerejének felhasználása nagyon kedvez a nagy űrtartalmú hajók építésének.

A gőz- és motoroshajók életkorát illetően pedig következő 1929 június 31-i adataink nyújtanak összefoglaló képet:

	hajó	elegytonna
5 évnél fiatalabb	3.167	10,354.216
5—10 év között	5.351	16,982.554
10—15 „	5.932	13,854.178
15—20 „	3.755	8,404.715
20—25 „	3.374	6,553.439
25 évnél régibb	8.033	10,258.291

A jelenlegi hajóparknak kb. 40%-a 5—15 év közötti hajókból áll.

A hajók életkora és az egyes országok közötti viszonyt vizsgálva, azt találjuk, hogy *Norvégia* hajóparkjának 27·2%-a, *Németországénak* 24%-a, *Nagy-Britannia* és *Irországnak* 22·5%-a öt évnél fiatalabb hajókból áll; *Franciaország*, *Japán* és *Spanyolország* arányszáma a 9%-ot sem éri el.

A hajópark megoszlása a hajók anyaga szerint.

A világ hajóparkjának túlnyomó része acél- és vashajókból áll: tonnatartalmuk 1914 június 30-án 42,514.000 elegytonna volt s a háború óta rohamosan növekszik. 1927-ben 59,612.000, 1928-ban 61,508.000, 1929-ben pedig már 62,800.000 elegytonnatartalmú acél- és vashajó van, közülük 1929 június 30-án 56,449.000 elegytonna gőzhajó és 6,351.000 elegytonna vitorlás. Az egyes országok acél- és vashajóállománya a következő:

	1914 VI. 30. elegytonna	1929 VI. 30. elegytonna
Nagy-Britannia és Irország	18,877.000	20,025.000
Brit dominionok	1,407.000	2,393.000
Egyesült Államok	1,837.000	10,745.000
Japán	1,642.000	4,068.000
Németország	5,098.000	4,048.000
Franciaország	1,918.000	3,295.000
Olaszország	1,428.000	3,198.000
Norvégia	1,923.000	3,174.000
Németalföld	1,471.000	2,930.000
Más országok	6,913.000	8,924.000
Összesen	42,514.000	62,800.000

Az acélnek és vasnak a hajók építésénél való felhasználása tehát a két Európán kívüli nagyhatalomnál hódít teret rohamosan: a világháború óta az *Egyesült Államokban* több mint 500%-kal, *Japánban* pedig 150%-kal növekedett tonnatartalmuk. Az acél rövidesen kiszorítja úgy a vas, mint a fa alkalmazását a hajók építőanyagánál; az utóbbi ma már elenyésző kis számmal szerepel.

A hajópark megoszlása a hajók típusa szerint.

A világ hajóparkjának 1929 június 30-i 68,074.312 elegytonnatartalma nem szolgálja egészében az áru- és utasforgalmat. Hogy ebből az elegytonnatartalomból megkaphassuk a ténylegesen óceáni hajózás céljait szolgáló hajóürrt, le kell vonnunk belőle:

a) az északamerikai *Nagy Tavakon* közlekedő hajókat;

b) a fahajókat;

c) az 5.000 elegytonnánál kisebb hajókat, amelyek ma már csak a parti hajózásban alkalmaznak;

d) a 25 évesnél régibb hajókat — egynéhány 25—30 év közötti nagysebességű hajó kivételével, — amelyek szolgálatra kevésbé alkalmasak, mint az új hajók;

e) 1.236 olajszállító hajót egyenkint 1.000 elegytonnánál nagyobb hajóürrrel, összesen 6,987.922 elegytonnával (ebből Nagy-Britannia és Írországnak 388 hajó 2,165.208 elegytonnával, az Egyesült Államoké 381 hajó 2,374.358 elegytonnával);

f) az egyenkint 1.000 elegytonnánál kisebb olajszállító hajókat, összesen 83.093 elegytonnával;

g) a halász- és bálnavadászhajókat 910.404 elegytonnával;

h) vontató- és mentőhajókat 362.841 elegytonnával;

i) helyhatóságok és kikötői hatóságok tulajdonában levő gőzbárkákat, vontatóhajókat, réveket és egyéb járműveket 791.679 elegytonnával;

k) evezőlapátos hajókat 334.763 elegytonnával.

Ha leszámítjuk mindezen hajótípusokat, amelyek közül csak az e)–k) kategóriák is kb. 9·5 millió tonna hajóürrt jelentenek, megkapjuk a ténylegesen az óceáni fuvar- és személyszállításra használható hajóteret, amely az egyes országok szerint a 3. sz. tábla szerint alakult.

Táblázatunkból kitűnik a két angol-szász nagyhatalom kereskedelmi hajóparkjának túlsúlya.

3. Az áru- és utasszállításra alkalmas nagyobb óceánjáró gőz- és motoroshajók állománya.

Effectif des grands navires à vapeur et à moteur faisant le service transocéanique et propres au transport de marchandises et de voyageurs.

Ország Pays	Az egész gőz- és motoros-tonnatartalom <i>Tonnage total des navires à vapeur et à moteur</i>		Óceánjáró tonnatartalom (l. a fenti meghatározást) <i>Tonn. des navires faisant le service transocéan. (v. définition ci-dessus)</i>	
	elegytonna tonnes brutes	%	elegytonna tonnes brutes	%
Nagy-Britannia és Irország - Gr.-Bretagne et Irlande	20,046.270	30.19	10,139.173	38.42
Am. Egyesült Államok <i>Etats-Unis</i>	13,591.803	20.47	5,489.095	20.80
Németo. — <i>Allemagne</i>	4,057.657	6.11	2,083.739	7.89
Németalf. — <i>Pays-Bas</i>	2,932.420	4.42	1,618.873	6.13
Japán — <i>Japon</i>	4,186.652	6.30	1,596.653	6.05
Olaszország — <i>Italie</i>	3,215.327	4.84	1,497.579	5.67
Franciaország — <i>France</i>	3,302.684	4.97	1,472.379	5.58
Norvégia — <i>Norvège</i>	3,217.795	4.84	497.243	1.88
Más országok — <i>Autres pays</i>	11,856.785	17.86	1,998.548	7.58
Összesen — Total	66,407.393	100.00	26,393.282	100.00

A hajópark kihasználása.

A nemzetközi kereskedelem konjunkturális változásainak a legbiztosabb fokmérője a hajópark kihasználásának arányszáma. Ha a tétlen, azaz a hajózás által fel nem használt tonnatartalom növekszik, a hajózás fuvardíjtételei csökkennek, mert a hajótérbeli kínálat nagyobb; viszont a tétlen tonnatartalom csökkenésével a fuvardíjtételek növekedése jár együtt, mert a hajótérbeli kínálat kisebb.

1929 június 30-án a világ hajóparkjának tonnatartalma 40%-kal növekedett meg 1913 óta, ezzel szemben a világkereskedelem ugyanazon idő folyamán csak 15%-kal növekedett. A világkereskedelem szükségleteit tehát ma sokkal nagyobb hajópark elégíti ki, mint a világháború előtt, mert a világkereskedelemnek legalább is 30%-kal kellene megnövekednie, hogy biztosítva legyen a mostani hajópark rentabilis kihasználása. E mellett az is figyelembe veendő, hogy a mai hajóparknak sokkal nagyobb a teljesítőképessége, mint a világháború előttinek, tehát aránylag nagyobb terjedelmű kereskedelmet is tud lebonyolítani.

Ha a tonnatartalom eme növekedésének okait kutatjuk, érdekes képet nyerünk azokról a szerkezeti változásokról, amelyek a háború óta a világ gazdaságban lefolytak.

1. A világkereskedelem, mint említettük, 15%-kal növekedett 1913 óta. Ez a növekedés azonban az alábbi összeállításunk tanúsága szerint csakis a tengerentúli földrészekre esik, a világkereskedelem útvonalai tehát hosszabbak lettek a háború óta. A new-yorki National Foreign Trade Council indexszámai az egyes országok külkereskedelméről 1913 = 100 alapon 1928-ban a következők voltak:

Nyugat-Európa átlagban	90
Nagy-Britannia és Irország	95
Németország	87
Belgium	86
Kelet-Európa átlagban	81
Oroszország	60
Ausztria	65
Magyarország	70
Észak-Amerika	150
Dél-Amerika	134
Afrika	127
Ázsia	167
Ausztrália	136

Európára nézve, melynek világkereskedelmi jelentősége csökkent, csak az lehet vigasztaló, hogy a legutolsó évek folyamán kereskedelme eléggé jelentékenyen növekedett meg, bárha ez is főként annak tulajdonítható, hogy *Németország* árukivitele 1925 óta 50%-kal nőtt meg, de ezzel szemben áll az *Egyesült Államok* kivitelének 17%-kal s *Kanada* kivitelének 18%-kal való növekedése ugyanezen idő alatt.

2. A gazdasági autarchia ma világszerte uralkodó törekvés: célja, hogy minden ország mennél jobban függetlenítse magát gazdaságilag a külföldtől; mindenütt a magas védvámok alkalmazását tekintve a célhoz vezető legbiztosabb eszköznek: ez viszont a nemzetközi kereskedelmet és a közlekedés intenzitását csökkenti.

3. A tengerhajózás, hasonlóan a többi gazdasági tevékenységhez, az üzem racionalizálására törekszik, amit a nagyobb *liner*- (vonalhajó) vállalatok jobban tudnak megvalósítani, mint a kis *tramp* (teherhajó) vállalatok. Ma már különösen az angol-szász hatalmak *liner*-társaságai egyre élénkebb versenyt támasztanak a *tramp*-vállalatoknak s egyre jobban foglalkoznak fuvarügyletekkel is, ami annál sikeresebb, mert a *tramp*-vállalatok egymással is rendkívül elkeseredett versenyt folytatnak. A hajózási üzem eme koncentrációját csak elősegíti a tengerentúli nagy gabona-*pool*oknak az a törekvése, hogy a gabonakínálat évadonkinti ingadozásait elkerülendő, nagy árutömegeket halmoznak fel a rendeltetési kikötőkben levő raktárakban, a szállító hajóstársaságokra pedig a lehető legolcsóbb díjtételeket kényszerítik, amelyekkel szemben a kisvállalkozók tehetetlenek, a nagyobb társaságok azonban sikerrel küzdhetnek kedvezőbb díjtételekért. A *tramp*-vállalatok hajói ezért nincsenek úgy kihasználva, mint a *liner*-társaságoké.

4. Végül megemlítjük, hogy az 1928—1929. pénzügyi év folyamán a *US Shipping Board* eladott 20, már évek óta elavult és szolgálatból kivont gőzhajót *Norvégiának* (egy-egy 3.000 tonna hordképességű hajó eladási ára 30.000 dollár volt) s 25 hasonló gőzhajót, összesen 150.000 dollárért *Oroszországnak*. E hajók a világháború alatt épültek

amerikai hajógyárakban s régen elavultak. Az 1930. évi fuvarpiacra bizonyosan nyomást fognak gyakorolni.

Mindezen okoknál fogva jelentékeny a világ hajóparkjának téten tonnatartama. A főbb országok téten gőzös- és motorshajóparkja 1929 június 30-án 1.000 eegytonnában így alakult:

	1926 VI. 30.	1927 VI. 30.	1928 VI. 30.	1929 VI. 30.
Am. Egyes. Államok	3.757	2.904	3.039	2.253
Nagy-Britannia és Írorsz.	1.273	621	738	566
Olaszország	251	264	429	236
Franciaország	92	91	154	75
Görögország	67	79	97	1) 62
Japán	25	24	21	31
Spanyolország	73	33	25	19
Belgium	28	—	15	14
Norvégia	89	24	60	10
Németalföld	64	3	48	7
Svédország	13	—	—	—
Dánia	75	—	—	—
Más országok	154	77	47	39
Összesen	5.961	4.120	4.673	3.312

1) 1929 VI. 1.

1929 június 30-án 3,312.000 elegytonnát tesz ki a tétlen hajótér, azaz 29%-kal csökkent az előző évhez képest. A legnagyobb csökkenést az *Egyesült Államoknál* láthatjuk, amelyeknek a legnagyobb a tétlen tonnatartalmuk: az előző évhez képest 786.000 elegytonnával, azaz 26%-kal csökkent. Ez a csökkenés a legfőként a *La Plata-országok* fokozott gabonakivitelének tudható be a pénzügyi év második felében, amely a tétlen hajótér jökora részét igénybe vette.

A tétlen hajótér hatását a hajózási fuvardíjakra a következő adatok tüntetik fel. A Lloyd's Register of British and Foreign Shipping fuvardíj-indexe 1913 = 100 alapon így alakult:

1922	122·0	1926	109·7
1923	109·7	1927	109·6
1924	113·4	1928	97·5
1925	102·2	1929	106·9

A tonnatartalom 40%-os növekedésével szemben tehát a fuvardíjtételek 1922—29 között átlagosan csak 11 ponttal növekedtek s 1926 óta állandóan csökkenő az irányzatuk, ami ugyancsak azt mutatja, hogy a világkereskedelem növekedése nem olyan arányú, hogy az egész hajóparkot foglalkoz-

latni tudja. Logikus volna ezért az a következtetés, amely a hajóépítés csökkenését jósolja meg. Ám ez mégsem következik be, amint az épülőfélben levő 100 elegytonnánál nagyobb hajók adatai mutatják. Épülőfélben volt ugyanis 1.000 elegytonnában:

O r s z á g	Gőzhajó		Mótoros hajó		Összesen	
	1928	1929	1928	1929	1928	1929
Nagy-Britannia és Írorsz.	650	860	547	590	1.197	1.450
Németország	217	222	190	50	407	272
Japán	28	9	83	171	111	180
Németalföld	69	35	104	137	173	172
Franciaország	26	56	99	82	125	138
Oroszország	27	26	88	99	115	125
Am. Egyesült Államok	29	88	16	25	45	113
Svédország	3	7	99	82	102	89
Olaszország	31	15	123	59	154	74
Dánia	4	5	94	63	98	68
Spanyolország	24	—	11	45	35	45
Norvégia	5	20	4	16	9	36
Danzig	4	2	41	6	45	8
Más országok	22	49	1	6	23	55
Összesen	1.139	1.394	1.500	1.431	2.639	2.825

E számokhoz hozzá kell fűznünk, hogy 1929-ben a motorshajók tonnatartalma első ízben szárnyalta túl a gőzhajókét. 1929 november 1-én épülőben volt 1,531.613 elegytonna motorshajó és 1,274.754 elegytonna gőzhajó. Azok az országok, amelyekben az épülőben levő motorshajók tonnatartalma a gőzhajókét meghaladja, a következők: (zárójelben a motorshajók elegytonnatartalom-többlete): *Dánia* (70.000), *Franciaország* (13.000), *Németalföld* (155.000), *Japán* (140.000), *Olaszország* (54.000), *Oroszország* (65.000), *Spanyolország* (38.000), *Svédország* (96.000).

Az épülőben levő hajótér tekintélyes része — mintegy 40%-a — olajszállító (tank)-hajó. A tankhajóépítések terén *Norvégia* vezet.

Amiként a gőzgépek fejlődésével a szénszállítás a tengeri kereskedelemnek igen jelentős üzletágává vált, úgy a tankhajózás fejlődése a motor fejlődésétől függ s minthogy a folyékony tüzelőanyagok használata szárazföldi telepeken, repülőgépeken és hajókon egyaránt növekszik, a tankhajózásnak is nagy jövőt jósolhatunk. A tankhajók javarészt: 4,500.000 elegytonnát a nagy olajtársaságok (*Shell, Anglo-Persian*) tartják üzemben; a hajóstársaságok mintegy 3,500.000 elegytonna felett rendelkeznek.

Általában véve tehát, a hajóépítések a világgazdaság kedvezőtlen konjunktúrája ellenére sem csökkennek, ami a gazdasági körök optimizmusáról tanuskodik. A jövő fejlődés mutatja majd meg, valóra válnak-e reménységeik.

Somogyi József dr.

A hitelválság 1927—1929. évi mérlege.

Le bilan de la crise du crédit de 1927—1929 en Hongrie.

Résumé. *Les insolvabilités et protêts de 1927—29 montrent la grave crise de crédit que la vie économique traversait à cette époque; ils présentent une tendance ascendante, interrompue seulement par les variations saisonnières.*

La formation des insolvabilités et celle des protêts se ressemblent fort à d'autres égards aussi, surtout si l'on déplace la série des premières de deux mois en arrière, les insolvabilités se produisant en général deux mois après les protêts. Par la haute corrélation des deux phénomènes, on peut prévoir, dans une certaine mesure, la formation des insolvabilités.

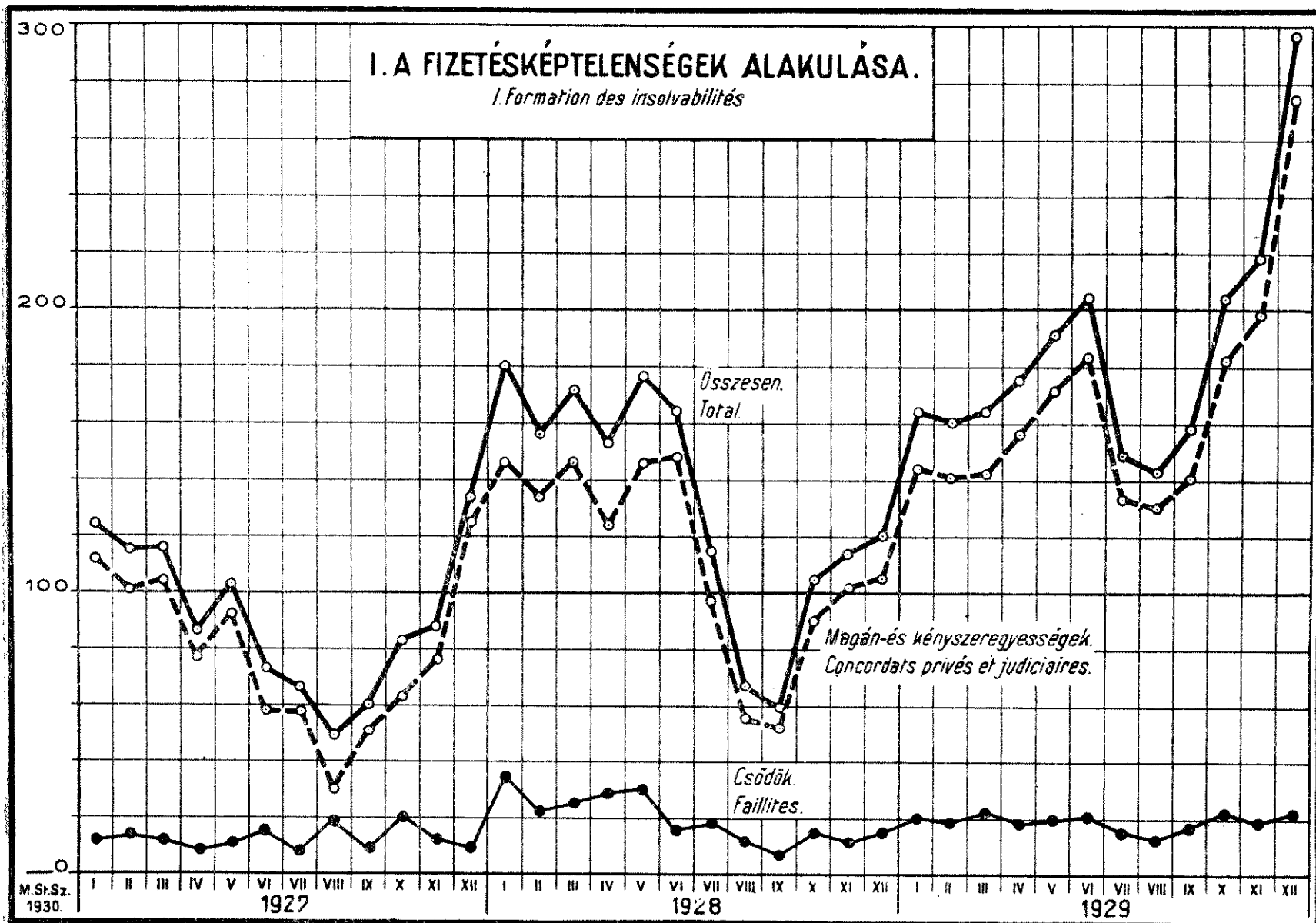
*

Azok között a jelenségek között, melyeknek szintéziséből alakul ki a gazdasági viszonyoknak állandóan változó képe, különös figyelmet érdemel a hitelválság alakulása.

E kérdés vizsgálatának jelenleg nemcsak az a speciális tény kölcsönöz fokozott jelentőséget, hogy a gazdasági depresszió a hitelválságot az utóbbi időben aggasztóan elmélyítette, hanem az a körülmény is, hogy a hitelválság, mint egyik legkonjunktúraérzékenyebb jelenség, az általános gazdaságkutatáshoz is becses támpontot nyújt.

Mint tudjuk, 1927 dereka óta gazdasági életünk az ellanyhulás stádiumába lépett s ezzel kapcsolatban tapasztalható a hitelválság fokozatos erősödése is. Ha az 1927—1929. évek fizetéseképtelenségi adatait vizsgáljuk, az első pillantásra határozottan felfelé ívelő tendencia állapítható meg, melynek merev emelkedését azonban az ismeretes idényszerű hullámzások erősen megtörik.

I. sz. grafikonunk a csődök és kényszerűességek, valamint az összes fizetéseképtelenségek 3 évi alakulását illusztrálja, az alapul szolgáló adatokat pedig az 1. sz. tábl.

1. Fizetésektelenségek számának alakulása.

Formation du nombre des insolvabilités.

Év — Année Megnevezés — Désignation	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi összeg Total annuel
	hónapokban előfordult fizetésektelenségek száma Nombre des insolvabilités ayant eu lieu dans les mois ci-dessus												
1927.													
Kényszeregyességek — Concordats	112	101	104	77	92	58	58	30	51	63	76	125	947
Csődök — Faillites	12	14	12	9	11	15	8	19	9	20	12	9	150
Összesen — Total ..	124	115	116	86	103	73	66	49	60	83	88	134	1.097
1928.													
Kényszeregyességek — Concordats	146	134	146	124	146	148	97	55	52	90	102	105	1.345
Csődök — Faillites	34	22	25	29	30	16	18	12	7	15	12	15	235
Összesen — Total ..	180	156	171	153	176	164	115	67	59	105	114	120	1.580
1929.													
Kényszeregyességek — Concordats	144	141	142	156	171	183	133	130	141	182	199	274	1.996
Csődök — Faillites	20	19	22	19	20	21	16	13	17	22	19	22	230
Összesen — Total ..	164	160	164	175	191	204	149	143	158	204	218	296	2.226

lázat tartalmazza. Az adatokból kitűnően látható, hogy 1927-ben 1.097, 1928-ban 1.580, 1929-ben pedig 2.226 inzulencia került bejelentésre. A fenti évek sorrendjében a havi átlag tehát 91, 132, illetve 185 volt, ami a válság terjedésének erős ütemét mutatja.

Az a kedvezőtlen kép, mely a fizetésektelenségek globális adatainak szemléletéből rajzolódik ki, némileg enyhébb megvilágítást kap, ha az inzulenciákat megjelenési formájuk szerint szétválasztva vizsgáljuk. A *legsúlyosabb természetű fizetésektelenségek ugyanis, melyeknél az adós teljes vagyoni romlásával állunk szemben, a csődök, a tárgyalott évek alatt aránylag nem mutatnak nagyobb mérvű növekedést.* 1928-ban ugyan a csődök száma 85-tel több volt,

mint 1927-ben, de a következő évben már csökkent a számuk. További kedvező momentumnak kell tartanunk azt a körülményt, hogy a csődök az összes fizetésektelenségeknek aránylag csak kis részét teszik. 1927-ben 14%, 1928-ban 15%, 1929-ben pedig csak 10% a csődök részesedési aránya. *Az inzulenciáknak a tárgyalott években mutatkozó kedvezőtlen alakulása tehát elsősorban a magán- és kényszeregyességek megduzzadásának a folyamánya.*

Mint már említettük, a legtöbb gazdaságstatisztikai számsorhoz hasonlóan, a fizetésektelenségek adataiban is igen erős idényszerű hullámválzás mutatkozik, melynek mélypontjai rendszeresen az év közepén, tetőpontjai pedig az év elején és végén észlel-

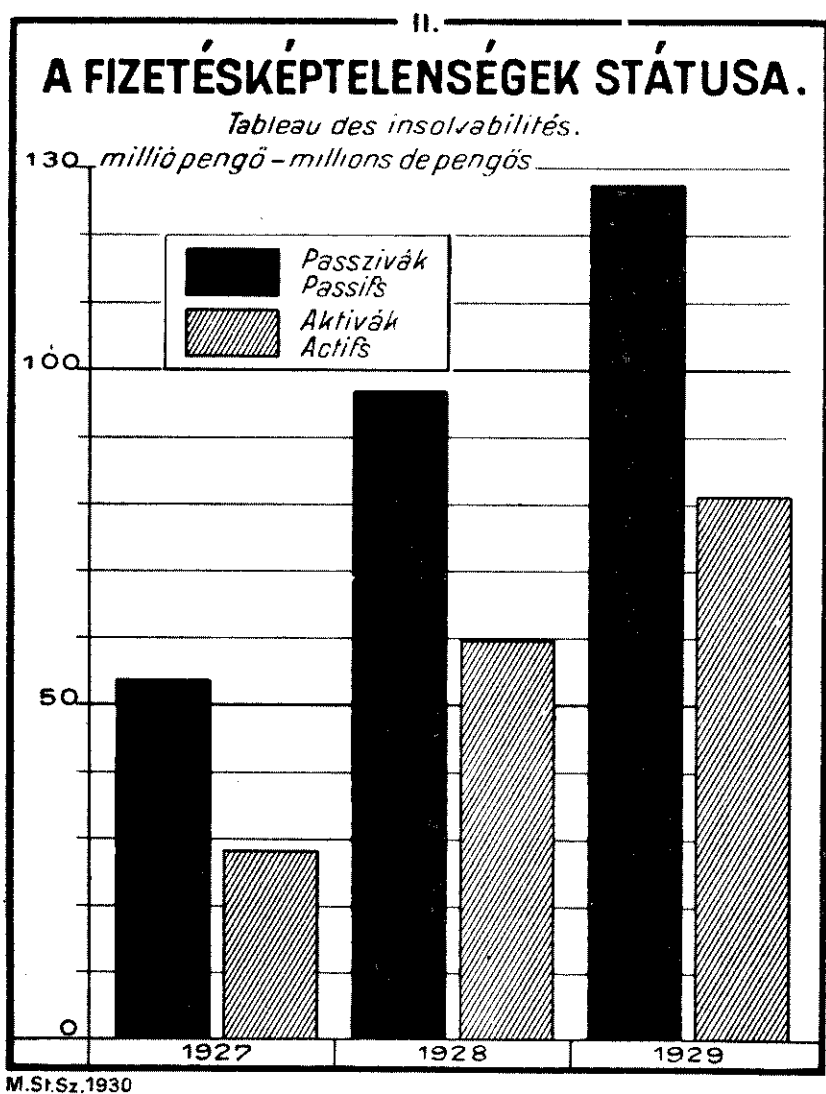
2. Fizetésektelenségek aktívái és passzívái.

Actifs et passifs des insolvabilités.

Megnevezés Désignation	Év Année	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi összeg Total annuel
		hónapban — dans les mois ci-dessus												
		millió pengő — millions de pengős												
Aktívák — Actifs	1927	2.4	2.5	5.3	1.7	3.4	1.4	1.1	0.9	1.0	1.8	2.5	4.4	28.4
	1928	10.5	7.7	6.1	2.9	5.3	6.2	3.4	2.4	1.4	4.3	5.7	4.0	59.9
	1929	4.5	4.9	5.5	6.8	7.5	6.5	8.9	5.6	4.3	6.7	6.7	13.2	81.1
Passzívák — Passifs	1927	4.7	5.1	11.3	3.3	6.1	2.6	2.2	1.7	1.8	3.2	3.8	8.1	53.9
	1928	15.9	11.4	9.9	5.0	9.3	11.2	5.4	3.7	2.3	6.9	8.9	7.1	97.0
	1929	7.4	7.8	8.4	10.5	11.1	10.1	13.1	9.0	6.8	10.9	11.1	21.3	127.5
Fedezetlen tartozások — Dettes non couvertes	1927	2.3	2.6	6.0	1.6	2.7	1.2	1.1	0.8	0.8	1.4	1.3	3.7	25.5
	1928	5.4	3.7	3.8	2.1	4.0	5.0	2.0	1.3	0.9	2.6	3.2	3.1	37.1
	1929	2.9	2.9	2.9	3.7	3.6	3.6	4.2	3.4	2.5	4.2	4.4	8.1	46.4

hetők. 1927-ben a válság decemberben kulminált 134 esettel, 1928 januárban 180 esettel s 1929-ben ismét decemberben 296 fizetésképtelenséggel. Az elmúlt évben különben a válsághullám 1925 vége óta nem tapasztalt magasságot ért el.

Azt a kedvező megállapítást, hogy a vállalatok összeomlását jelentő csődesetek az összes inzulvenciáknak aránylag csak kis részét teszik, némileg ellensúlyozza az a körülmény, hogy a magán- és kenyszeregyeségek is egyre súlyosabb természetűek, amint azt a vagyoni státusra vonatkozó adatok igazolják. (2. sz. tábla és grafikon.)

A passzívák összegei a tárgyalt évek sorrendjében 53·9, 97·0, illetve 127·5 millió pengőre rugtak. Egy-egy eset passzívája tehát 1927-ben 49 ezer, 1928-ban 61 ezer, 1929-ben 57 ezer pengő volt. Ezeket az aktívakkal szembeállítva, a fedezetlen tartozások 1927-ben 25·5 millió, 1928-ban 37·1 millió és 1929-ben már 46·4 millió pengőt tettek ki.

Ha meggondoljuk, hogy a hitelezők kielégítésének mértéke általában nem éri el a fedezeti arányt, igen tekintélyesnek kell mondanunk azokat a veszteségeket, melyek a hitelezőket a fizetésképtelenségek bekövetkezése folytán érték.

Az 1927—1929. években bejelentett fizetésképtelenségeket a 3. sz. táblázatban szakmák szerinti megoszlásban is bemutatjuk. Úgy az esetek számát, mint a passzívák összegeit tekintve, magasan kiemelkedik az összes szakmák közül a textilkereskedelem hatalmas aránya. 1927-ben az összes esetek számából 40%, 1928-ban 46% és 1929-ben 42% esik e szakmára. Passzíváinak részesedési aránya ugyanekkor 58, 44, illetve 40%. A textilkereskedelem, úgy látszik, még ma sincs túl azon a krízisen, amibe a túlméretezettség folytán az inflációs időszak megszűnésével egyidejűleg jutott. A ruházati kereskedelem után az élelmezési és élvezeti cikkekkel, továbbá a vegyeskereskedés, a vas- és fémárukkal való kereskedelem foglalja le az 1927—1929. évek fizetési zavaraiiban a legnagyobb hányadot. Az ipari főcsoportnál a ruházati-, az építő- és a szálloda-vendéglőipar emelkedik ki magas részesedési arányával.

Ha az egyes foglalkozási főcsoportok részesedését feltüntető adatokat vizsgáljuk (4. sz. tábla), azonnal szembetűnik a kereskedelem kiemelkedő aránya, mely a tárgyalt évek sorrendjében 88·1%, 88·7%, illetve 90·5% volt. A kereskedelemnek a többi főfoglalkozási csoporthoz viszonyított magas részesedését természetes jelenségnek kell tartanunk, ha meggondoljuk, hogy normális gazdasági viszonyok között is a spekulatív tevékenységre inkább hajlamos kereskedelem a többi foglalkozási ágnál érzékenyebben reagál a gazdasági életben előálló változásokra s így nyomott gazdasági viszonyok mellett a bizalmi- és hitelkrízis hulláma is elsősorban a kereskedelmet éri. A kereskedelem mellett számottevőbb részesedése a fizetésképtelenségi válságban az ipari főcsoportnak van, a többi főfoglalkozási ág ezek mellett csupán jelentéketelen hányadot képvisel.

Ha már most az egyes főcsoportoknak az esetekben és a passzívákban elfoglalt részesedési arányait összehasonlítjuk, arra az eredményre jutunk, hogy a kereskedelemnek az esetekben való részesedése jóval nagyobb arányú, mint amennyi a passzívákból reá eső hányad, míg az iparnál és mezőgazdaságnál fordított a helyzet. Ez a körülmény arra mutat, hogy a kereskedelemben átlag jóval kisebb státusú inzulvenciák szerepelnek, mint az említett másik két főcsoportban.

A fizetésképtelenségek területi megoszlása szempontjából csupán a fővárosnak a

3. A fizetéseképtelenségek megoszlása szakmák szerint.

Répartition des insolvabilités par professions.

Foglalkozási csoport Catégories de professions	1927			1928			1929		
	A fizetéseképtelenségek — <i>Insolvabilités</i>								
	száma nombre	aktívái actifs	passzívái passifs	száma nombre	aktívái actifs	passzívái passifs	száma nombre	aktívái actifs	passzívái passifs
	1000 pengő milliers de pengős			1000 pengő milliers de pengős			1000 pengő milliers de pengős		
I. Bányászat. — <i>Extraction minière.</i>	1	116	185	1	—	—	—	—	—
II. Mezőgazdaság. — <i>Agriculture.</i>									
1. Földbirtokos. — <i>Propriétaires fonciers</i>	9	184	120	9	465	520	15	438	552
2. Bérlő — <i>Fermiers</i>	12	470	772	11	1.012	1.477	18	2.411	3.263
II. Összesen — <i>Total</i>	21	654	892	20	1.477	1.997	33	2.849	3.815
III. Ipar. — <i>Industrie.</i>									
1. Vas- és fémipar, gépgyártás — <i>Métallurgie et construction mécanique</i>	4	5	9	9	131	192	9	1.475	2.404
2. Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et de l'os</i>	7	86	119	3	136	278	6	625	889
3. Bőr- sörte-, szőr- és ruggyantaipar — <i>Ind. du cuir, du poil et du caoutchouc</i>	4	47	76	8	338	586	2	145	211
4. Fonó- szövőipar — <i>Ind. textile</i>	3	154	452	5	1.028	1.585	8	3.792	5.443
5. Ruházati ipar — <i>Ind. de l'habillement</i>	4	1.016	1.512	24	3.013	5.141	13	185	270
6. Paprosipar — <i>Ind. du papier</i> . .	1	34	23	2	117	197	—	—	—
7. Malomipar — <i>Meunerie</i>	6	535	552	7	946	1.380	17	811	1.037
8. Egyéb élelm. és élvezeti cikkek gyárt. — <i>Fabrication d'autres objets d'alimentation et de boissons</i>	10	277	403	8	129	220	5	287	406
9. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	—	—	—	2	31	49	3	178	279
10. Építőipar — <i>Ind. du bâtiment</i> . .	8	631	787	21	2.125	3.714	15	3.054	4.279
11. Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduction et ind. d'art</i>	3	32	57	2	16	17	9	1.067	1.413
12. Szállodás-, vendéglő- és kávéipar — <i>Hôtels, restaurants et cafés</i> . .	35	725	1.268	42	1.299	2.058	41	1.702	2.294
13. Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	6	39	64	10	1.739	2.164	23	910	1.117
III. Összesen — <i>Total</i>	91	3.581	5.322	143	11.048	17.581	151	14.231	20.042
IV. Kereskedelem. — <i>Commerce.</i>									
1. Állatokkal és mezőgazd. term. — <i>Animaux et produits de l'agriculture</i>	8	161	513	17	579	920	19	860	863
2. Fával és egyéb erdei termékekkel — <i>Bois et autres produits forestiers</i>	8	217	322	8	167	206	57	5.291	7.980
3. Vas-, fém- és gépkeresk. — <i>Fer, métaux et machines</i>	77	1.330	2.757	80	4.194	6.297	163	8.388	12.502
4. Agyag-, üveg-, téglá-, mész-, cement — <i>Argile, verre, brique, chaux, ciment</i>	18	286	483	15	233	405	23	836	1.320
5. Fa- és faragott árúker. — <i>Articles en bois et sculptés</i>	25	693	1.159	33	3.530	4.928	22	860	1.366
6. Bőrárúkkal való keresk. — <i>Articles en cuir</i>	54	1.255	2.335	74	1.134	2.015	91	2.521	4.620
7. Cipőkereskedés — <i>Chaussures</i> . .	35	1.408	2.278	34	971	1.484	71	1.917	3.010
8. Különb. ruházati-, fonó és szövőárú keresk. — <i>Divers articles d'habillement et articles tricotés et tissés</i>	443	15.439	31.172	733	24.554	42.786	933	29.048	50.548
9. Élelmezési és élvezeti cikkekkel — <i>Objets d'alimentation et boissons</i>	123	1.457	3.146	160	9.543	14.250	286	7.470	11.313

5. A fizetéseképtelenségek Budapesten.

Les insolvabilités de Budapest.

Év — Année Megnevezés — Désignation	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi összeg Total annuel
	hónapban — dans les mois ci-dessus												
1927													
A fizetéseképtelenségek száma <i>Nombre des insolvabilités... .</i>	29	25	37	27	29	21	19	18	19	21	32	33	310
Aktívák — <i>Actifs</i> { Passzívák — <i>Passifs</i> {	1.0	0.8	3.9	0.9	2.2	0.8	0.3	0.7	0.4	0.7	1.4	1.4	14.5
{ {	2.0	1.7	8.1	1.9	3.7	1.5	0.8	1.4	0.7	1.3	2.1	2.9	28.1
1928													
A fizetéseképtelenségek száma <i>Nombre des insolvabilités... .</i>	56	51	49	34	47	61	35	22	20	43	34	32	484
Aktívák — <i>Actifs</i> { Passzívák — <i>Passifs</i> {	2.9	3.3	2.9	0.9	3.0	4.5	1.6	1.2	0.8	2.2	3.4	1.9	28.6
{ {	4.5	5.1	4.9	2.2	5.1	8.1	2.7	2.2	1.1	3.7	5.6	3.2	48.4
1929													
A fizetéseképtelenségek száma <i>Nombre des insolvabilités... .</i>	48	39	52	47	55	43	34	41	51	57	37	91	595
Aktívák — <i>Actifs</i> { Passzívák — <i>Passifs</i> {	1.9	2.8	3.2	2.1	3.9	2.1	5.9	3.4	1.6	3.0	1.8	7.8	39.5
{ {	3.1	4.3	4.8	3.4	5.4	3.4	8.7	5.4	2.5	4.7	3.1	12.4	61.2

szesedése pedig ugyanekkor 52%, 50%, illetve 48% volt, ami arra mutat, hogy a fővárosi inzulvenciák a vidékieknél általában nagyobb vagyontokat érintettek. A fővárosi fizetéseképtelenségek passzíváinak átlaga csaknem kétszer annyi, mint az országos átlag. Érthető ez a körülmény, ha tekintetbe vesszük a nagyobb ipari és kereskedelmi vállalatoknak a fővárosban való koncentrációját.

A fizetéseképtelenségi válság, mint látjuk, a szanálás utáni három esztendőben elég széles felületeket érintett s amúgy is súlyos viszonyokkal küzdő gazdasági organizmuson érzékeny sebeket ütött. De ha felteszük — s ezt a feltevést az 1930. év eddigi adatai már igazolni is látszanak — hogy a fizetéseképtelenségi válság az elmúlt esztendőben már a kulminációs pont körül mozgott s így a közeljövőben némi enyhüléssel kell számolnunk, a válságmérleg súlyossága mellett is arra a megállapításra kell jutnunk, hogy a gazdasági életünk nagyobb katasztrófa nélkül állta ki a háború utáni évek eddig kétségkívül legélesebb válságperiódusát.

*

A hitelválságnak másik igen fontos kísérő jelensége a váltóóvások emelkedése. Az óvás végett bemutatott váltókra vonatkozó adatgyűjtést a M. kir. Központi Sta-

tisztikai Hivatal csak 1927 júliusában indította meg s így adatok csak ez időponttól kezdve állnak rendelkezésre. A 6. sz. tábla az óvatolt váltók darabszámát és összegét havonként Budapest részesedésének különválasztásával mutatja be.

1927-től 1929-ig úgy a váltók darabszámában, mint azok értékösszegében igen jelentékeny növekedés mutatkozik. Az 1927. év második felében 51.458, 1928-ban 120.518 és 1929-ben 168.502 darab váltó került óvás végett bemutatásra. Az óvatolt váltók értékösszegei ugyanezen időszakban 38.4, 83.1, illetve 122.2 millió pengőt reprezentáltak. Budapest részesedése úgy a darabszámot, mint az értékösszeget tekintve, átlag 30—40% közt mozog. Az óvatolt váltók számának és értékösszegének a tárgyalt évek alatti alakulását III. sz. grafikonunk szemlélteti.

A váltóóvások növekedésének ütemét jól mutatják a havi átlagadatok is, melyek szerint 1927-ben átlag 8.576 darab váltó óvatoltatott 6.4 millió pengő értékben, 1928-ban 10.043 darab 6.9 millió pengő összegben és 1929-ben már 14.041 darab 10.2 millió pengő értékben.

*

A tárgyalt évek alatt tehát a váltóóvásoknál is ugyanolyan növekvő tendencia

6. Váltóóvások.

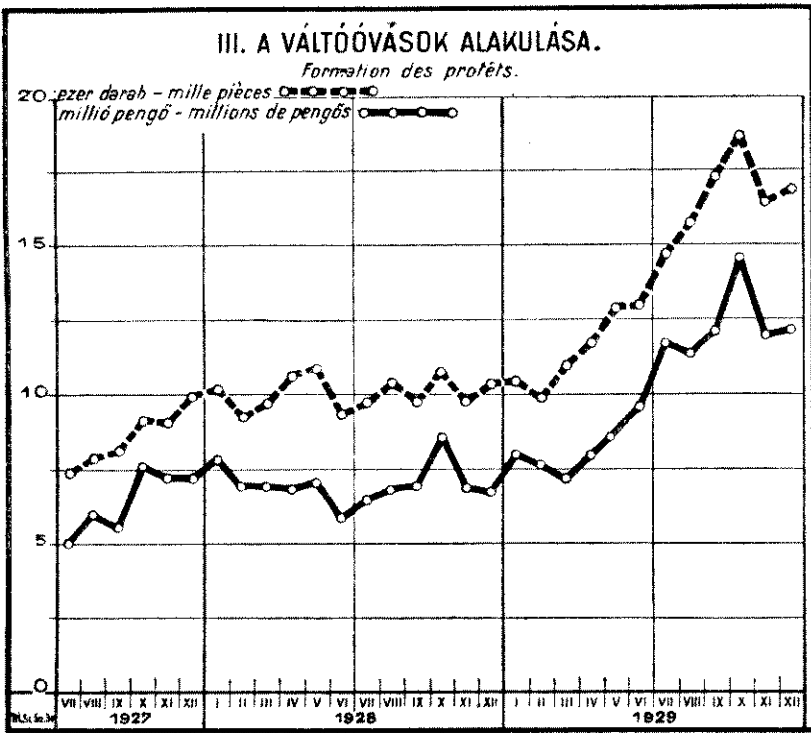
Protéts.

Év — Année Megnevezés - Désignation	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Összesen Total
	hónapokban — dans les mois ci-dessus												
1927													
Óvatolt váltók darabszáma — Nombre des lettres de change protestées	—	—	—	—	—	—	7.344	7.951	8.066	9.080	9.043	9.974	51.458
Ebből Budapest — Dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	2.481	2.572	2.469	2.929	2.995	3.219	16.665
Óvatolt váltók értékösszege millió pengőben — Valeur des lettres de change protestées, en millions de pengős ..	—	—	—	—	—	—	5.0	5.9	5.5	7.6	7.2	7.2	38.4
Ebből Budapest — Dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	2.2	2.5	2.1	3.2	3.3	3.0	16.3
1928													
Óvatolt váltók darabszáma — Nombre des lettres de change protestées	10.062	9.243	9.641	10.549	10.863	9.335	9.789	10.286	9.883	10.714	9.870	10.283	120.518
Ebből Budapest — Dont à Budapest	3.559	3.122	3.202	3.502	3.858	3.214	3.280	3.503	3.208	3.621	3.537	3.702	41.308
Óvatolt váltók értékösszege millió pengőben — Valeur des lettres de change protestées, en millions de pengős ..	7.8	6.9	6.9	6.8	7.0	5.8	6.4	6.7	6.8	8.5	6.8	6.7	83.1
Ebből Budapest — Dont à Budapest	3.4	3.0	3.0	2.9	2.8	2.6	2.6	2.8	2.9	3.7	2.8	3.1	35.6
1929													
Óvatolt váltók darabszáma — Nombre des lettres de change protestées	10.312	9.911	10.990	11.788	12.909	12.995	14.686	15.728	17.196	18.667	16.471	16.849	168.502
Ebből Budapest — Dont à Budapest	3.653	3.550	3.793	3.972	4.339	4.311	5.449	5.364	5.863	6.239	5.643	5.763	57.939
Óvatolt váltók értékösszege millió pengőben — Valeur des lettres de change protestées, en millions de pengős ..	7.9	7.6	7.2	7.9	8.5	9.6	11.7	11.3	12.1	14.5	11.9	12.0	122.2
Ebből Budapest — Dont à Budapest	3.5	3.2	2.9	3.3	3.5	4.0	5.8	4.0	4.8	6.0	4.7	5.6	51.3

állapítható meg, mint a fizetéseképtelenségeknél. Ez a parallel haladó irányzat megerősíti azt a többször hangoztatott tényt, hogy a váltóóvások és az inszolvenciák közt elég szoros összefüggés áll fenn. A váltóóvás ugyanis már magában véve is a fizetőképesség hiányát, vagy legalább is pillanatnyi megromlását jelzi, mely egy bizonyos idő múlva esetleg deklarált fizetéseképtelenségben is kifejezésre jut. Konjunktúrakutatási szempontból tehát

nem lesz érdektelen a hitelválság e két jellemzője közti összefüggés közelebbi vizsgálata.

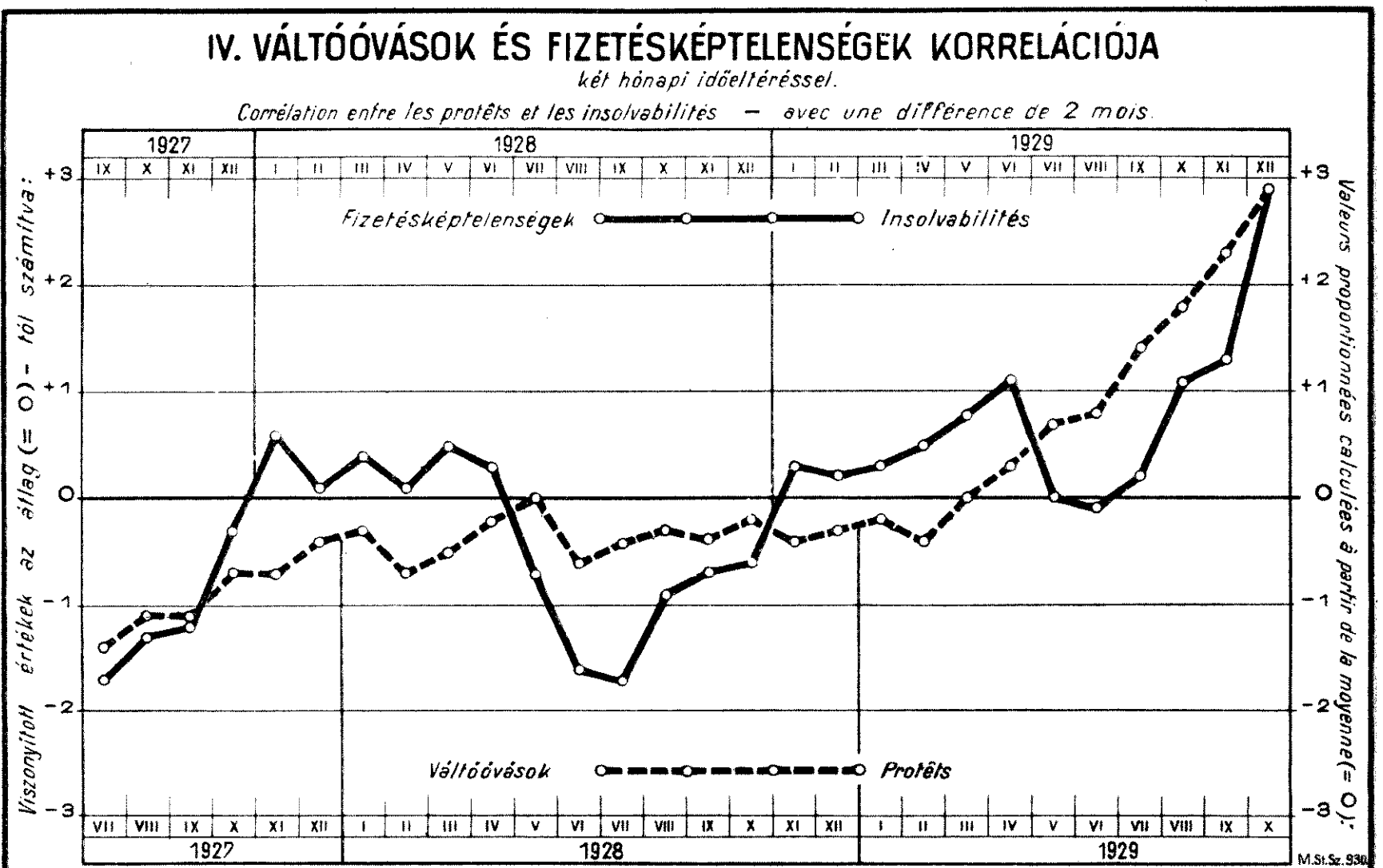
Ha a váltóóvások és fizetéseképtelenségek idősorát egymás mellett grafikusán szemléltetjük, első pillantásra is megállapítható két azonos körülmény: 1. a tendeciavonal emelkedő volta, 2. az idényhullámzások hasonlósága. Maguk a nyersvonalak azonban nagyobb mérvű összefüggést nem látszanak mutatni. Ennek oka

két körülményben rejlik. Az egyik az, hogy a váltóóvások vonalának aránylag bővebb terjedelmű a hullámozása, másrészt a vonalak alakulásának hasonlósága csak akkor jut élesebben kifejezésre, ha az egyik idősort a másikhoz viszonyítva bizonyos idővel eltöljük. Az első körülményt mutatja a két sor normál eltéréseinek aránya; ez a fizetéseképtelenségeknél 54, a váltóóvásoknál pedig 2.928. Hogy a két sor hullámozása közti arányosság mégis figyelemre méltó, mutatja a variációs hányados, mely-

nek kiszámításánál tudvalevőleg az átlagok kiegyenlítő hatását vesszük figyelembe. Ez a hányados a fizetéseképtelenségeknél 0.38, a váltóóvásoknál 0.26, ami már a két sor közti nagyobb hasonlóságra mutat s egyben azt is jelzi, hogy a fizetéseképtelenségnél aránylag erősebb a disperzió.

Ha tehát a két idősor közti összefüggés mértékét akarjuk megállapítani, mindenekelőtt ki kell küszöbölni a hullámozási intenzitásban mutatkozó különbséget. Ennek megtörténte után kereshetjük az összefüggési hányadost olyképpen, hogy a két sor közt bizonyos időbeli eltolásokat eszközölünk. Ezt abban a feltevésben tesszük, hogy a fizetéseképtelenségek bizonyos időbeli késéssel követik a váltóóvásokat. Ha ily módon (az összefüggési hányados ismeretes képlete szerint $r = \frac{\sum x y}{n \sigma_x \sigma_y}$ ahol x és y a két sor egyes tagjainak eltéréseit jelentik az átlaguktól, n tagok számát, σ_x és σ_y a két sor normál eltéréseit) különböző időközökre ejtjük meg a számításokat, arra az eredményre jutunk, hogy egyenlő kiindulási időpont mellett az összefüggési hányados 0.67, a fizetéseképtelenségek idősorának egy hónapi hátrábbvitele mellett 0.77, két hónapos eltérésnél 0.83 és három hónapnál 0.66 lesz. Legnagyobb összefüggést tehát a

sorok akkor mutatnak, ha az inzulvenciák idősorát két hónappal hozzájuk hátra. A fenti számítások alapján megtisztított és módosított vonalak alakulását a IV. sz. grafikon szemlélteti. Itt már egész határozottan látható a vonalak menetében a parallelizmus.

A fent vázolt eljárás tehát arra az eredményre vezet, hogy a hitelválság e két jelensége közt érdemleges összefüggés van s

a fizetéseképtelenségek vonala általában két hónapra követi a váltóóvások vonalát.

Amennyire a teoretikus konjunktúrakutatás módszereivel elért ilyenemű eredményeket megbízhatóknak lehet tekinteni, a legújabb váltóóvási adatok alapján, melyek ismét csökkenő tendenciát mutatnak, a fizetéseképtelenségi válságnak a közel jövőben legalább is átmeneti enyhülése várható.

Hajdrik Sándor dr.

● KONZULI JELENTÉSEK ●

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Ausztria	1929	422	Cseh-Szlovákia	1929	543	Nagy-Britannia	1930	45	Svájc	1929	655
Bajorország	1928	532	Esztország	1928	227	Németbirodalom	1930	316	Svédország	1929	1247
Brazília	1927	708	Finnország	1926	759	Olaszország	1928	923	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Belgium	1929	1159	Görögország	1929	989	Románia	1929	923	Törökország	1929	1091
Bulgária	1929	767	Mexikó	1928	787	Spanyolország	1928	793	Württemberg	1928	1113

Ausztria.

Autriche.

A bécsi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1929. évről.

Ausztria közigazgatása a szomszédállamok gazdasági helyzetétől való függése ellenére az 1928. évben általánosságban eléggé ellentállónak bizonyult az öt körülvevő államok gazdasági életében beállt számottevő visszaesésekkel szemben, ami arra a reményre jogosított, hogy az 1929. év konjunktúrája, ha nem is a javulás, de legalább az állandóság irányát fogja követni. E remény azonban többféle kedvezőtlen körülmény folytán nem teljesült. Az 1929. év első két hónapjában beállott rendkívül erős fagy bénítólag hatott a forgalomra és így a szénellátás krízisét vonta maga után, ami igen kedvezőtlen kezdetet jelentett az újesztendőben az osztrák gazdaságra. Alig multak el eme időszak káros hatásai, a világgazdasági helyzet rosszabbodása, így különösen a folyton növekvő pénzhiány vetette előre árnyékát. E kedvezőtlen jelenségekkel egybeesnek a belpolitikai helyzetben beállott komplikációk, melyek azáltal, hogy rendszerint túlzott formában kerültek a külföld tudomására, csak siettettek a konjunktúra rosszabbodását és az osztrák gazdaság válságos időket élt át, melyeknek legkritikusabb pillanata a Bodenkreditanstalt bukása volt. A belpolitikai helyzet tisztulásával annyiban állt be könnyebbülés, hogy a kormány most már fokozottabb mértékben foglalkozhatott a gazdasági bajok orvoslásával, ami különösen akkor járna kézzel-

fogható eredménnyel, ha a külpolitika terén szintén oly sikereket érne el, amelyek a várvavárt beruházási kölesön elől az utolsó akadályokat elhárítanák.

Östermelés.

Talán még nem volt esztendő az új osztrák államalakulat létesítése óta, melyben a lakosság földműveléssel foglalkozó részének oly erős küzdelmet kellett folytatnia egzisztenciájáért, mint az 1929. évben. Habár az osztrák mezőgazdák politikai vezéreinek folyton hangoztatott jelszava, hogy a mezőgazdaság a végveszedelem előtt áll, erősen túlzott, a helyzet tényleg kritikus, ami különben nem egyedülálló jelenség, hanem azokban az európai államokban, melyekben a mezőgazdaság jelentősebb szerepet játszik az ország gazdasági életében, mint Ausztriában, még fokozottabb mértékben jut kifejezésre.

Az 1929. év Ausztriában az állatértékesítés krízisével kezdődött, melyet azonban megfelelő intézkedések által aránylag rövid időn belül sikerült legyőzni.

Az állattenyésztést fenyegető veszélyek elhárítása nem szüntette meg a mezőgazdaság gondjait. Már az elmúlt év tavaszán a lisztnek és a gabonaművek árának rendkívüli esése állott be. Az illetékes tényezők az osztrák gabonatermelés krízisét

többféle intézkedés által igyekeztek leküzdeni. Így bevezették a beviteli jegyek rendszerét gabonatermelésre és szarvasmarhákra, továbbá a gabonatermelés biztosítására a kormány 9 millió sillingnyi bevetési jutalmat (Anbauprämien) engedélyezett. A gabona- és lisztvám felemelésére vonatkozó követelések tárgyában pedig a kormány döntő lépéseit a közeljövőben várják. Mindezek az intézkedések eddigelé lényeges javulást nem hoztak.

A mezőgazdaság egyéb ágaiban a helyzet kedvezőbben alakult. A tejkezelési üzemek további kiépítése szépen haladt előre. A tejtermékeknél beviteli jegyek rendszerének bevezetését az elmúlt év végével előkészítették. Karintiában több üzemem kívül levő szeszfőzde újra megkezdte üzemét. Alsóausztriában és Burgenlandban egy-egy új szeszfőzdet rendeztek be. A cukorrépa-termelés biztosítása céljából a cukorvámot és -adót felemelték és evvel kapcsolatban öt évre szóló cukorrépaszállítási szerződés létesült. Ennsben (Felsőausztria) új nagy cukorgyár épült, Alsóausztriában hasonló gyár létesítését tervezik. A szőlőművelés körül a fagy elleni védekezést szervezték meg, a mintapincék egész sora keletkezett, a már meglévőket pedig kibővítették, a fagykár és a jégverés által sújtott vidékek hitelakció útján nyertek segítséget, végül a szőlők nagymérvben tervezett megújítását avval indították meg, hogy a szükséges hitelek kamatszolgálatát 5 évre az állam biztosította.

A legfontosabb mezőgazdasági termények 1929. évi terméseredményeiről az alábbi táblázat számol be:

A termény elnevezése	Bevetett terület ezer hektár	A termés ezer méter-mázsában	eredménye hektáron-kint méter-mázsá
búza	207	3.152	15·2
rozs	379	4.832	12·8
árpa	156	2.564	16·4
zab	300	4.476	14·9
tengeri	57	1.054	18·6
burgonya	188	21.707	115·4
cukorrépa	31	6.021	194·3
takarmányrépa	59	13.832	234·4
borsó	4	50	12·5
bab	10	109	10·9
repce	2	26	13·0
lenfonál	5	79	15·8
lenmag	3	10	3·3
bükköny	3	48	16·0
lóhere	147	10.032	68·2
lucerna	38	2.354	61·9
bor (ezer hektoliterben)	32	473	14·8

A gabonatermelés rentabilitásának csökkenése folytán az osztrák mezőgazdaság folyton újabb érvényesülési lehetőségeket keres egyes eddig csekély jelentőségű termelési ágak javítása és kiterjesztése által. Az erre irányuló törekvések sok esetben jó eredménnyel jártak. Így az utóbbi időben a len- és komlótermelés mutat szép haladást.

A legutóbbi években a főzelék- és zöldségne-

műek termelése iránt is fokozottabb érdeklődés mutatkozik és ennek a termelési ágak kilátásai, tekintve az eddig főleg bevétel által fedezett nagy belföldi szükségletet, annál is inkább kedvezőek, mert Ausztriának termőföldje és klimatikus viszonyai elég megfelelőek.

Az állattenyésztés az osztrák mezőgazdaságban fontos szerepet játszik és habár az illetékes tényezők egyelőre még a gabonatermelés különös támogatásának szükségességét hangoztatják, mind gyakrabban hallatszanak oly komoly hangok, melyek a mezőgazdasági válságot Ausztriában úgy akarják megoldani, hogy elsősorban az állattenyésztés fejlesztésére és a gabonatermelésre csak másodszorban, főleg mint az állattenyésztéshez szükséges tápláléknak termelési ágára fektessenek súlyt.

Az állatállományról az 1923. évi állatszámolás óta újabb adatok nem állnak rendelkezésre. A szarvasmarhatenyésztés különös fontossággal bír a tejgazdasággal kapcsolatban, mely az utóbbi időben rendkívüli sikereket ért el. Ez a termelési ág ma nemcsak fedezi az egész belföldi szükségletet, hanem már kiviteli fölösleget is mutat fel. Az évi tejtermelés kerek 625.000.000 sillingnyi értéket képvisel. A tejtermelés nagy sikerei főleg a tejkezelési üzemek nagymérvű kiépítésén alapulnak. Ezeknek az üzemeknek fellendülése az 1925. és 1926. évre esik, mikor a 6 millió sillinges népszövetségi kölcsön segítségével 53 modern, nagy tejkezelési üzem létesült.

A sertésenyésztés nem mutat nagy haladást Ausztriában. A külföld, elsősorban Lengyelország versenye az osztrák tenyésztés főkontingensét képező húsertésekben nyomta le eddigelé az árakat és így a csekély rentabilitás tartotta vissza ennek a termelési ágak fejlesztésétől az osztrák mezőgazdákat. A bécsi sertésvásáron 1929-ben 600.000 élő húsertést és 186.000 zsírsertést hajtottak fel. A nagyvásárcsarnokban 350.000 db leölt sertést árusítottak.

Az aprójószágtenyésztésnek nincs nagy jelentősége Ausztriában.

Az osztrák kispászók a fajszerénytenyésztést eddigelé nem méltatták nagyobb figyelemre és az utolsó években keletkezett szárnyasfarmok egy része is tulajdonosaik járatlansága és pénzhiánya folytán hamar megszűnt.

Az osztrák lótenyésztés a motorikus járművek és gazdasági gépek használatának nagyarányú terjedése folytán állandóan veszít jelentőségéből. Az alpesi vidékeken, hol a gépjárművek használatát a terep nehézségei korlátozzák, még mutatkozik némi szükséglet, de különben a lóállomány folyton apad.

Az erdővel borított terület 3.137.185 hektár, ebből tűlevelű fák 2.619.223 hektár (83·5%), lombfák 517.962 hektár (16·5%) területet foglalnak el.

Az erdők majdnem 25%-a az állam tulajdonában van. Az állami erdőgazdaság, habár tisztán kereskedelmi szempontok szerint vezetett üzem, nem mutat fel kedvező eredményt. Így az 1928. évről rendelkezésre álló adatok szerint a 742.963 hektár kiterjedésű állami erdőknek tiszta hozadéka csak 1.73 millió sillinget tett ki.

Ausztria már évek óta nagy erőfeszítéseket tesz mezőgazdaságának racionalizálására és hozadékának javítására. A haladást leginkább a mezőgazdasági gépek bevitelének 1926 óta tartó állandó emelkedése jellemzi. A sík területeken a motorkék használata az utóbbi időben mindinkább nő.

Bányászat és ipar.

A nagy adók és a súlyos népjóléti terhek, valamint a vasút- és postatarifák emelése kedvezőtlen befolyást gyakorolt az ipari termékek versenyképességére és így értékesítési lehetőségeikre is. Ehhez járult még az év elején beállott rendkívül hideg időjárás, mely úgy a szénhiány, mint a vízerőművek szünetelése folytán az ipari termelésben zavarokat okozott. A belpolitikai helyzet bizonytalansága, mint a gazdaság többi ágaira, úgy az iparra is kedvezőtlenül hatott. A tőzsde üzletelensége és a romló árfolyamok miatt az ipar függő adósságai sem csökkentek és az általános pénzhiány is nehéz problémákat vetett fel az ipari vállalatok hitelszükségleteinek kielégítése körül. Egyes ipari vállalatok finanszírozó bankjuknak, a Bodenkreditanstaltnak, megszűnése folytán bizonytalan jövő elé néztek és csak az osztrák kormány erélyes közbelépésének köszönhetik, hogy megmenekültek a felszámolástól.

De nemcsak ezeken a belföldi viszonyokon alapuló akadályok állották útját az ipar szabad fejlődésének, hanem az osztrák határokon túl is kedvezőtlen kereskedelempolitikai helyzet.

Ausztria kőszéntermelése korántsem bírja fedezni a szükségletet, nagyobb jelentősége csak a barnaszéntermelésnek van. A kereskedelmi mérleg javítása szempontjából is elsőrendű érdeke az országnak, hogy a belföldi fogyasztók minél nagyobb mértékben használjanak barnaszént. Kedvező jelenség tehát, hogy a barnaszén belföldi értékesítési lehetőségének javítására irányuló törekvések az 1929. évben kedvező eredményt mutattak fel.

A *vasipar* az 1930. év kezdetén nagy megrendeléseket kapott a szövetségi vasutaktól és egyéb belföldi és külföldi megrendelők is kielégítően foglalkoztatták. A megrendelések időnként (így júliusban és szeptemberben) meghaladták a művek teljesítőképességét. Később azonban a vasútnak szóló gyártás befejezése folytán és az általános konjunktúrahanyatlás következtében pangás állott be.

Az *acélipar* foglalkoztatása 1929-ben jobb volt, mint az előző évben. A Németország felé irányuló kivitel ugyan az ottani konjunktúra rosszabbodása

folytán csökkent, de ezt a kedvezőtlen jelenséget ellensúlyozta a más államokban és különösen a tengerentúli országokba kivitt árumennyiség emelkedése.

A *Dieselmotorgyártással* foglalkozó két osztrák üzem nyomott árak mellett is csak részben volt foglalkoztatva.

Ausztriának két *vagónygyárat* a szövetségi vasutak megrendelése 1931-ig foglalkoztatják. Városi villamos vasúti kocsik és különleges célokat szolgáló kocsik (sör-, szesz-, kőolajszállításra szolgáló kocsik) gyártása jelenleg még szintén kielégítő munkaalkalmat biztosít.

A *fémfélgyártmányok* ipara állandóan nehézségekkel küzd.

A *gépipart* az 1929. év szeptember haváig eléggé egyenletesen, a háború előtti teljesítőképességének 65%-ával foglalkoztatták.

Az *autóiparban* a gazdasági helyzet rosszabbodása és a személyautógyártásban ezenfelül még az amerikai verseny is éreztette hatását. A teherkocsikban az üzletmenet körülbelül egyforma volt az 1928. évi-vel. Az omnibuszok iránti kereslet csökkent, mert a megelőző éveknek nagy beszerzései folytán a szükséglet e téren már majdnem ki van elégítve. 1929-ben 9.000 (1928-ban 8.500) automobil készült el Ausztriában, de míg 1928-ban a gyártás megfelelt a keresletnek, 1929-ben a kocsik egy részét már nem lehetett eladni. A gyártott automobilekból 3.200 db. omnibusz és teherkocsi volt. A motorkerékpárok gyártása 8.000-re emelkedett a megelőző évi 7.000 darabbal szemben. A belföldi szükséglet 60%-át (1928-ban 50%-át) az osztrák gyárak fedezték.

Az *erősáramiparban* mindenekelőtt az állam és az önkormányzati szervek megrendeléseinek megszűnése érezteti kedvezőtlen hatását. A szövetségi vasutak és Bécs a közeljövőben aligha fogja az üzemet nagyobb mérvben foglalkoztatni, mert a vasutaknak megint csak akkor lesz villamos mozdonyokra szükségük, ha újabb vonalakat rendeznek be villamos üzemre, Bécs városa pedig nagy villamosítási programját, úgy látszik, egyelőre befejezte.

A *vízi villamos erőművek* helyzetében az 1929. év további javulást hozott. A már meglévő művek teljesítményük határáig bírták áramukat értékesíteni, a készülőképben levők pedig kedvező hitelműveletek útján biztosították építésüknek mielőbbi befejezését.

A villamos energiatermelés fontos ágát képezi Ausztria gazdaságának és jelentősége még azáltal növekszik, hogy nemcsak, mint eddigelé a belső fogyasztás kielégítése képezi feladatát, hanem a jövő minden bizonnyal a villamos energia kivitele (Németország) irányában fog fejlődést hozni, úgyhogy Ausztriának e termelési ága még fontos tényezője lehet a kereskedelmi mérleg javulásának.

A *textilipar* volt fővesztése az 1929. gazdasági évnek. Egész Közép-Európában a fogyasztás erősen csökkent, míg a kínálat folyton emelkedik. Az osztrák textilipar különösen szenved e viszonyok folytán, mert nemcsak a szűk belföldi piac fogyasztási képessége hanyatlott, hanem az áruk értékesítését a növekvő bevétel is veszélyezteti, míg a kivitel mindig nagyobb akadályokba ütközik. A még üzemben lévő gyárak erősen megszorították termelésüket. Összesen mintegy 30%-a az Ausztriában lévő 1.03 millió orsónak megállt. A fennmaradó 70%-nak legnagyobb része pedig már csak rövidített munkaidő mellett dolgozik. A kikészítési ipar (fehérítés, festészet és appretúra) helyzete is rosszabbodott. Ez az iparág főleg bér munkát végez.

Az *építészeti ipar* helyzete 1929-ben sem javult. A lakásépítés terén csak a közmunkák és mindenekelőtt Bécs városának építési tevékenysége játszott jelentékenyebb szerepet, míg magánépítkezések alig fordultak elő. A lakásépítések előmozdítására alkotott törvény az elmúlt évben még nem éreztette hatását, a csekély számú építkezések (kb. 5 millió silling értékben), melyeket e törvény alapján magánosok megkezdték, alig érik fel ezt a csökkenést, mely a törvény életbeléptetése előtti várakozás okozott.

A *téglaipar* az építészeti ipar kedvezőtlen helyzetének ellenére, meg van elégedve az 1929. év eredményével. Relatív kielégítő árak mellett a városi építkezések, kisebb-nagyobb munkák a vidéken, különösen a nyaraló- és fürdőhelyeken, egyes gyárépítések (az ennsi cukorgyár építése) foglalkoztatták a téglagyárakat.

A *faipar és fakivitel* kedvezőtlen üzleti évre pillanthat vissza. A német feldolgozó ipar az ottani általános gazdasági krízis folytán gyengébben volt foglalkoztatva. A német városok nagy eladósodásuk következtében megszorították építkezésüket, ami az osztrák épületfa és fűrészelt fa (deszka, gerenda) kivitelére hatott károsan.

A fűrészipar helyzetét az súlyosbította, hogy a nyersanyag magas ára nincs arányban a készítményekért elérhető árral.

A *papíripar* tíz év óta először panaszkodik az üzletmenet rosszabbodása miatt. Ez az ipar, mely nagymértékben függ a víztől, különösen szenvedett ez év kezdetén uralkodó szokatlan hidegtől. Nyáron pedig a hosszú ideig tartó alacsony vízállás akadályozta a gyártást.

Az *üvegipar* helyzete az elmúlt év első három negyedében nem volt kedvezőtlen. A három évvel ezelőtt felemelt vámok gátat emeltek a külföldi áru beözönlésének és a belföldi forgalom is valamivel emelkedett.

Az *élelmiszeriparban* lényegesebb változás nem állott be az 1929. évben. Erősen javult a cukoripar helyzete. Különösen jól zárult az *élvezeti cikkek* iparának üzletmenete és ebben az iparágban

is még első helyen a sörgyárak kedvező helyzete emelendő ki. Az üzletmenet javulása nem annyira a fogyasztásnak csak mérsékelt emelkedése, mint inkább a nyersanyagok olcsóbbodására vezethető vissza.

Közlekedés.

Az osztrák közlekedés legjelentékenyebb szerveinek, a *szövetségi vasutaknak* 1929. évi mérlege, amennyiben az most már áttekinthető, nagyjában meg fog felelni a várakozásnak és a tarifaemelések, valamint a forgalom fellendülése folytán valószínűleg valamivel kedvezőbb lesz, mint az 1928. évi eredmény.

A szövetségi vasutak és a számláján üzemben levő magánvasutak építési hossza 4.800 km, a tulajdonosok számlájára vezetett magánvasutakéval együtt 5.800 km. A sínek hossza 10.300 km, ebből 3.000 km két- és több sínparú vonalakra és majdnem ugyanannyi az állomásokon lévő kitérő és mellékvágányokra esik. A gőzmozdonyok száma 2.500, a villamosmozdonyoké 154, motorkocsiké 54, a vasúti szerkocsiké 1.740. 5.800 személykocsi, 1.800 szolgálati és postakocsi, valamint 31.100 teherkocsi volt forgalomban.

A vasutakat kerek 110 millió utas használta, akik kb. 3.80 milliárd km-t utaztak, az átlagos úthossz tehát 34.5 km-t tett ki. Az elmúlt évben 29.110 millió tonna magánteherárut szállítottak a vasutak, átlag 145.60 km távolságra, tehát az összes teljesítmény 4.239 millió tonnakilométer volt.

A szövetségi vasutak villamosítása további haladást mutat. A mallnizi erőmű egyes kisebb munkáktól eltekintve, készen áll. A stubachii erőműnél már csak utólagos kiegészítő munkálatok folynak. A Saalfelden-Wörgl vonalon az áramátvivő vezeték és vonalberendezések elkészültek és használatban is állnak.

A *hajózás* 1929. évi eredménye nem mondható kielégítőnek. A szokatlanul hosszú és kemény tél sokáig késleltette a forgalom megnyitását, nyáron pedig az alacsony vízállás éreztette kedvezőtlen hatását és az áruforgalom a dunai államok aratási eredményeinek csökkenése folytán is megcsappant. Az osztrák kormány méltatta a hajózás kedvezőtlen helyzetét és a Dunagőzhajózási Társaságnak egyelőre az 1929. évre 2.5 millió silling támogatást engedélyezett. A kormány a szubvenció ellenében kötelezte a társaságot, hogy a személyi járatokat az eddigi mértékben, a tavasszal és ősszel mostanáig dívott üzemredukciók megszüntetése mellett, fenntartsa és a Duna alsó részében fekvő államokba irányuló áruexport jelentékenyen mérsékelt viteldíjait továbbra is alkalmazza. Azonkívül az osztrák belhajózás tarifáinak alapjai csak a kereskedelmi miniszter hozzájárulása után változtathatók meg. A társaság vezetésében az állam által biztosított

magának befolyást, hogy a felügyelő bizottságba való beválasztás céljából két tagot megnevezhet.

Légiforgalom. Az 1929. évben az osztrák aviatika a fősúlyt a stabil organizáció (Bodenorganisation) további fejlesztésére fektette. Ennek az irány-
nak követésére az a felfogás adta meg az indító okot, hogy az itteni topografikus és geografikus viszonyok folytán a légi utak hálózatának további sűrítése nem jöhet számításba, miért is igyekeznek az asperni repülőteret oly magas színvonalra emelni, hogy az berendezésénél fogva a nyugat-keleteurópai nagy tranzitforgalomban nélkülözhetlenné váljék.

A gépjárművek forgalma 1929-ben is további emelkedést mutat. A bécsi rendőrigazgatóság megállapítása szerint 1929. június 30-án Ausztriában 19.791 személyszállító automobil, 13.735 teherautó és 41.781 motorkerékpár (beleértve a kerékpárokat kisegítő motorral) volt nyilvántartva. Mintegy a fele az autóknak — 9.768 személykocsi és 6.903 teherkocsi — Bécsben áll üzemben, míg a motorkerékpároknak 36,5%-a esik Bécsre. A személykocsikból 3.655 az autótaxi, melyekből 2.825 Bécsben fut.

Pénzügy.

Az osztrák közigazgatás 1929. évi kedvezőtlen helyzete az állami pénzügyekben nem nyer kifejezést, ami megfelel az utóbbi években más hasonló helyzetben lévő államoknál észlelt ama jelenségnek, hogy a magángazdaság nem tart lépést az államháztartás konszolidációjával. Az 1929. év eddig ismeretes állami kezelési kimutatásai szerint a tényleges bevételek nemcsak elérték a költségvetésileg előirányzott összegeket, hanem azokat meg is haladták és annak ellenére, hogy a beruházási költségek további halogatása folytán egyes halaszthatatlan beruházásokat a folyó pénztári feleslegekből kellett fedezni, jelentékeny zavart okozó hiánytól nem kell tartani, annál is inkább, mert a kiadási oldalon számottevő hiteltúllépés nem történt. Komoly gazdasági körök mindinkább sürgetik az állami bevételek fokozásának beszüntetését és a súlyos adóterhek könnyítését.

Az önkormányzati szervek háztartása nagyjában szintén rendezettnék mondható, így különösen Bécs városának pénzügyei felette kielégítőek, úgyhogy itt a hatalmas kiadási tételek ellenére az 1929. évi kezelés is, úgy mint az előző évbeliek, a nagy pénztári tartalékok folytán kedvezően fog zárulni.

Az állam összes kiadásai 1930-ban 1.939,9 millió sillingben vannak előirányozva, amihez még 189,9 millió silling beruházási kiadás is járul. A kiadások legsúlyosabb tétele, a személyi kiadások, 1929-cel szemben 47,4 millióval emelkednek és elérik a 775,6 millió sillinget. Az emelkedés az állami alkalmazottak illetményrendezésében (mindenekelőtt

a külön pótlékok emelése, lakbérsegély, a fizetési fokok rendezése), továbbá az előléptetésekben, végül a személyzetszaporításban leli okát. Az általános közigazgatás tényleges alkalmazottainak létszáma 99.880-nal irányoztatott elő. A nyugdíjasok összes száma 118.046.

A költségvetésben a személyi és népjóléti kiadások után a harmadik helyet az államadósságokkal kapcsolatos kiadások foglalják el 200,5 millió sillinggel az 1929. évi 189,5 millióval szemben. Az államadósságok 1929. évi december 31-ével 1987,3 millió sillinget tettek.

Hitelélet. A pénzpiacon márciustól kezdődően csaknem az év végéig egyre fokozódó feszültség volt észlelhető, ami egyrészt a nemzetközi pénzpiaci helyzettel, másrészt a nyári és az őszi hónapok válságos belpolitikai viszonyaival állott összefüggésben.

Az 1929. év első 10 hónapjában mindössze 8 részvénytársaság és 99 betéti társaság alakult, 13,4, illetve 4,1 millió silling alaptőkével. Tőkeemelések 40,7 milliót tettek ki.

A tőzsdéi részvényárfolyamok kisebb üzletmenet mellett hanyatlottak. A belföldi index a januári 108-ról 88,4-re esett vissza.

Az értéktőzsde irányzata az egész év folyamán lanya volt, állandóan lemorzsolódó árfolyamok mellett. Az összértékpapírindex, mely januárban 108,9 volt — ami kb. a múlt évi átlagnak felelt meg — júniusban 98,9 és novemberben 88,4-re esett.

A belső tőkeképződés az első félévben igen kedvezően haladt előre. A betétállomány az éveleji 1.489 millió sillingről május elejére 1.617 millió sillingre emelkedett s ezzel a silling stabilizációja óta észlelhető legmagasabb színvonalat érte el. E fejlődés azonban augusztus elejével megakadt.

Az 1929. év végével a bankok, takarékok és egyéb pénzügyintézeteknél kimutatott betétállomány, beleértve a csekk- és pénztárjegybetéteket, összesen 1.555 millió sillinget tett ki (1928. év végén 1.489), tehát a májusi állagot nem tudta elérni. A bankok üzletmenetére az 1929. év nem volt kedvezőtlen. A nagy pénzhány s az ezzel kapcsolatos hiteltételek a bankok kamatnyereségét lényegesen emelték.

A Bodenkreditanstalt, mely Ausztria második legnagyobb pénzügyintézete volt, az érdekkörébe tartozó, kiterjedt ipari koncern részére nyújtott és nagy részben immobilá váló hitelek folytán fizetéseképtelen lett s a kormány és az osztrák Nemzeti Bank intervenciójára októberben a Kreditanstalt-tal fuzionált.

A fizetéseképtelenségek száma az előző évhez viszonyítva valamivel csökkent; csőd 581 (előző évben 583), kényszeregyezés pedig 1.987 volt (1928-ban 2.080). Az összes fizetéseképtelenségekből 1.049 Bécsre, 1.519 pedig a vidékre esett.

Kereskedelem.

Az osztrák kereskedelemnek az 1929. év első három negyedében kimutatott adatai arra a reményre jogosítottak fel, hogy Ausztria 1929. évi külkereskedelmi mérlegének passzivitása, ha nem is csökkent az 1928. évvel szemben, de legalább nem fog növekedni. Az év utolsó negyedében azonban a helyzet rosszabbodott és ennek folytán a mérleg passzivitása a megelőző évvel szemben, ha nem is jelentékeny mérvben, de mégis emelkedett.

Az 1929. évben az Ausztriába bevitt áruk értéke 3.276·7 millió sillinget képviselt (1928-ban 3.316·9 milliót), a kivitt áruké 2.192·3 millió sillinget (2.249·5). A bevétel tehát 40·2 millióval, a kivétel 57·2 millióval csökkent. A fenti adatok alapján az 1929. évi külkereskedelmi mérleg passzivitása 1.084·4 milliót tett ki.

Az egyes árucsoportokban a következő összehasonlító adatok állanak rendelkezésünkre:

<i>Bevétel:</i>	1928. érték millió	1929. sillingben
Élő állatok	207·1	257·7
Élelmiszerek és italok ..	747·5	709·5
Ásványi tüzelőanyagok ..	226·1	264·4
Egyéb nyersanyagok és félgyártmányok	712·9	714·5
Készárúk	1.345·6	1.275·4
Nemesfémek	77·7	55·2
Összesen	3.316·9	3.276·7

<i>Kivétel:</i>	1928.	1929.
Élő állatok	22·9	17·8
Élelmiszerek és italok ..	53·6	43·8
Nyersanyagok és félgyártmányok	504·7	480·1
Készárúk	1.627·0	1.618·5
Nemesfémek	41·3	32·1
Összesen	2.249·5	2.192·3

A bevétel tehát az 1928. évi eredménnyel szemben nem mutat fel lényegesebb változást, sokkal rosszabb a helyzet a kivetelnél. Az élelmiszerek és élő állatok kivitele erősen megapadt. Igaz, hogy ezeknél az árucsoportoknál a kivétel csökkenése részben a belföldi forgalom emelkedésének tulajdonítható. Érzékenyen rosszabbodott a helyzet a nyersanyagok és félgyártmányoknál és az osztrák kereskedelmi mérleg tulajdonképpen egyedüli aktív árucsoportjának, a készárúknak a kivitele is csökkent, ami annál is inkább érezteti kedvezőtlen hatását, mert ezeknek az áruknak belföldi értékesítésében is hanyatló tendencia állott be.

Az osztrák belföldi kereskedelmi forgalom eredménye szintén kedvezőtlenebb volt mint a megelőző évi. A gazdasági krízis, a kereseti lehetőségek csökkenése, a munkanélküliek rendkívüli nagy száma erősen csökkentette a belföldi piac felvevőképességét. A fehérnemű-, konfekció-, cipőszakma és természetesen az üzletek, melyek luxuscikkek árusításával foglalkoznak, nagyon panaszkodtak a rossz

üzletmenet miatt. Valamivel kedvezőbb volt a helyzet az élelmiszerpiacon. A részletekre való vásárlás rendkívül kiterjedt, ami arra indította az osztrák kormányt, hogy az utóbbi időben e téren felmerült visszasságok orvoslása végett a most érvényben álló vonatkozó törvényes rendelkezéseket revízió alá vegye.

Munkapiac.

A munkapiac terén a helyzet a jelentés évében lényegesen romlott. Az ipari munkanélküliek száma, úgy abszolúte, mint az idényszerű behatásoktól mentesítve, csaknem minden hónapban jóval felette volt az előző és hasonló időszakban kimutatott létszámnak.

A munkanélküliek számának az év első hónapjaiban észlelhető rendkívüli növekedése túlnyomórészt a szokatlanul hosszú és hideg 1928/29-i téllal állott összefüggésben, melynek következtében nemcsak a szezonyszerű munkák megindulása tolódt ki lényegesen, hanem a beállott szénhiánnyal kapcsolatban a szezonyszerű behatásoktól egyébként kevésbé függő iparoknál is csökkent a foglalkozottság mértéke.

A munkapiac gyökeres javulására belátható időn belül nem igen lehet számítani. Tekintetbe kell ugyanis venni, hogy az itteni munkanélküliség túlnyomórészt és sokkal nagyobb arányokban, mint az a legtöbb más európai országban tapasztalható, tisztán strukturális jellegű és hogy ennek leküzdésére az itteni közigazdaságnak hathatós eszközök nem állnak rendelkezésére.

Idegenforgalom.

A mérvadó körök az 1929. év idegenforgalmát kb. 5—6%-kal alacsonyabbra becsülik, mint az 1928. évet. Minthogy 1928-ban Ausztria idegenforgalma elérte a 4,035.000 személyt (a szövetségi dalosünnepély 113.000 látogatója nélkül) az 1929. évben a fentebb említett 5% csökkenés beszámításával az idegenforgalom 3,834.000 személyre tehető, kb. 19,000.000 eltöltött éjszakával. E számokból a külföldiekre esik 1,651.000 személy 8,126.000 eltöltött éjszakával, ami Ausztria összes idegenforgalmának 45%-át teszi ki. Természetesen ezek a statisztikai számok nem felelnek meg teljesen a tényleges helyzetnek, mert ha az idegenforgalmi statisztika megállapítja, hogy az elmúlt évben 1,651.000 külföldi fordult meg Ausztriában, az még nem jelenti azt, hogy tényleg ennyi külföldi utazott be Ausztriába, mivel ezek az adatok a hivatalos bejelentőlapokon épülnek fel és így, ha egy és ugyanazon személy Ausztriában több helyen tartózkodott, akkor minden egyes tartózkodása alkalmával történt bejelentése alapján újból szerepel a statisztikában.

Ausztria idegenforgalmában jelentős mértékben részesedik Bécs, aminthogy az idegenforgalmi szem-

pontból egyike a legfontosabb városoknak Európában. Összes forgalmát illetőleg ugyan nem áll a legelső helyen, de külföldi látogatóinak számát tekintve, már megelőzi Berlint.

A következő osztrák városoknak van a legjelentősebb idegenforgalmuk:

	idegenek száma	eltöltött éjszakák száma	ebből külföldi %-ban
Bécs	630.000	3,000.000	67
Salzburg	245.000	460.000	60
Innsbruck	241.000	491.000	71
Graz	181.000	240.000	18
Mariazell	176.000	330.000	30
Linz	136.000	163.000	25

A kormány, valamint az állami és önkormányzati hatóságok tudatában vannak az idegenforgalom nagy jelentőségének és karöltve a magángazdaság szerveivel mindent elkövetnek fejlesztésére. Így a közlekedés további javítása, különösen az autótutak kiépítése, a természeti szépségekben bővelkedő alpesi vidékek postautójáratainak folytonos szaporítása, a városok zenei és egyéb művészeti életének fejlesztése, a szállodaiparnak a mai igényeknek megfelelő szervezése képezik az idegenforgalom fellendítését célzó program főpontjait, melynek azonban ennél is hathatósabb része a kitűnően szervezett, jelentékeny anyagi eszközökkel rendelkező és mármár a világ minden tájára kiterjedő hathatós propaganda.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság újabb kiadványai.

Publications récentes de la Commission nationale hongroise de la statistique économique et de la recherche de conjonctures.

Az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság Közleményei.

Publications de la Commission nationale hongroise de la statistique économique et de la recherche de conjonctures.

Kiadja az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság.

Editées par la Commission nationale h. de la statistique économique et de la recherche de conjonctures.

1929. 4. szám. — 1929. N° 4.

Budapest, 1929. 118 l. — pages.

Tanulmányok 1. szám: Jordan Károly: A trendvonal kiszámítása a legkisebb négyzetek elmélete alapján.

Études. N° 1. Charles Jordan: Calcul de la trend-line à l'aide de la théorie des moindres carrés.

Budapest, 1930. 48 l. — pages.

Tanulmányok 2. szám: Sipos Sándor: Jordan trendszámítási módszerének gyakorlati alkalmazása.

Études. N° 2. Alexandre Sipos: L'application pratique de la méthode Jordan relative au calcul de la trend-line.

Budapest, 1930. 54 l. — pages.

Résumé. La Commission nationale hongroise de la statistique économique et de la recherche de conjonctures vient de faire paraître le 4e numéro de ses Publications, offrant un tableau net de la situation économique de l'année dernière et surtout des quatre derniers mois de 1929. La Commission

a étendu naguère son activité à la partie théorique des investigations économiques, accomplissant une besogne intéressante aussi au point de vue international. Dans le 1er numéro des Tanulmányok (Études) publiées par elle, M. Charles Jordan, sous le titre de „Calcul de la trend-line à l'aide de la théorie des moindres carrés“, présente une nouvelle méthode permettant d'établir la valeur de la trend-line en partant du commencement de celle-ci. Le 2e numéro de ce périodique traite également le sujet développé par M. Jordan; M. Alexandre Sipos y expose l'application pratique de la nouvelle méthode, offrant les simplifications résultant des calculs faits et des nouvelles tables propres à faciliter les calculs.

*

Az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság Közleményeinek folyó évben megjelent 4. számával első évfolyamát lezárta. A Közlemények 4. száma most is bő tartalommal jelent meg s a gazdasági helyzetkép megrajzolásában lényeges haladást mutat az előző számokhoz képest.

A 4. szám értékét és használhatóságát nagymértékben emeli az is, hogy a tárgyalt időszak gazdasági helyzetének alakulásán kívül, az egész év gazdasági helyzete is teljes megvilágítást nyert. Sőt ott, ahol az összehasonlítás kedvéért szükséges-

nek mutatkozott, a vizsgálódás hosszabb időre is visszanyúlt.

A Közlemények 4. számának első fejezete a nemzetközi pénzpiac helyzetének megvilágítása után a hazai pénz- és hitelviszonyokat, a Nemzeti Bank adatait nevezetesen a jegyforgalom, váltótárca és ércfedezet alakulását ismerteti. De behatóan tárgyalja a hazai tőkeképződésben bekövetkezett stagnációt és az 1927 közepe óta tartó tőzsdei besszperiódusnak az árfolyamokban és a tőzsdei forgalomban előidézett nagyarányú hanyatlását is. A jelentés szerint a pénzpiaci feszültség és a hitelhiány 1929 folyamán egyre fokozódott, csak az év utolsó negyedében következett be enyhülés, amikor a kamatviszonyok a nemzetközi pénzpiacon javultak. Ez a körülmény azonban az év hátralevő részében a hazai pénzpiac helyzetében nem idézett elő lényegesebb változást.

A hazai tőkeképződésben bekövetkezett stagnációt a 13 legnagyobb budapesti pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett betétek állományában bekövetkezett változás jellemzi. 1929-ben az összes betétek gyarapodása mindössze 25 millió pengő volt, mely összeg alig jöhet számításba az 1928. évi 341 millió pengő gyarapodással szemben.

A pénzpiac merevsége következtében az 1927. év közepe óta tartó tőzsdei besszirányzat 1929 utolsó negyedében hozta létre a legmélyebb árfolyamokat. A minden értékkategóriára kiterjedő nagyarányú esést nyomon követte a tőzsdei forgalom esése is, mely példátlan szűk keretek közé szorult össze. A tőzsdei forgalom teljes összege 1929 decemberében heti átlagban már csak 5 millió pengő volt az 1928. év azonos hónapjának 9·6 millió pengős forgalmával szemben. Az év végével a hivatalos részvényindex 15·6-en állott, holott 1928 végén 19·3 volt.

A következő fejezet az árupiacokon bekövetkezett eséseket tárgyalja. Az 1913 = 100-as alapon nyugvó új, mérlegelt nagykereskedelmi árindex kifejezetten eső tendenciát mutat. Januárban az index még 132, decemberben pedig már csak 107 volt. Különösen nagy esést mutatnak a mezőgazdasági termékek árai, aminek következtében lényeges eltérés jött létre az ipari és mezőgazdasági termékek árszintjében. Ha nem is oly mértékben, de mégis lényeges esés következett be a létfenntartási költségek indexében is, mely az év közepi 122·4 legmagasabb állásáról 112·5-re csökkent.

A termelési adatok azonban lényegesen emelkedtek, de egyes termelési ágakban már érezhető volt a termelés ütemének lassúbbodása. Az 1928. évi 199 ezer tonna vasérc- és vassalak-, valamint a 285 ezer tonna nyersvastermeléssel szemben 1929-ben 258 ezer tonna vasércet és vassalakat, illetve 367 ezer tonna nyersvasat termeltek. Az összes széntermelés azonban már csak 5%-kal haladta meg

az 1928. évit. Ezekkel az adatokkal szemben az üzletmenetre vonatkozó adatok sokkal szomorúbb képet mutatnak. Az összes új fizetésképtelenségek száma a három utolsó évben: 1927-ben 1.097, 1928-ban 1.580, 1929-ben 2.226 volt, 54, 97 és 128 millió pengő passzívával. Az óvatolt váltók száma és összege a kedvezőtlen pénzpiaci helyzet, a rossz üzletmenet és a hitelbiztonság egyre nagyobb arányú leromlása következtében 1929 első negyedétől kezdve rohamosan emelkedik. Ezzel az emelkedéssel lépést tart természetesen az óvatolt váltók összege is. Az óvatolt váltók száma 1928-ban 120 ezer volt. Ez a szám 1929-ben 168 ezerre emelkedett. Az óvatolt váltók összege pedig, mely 1928-ban még csak 83 millió pengőt tett, 1929-ben 222 millió pengőre szökött fel.

A vasúti forgalom sem mutatja a fejlődésnek azt a fokát, amelyet a vasutak rentabilitása és fejlesztése megkívánna. Az 1929. évben szállított áruk mennyisége mindössze 1·7%-kal haladta meg az előző évit. A kocsirakományok száma azonban már visszaesést mutat az 1928. évi eredménnyel szemben.

A postaforgalmi adatok 1929 folyamán ugyan még emelkedtek az előző évekhez képest, az emelkedés üteme azonban már nem kielégítő. A gépjárműállományban eddig mutatkozott emelkedő irányzat is megszűnt s a gyarapodás stagnációs állapotba jutott.

A jelentést kiegészíti még a munkapiac helyzetére vonatkozó vizsgálódás, továbbá a külkereskedelemre vonatkozó fejezet. Az 1929. évi külkereskedelmi passzívum 22·8 millió pengő volt, mely az elmúlt évi 370·3 millió pengő behozatali többlettel szemben örvendetes javulást mutat. Figyelembe kell azonban venni itt azokat a körülményeket, amelyek egyrészt a behozatal nagyarányú csökkenését idézték elő, másrészt pedig a kivitelünket fokozták nem remélt mértékben.

A Közlemények egyes fejezeteit *Meszlényi Emil*, *Sipos Sándor* és *Szőnyi Gyula* írták.

★

A *Közlemények keretében megjelent 1. számú tanulmányban* *Jordan Károly* a Gazdaságstatisztikai számsorokban észlelhető főfejlődési irányzat (trendvonal) kiszámítására adott új, az eddigiekkel szemben igen sok előnyt biztosító számítási eljárást. Módszerének leglényegesebb része az, hogy a trendszámításnál nem tesz különbséget páros és páratlan észleléseket tartalmazó sorok között. A trendértékek meghatározásánál nem a főátlagból indul ki s így a számítás folyamán nem is válik szükségessé a vizsgált sornak a főátlag helyétől két részre való osztása. *Jordan Károly* a különböző fokú parabolikus trendvonal értékeinek kiszámítására oly mód-

szert dolgozott ki, melynek segítségével az irányvonalak értékeit mindig a sor elejéről kiindulva határozhatjuk meg. Módszerének fő elve, hogy mellőzi a különböző paraboláknak hatványsorba való fejtését s azokat Newton-sorba fejt. Az x változó hatványai helyett pedig annak binominális tényezőit szerepelteti. A gazdasági értékek hatványnyomatékai helyett a Tchetverikof összegezési módszerével meghatározott binomiális nyomatékokat alkalmazza s hogy a magas számokat elkerülje, azok helyett az átlagos binominális nyomatékokat vezeti be. Ezeknek, valamint az általa bevezetett orthogonális polynomoknak segítségével azután meghatározza a parabolának, valamint differenciáinak értékét a 0 helyen, és az így nyert értékek segítségével azután meghatározhatók a keresett trendvonalnak értékei az észlelés minden egyes helyére.

Jordan módszere tehát úgy a hatványnyomatékokat, mint a faktoriális nyomatékokat mellőzi s egyszerűbb módszerekkel teszi lehetővé az olyanmire fontos főfejlődési irányvonal értékeinek meghatározását.

★

A tanulmányok 2. számában Sipos Sándor, a gazdaságkutató iroda vezetője már a módosított Jordan-féle trendszámítási eljárás gyakorlati alkalmazását mutatja be.

Jordan módszerét az Országos Gazdaságstatisztikai és Konjunktúrakutató Bizottság a trendvonal számítására nézve elfogadta és az új módszert, mint magyar módszert vezette be. A munkálatok folyama alatt sikerült Jordan módszerét egyszerűsíteni és azt a számítás számára még alkalmasabbá tenni. Az Országos Bizottság a magyar módszert a 2. számú tanulmányban bocsátotta közre.

E tanulmány kizárólag gyakorlati célokat szolgál és a gyakorlatban működő gazdaságkutatók munkáját igyekszik megkönnyíteni azáltal, hogy Jordan magas nívón tartott matematikai fejtegetéseit közelebb hozza az általános érdeklődéshez és nélkülözhetetlen útmutatással szolgál azok számára, akik a trendszámítás új módszerét alkalmazni és a módszer által biztosított előnyöket hasznosítani akarják.

A Tanulmány ismerteti a Jordan-féle számítások menetét, megkönnyítve azt a módszer tökéletesítése folyamán létrejött módosításokkal. A 2. sz. tanulmány a háború előtti külkereskedelmi forgalomra vonatkozó adatsorokon mutatja be a számítás menetét és három példának a legrészletesebb kidolgozásával nyújt segítséget azok számára, akik a jövőben a sokkal nehezebb és fáradságosabb német trendszámítási módszer helyett a magyar eljárást szeretnék alkalmazni.

Schneller Károly: Nagy-Miskolc népessége.

Charles Schneller: Population de Grand-Miskolc.

Miskolci Jogászélet Könyvtára 63. szám. Miskolc, 1930. 43. l.
Bibliothèque de „Miskolci Jogászélet“. No 63. Miskolc, 1930. 43 p.

Résumé. Miskolc, comptant 56.982 habitants au moment du recensement de 1920, est un des centres commerciaux, industriels et ferroviaires les plus prospères du Nord-Est de la Hongrie. L'auteur développe, dans son étude de grande valeur, que l'agglomération y dépasse les limites de la ville, puisque deux communes situées à la proximité immédiate de Miskolc (Diósgyőr et Hejőcsaba) forment, au point de vue du peuplement et surtout des professions, un tout homogène avec lui. Aussi, conviendrait-il, pour des considérations de peuplement, d'économie sociale, de culture, etc., de les réunir administrativement et faire ainsi la ville de Grand-Miskolc, qui compterait alors 80.673 habitants.

★

A városok fejlődésének, az elmúlt félszáz év e nagy horderejű népesedési és gazdaságtársadalmi tünetményének kísérője egy másik, sok helyt megfigyelhető érdekes jelenség: a városok szomszédságában fekvő, illetve ott gombamódra újonnan keletkező települések tünetményesen gyors nagyra-növekvése. A külföld számos nagyvárosát övező területen észlelhető a környéknek a tulajdonképeni város fejlődési mértékét rendszerint meghaladó ütemű népesedési folyamata, mely bár később indul meg, mint a városé, de éppen akkor válik erőteljesebbé, amikor a város ú. n. vonzóerejének hatása — legalább látszólag — csökken s népszaporulata is lassúbbodni kezd. A városok felé gravitáló, valamint a drágább városi étellel gazdaságilag megbírkózni nem tudó, szegényebb tisztviselő- és munkáslakosságnak a perifériákon elhelyezett gyárakhoz közelebb fekvő, olcsóbb életet biztosító és esetleg egészségesebb levegőjű szomszédos községekben, elővárosokban való megtelepedése idézi elő ezt a jelentős fejlődés-folyamatot, melynek tünetei Magyarországon Budapest környékén ütőznek ki erőteljesebben, mint erre a Magyar Stat. Szemlében már ismételtén rámutathattunk.¹⁾ De, hogy a szomszédos községek fejlődését illetőleg Budapest nem áll teljesen elszigetelten hazánkban, azt Schneller Károly jeles statisztikusunknak Miskolcra mostanában megjelent újabb²⁾ érdekes dolgozata igazolja, mely Nagy-Mis-

¹⁾ V. ö. Thirring Lajos dr.: Budapest befolyása a környék népesedésére. M. Stat. Szemle 1926. (IV.) évf. 119—143. l. és Budapest távolabbi környékének népesedése. M. Stat. Szemle 1927. (V.) évf. 1.099—1.126. l.

²⁾ Még 1929-ben jelent meg u. i. Schneller Károlynak „Miskolc halálózási hányadosának átértékelése“ c. tanulmánya. Ismertetését l. M. Stat. Szemle 1929. (VII.) évf. 1.165—1.166. l.

kolc problémáját, a tulajdonképeni várost környékével egybefoglaló agglomeráció népességét veszi vizsgálat alá.

Schneller tanulmányának elméleti jellegű bevezetésében a tőke-akkumulációhoz hasonlítja a népesség fokozódó koncentrációját, elvárosiasodását. Majd a városbatömörülés folyamatát külföldi forrásokból vett tanulságos adatokkal nagy, szinte nyers vonásokban is meggyőzően vázolja fel. Adatai közül különösen azok az 1925/26. körüli újabb német és francia népszámlálási eredményekre támaszkodó számítások érdemelnek figyelmet, melyekkel azt bizonyítja, hogy a városfejlődés a háború után sem akadt meg — a háborús évtized is legfeljebb csak átmeneti zökkenőt okozott itt-ott a múlt század második felében megindult hatalmas folyamatban, — s hogy a városok vonzóereje tulajdonképen még a háború előtt sem szünetelt, azóta pedig — úgy látszik — még fokozódott is. Ezt egyébként és egyúttal a városbatömörülés világjelenségét Schneller természetesen, sőt kedvezőnek tartja, minthogy a népesség városbatömörülése teszi lehetővé azt, hogy a mezőgazdaságban elhelyezkedni nem tudó népfelesleg az országhatárokon belül elhelyezhető, kereset-hozzájárulást juttatható legyen. Magyarországon tehát a mai korlátozott kivándorlási lehetőségek folytán a városok egészséges ütemű továbbfejlődése módot nyújthatna az egész vidéki népfelesleg idehazavonására, ami népi elszigeteltségünk mellett valóban fontos nemzeti érdek.

Sajnos, a trianoni békében meghagyott városok a néperő konzerválása szempontjából elég kedvezőtlen képet mutatnak. Budapesten kívüli tulajdonképeni városias néptömörüléseink túlnyomórészt a békediktátum elszakította Magyarországtól. Schneller máshelyt¹⁾ kiszámította ú. n. városi hányadosa szerint a mai országterületen (Budapesten kívül) csak Győr, Miskolc és Pécs magas városi hányadossal rendelkező, tulajdonképeni elsőrendű város. Miskolc szerepe tehát Magyarország népesedésében nagyon is fontos, s a város kitűnő gazdaság-stratégiai helyzete és nagyvárosi tömörülésre hivatott földrajzi pozíciója folytán Schneller szerint mindenképen alkalmas is arra, hogy kiterjedt vidékek népfeleslegének felszívója, az anyagi és szellemi kultúra messze kisugárzó fókuszpontja legyen.

Itt kapcsolódik bele szerző tanulmányába Nagy-Miskolc problémája. Mert ezekre a feladatokra Miskolc tulajdonképen még a látszólagosnál is alkalmasabb, tekintettel arra, hogy a gazdaságtársadalmi, kulturális Miskolc ma már sokkal nagyobb, mint a tulajdonképeni közigazgatási Miskolc. Utóbbi ugyanis ma már csak központját alkotja annak a fokozatosan összeépülő konglomerátumnak, mely Miskolcon

kívül még két községből, Diósgyőrből és Hejőcsabából áll. S hogy e két község valójában nem egyéb, mint Miskolc „Vorort“-ja, ezt szerző a kereső népesség 1920. évi foglalkozási megoszlásával is igazolja. Hiszen a két község Miskolccal statisztikailag teljesen homogén: a kereső népesség foglalkozási rétegződése hajszállra egyezik a városban és két szomszédos külvárosában, olyannyira, hogy a városi foglalkozásának aránya Nagy-Miskolcon még valamivel nagyobb is (70·3%), mint magában a városban (70·0%). Egyébként a két szomszédos község lakosságának szaporodása szintén jellegzetesen külvárosias tüneteket mutat: a „Miskolc-környék“ 1880 óta lényegesen gyorsabban növekedett, mint maga Miskolc, 1900-tól 1910-ig pl. a város szaporodása 20·4% volt, a két szomszédos községé pedig 45·5% s ugyancsak a város rovására elég nagy a különbség a következő évtizedben is (10·7% ill. 16·1%).

Lélekszámról az 56.982 lakosú Miskolc és az egyesítésre megérett két szomszédos község együttesen 1920-ban 80.673 lakost számlált; ennyi tehát a tulajdonképeni miskolci agglomeráció népessége, természetesen azokkal a népelemekkel együtt (Miskolc és a két község külterületi lakossága), melyek szigorúan véve nem számíthatók be a tömörült népességbe. (Nélkülük a lélekszám 74.275 főt tett). Ha már most azt kutatjuk, hogy Magyarország mai városi agglomerációi sorában Miskolc a hányadik helyet foglalja el, Schnellernek azokat az adatait kell helyeseknek elfogadnunk, melyekben a nem-városias külterületi részek népességét kihatározza az egyes városok lélekszámából s a tulajdonképeni városias tömörülés tisztább és helyesebb lélekszámát határozza meg. Így végrehajtott számításai szerint csak a 83.690 főt számláló debreceni városi agglomeráció haladta meg 1920-ban a miskolcit, míg a külterületével közel 120 ezer főt számláló Szeged a maga 80.100 főnyi tulajdonképeni városi lakosságával a szigorúan vett városok sorában Miskolc mögött maradt. (Éppen a nem-városias lakosság különválasztása érdekében nem ért egyet Schneller — szerintünk indokoltan — egy ú. n. nagyobb Szeged megalkotásával, mely kimondottan nem-városi lakosságot egyesítene a közel 40.000 főnyi tanyai és külterületi lakossal amúgy is túlterhelt tiszparti várossal.). Számításai során azután Schneller az előző évtizedek szaporodási adatainak gondos mérlegelése után eléggé óvatosan látszó módszeres eljárással Nagy-Miskolc legújabb lélekszámának meghatározását is megkísérli s arra az eredményre jut, hogy a népesség száma 1929 végéig 93.569 főre emelkedhetett, az 1930-as népszámlálás körül tehát 95.000-et érhet majd el s így csak kevéssel fog elmaradni a százezres nagyvárosias határtól.

Miután szerző ilyen módon demografailag megvilágította és megindokolta Nagy-Miskolc problémáját, tanulmányában az álló népesség és a népe-

¹⁾ V. ö. Schneller Károly: Magyarország városi és vidéki népessége. I. kötet, 1. rész. Ismertetését l. M. Stat. Szemle 1927. (V.) évf. 243—245. l.

sedési mozgalom fontosabb adatait (nem, kor, családi állapot, anyanyelv, vallás, műveltség, házasságkötések, születések, halálozások és természetes szaporodás) is sorra veszi. Adatfelsorolásának *legfontosabb tanulsága*, hogy a leendő Nagy-Miskolc népességét jóformán minden vonatkozásban *kedvezőbb* eredmények jellemzik, mint a mai Miskolcot, ami szintén Diósgyőrnek és Hejőcsabának Miskolccal való egyesítését támasztja alá. Az egyesítés mellett és ellen ugyan nem népesedési indokok is felsorakoztatandók volnának, de ez szerző tanulmányának nem lehetett célja; amúgy is meggyőződése szerint az egybecsatolás mellett szóló indokok a nagyobb számúak és súlyosabbak. Nem egy külföldi példa igazolja egyébként azt, hogy a népesedési és gazdaságtársadalmi tekintetben homogén szomszédos községeknek egy-egy városhoz csatolása, tehát Nagy-Miskolc megalakítása sem más, mint az *élet követelményeihez való egyszerű alkalmazkodás*, ami különben — nézetünk szerint — Budapest környékére is áll, bármennyire ellene szóljanak is a főváros és szomszédos községei egyesítésének a *pillanatnyi* gazdasági viszonyok és az a körülmény, hogy Nagy-Budapest megalkotása még aránytalanabbá tenné a nagyraduzzadt fővárosnak az országhoz képest amúgy is túlnagy népesedési súlyát. Végeredményben mégis csak az a döntő, hogy a társadalomgazdasági élet fejlődésének eredményeképpen Nagy-Miskolc és Nagy-Budapest lényegileg már kifejlődött; csak idő kérdése lehet tehát az, hogy a közigazgatási, népesedési, társadalomgazdasági és kulturális szempontok gondos mérlegelése után úgy a főváros, mint az északkeleti Magyarország legjelentékenyebb iparforgalmi gócpontja a környező elővárosokkal akár közigazgatásilag, akár — egyes külföldi példákat követve — előbb bizonyos célok érdekében állított városszövetségi alapon formailag is egy egységbe kapcsoltsák össze. Mert, mint *Schneller* értékes dolgozatának befejezésében megállapítja: „Az *élet követelménye a változtatás*. És nem az a hibás, aki a jövőbe néz a jelen helyett, hanem az, aki nem elég messze néz a jövőbe“. *Th. L. dr.*

Zsedényi Béla: Miskolc szellemi élete és kultúrája.

Béla Zsedényi: La vie intellectuelle et la culture de Miskolc.

Miskolci Ev. Jogakadémia Tudományos Értekezéseinek tára. 33. szám.

Recueil des dissertations scientifiques de l'Académie év. de droit de Miskolc, no 33.

Miskolc, 1929. 165 l. — pages.

Résumé. Ce remarquable ouvrage fait connaître succinctement, en trois parties, l'histoire et la situation géographique de Miskolc, le mouvement intellectuel de la ville et ses problèmes culturels.

★

Zsedényinek Miskolcra írott könyve, mely a miskolci ev. jogakadémia értekezéseinek tárában került kiadásra, figyelemreméltó munka. Nem az átlagos monográfiák többé-kevésbé száraz adathalmaza, sem az átutazó idegen felületes benyomásainak gyűjteménye, hanem olyan valaki írása, aki a város társadalmi életében hosszú időn át élénk részt vett, éles szemmel figyelte meg a város intellektuális életének megnyilvánulásait és azokat objektív kritikával kíséri. Találó az a cím, melyet a szerző művének homlokára írt, a könyv valóban „A miskolci szellemi élet és kultúra portréja.“

A szerző egyenként veszi bonckés alá a város szellemi és kulturális életének legjellemzőbb megnyilvánulásait és fejtegetéseit számos statisztikai adattal kíséri, bizonyítja. Statisztikai szempontból talán legjobban érdekel bennünket a „Nagy-Miskolc problémája“ című fejezet, melyben a helyi viszonyokat behatóan ismerő szerző megállapítja, hogy Miskolc igazi nemzeti szempontból való jelentősége és kulturális szerepe csak abban a beállításban tűnik ki, ha a vele úgyszólván már teljesen összeépült két szomszédos községet, Diósgyőrt és Hejőcsabát, melyeknek népessége a város népességével ma már különösen szellemi és kulturális tekintetben teljesen zárt egységet alkot, Nagy-Miskolc elnevezés alatt egybefoglaljuk. „Nagy-Miskolc — írja a szerző — ebben a beállításban átugorja a magyar városok sorrendjében Hódmezővásárhelyt, sőt Kecskemétet is és a negyedik helyre, Debrecen nyomába lép. Lakossága a két község népességével együtt 1920-ban már 80.673 lelket jelentett“. Főlemlíti ezzel kapcsolatban, hogy míg az ország legnagyobb vidéki városaiban, Szegeden és Debrecenben a tulajdonképeni városi lakosság csak 70.100, illetve 83.690 lélekre tehető, addig Nagy-Miskolc hasonló alapon kiszámított városi népessége 1920-ban 78.579 lelket számolt volna.

A könyv egyébként nemcsak tartalmánál fogva nagyértékű, hézagpótló munka, hanem színes, zamatos, választékos és kitűnő nyelvérzékre valló stílusa következtében élvezetes olvasmány is.

M. S. dr.

Hacker Ervin: Kriminális és bevándorlás. Tanulmány a kriminalaethológia és kriminalpolitika köréből.

Ervine Hacker: Criminalité et immigration. Étude du domaine de l'éthologie et de la politique criminelles.

Miskolci Ev. Jogakadémia Tudományos Értekezéseinek tára. 35. szám.

Recueil des dissertations scientifiques de l'Académie év. de droit de Miskolc, no 35.

Miskolc, 1929. 270 l. — pages.

Résumé. L'auteur prouve par des données que la criminalité des immigrés dépasse partout celle des populations autochtones (en Suisse, de 100 à 200%, dans les autres pays en général de 10 à

30%). *Après avoir analysé la question au point de vue de l'anthropologie et de la sociologie criminelles, il arrive à cette conclusion que le fait signalé plus haut est dû d'une part à ce que parmi les immigrés il y a toujours un grand nombre d'individus penchant au crime et que, d'autre part, l'immigration fait naître des circonstances propres à la perpétration de crimes. En terminant, il traite la question au point de vue de politique criminelle.*

★

A könyv szerzője a miskolci jogakadémia tanára, aki a kriminológiának és rokntudományak igen termékeny művelője. Ez a könyve, amely a bevándorlásnak a kriminalitásra gyakorolt hatását boncolja mélyreható élel s a kriminalitás és bevándorlás összefüggéseit minden vonatkozásban megvilágítja, minket annál inkább érdekel, mert az a bő statisztikai kommentár, amely tárgyalásának logikus rendszerén áthúzódik, a munkát elsőrangú statisztikai szakművé avatja. Eszmemenete és főbb megállapításai a következők.

A közlekedési eszközök tökéletesbedése folytán egyre nagyobbá váló vándormozgalom a tárgyalt kérdést egyre jelentősebbé teszi.

Szerző a statisztikai adatok tömegét sorakoztatja fel arra vonatkozólag, hogy a bevándorlók kriminalitása minden országban magasabb, mint a belföldieké. Svájcban a külföldiek bűnözése kétszerese-háromszorosa a belföldiekének. Az Egyesült Államokban a bár csak egyes évekre vonatkozó idevágó felvételeknek a bevándorlók nagy tömege miatt csalhatatlanul bizonyító erejű adatai egybehangzóan igazolják, hogy a kriminalitás a külföldiek körében átlag csaknem kétszer olyan erős, mint a belföldiek bűnözése. E két államon kívül, amelyeknek statisztikai leginkább súlyt helyeztek e probléma kutatására, a többi államok adataiból is kiviláglik, hogy a külföldiek bűnözése legalább 10—30%-kal haladja meg a honosokét. Vannak azonban jóval magasabb adatok is. Így pl. Franciaországban 1910-ben a letartóztatási intézetekben lévő elítéltekből 1·46 francia és 6·23 külföldi esett tízezer lélekre. Angliában egy 1920. évi, maximumot jelentő adat szerint a bennszülöttek kriminalitása 1 : 4·31 arányú volt a külföldiekéhez képest. (Ilyen leegyszerűsített arányszámokkal sűrűn találkozunk a könyvben, ami igen emeli az idézett adatok áttekinthetőségét.)

A külföldiek kriminalitását jellemezve kimutatja a szerző, hogy melyek azok a bűncselekmények, amelyeknél a külföldiek leginkább dominálnak. E vonatkozásban országok szerint is eltérés van. Svájcban (1906-ban) pl. az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények körében 10 ezer honosra 1·36, 10 ezer külföldire 7·39 elítélt esett. Feltűnően nagy a külföldiek körében a közhitel elleni deliktumok száma is. Az Egyesült Államokban, a déleurópai és

főleg olaszországi bevándorlási mozgalmakkal magyarázhatóan az élet és testi épség elleni bűncselekmények mutatnak a külföldiekénél magasabb arányt (1923-ban 1 : 2·78). Egyébként az Egyesült Államokban a külföldiek inkább a kisebb bűncselekmények terén szerepelnek erősebben. Egyes speciális bűncselekményeknél a külföldiek részeseése kirívóan nagy. Így pl. Kölnben (1920—26) a letartóztatott nemzetközi vasúti tolvajok között 34 külföldi és csak 5 német honos volt. Bécsben az 1922-ben letartóztatott tolvajok 34%-a, a csalók 51%-a külföldi volt. Kimutatja a szerző azt is, hogy a külföldiek a belföldiek kriminalitására minő befolyást gyakorolnak s hogy minő hatással van a kivándorlás annak az országnak kriminalitására, amelyből a kivándorlás történt.

A tények megállapítása után azok részletes kriminalaetiologiai magyarázata következik két fejezetben, melyek egyike a kriminalszociológiai, másika a kriminalantropológiai tényezőket tárgyalja.

Kutatásainak eredményeképpen arra a megállapításra jut a szerző, hogy a bevándorlók erősebb kriminalitását az okozza, hogy a bevándorlók tömege különösen kriminális elemekből tevődik össze s hogy maga a bevándorlás is olyan körülményeket teremt, amelyekből a bűncselekmények könnyebben sarjadzanak.

A szociális tényezők sorában, melyek a külföldiek nagyobb bűnözését elősegítik, fontos szerepet játszik a bevándorlók rossz gazdasági helyzete, valamint az a körülmény, hogy nagyobb részük ipari foglalkozást űz, amely foglalkozásúaknak pedig tudvalevően nagyobb a kriminalitása. További ok, hogy a bevándorlók között nagy kontingenssel szerepelnek a nem házasok és a kisebb műveltséggel bíró egyének, akik szintén az átlagnál hajlamosabbak a bűnözésre. A bevándorlók körében a különböző erkölcsi tényezők (prostitúció, alkoholizmus) erősebb érvényesülése is hatékony tényezője a magasabb kriminalitásnak. E tényezők közé sorozza a szerző, hogy a bevándorlók legnagyobb része a bűnre inkább hajló városi népesség körében helyezkedik el. Itt mutat rá még a külföldön való születésnek, az idegen állampolgárságnak, a jogi berendezkedések különbözőségének, az ismeretlen környezetnek és szociális mozgalmaknak s a faji ellentéteknek hatásaira.

A kriminalantropológiai tényezők sorában a kriminalitásra emelően hat az a körülmény, hogy a bevándorlók túlnyomóan az erősebb kriminalitású korosztályokba tartoznak és hogy több közöttük a férfi, mint a nő. Tárgyalja a szerző a magas kriminalitással bíró fajok (néger, cigányok) szerepét, a csökkent testi és szellemi képességek és betegségek, a büntetett előélet befolyását és a bevándorlás által terjesztett társadalomellenes motívumok jelentőségét.

Mindeme tényezők egymással összefonódva érvényesülnek s így hatásuknak külön-külön való kutatása fölöttébb nehéz. Végső eredőjük a kriminalitás magas foka a bevándorlók körében. Sajnos, a szerző által minden egyes szempont tárgyalásánál bemutatott nagy adattömegből még az érdekesebb adatok közlésére sincs terünk.

A kriminálpolitikai fejezetben szerző azokkal a rendszabályokkal foglalkozik, amelyeket különösképen a külföldiekkel szemben alkalmaznak az egyes államokban. Ezek sorában a kiadatás és kikérés, a kiutasítás, a kitiltás, a fokozott pénzbüntetés, rendőri felügyelet alá helyezés, a büntetéseket nemzetközi nyilvántartása, az intenzívebb nemzetközi jogsegély a nyomozások terén a fontosabb büntetőjogi természetű intézkedések. A közigazgatási intézkedések közül a bevándorlási tilalmak és megszorítások, az útlevél- és vízumkényszer, a külföldiek jelentkezési kényszere, a foglalkozásokból való kizárás és a letelepedési tilalmak kerülnek a könyvben ismertetésre.

Végül a szerző felveti a bevándorlók osztályozásának szükségét, mint aminek keresztülvitele nélkül a kriminalitás és bevándorlás problémája aligha oldható meg. E. D. dr.

Miskolc. Magyar városok monografiája. V. kötet.

Miskolc. Monographie des villes hongroises. Tome V.

Szerkesztették: Halmay Béla dr. és Leszih Andor. — Rédigée par le Dr Béla Halmay et André Leszih. Budapest, 719 oldal. — p.

A magyar városok monografiájának sorozatában nemrég jelent meg a Miskolc thj. városról szóló

kötet, amelyben szakavatott erők közreműködésével összeállított cikksorozatokban tárul az olvasó elé Miskolc multja és jelene. A történelmi rész a város területének geológiai alakulásán és az első ősemberi település megmaradt csekélyszámú emlékein át vezet egészen napjainkig és bemutatja Miskolc honfoglaláskorabeli alapításától fogva történeti fejlődését, a török- és labancvilág nehézségeit, végül a városnak az utolsó évtizedekben bekövetkezett erőgyarapodását és fellendülését. Külön rész foglalkozik az egyes vallásfelekezetek történetével és jelenlegi helyzetével, valamint Miskolc régi multja visszatekintő, fejlett közoktatási intézményeivel, amelyek közül kimagaslik az 1665-ben „Kollégium” néven alapított evangélikus jogakadémia, a magyarországi evangélikus egyháznak első és most egyetlen felsőfokú intézete. Összefoglalóan, történelmi háttér vázolásával ismerteti a miskolci irodalmi és művészeti élet irányait és az irodalom és művészet hivatott képviselőinek működését. A város társadalmi életének fejlettségét és a polgárság összetartását jellemzi az a körülmény, hogy a mintegy hatvanezer lakosú városnak 122 társadalmi egyesülete 43.729 tagot számlált 1928-ban és a szegények segélyezésének ügyét főleg társadalmi egyesületek karolták fel. A közigazgatás és a mezőgazdaság helyzetének leírásán kívül a terjedelmes kötet még a várost környező helységek viszonyaival is foglalkozik. D. L. dr.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Mémoire sur le commerce international et sur les balances des paiements, 1926/1928. II. Balances des paiements. Société des Nations. Genève.*

Troisième conférence internationale pour l'abolition des prohibitions et restrictions à l'importation et à l'exportation. Tenue à Paris du 5 au 20 décembre 1929. Comptes rendus de la conférence. Société des Nations. Genève.

Conférence préliminaire en vue d'une action économique concertée. Du 17 février au 24 mars 1930. Société des Nations. Genève.

Hygiène du travail. Encyclopédie d'hygiène, de pathologie et d'assistance sociale, envisagées au

point de vue du travail, de l'industrie et des professions. 195/206 Fasc. Bureau international du travail. Genève.

Thompson, Warren S.: Recent trends in world-population. (Reprinted from the American journal of sociology. XXXIV/6.)

La protection des ouvriers travaillant aux presses à métaux. Bureau international du travail. Genève.

Travail forcé. Conférence internationale du travail. 14. Session. Genève, 1930. I. Question à l'ordre du jour. Bureau intern. du travail. Genève.

La durée du travail des employés. Conférence internationale du travail. 14. Session. Genève, 1930. II. Question à l'ordre du jour. Bureau international du travail. Genève.

heitsgesetz“ und der zweite Reichsvolksentscheid, 1929. Statist. Landesamt. Hamburg.

Norvégia. (Norvège.) — *Statistique de la navigation de la Norvège*, 1928. Bureau central de statist. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 108.)

Statistique des caisses d'épargne, 1928. Bureau central de statist. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 109.)

Statistique industrielle de la Norvège, 1927. Bureau central de statist. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 110.)

Service vétérinaire civil, 1928. Direktoeren for det civile veterinaervesen. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 111.)

Statistique du recrutement, 1922/1926. *Appendice: Maladies pendant les exercices*. Bureau central de statist. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 112.)

Statistique de l'assistance publique, 1926/1927. Bureau central de statist. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 113.)

Nyugat-Ausztrália. (Australie-Occidentale.) — *Statistical register*. VII. Mineral statistics and water conservation. Government statist. office. Perth.

Oroszország. (Russie.) — *Mouvement de la population de l'Oukraïne*, 1927. Centralna sztatiszt. uprava. Charkiv.

Bjudzsetü gorodszkich domovladienij, 1926/7. Centralna sztatiszt. uprava. Charkiv.

Románia. (Roumanie.) — *Statistique des sociétés par actions*, 1929. Institut de statist. générale. București.

Straubinger, Dr. I.: Die Schwaben in Sathmar. Schicksale oberschwäbischer Siedler im Südosten Europas. 2. Aufl. Stuttgart 1927.

Svájc. (Suisse.) — *Die Bewegung der Bevölkerung in der Schweiz*, 1928. Eidgen. statist. Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 2.)

Ergebnisse der schweizerischen Obstbaumzählung. (Auf Grund der Betriebszählung, 1929.) Eidgen. statist. Amt. Bern. (Statist. Quellenwerke der Schweiz. 4.)

Archiv für das schweizerische Unterrichtsweisen, 1929. Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren. Zürich.

Svédország. (Suède.) *Kooperativ verksamhet i Sverige*, 1927. K. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Befolkningsrörelsen, 1924/1925. Statist. centralbyrå. Stockholm. 1930. (Sveriges officiella statistik.)

Sinnesjukvården i riket, 1928. Kungl. medicinalstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Dödsorsaker, 1926. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Handel. Berättelse, 1928. Kommerskollegium. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Det högre skolväsendet, 1927/8. Kungl. skolöverstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Domänverket, 1928. Kungl. domänstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Jordbrucksräkningen, 1927. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Brottsligheten, 1927. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Årsvärden, 1929. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Spanyolország. (Espagne.) — *Estadística de navegación de cabotaje en España*, 1927. Consejo de la economía nacional. Madrid.

Törökország. (Turquie.) — *Annuaire statistique*, 1929. Office central de statist. Ankara. (Publication 8.)

Statistique annuelle du commerce extérieur de la Turquie, 1928. II. Direction générale des douanes. Ankara.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de la república oriental del Uruguay*, 1927. I., III. Parte. Dirección general de estadíst. Montevideo.

Sintesis estadística de la república oriental del Uruguay, 1929. Dirección general de estadíst. Montevideo.

Labor legislation of Uruguay. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 494.)

Folyóíratszemle.

Revue.

Archiv für Rassen- und Gesellschafts-Biologie (23. köt. 1. f., München 1930, ném.). — *Gründel G. E.*: A népességprodukción a modern nemzetgazdaságban.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (63. köt. 2. f., Tübingen 1930, ném.). — *Schultze-Gavernitz G.*: A gép a kapitalista gazdasági rendszerben. — *Sulzbach W.*: Az „osztály“ és az osztályharc. — *Bonne A.*: A társadalomgazdasági szerkezeti változások Palesztinában.

ban. I. A zsidó bevándorlás hatása. — *Heyer F.*: Az új angol szegénytörvény. — *Oberschall A.*: A sztrájkmozgalom Cseh-Szlovákiában. — *Mombert P.*: A népességtan és népességi statisztika újabb irodalma. — *Preiser E.*: Magángazdaságtan.

Budapesti Szemle (627. sz., Budapest 1930, m.). — *Heller F.*: Az akadémia hatása a közgazdasági tudományok hazai fejlődésére. — (628. sz.). — *Olay F.*: A magyar emlékművek és a magyar művészet sorsa az elszakított területeken.

Bulletin Périodique (75. sz., Liège 1930, fr.). — Lopez del Arco A. R.: Spanyolország gazdasági politikája. — Augé-Laribé M.: A földművelés Európa ipari országaiban. — Dudley Stamp L.: Brit Indo-China gazdasági fejlődése. — Jannaccone P.: Az olasz közgazdaság néhány indexe a líra stabilizálása előtt és után. — Held W.: A három balti állam: Lettország, Esztország és Litvánia gazdasági uniója. — Stork F.: A gépípar Németalföldön. — Wieniawski A.: Lengyelország gazdasági helyzete 1929-ben. — Soepke R.: A mai Románia. — Sten H.: A svéd gazdasági élet 1929-ben.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (22. évf. 2. f., Lipcse 1930, ném.). — Würzburger E.: A statisztikai oktatás és Engel statisztikai szemináriuma Berlinben 1862-1883. — Guralze: Schwabe Hermann emlékének.

Československý Statistický Věstník (11. évf. 3-4. f., Prága 1930, cs.). — Fajfr F.: Masaryk és a statisztika. — Boháč A.: Dr. Rauchberg Henrik professzor (hetvenedik születésnapjára). — Prokopovič S.: Szovjet-Oroszország ötévi nemzetgazdasági terve. — Sauer L.: Megjegyzések a nagykereskedelmi árindex revíziójához.

Földrajzi Közlemények (58. köt. 1-3. sz., Budapest 1930, m.). — Hézszer A.: Emberföldrajzi feladataink. — Arif-Khán-Ibrahim: Turkesztán állattenyésztése, különös tekintettel a földrajzi viszonyokra.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (45. évf. 3. sz., Róma 1930, ol.). — Papi U. G.: Tanulmányok az ipari ciklusok pénzelméletéről. A kamat és a sconto egymáshoz való viszonya. — Staehle H.: A gazdasági dinamika kérdéseiről. — Passordi L.: A takarékpénztári betétek a líra ingadozásain keresztül.

Internationale Rundschau der Arbeit (8. évf. 3. f., Genf 1930, ném.). — Mauldon F. R. E.: Az ausztráliai szénbányászat krízise. — Ishihara S.: Munkaidő és klíma.

Journal de la Société Hongroise de Statistique (7. évf. 3. sz., Budapest 1929, fr.). — Czettler J.: A mezőgazdasági statisztika néhány új kérdése. — Schneller K.: A halandóság Magyarországon a nyers és a standard halandósági indexek módszere szerint és a külföldi halandósághoz viszonyítva. — Mozolovszky S.: A lakóházépítkezések. — (4. sz.). — Jordan K.: A statisztikai számsorok irányvonalának meghatározása a legkisebb négyzetek elmélete alapján. — A Nemzetközi Statisztikai Intézet Varsóban: Thirring G.: A varsói ülészakról általában. — Kovács A.: A varsói ülészakon tárgyalt demográfiai vonatkozású kérdések. — Dobrovits S.: A varsói ülészakon tárgyalt

gazdasági vonatkozású kérdések. — Thirring G.: Az idegenforgalmi statisztika problémái. — Szél T.: A halálteki nemzetközi nomenklatura IV. revíziója.

L'Égypte contemporaine (20. évf. 116-117. sz., Kairó 1929, fr.). — Pegna E.: A biztosító társaságok ellenőrzése. — Bourkser D.: A modern hitelirányzatok.

Le Musée Social (37. évf. 1. sz., Párizs 1930, fr.). — Gracy J.: A natalitás problémájának aktuális szempontjai. — (2. sz.). — Camerlynck M. G.: A munkaidő az angol bányákban. — Gibon J.: A dán mezőgazdaság szervezete vonatkozással a mezőgazdasági termékek kivitelére. — (3. sz.). — Martin-Saint-Léon E.: A francia nemzet alkotó elemei. — (4. sz.). — A többgyermekes családok lakásvizonyai.

Magyar Kisebbség (8. évf. 22. sz., Lugos 1929, m.). — Barabás E.: Erdély 1927. évi lakossága és tankötelesei felekezeti és anyanyelv szerint. — (9. évf. 2. sz., 1930). — Móricz M.: Erdély ipari részvénytársaságai. — (4. sz.). — Késmárki G.: Páneurópa és a kisebbségi kérdés. — Fritz L.: Az 1929. évi kisebbségi iskolai államsegély. — (6. sz.). — Parecz Gy.: A „Magyar Szemle“ és a kisebbségi magyarság. — (7. sz.). — Fritz L.: A közigazgatási választások eredményei. — Tarján Ö.: A cseh-szlovák agrárreform számadataiból. — Parecz Gy.: A „Magyar Szemle“ és a kisebbségi magyarság. — (9. sz.). — Az 1929. évi kisebbségi iskolai államsegély.

Mezőgazdasági Közöny (3. évf. 1. sz., Budapest 1930, m.). — Badics J.: Mezőgazdasági számtartási rendszerek. — Juhos L.: Munkaracionalizálás a mezőgazdaságban. — (2. sz.). — Vantsó Gy.: Hitelvédelem a mezőgazdaságban. — Szepesy M.: A magyar borfogyasztási adó agrár- és adópolitikai megvilágításban. — Küzdelem a tejtermelés jövedelmezőségéért. — (3. sz.). — Koós M.: Földreform és birtokpolitika. — (4. sz.). — Badics J.: Svájc agrárpolitikája.

Munkaügyi Szemle (4. évf. 3. sz., Budapest 1930, m.). — Szeibert J.: A racionalizálás és a munkahiány. — Heller I.: A foglalkozási megbetegedések megelőzése az Egyesült Államokban. — (4. sz.). — Bikkal D.: A lakásprobléma megoldása.

Nation und Staat (3. évf. 4. f., Bécs 1930, ném.). — A kisebbségi mozgalom célja. — Molnár E.: A cseh-szlovák nyelvi jog és nemzetiségi statisztika közötti belső ellentmondás. — (5. f.). — Bleyer J.: Nemzet, nép, nemzetiség. — Wehenkel G.: Társadalom és nemzeti kisebbség. — (7. f.). — Schmidt-Wodder J.: Nép és népek. Az európai kérdés sarkpontja.

Társadalmi egyesületek statisztikája.

La statistique des sociétés et autres associations sociales.

Résumé. On n'a pas en Hongrie de statistiques sur les sociétés et autres associations sociales. D'après les chiffres présentés par l'auteur pour Miskolc, la population y était, pour les sociétés et les autres associations, grevée en 1928 de 710.000 pengős, ce qui représentait plus de la moitié des impôts directs. Comme probablement dans les autres villes, les sociétés se sont fort multipliées à Miskolc; au commencement de la guerre, il y en avait là 26 et en 1928 119 avec 36.897 membres ordinaires. Il faudrait faire une enquête générale sur les sociétés, pour limiter les trop grandes charges qui pèsent sur les populations du fait des cotisations.

★

A hivatalos statisztika szervezetét megállapító 1929. évi XIX. t.-c. 1. §-a szerint „a központi statisztikai szolgálat feladata: az ország közállapotának és közérdekű viszonyainak nyilvántartása s e célra adatok gyűjtése, feldolgozása és közzététele oly módon, hogy azok tudományos, törvényhozási, kormányzati, igazgatási és más gyakorlati célokra egyaránt használhatók legyenek.“

A törvény módot, lehetőséget nyújt arra, hogy az ország közállapotának nyilvántartása címen a társadalmi szervekre vonatkozó adatok is összegyűjtessenek. Azt látjuk mégis, hogy a társadalom szervezeteivel a hivatalos statisztika nem foglalkozik. A Központi Statisztikai Hivatalnak a népszámlálásról kiadott köteteiben és a Magyar Statisztikai Évkönyvben nem találunk adatokat a magyar társadalmi egyesületekről. A székesfőváros statisztikai hivatalának kiadványaiban sem tudunk tájékozódni arról, hogy Budapesten a társadalom hány és milyen vonatkozású egyesületet tart fenn, mennyi ezeknek az egyesületeknek száma, mennyi a tagdíj és vagyon az egyes szervezetekben és mily megterheléssel jár a tagokra, valamint a város lakosságának egyetemességére a társadalmi szervezetek, karitatív stb. egyesületeknek működése, azok fenntartása.

Budapest székesfőváros közigazgatási és statisztikai Évkönyve megemlékezik ugyan

a jótékonyással és szegénysegélyezéssel foglalkozó nagyobb társadalmi egyesületekről, azonban az erre vonatkozó kimutatást sem lehet teljesnek tekinteni, mert, amint ismeretes, az ott felsoroltakon kívül még sok társadalmi szervezet működik Budapesten, amelyeknek alapszabályszerű hivatása a szegénysegélyezés.

Mint hogy a társadalom statisztikája képezheti legbiztosabb alapját a jó társadalompolitikának, nem lehet közömbös az, hogy a társadalmi életbe bevilágítanak-e a statisztika fénysugarai, vagy azok továbbra is homályban lesznek előttünk.

Igen fontos országos és municipális érdekek fűződnek az egyesületi statisztika rendszeresítéséhez. Az államnak, a helyi közrendészeti és közigazgatási hatósági szerveknek nemcsak azzal kell tisztában lenniök, hogy területükön milyen társadalmi szervezetek működhetnek jóváhagyott alapszabályok alapján, hanem tájékozva kell arról is lenniök, hogy alapszabályszerűen élnek-e a társadalmi egyesületek, nem lépik-e át alapszabályban lefektetett feladatukat, milyen célra fordítják bevételeiket, amelyeknek egy részét szigorú ellenőrzés híján, közvetve, vagy közvetlenül nemzetellenes célokra is fordíthatják.

Az egyesületi statisztikának bizonyára vannak adatai, amelyek nyilvánosságra nem hozhatók, vagy amelyek csupán a tudományos köröket érdekelhetik.

Akár a magasabb államérdekeket nézzük, akár a társadalom érdekeit, mindenképpen szükség van arra, hogy az idevágó statisztikai adatfelvételeket mielőbb rendszeresítsük.

Az állam érdeke az, hogy a polgárságot, amely nehéz megélhetési gondjai közt teherviselési képességének igen gyakran csupán életigényeinek teljes lecsökkentése árán tud eleget tenni, megóvja oly kiadásoktól, amelyek főként a városi középosztályra a társadalmi szervezetek fenntartása címén hárulnak.

A társadalom érdeke is, az, hogy megszabadítsák az utóbbi évtizedben folyondár módjára elszaporodott azoktól az egyesületektől, amelyek rendszerint a társadalom-

nak szűk körére alapítva létezésüket, szinte elviselhetetlen terhet rónak a városokban élő középosztálybeli polgárságra.

Nem állanak rendelkezésünkre országos statisztikai adatok, ezért Miskolc város egyesületi statisztikájának ismertetésével kíséreljük meg tükrét adni annak, hogy a vidéki társadalmi szervezetek révén milyen nagy teher hárul a társadalomra. Bizonyára hasonló a helyzet a többi városokban is, azért Miskolc ismertetéséből következtetést vonhatunk a többi városok társadalmi statisztikájára is.

1910-ben 51.459, 1920-ban 56.982 volt a jelenlévő népesség száma Miskolcon. Vagyis a tényleges szaporodás 5.523, százalékban 10.7. 1914-ben, a háború kitörésekor 26 működő társadalmi egyesület volt Miskolcon. 1928-ban pedig a város által vezetett hivatalos nyilvántartás szerint 119 társadalmi egyesület volt bejelentve. Tíz év alatt tehát (nem számítva a háborús éveket, amidőn új társadalmi egyesületet nem alakítottak) a társadalmi egyesületek számának emelkedése 400 százalékos Miskolcon, míg ugyanakkor a lélekszámemelkedés mindössze 10.7%.

A társadalmi egyesületeket hivatásuknak megfelelően, főcsoportokba osztottuk és minden főcsoportnál feltüntetjük a tagdíjat, a tagok számát és a bevételek összegét is.

	Egyesületek száma	Évi tagdíj pengőben	R. tagok száma	Bevétel pengőben
I. Társaskör (Kaszinó)jellegűek	10	5—48	3.266	134.132
II. Jótékonyági (karitatív) egyesületek	17	1—9	8.068	114.249
III. Társadalmi egyesületek Kaszinó jelleg nélkül	13	1.50—24	3.597	21.599
IV. Közegészségügyi egyesületek	10	1.20—14	7.315	94.086
V. Sport- (turista-) egyesületek	37	1.40—140	7.014	173.608
VI. Kereskedő és iparos egyesületek . .	8	1—16	3.936	52.755
VII. Munkásegyletek . .	14	12—182	1.594	52.070
VIII. Kultúr- és zeneegyesületek	10	1—14.40	2.107	67.396
Összesen	119	1—182	36.897	709.895

E kimutatásból az tűnik ki, hogy a 119 társadalmi egyesületben a tagok 1—182 pengőig terjedő tagdíjat fizettek, a rendes (fizető) tagok száma 36.897 volt és az egyesületek összbevétele 1928-ban 709.895 pengőt tett ki.

Igen tanulságos adatokat kapunk akkor, ha a város lakosságára nehezedő társadalmi teherrel összevetjük a lakosság foglalkozási statisztikáját, valamint a lakosság által viselt közteher összegét.

A foglalkozások statisztikája Miskolcon 1920-ban az alábbi:

	Kereső	Eltartott
Östermelés	1.366	1.531
Bányászat	36	61
Ipar	9.356	12.594
Ker. és hitel	2.930	3.886
Közlekedés	2.015	4.375
Közszolg. és szabadfogl.	2.126	2.836
Véderő	3.689	1.005
Napszámos	519	439
Nyugdíj., tőkepénzesek	1.751	2.254
Házicselédek	2.009	99
Egyéb ismeretl. foglalk.	534	1.571
Összesen	26.331	30.651

A jótékonyági (karitatív) egyesületekben túlnyomórészt az ipar, kereskedelem és hitel, a közlekedés, a közszolgálat és szabad foglalkozás, valamint a nyugdíjasok és a tőkepénzes foglalkozási ágak kereső kategóriája vesz részt. Ezeknek száma 1920-ban 19.844, 1920-tól 1928-ig 10%-os emelkedést véve alapul, kb. 22.000-re tehető fenti foglalkozási ágakhoz tartozók száma, akikre a jótékonyági egyesületek működése révén 1928-ban 114.249 pengő teher jut. A fejadó tehát 5—6 pengő között van. A valóságban a fejadó sokkal magasabb, mert jelzett foglalkozásokban nem mindenki veszi ki részét a karitatív intézményekből, azok támogatásából.

A rendes tagok kimutatott számához viszonyítva a bevételeket, azt látjuk, hogy a fejadó átlag a társaskörökben 40 pengő, a jótékonyági egyesületekben 20 pengő, a különböző társadalmi (társaskör nélkül) egyesületekben 6, a közegészségi egyesületekben 12, a sport- (turista-) egyesületekben 25, a kereskedelmi és iparosegyesületekben 12, a munkásegyletekben 30, a kultúr- és zeneegyesületekben 30 pengő.

Ha azt vesszük figyelembe, hogy a foglalkozások egyes kategóriájában lévők hivatali, társadalmi állásuknál, kötelezettségük-nél fogva többféle társadalmi egyesületben is részt vesznek, rájövünk arra, hogy a városi lakosság ezrei milyen nagy társadalmi fejadót kénytelenek elviselni. Az összes egyesületek rendes tagjainak számához, 36.877-hez arányosítva a fejadót, az mintegy 20 pengőt tesz ki, ami szintén magasnak mondható az állami, törvényhatósági fejadó és egyéb egyházi stb. adók mellett.

A város lakossága által 1928-ban viselt közteherhez arányítva a társadalmi egyesületek bevételeit, a következő adatokat kapjuk:

Miskolcon 1928-ban a kivetés volt:

	Pengő
földadóban	30.856
házadóban	915.464
ált. ker. adóban	317.036
társulati adóban	163.519
jövedelmi adóban	311.984
vagyonadóban	85.491

Ebből az tűnik ki, hogy a társadalmi egyesületek 709.895 pengőt kitevő bevétele a 915.464 pengő házadót megközelítette és majdnem ugyanannyit tett ki, mint a föld-, kereseti, társulati, jövedelmi és vagyonadó együttvéve.

Az előbbi kimutatás szerint Miskolcon 1928-ban földadóban, ház-, általános kereseti, társulati és jövedelmi, valamint vagyonadóban a kivetés 1,824.350 pengő volt és ezzel szemben a társadalmi szervezetek fenntartása, tevékenysége címén a város lakosságára 709.895 pengő hárult. Vagyis a társadalmi adó 1928-ban több, mint felét tette ki Miskolcon az állami adóknak.

Az ismertetett statisztikai adatokból kitűnik, hogy mily nagy fontossága van annak, ha a statisztika kiterjeszkedhetik a társadalmi szervezetek működésére is. Az ország egyesületi statisztikája bevilágít a városi lakosság több milliót kitevő társadalmi rétegébe, amelynek részéről fel-felhallatszanak ugyan a panaszok, hogy nem

bírják el a magas adóteher mellett a társadalmi kötelezettségek súlyos adóját is. Azonban, hogy ez a társadalmi fejadó az állami adókhöz viszonyítva is mily magas, eddig nem tudhattuk. Az ország egyesületi statisztikájának rendszeresítése után csakhamar megbízható hű képét fogjuk kapni annak, hogy mily teher hárul a városi és mennyi a községekben élő lakosságra a társadalmi szervezetek fenntartása révén.

A trianoni Magyarországon hazafias kötelessége minden állampolgárnak, hogy erejéhez, jövedelméhez mérten anyagiakkal is hozzájáruljon a közjótékonyági, közegészségügyi, kulturális és sportszervezetek fenntartásához, mert azok egészséges, céltudatos működése erősíti nemcsak a társadalmat, hanem az azok összeségét kitevő állami szervezetet is. A megélhetés nehézségei miatt azonban arra kell törekednünk, hogy a lakosságot ne sújtsa oly felesleges és túlzott társadalmi teher, amely kihatással lehet a közteher viselésére és megbénítja az adóalanyok adózőképességét.

Kívánatos volna, hogy megfelelő rendelkezésekkel a közigazgatási hatóságok az ediginél hatályosabb ellenőrzést gyakoroljanak a társadalmi egyesületek felett, amelynek hatásaként a társadalom is mentesülni fog azoktól a kiadásoktól, amelyek egyes esetekben a társadalmi egyesületek gondatlan vezetése vagy alapszabályellenes működése révén hárulnak a lakosságra.

Mádai Lajos dr.

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — Séances d'étude.

Jules Altenburger: De quelques problèmes modernes de la statistique.

Dans la séance d'étude du 29 avril 1930, présidée par M. Gustave Thirring, M. Jules Altenburger, membre ordinaire, a lu une communication intitulée: „De quelques problèmes modernes de la statistique“, sur laquelle nous reviendrons dans un de nos numéros.

MM. Charles Goldziher et Norbert Kovács, membres ordinaires, M. Alexandre Sipos et le président ont présenté leurs observations.

Béla Szabó: *La statistique des vénériens.*

Dans la séance d'étude du 16 mai 1930, tenue sous la présidence de M. Charles Balás, vice-

président, M. Béla Szabó, membre ordinaire, prononça son discours de réception: „La statistique des vénériens“, que nous publierons prochainement.

MM. Théodore Szél, Norbert Kovács et Georges Gortvay, membres ordinaires, MM. Frédéric Grusz, médecin en chef, Eugène Schäffer, adjoint au préfet de Police, ont présenté leurs observations relatives au sujet développé par M. Béla Szabó.

★

Altenburger Gyula: *A statisztika egyes modern problémái.*

A Társaság 1930 április 29-én Thirring Gusztáv elnöklete alatt lefolyt előadóülésén Altenburger Gyula r. tag tartott előadást „A statisztika egyes modern problémái“ címen, melyre folyóiratunkban alkalmilag visszatérünk.

Goldziher Károly r. tag az előadó által fejtegetett komplikált problémákat nagyrészen a konjunktúrakutatás problémáinak látja, amely az érzékenyebb reagálásokat is kimutatni képes.

Kovács Norbert r. tag az előadáshoz fűzött megjegyzéseiben rámutatott arra, hogy a gondolatébresztő előadás nagy problémaanyagot ölelt fel, melyeket részben a statisztika máris vizsgál. Sok, már meglévő statisztikai anyagban a behatóbban vizsgálódó olyan fontos tanulságokra bukkanhat, amelyekre első pillanatban nem is gondolunk. Erre példákat hoz fel. Át kell tekinteni tehát elsősorban a meglévő anyagot, hogy eldönthessük, mi az, ami már megvan s hol van csak továbbfejlesztésre szükség. A fennmaradó problémák egy részét képviselői módszerrel kell megoldani. Nem tudja elképzelni a társadalmak odafejlődését, hogy a szociális biztosítás felesleges legyen. A szociális biztosítás terhe különben is a gazdasági körforgásban visszatérülő kiadás. A bérminimum igen fontos probléma s a nemzetközi munkaegyezmények körében mégis az idevonatkozó egyezményeket ratifikálták a legkisebb számban. A szellemi munkások helyzetének lesüllyedését annak tulajdonítja, hogy a szellemi munkások a szervezkedésben messze elmaradtak a kortól.

Sipos Sándor szerint az előadó tulajdonképpen a gazdaságkutatás legközelebbi 50—100 éves programját festette meg. A felvetett sokféle kérdés végeredményben mind gazdasági probléma. Legnagyobb részük a magánkutató munka keretébe tartozik. Egyes speciális feladatok elvégzésére az egyetemi szemináriumok volnának alkalmasak, a többi munkát szét kellene osztani. Számos probléma szinte megfoghatatlan, mint pl. a szellemi munka értékének megbecsülése. Ha tényleg kiszondírozhatók volnának mind e problémák, az életstandard, a társadalmi rétegek vásárlóereje fokozható volna.

Thirring Gusztáv elnök megköszöni a magasnívójú előadást, mely a statisztika elé a feladatok tömegét állította. Ha sikerül ezekből valamit megvalósítani, örvendetes, hogy a kezdeményezés a Magyar Statisztikai Társaságból indult ki.

Szabó Béla: *A veneriás betegek statisztikája.*

A Társaság 1930 május 16-án *Balás* Károly al-elnök elnöklete alatt lefolyt előadójánál *Szabó* Béla r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „*A veneriás betegek statisztikája*” címen, melyet Szemlénben más alkalommal közlünk. Az előadáshoz *Szél* Tivadar, *Kovács* Norbert és *Gortvay* György r. tagok, továbbá *Grusz* Frigyes főorvos és *Schäffer* Jenő főkapitányhelyettes szólt hozzá.

Szél Tivadar: Úgy az orvosok, mint a statisztikus szakemberek nagy érdeklődéssel hallják, hogy a veneriás betegek 1928. évi országos felvételének feldolgozása megtörtént s az adatok beható tanul-

mányban ismertették. Bizonyos azonban, hogy a számbavett 54 ezer veneriás beteg, mely tízezer lakosra 68 ily beteget jelent, kevesebb az ország azévi összes nemibetegeinél. Sokan nem jelentkeztek orvosnál. A bejelentési kötelezettséget a nemibetegekre is kiterjesztő államok, mint Dánia is, sokkal magasabb arányokat (200-on felül tízezer lakosra) mutatnak. *Nékám* felvétele 1913-ban már 400 ezer nemibeteget vett kórházakban s ambulanciákon számba, azóta számuk — különösen a háború után — csak növekedhetett. *Scholtz* megközelítő számítása németországi adatok alapján meg éppen a lakosság 10%-ára becsüli az ily betegeket. A betegségek szerint való feldolgozás a gonorrhoeás nők számát igen alacsonynak mutatja. Ezek adatbevallása erősen hiányos. A kor szerint való feldolgozásban az 1928. évi statisztika a 25—29 éveseknél jelezte a veneriás betegségekre az erkölcsi és társadalmi szempontból való predilekciós kort. Klinikai statisztikák szerint ez a 19—24 éveseknél jelentkezett. Foglalkozás szerint a katonák 1928-ban tízezer élöre csak 220 nemi beteget mutatnak, vagyis kevesebbet, mint a napszámosok, kiknek aránya 320 tízezrelék. Valószínű azonban, hogy a katonáké a maximális adat, mert az 1920. évi népszámláláson alapuló viszonyítás 1928-ban több katonához viszonyít, mint amennyiből 1928-ban a betegek származnak. A régi Osztrák-Magyar Monarchia tízezer katonán 1910-ben 500 nemi beteget mutatott ki. Az angolszász országok példája mutatja, hogy abolíció és az erkölcsök megjavítása is háttérbe szoríthatja a nemibetegségeket. Ha a nyilvános prostitúció megmarad, a reglementáció szigorúbb és erélyesebb keresztülvitele volna kívánatos.

Kovács Norbert: Tekintettel arra, hogy az orvosoknak mintegy 20%-a az adatszolgáltatásból kimaradt, a veneriás betegek statisztikájára vonatkozó adatfelvétel mintegy középútnak tekinthető a teljes és reprezentatív statisztikai adatfelvételek között. A következtetések sikeres levonhatásához azonban az adatok alkalmasak. A veneriás betegségek ellen való küzdelem érdekében szükséges volna a veneriás betegek vonatkozólag az egész népességre kiterjedőleg egy úgynevezett állománystatisztikát készíteni minden államban. Az állománystatisztikát nagyobb időközben, pl. 50 évenként, meg kellene ismétetni. Az állománystatisztika elkészülte után csak az úgynevezett friss esetekre vonatkozólag kellene állandó vagy kisebb időközönként ismétlődő adatgyűjtéseket végezni. Annak a körülménynek, hogy feltehetően sok beteg maradt ki az adatgyűjtésből, nemcsak a betegségnek szegényérzetből való eltitkolása az oka, hanem sok esetben a szegénység is. Sokan kívül állnak a társadalmi biztosításon s így betegségüket gyógyítani nem áll módjukban. A jövőre vonatkozólag szük-

séges volna, hogy a betegek szociális helyzete nagyobb mértékben kutatás tárgyává tétessék s ennek keretén belül a betegek lakásviszonyainak a megismerésére is nagyobb súlyt kellene fektetni. A megbetegedések csökkentése érdekében fontosnak tartja a keresztény erkölcs fokozottabb kiépítését, a közegészségügy általános javítását, valamint a kötelező orvosi vizsgálat bevezetését mindott, ahol a munkaközösség vagy más társadalmi kapcsolat nagyobb embertömegeket egyesít.

Gortvay György: A világháború befejezése után, különösképen pedig 1923-tól a nemibetegségek tekintetében világszerte csökkenést észlelhetünk. Feltételezhetjük, hogy bizonyos szezonális ingadozásokkal állunk szemben. Vannak ugyanis betegségek, amelyek csaknem kétséget kizáró megállapítások szerint minden 4., 5. vagy 10. évben nagyobb mértékben jelentkeznek. Az eddigi megfigyelések alapján a nemibetegségeknek egy periódus mintegy 14—16 évre tehető, s többek állítása szerint a mélypont 1924 volt. A luesz azóta világszerte emelkedik, amint ezt a nagyobb német városok megfigyelései bizonyítják. Az, hogy a klinikák venereás statisztikája szerint jóval több beteget kell feltételeznünk, mint a felvétel mutatja, semmit sem bizonyít, mivel a klinikák természetesen a betegek nagy számát magukhoz vonják. Felhívja a figyelmet arra a nagy különbségre, ami a nemibetegségek, valamint a hevenyfertőző betegségek ellen való küzdelem között, éppen a betegségek különböző természetéből kifolyólag fenáll. A nemibetegségből való gyógyulás ugyanis a következő fertőzések ellen semmi mentességet sem biztosít, míg több hevenyfertőző betegség elszenvedése után a szervezet az ellen a betegség ellen több-kevesebb ideig immunis marad. Nem tartja valószínűnek, hogy a betegek betegségüket olyan nagy százalékban kapták volna nyilvános prostituáltaktól, mint azt az előadó feltüntette. Ez az arány, valamint a lueszes nők aránya, véleménye szerint, a valóságban sokkal kisebb. A betegség súlypontja is sokkal alacsonyabb

korosztályokban van. Magyarországon a lueszes betegek aránya más országokhoz képest igen magas. Míg ugyanis az arány nálunk 3·3 ezrelék, addig Németországban 1·4, Svájcban pedig 1·6 ezrelék. Kívánatosnak tartaná annak megállapítását, hogy a betegek vonatkozó bejelentések hány százaléka származik kórházaktól vagy közintézményektől és hány százaléka magánorvosoktól. Az előadó munkásságáért a népjóléti minisztérium köszönetét talmácsolja.

Grusz Frigyes: Annak a véleményének ad kifejezést, hogy a gonorrhoea a női betegek között a valóságban valószínűleg jóval nagyobb arányban szerepel, mint azt az előadó ismertette. A katonaságnál a 10%-ot alig haladta meg. A lueszes megbetegedésekre vonatkozó magas arányszám valószínűleg onnan ered, hogy ennek a betegségnek a kezelése hosszú időt vesz igénybe s erre vonatkozólag a beérkezett jelentések nemcsak a friss eseteket tartalmazzák.

Schäffer Jenő: A rendőri statisztikai adatok szerint a nyilvános prostituáltak között évente csak 10—12% megbetegedés észlelhető, míg ezzel szemben a titkos prostituáltak évi megbetegedése 30—40%-ra tehető. A betegségek terjesztője tehát elsősorban ez utóbbi csoport. A megbetegedések ellenőrzése a titkos prostituáltaknál gyakorlatilag csaknem lehetetlen. Az a fogalom is roppant tág, hogy ki tekintendő titkos prostituátnak. Hogy a nyilvános prostituáltak nem terjeszthetik a betegséget olyan nagy mértékben, mint ahogy azt az előadó is állítja, bizonyítja az a körülmény is, hogy razziák alkalmával nagy általánosságban tömeglakásokban 12—15%, nyilvános parkokban 15—20%, szállodákban pedig 50%, sőt néha annál is több a beteg a megvizsgált egyének között. Lehetetlen az, hogy a beteg nők 60%-a szifiliszben szenved, ez az arány legfeljebb csak 20—25% lehet a valóságban. Az ezidőszerint rendelkezésre álló kórházi ágyak számának lényeges szaporítását kívánja szükségesnek a betegség elleni küzdelem érdekében.

A Társaság kiadványai. — *Publications de la Société.*

Depuis notre dernière communication relative à ce sujet (Revue Hongroise de Statistique, 1928, année, VI, p. 1258 à 1260), quelques nouveaux numéros, contenant les importantes études énumérées ci-dessous, ont paru du périodique de langue française de la Société Hongroise de Statistique, le „Journal de la Société Hongroise de Statistique“. A côté de ces études, les années VI et VII du „Journal“ ont été complétées de nouvelles rubriques, de sorte que les numéros, qui font connaître régulièrement l'activité de la Société Hongroise de Statistique, rendent compte, en rubriques spéciales, des nouveaux ouvrages (livres et revues) hongrois statis

Legutolsó közlésünk óta (M. Stat. Szemle 1928., VI. évf. 1258—1260. l.) a Magyar Statisztikai Társaság kiadásában a Társaság francia nyelvű folyóiratának, a „Journal de la Société Hongroise de Statistique“-nek néhány újabb száma jelent meg, alábbiakban egyenkint is felsorolandó nagyobb tanulmányokkal. E nagyobb tanulmányok mellett a „Journal“ VI. és VII. évfolyama újabb rovatokkal bővült, úgy hogy az egyes folyóiratszámok a Magyar Statisztikai Társaság működésének rendszeres ismertetése mellett külön rovatban számolnak be a magyar statisztikai és rokonirodalom (könyvek s

tiques ou concernant les branches annexes, ainsi que des nouvelles et des intéressants événements touchant la statistique et de la situation du pays, sur laquelle on y trouve des articles illustrés de tableaux contenant toutes les données essentielles. Nous donnons plus bas les titres des plus grands articles parus dans les récents numéros du „Journal“:

folyóiratok) újabb termékeiről, a statisztikai vonatkozású hírekről és érdekesebb eseményekről, továbbá az összes fontosabb statisztikai adatok felsorakoztatásával nemcsak táblázatosan, hanem szövegesen is az ország helyzetéről. — Az újabban megjelent számok nagyobb cikkeinek címét alábbiakban közöljük:

A „Journal de la Société Hongroise de Statistique“ legújabb számainak legfontosabb cikkei:

Articles importants parus dans les récents numéros du „Journal de la Société Hongroise de Statistique“.

VI. (1928.) évf. 3—4. szám: *Ihrig* Károly: La statistique internationale des coopératives. — *Andreich* Jenő: Critique des méthodes de la statistique conjoncturale. — *Laky* Dezső: Les facteurs économiques dans le développement de la population de Budapest de 1900 à 1920. (IIe partie). — *Thirring* Lajos: Sur la statistique allemande et les conférences de Hambourg, tenues à l'automne de 1928.

VII. (1929.) évf. 1—2. szám: *Kovács* Alajos: Jules Vargha † (1853—1929). — *Jacquart* Kamill: La Haye ou Genève? Problèmes actuels de l'Institut International de Statistique. — *Földes* Béla: Influence de la situation matérielle et sociale sur les mariages, les naissances et les décès, eu égard particulièrement à Budapest. — *Kovács* Alajos: Le problème de la statistique des nationalités. Réponse à un article roumain. — *Thirring* Gusztáv: La statistique de l'habitation à Budapest. Son organisation, son développement et ses méthodes. — *Imrédy* Béla: La statistique au service des banques d'émission. — *Konkoly Thege* Gyula: La convention internationale concernant les statistiques économiques et la statistique économique de la Hongrie. —

Dobrovits Sándor: La réforme du service statistique en Hongrie. — *Elekes* Dezső: La situation de la Hongrie avant et après la guerre dans le système des principales données statistiques.

VII. (1929.) évf. 3. szám: *Czettler* Jenő: Quelques problèmes récents de la statistique agricole. — *Schneller* Károly: La mortalité en Hongrie suivant la méthode de l'indice brut et de l'indice standard, et comparée à la mortalité à l'étranger. — *Mozolovszky* Sándor: La construction d'habitations.

VII. (1929.) évf. 4. szám: *Jordan* Károly: Sur la détermination de la tendance séculaire des grandeurs statistiques par la méthode des moindres carrés. — L'Institut International de Statistique à Varsovie: I. *Thirring* Gusztáv: De la Session de Varsovie en général. II. *Kovács* Alajos: Les questions démographiques traitées à la Session de Varsovie. III. *Dobrovits* Sándor: Les questions économiques traitées à la Session de Varsovie. — *Thirring* Gusztáv: Les problèmes de la statistique du tourisme. — *Szél* Tivadar: La IVe révision de la nomenclature internationale des causes de décès.

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie.

Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüntézet betétek. — A részvények értéke. — Fizetési képtelenségek. — Váltóóvások.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Chômage. En avril 1930, les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates ont inscrit 21.045 chômeurs, soit 37·3% de plus qu'au mois correspondant de l'année précédente et 4·3% de moins qu'en mars 1930. Sur le nombre total, il y a eu 18.157 hommes (86·3%); comparativement au mois précédent, le nombre de ceux-ci a baissé de 6·9% et celui des femmes a augmenté de 16·0%. Sur les chômeurs, 53·9% habitaient Budapest et 46·1% en province; à Budapest le nombre en a baissé de 0·9%; en province, de 8·0%. Le chômage a diminué dans l'industrie du cuir (— 29·7%); dans le bâtiment (— 10·6%); parmi les employés d'hôtels et de restaurants (— 7·1%); il a augmenté dans l'industrie de la reproduction (2·4%), dans la sidérurgie (1·8%) et parmi les travailleurs intellectuels (6·5%).

L'effectif des véhicules à moteur s'est accru en avril 1930 de 173 unités; c'est une augmentation de 0·6% sur le mois précédent. Le nombre des automobiles pour personnes a augmenté de 71 (0·6%); celui des automobiles de louage, de 4 (0·2%); celui des autobus de 7 (1·0%); celui des motocyclettes de 72 (0·7%).

A Budapest, l'effectif des véhicules à moteur s'est élevé à 15.468 (52·1% du nombre total), présentant une augmentation de 48 unités (0·3%) par rapport à mars.

Formation des prix. L'indice moyen des prix de gros était à la fin d'avril à 96, accusant une diminution de 4 points sur le mois précédent. Ainsi, le niveau des prix de gros est tombé au-dessous de celui de 1913. La diminution considérable a été due surtout à la baisse des produits de l'agriculture et de l'élevage — les prix de ceux-ci n'ont cessé de s'émietter depuis le milieu de l'année précédente —, mais les prix des produits de l'industrie présentaient aussi une tendance descendante. La différence entre les catégories agricole et industrielle est montée à 51·8%.

Comparativement à mars, l'indice du coût de la vie, y compris le loyer, est descendu de 111·4 à 109·6, et sans le loyer, de 119·3 à 116·9. Cette baisse peut être attribuée à la diminution du prix des vivres, du chauffage et de l'éclairage.

Dépôts en banque. Aux 12 principaux établissements de crédit budapestois (des 13 premiers établissements deux ont fusionné récemment) et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en avril de 630·1 millions de pengős à 631·6 millions, atteignant 63·0% de l'effectif de 1913.

Les dépôts en comptes courants y ont baissé de 794·7 millions de p. à 785·9 millions, de sorte qu'à la fin d'avril, ils représentaient 91·8% de l'effectif de 1913.

Aux monts de piété (centre et succursales) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant représenté en avril 5·1 millions de pengős et les dégagements (y compris le produit des enchères) 4·4 millions, l'effectif des prêts s'élevait à la fin du mois à 27·7 millions de p.

L'indice des actions, qui montre la formation du cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, a baissé en avril de 16·3 à 15·8. Les actions de mines, de briqueteries, des fabriques de sucre et des entreprises chimiques se sont émiettées sensiblement; seules les actions des entreprises de gaz et d'électricité ont été en hausse.

Insolvabilités. En avril 1930, il y a eu 231 nouvelles insolvabilités, soit 28 de moins qu'au mois précédent. Le total des actifs y montait, en nombre rond, à 7,323.000 pengős et celui des passifs à 10,647.000; tant les actifs que les passifs ont été fort inférieurs aux chiffres correspondants de mars. On a terminé 173 insolvabilités; les actifs y représentaient 5,124.000 p. et les passifs 9,245.000 p.

Des nouvelles insolvabilités 69 (29·9%) ont eu lieu à Budapest avec 2,075.000 p. d'actifs et 3,227.000 p. de passifs. On y a terminé 48 insolvabilités (27·7%) avec 2,325.000 p. d'actifs et 4,350.000 p. de passifs.

Les lettres de change protestées en avril 1930 présentent tant pour le nombre (13.618) que pour la valeur (8,263.287 pengős) une diminution sur le mois précédent.

A Budapest, on en a protesté 5.100 (37·5% du nombre global) d'une valeur totale de 3,402.624 pengős (41·2%).

Munkanélküliség. Magyarországon a keresztény-szociálista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 1930 április havában 21.045 volt, 37,3%-kal több, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 4,3%-kal kevesebb, mint 1930 március havában. A munkanélküliek közül 18.157 (86,3%) volt férfi, számuk az előző hónappal szemben esett 6,9%-kal; a nő munkanélkülieké emelkedett 16,0%-kal. A munkanélküliek közül budapesti lakos volt 53,9%, vidéki 46,1%. A budapesti munkanélküliek száma 0,9%-kal, a vidékieké 8,0%-kal csökkent. Foglalkozás szerinti megoszlásnál esett a munkanélküliség a bőriparnál (— 29,7%-kal), az építőiparnál (— 10,6%-kal) és a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (— 7,1%-kal). Emelkedett a munkanélküliség a szellemi munkásoknál (6,5%-kal), a sokszorosító iparnál (2,4%-kal) és a vasiparnál (1,8%-kal).

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya 1930 április havában 29.684 volt, 173-mal 0,6%-kal több mint az előző hónapban. A személykocsik száma 71-gyel (0,6%), a bérautók száma 4-gyel (0,2%), az autóbuszok száma 7-el (1,0%) és a motorkerékpárok száma 72-vel (0,7%) növekedett.

Az összes gépjárműállományból 15.468 (52,1%) tartozott Budapesthez. A budapesti állomány száma április hónapban 48-cal (0,3%) emelkedett.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

M e g n e v e z é s Désignation	1930		Ebből Donát- Buda- pest
	III.	IV.	
Személykocsik — <i>Aut. de tourisme et autres aut. pour personnes</i>	11.474	11.545	5.972
Bérautók — <i>Aut. de louage</i>	1.818	1.822	1.377
Autóbuszok — <i>Autobus</i>	676	683	308
Teherkocsik — <i>Autocamions</i>	4.392	4.406	2.297
Egyéb gépkocsik — <i>Autres automob.</i>	686	691	490
Gépkocsik összesen — <i>Automobiles au total</i>	19.046	19.147	10.444
Motorkerékpárok — <i>Motocyclettes</i>	10.465	10.537	5.024
Géperejű járművek össz. <i>Automob. et motocycl. au total</i>	29.511	29.684	15.468

Áralakulás. A nagykereskedelmi árképes átlagos indexe április végén 96 volt, vagyis az előző hónaphoz képest 4 ponttal csökkent. A nagykereskedelmi árszínvonal ilymódon az 1913. évi szint alá süllyedt. Az index nagymérvű visszaesését elsősorban a mezőgazdasági és állattenyésztés termékeinek

az elmúlt év közepe óta tartó szakadatlan árlemorzsolódása idézte elő, de csökkenő irányzatú volt az ipari termékek áralakulása is. A mezőgazdasági és ipari főcsoport jelzőszámai közti eltérés 51,8%-ra emelkedett.

A nagykereskedelmi árképes indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1929				1930			
	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.
	hó végén — fin du mois							
Mezőgazdaság és állattenyésztés — <i>Agriculture et élevage</i>	100	108	97	97	95	93	88	83
Gyarmatárúk — <i>Dépenses coloniales</i>	144	138	138	138	138	138	138	138
Malomipar és cukoripar — <i>Minoterie et industrie du sucre</i>	103	101	104	103	105	101	101	98
Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	133	132	132	132	131	130	129	126
Átlag — <i>Moyenne</i>	109	111	107	107	106	104	100	96

A létfenntartási költségek indexszáma április folyamán — lakbérrel együtt számítva — 111,4-ről 109,6-ra esett, a lakbér nélküli index pedig 116,9 volt az előző havi 119,3-al szemben. A visszaesés az élelmezési és fűtés-világítási költségek csökkenésének tulajdonítható.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						II.	III.	IV.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123,2	125,5	114,5	113,1	113,2	110,0
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129,2	134,3	130,9	130,9	130,9	130,3
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128,0	129,4	133,1	133,1	134,6	133,1
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75,0	86,3	86,3	86,3	86,3	86,3
Összes hetiköltség — <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113,0	117,6	112,5	111,2	111,4	109,6
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124,9	127,5	120,7	119,0	119,3	116,9

Pénzintézeti betétek. A budapesti 12 legnagyobb pénzintézetnél (az eddigi 13 pénzintézetből kettő fuzionált és így számuk 12-re csökkent) és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* összege április folyamán 630,1 millió pengőről 631,6 millió pengőre emelkedett.

A folyószámlabetétek álladéka ugyanezeknél a pénzüzeteknél 794.7 millió pengőről 785.9 millió pengőre csökkent. Április végén a takarékbetétek 63.0%-át, a folyószámlabetétek pedig 91.8%-át tették az 1913. év végével kimutatott álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői április folyamán 5.1 millió pengő zálogkölcst foyósítottak. A kiváltások összege ezzel szemben 4.4 millió pengőt tett, minek folytán a zálogkölcsonálladék a hó végén 27.7 millió pengőt ért el.

A betétek alakulása.¹⁾
Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						II.	III.	IV.
	1,000.000 P — pengős								
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne .	30.6	143.0	231.9	364.8	495.9	601.6	626.2	630.1	631.6
Folyószámlabetétek — Dépôts en comptes courants . . .	237.5	378.2	502.3	682.2	892.4	811.6	816.3	794.7	785.9

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzüzetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulását jelző tőzsdeindex 16.3-ról 15.8-ra esett. Nagyobb mérvű árfolyamlemorzsolódást szenvedtek a bányák és téglagyárak, továbbá a cukorgyárak és vegyészeti vállalatok részvényei, míg árfolyamnyereséget csak a gáz- és villamossági vállalatok értek el.

Részvényindex.
Indice d'actions.
(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929		1930		
	XII.					XI.	XII.	II.	III.	IV.
Részvényes-index — Indice d'actionnaires .	13.3	10.2	15.6	20.8	19.3	15.5	15.6	16.3	16.3	15.8
Vállalat-index — Indice d'entreprises .	18.0	14.0	22.4	30.5	29.8	25.0	25.0	26.6	26.4	25.7

Fizetésektelenségek. Magyarországon 1930 április havában 231 új fizetésektelenséget jelentettek be, 28-cal kevesebbet, mint március havában. Az aktívák összege 7.323 ezer P, a passzíváké 10.647 ezer P. Úgy az aktívák, mint a passzívák összege erősen alatta maradtak a márciusban bejelentett fizetésektelenségek értékösszegének. A befejezett fizetésektelenségek száma 173, 5.124 ezer P aktívával és 9.245 ezer P passzívával.

A Magyarországon bejelentett összes új fizetésektelenségekből 69 (29.9%) esett Budapestre, 2.075 ezer P aktívával és 3.227 ezer P passzívával. A befejezett fizetésektelenségekből 48 (27.7%) esett Budapestre, 2.325 ezer P aktívával és 4.350 ezer P passzívával.

Fizetésektelenségek.
Insolvabilités.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek Nouv. insolvab.			A bef. fizetésektelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívák actifs	passzívák passifs	száma nombre	aktívák actifs	passzívák passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
1929. III.	164	5,483.868	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244
IV.	175	6,760.107	10,453.079	122	4,592.932	6,968.668
V.	191	7,464.991	11,153.244	134	3,488.198	5,907.034
VI.	204	6,501.087	10,135.807	163	6,283.165	10,238.735
VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,948.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200
1930. I.	365	12,645.717	21,323.024	191	6,312.694	10,992.150
II.	224	6,518.696	10,651.252	232	11,093.045	17,294.538
III.	259	11,149.095	18,383.124	253	8,965.055	15,081.994
IV.	231	7,323.056	10,647.343	173	5,123.699	9,244.622

Váltóvások. Magyarországon 1930 április havában a bemutatott váltók úgy darabszámot, mint értéket tekintve estek az előző hónappal szemben. A bemutatott váltók darabszáma 13.618 volt, 8,263.287 pengő értékkel.

Az összes magyarországi váltók közül 5.100 (37.5%) Budapesten került bemutatásra 3,402.624 pengő (41.2%) értékkel.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Év, hó — Année, mois	Száma Nombre	Értéke P Valeur, pengős
1929. III.	10.990	7,237.645
IV.	11.788	7,857.584
V.	12.909	8,542.890
VI.	12.995	9,588.691
VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442
1930. I.	14.994	10,253.187
II.	12.466	7,971.935
III.	13.657	8,102.471
IV.	13.618	8,263.287

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9										1930			
			IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.																
Házasságkötés — Mariages ..	szám	6.414	6.047	8.389	5.031	3.236	4.357	5.216	7.909	12.708	5.276	5.834	8.837	5.681	.	
1000 lélekre — Pour 1000		8.9	8.6	11.5	7.1	4.4	6.0	7.4	10.8	18.0	7.2	7.9	13.2	7.7	.	
Élveszülött — Nés-vivants	"	17.410	16.811	18.087	16.250	18.284	19.882	19.505	17.594	14.318	14.060	16.048	16.160	19.629	.	
1000 lélekre — Pour 1000		24.2	23.8	24.8	23.0	25.0	27.2	27.6	24.1	20.3	19.2	21.8	24.2	26.7	.	
Halálozás — Décès ..	"	12.588	14.015	13.207	11.065	11.445	12.153	12.082	12.107	10.525	10.926	11.272	10.067	11.849	..	
1000 lélekre — Pour 1000		17.5	19.8	18.1	15.7	15.6	16.6	17.1	16.6	14.9	14.9	15.3	15.1	16.1	..	
Egy éven aluli elhalt — Décédés au-dessous d'un an ..	"	3.168	2.953	3.269	2.629	3.137	4.266	3.960	3.186	2.384	2.278	2.369	2.097	2.632	..	
100 élveszülöttre — Pour 100		18.2	17.6	18.2	16.2	17.2	21.5	20.3	18.1	16.6	16.2	14.8	13.0	13.4	.	
nés-vivants	"														.	
Gümőkórban elhalt — Décès par tuberculose ..	"	1.521	2.146	2.142	1.722	1.466	1.282	1.106	1.108	1.028	1.153	1.402	1.412	1.846	..	
1000 lélekre — Pour 1000		2.1	3.03	2.93	2.44	2.00	1.75	1.57	1.52	1.46	1.58	1.94	2.12	2.51	..	
âmes	"														..	
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..	"	4.822	2.796	4.880	5.185	6.839	7.729	7.423	5.487	3.793	3.134	4.776	6.093	7.780	..	
1000 lélekre — Pour 1000		6.7	4.0	6.7	7.3	9.4	10.6	10.5	7.5	5.4	4.3	6.5	9.1	10.6	..	
âmes	"	753	1.015	985	1.294	800	589	869	663	690	517	540	515	1.170	..	
Kivándorolt — Émigrés ..	"	52	26	29	65	50	78	49	52	69	113	37	50	63	..	
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays ..	"														..	
2. Munkapiac. — Marché du travail.																
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement¹⁾</i>																
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	6.143	7.011	8.163	8.213	8.157	8.238	9.196	7.718	4.926	5.274	11.432	9.613	10.713	13.406	
Munkakeresők — Demandes d'emploi ..	"	10.132	15.201	15.701	14.801	15.035	14.507	15.818	16.786	16.376	17.041	47.850	47.323	43.333	43.342	
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi ..	"	165	217	192	180	184	176	172	217	332	323	419	492	404	323	
Munkaközvetítés — Placements	"	4.775	4.570	5.324	5.447	5.251	5.300	5.927	5.348	3.619	4.113	10.032	8.194	8.912	10.454	
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi ..	"	77.7	65.2	65.2	66.3	64.4	64.3	64.4	69.3	73.5	77.9	87.8	85.2	83.2	780	
<i>Munkanélküliek — Chômeurs²⁾</i>																
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes chrétiens ..	"	852	768	787	787	801	833	783	967	1.033	1.107	1.161	1.120	983	906	
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates ..	"	15.322	14.565	13.266	13.921	13.964	14.007	13.922	14.215	15.910	19.181	21.533	21.309	21.016	20.139	
<i>Munkabérek — Salaires³⁾</i>																
Bádogos — Ferblanriers ..	órabér P	0.81	0.86	0.83	0.80	0.75	0.81	0.77	0.80	0.80	0.79	0.77	0.66	0.55	0.68	
Asztalos — Menuisiers ..	salairé à l'heure, p.	0.66	0.73	0.66	0.64	0.64	0.66	0.64	0.62	0.60	0.64	0.67	0.62	0.75	0.66	
Szabó — Tailleurs ..	"	0.55	0.55	0.61	0.59	0.50	0.56	0.56	0.54	0.55	0.54	0.51	0.58	0.54	0.59	
Kőműves — Maçons ..	"	0.85	0.91	0.90	0.83	0.80	0.83	0.82	0.85	0.83	0.75	—	0.86	—	0.78	
Napszámos — Journaliers ..	"	0.50	0.48	0.55	0.49	0.44	0.52	0.46	0.54	0.51	0.45	0.46	0.43	0.44	0.49	
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr. ..	"	0.32	0.28	0.28	0.28	0.25	0.34	0.25	0.25	0.27	0.27	0.25	0.26	0.27	0.26	
Napszámosnő — Journalières ..	"	0.43	0.43	0.50	0.38	0.37	0.43	0.49	0.46	0.38	0.39	0.40	0.36	0.39	0.40	
<i>Társadalmi biztosítás — Assurances sociales.</i>																
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des membres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000	.	1033.7	1080.8	1077.3	1067.0	1052.9	1070.3	1071.6	1064.2	.	.	.	.	.	

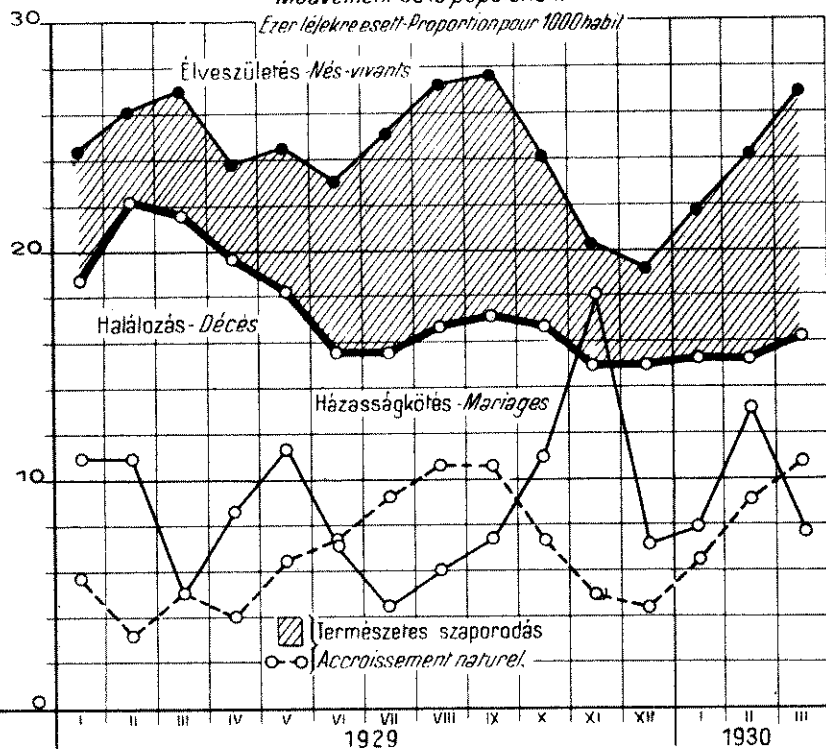
1) 1930 I.-től kezdve az ingyenes magánközvetítésekkel együtt. — A partir de janvier 1930, y compris les placements privés gratuits. — 2) A hó végén. — A la fin du mois. — 3) A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1929									1930			
			IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	688	710	705	652	725	663	677	559	730	657	696	765	691	672
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	5.870	5.275	4.768	4.788	5.208	5.157	5.915	7.017	6.619	6.667	6.724	5.445	4.688	4.516
Szesz — Alcool	1000 hl	31·5	21·2	15·5	6·2	4·1	8·7	34·7	66·0	87·3	78·6	59·7	43·2	0·0	0·0
Cukor — Sucre	1000 q	183·4	5·5	0·0	0·0	5·8	2·4	136·3	11·2	858·0	641·5	17·9	0·0	0·0	38·1
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P														
Kivitel — Exportations	pengő	88·6	106·5	99·2	91·0	85·6	86·9	89·6	89·8	82·3	84·6	67·5	61·3	69·2	74·0
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám	29.417	25.658	26.532	27.352	28.104	28.678	29.010	29.360	29.514	29.417	29.363	29.406	29.511	29.684
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	266·6	229·2	234·7	237·8	240·4	242·8	245·6	250·5	257·5	266·6	276·8	284·9	289·9	292·4
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. / 100 s.fr. fr.s.=P	90·52	90·52	90·57	90·68	90·68	90·68	90·47	90·28	90·22	90·20	90·54	90·60	90·23	90·20
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	17·1	17·3	17·1	16·6	16·9	17·0	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8	16·3	16·3	15·8
Nagyker. index — Indice de prix de gros ³⁾	"	120·9	135	123	122	119	114	109	111	107	107	106	104	100	96
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	117·4	120·8	122·4	119·7	118·7	116·9	113·2	112·5	112·1	112·5	112·4	111·2	111·4	109·6
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000 000 P	152·0	141·4	160·4	137·4	157·8	137·7	140·4	162·1	144·8	148·4	148·1	141·2	140·4	145·5
13 legnagyobb pénzügyi betétáll. — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	1292·2	1.302·9	1.293·9	1.315·1	1.305·7	1.321·1	1.301·4	1.285·2	1.278·8	1.264·9	1.289·8	1301·2	1.284·5	1.272·0
Az új fizetésektelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám	186	175	191	204	149	143	158	204	218	296	365	224	259	231
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	10.186	7.858	8.543	9.589	11.673	11.328	12.109	14.486	11.926	12.067	10.253	7.972	8.102	8.263
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'État, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	76·10	62·4	89·0	70·6	56·7	89·1	75·1	71·4	92·0	84·5	71·6	79	.	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'État	"	81·8	69·0	93·1	84·2	72·6	95·4	79·0	77·9	92·0	84·6	76·8	83·9	72·5	.
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — devises et monnaies	"	220·5	219·8	205·1	203·6	208·6	210·6	213·5	208·8	212·2	209·8	190·9	198·4	180·8	183·1
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	340·1	370·3	380·8	381·5	326·3	293·4	315·5	345·0	321·8	329·5	293·5	226·9	224·7	248·2
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	478·0	485·5	446·4	463·0	490·6	479·8	478·0	525·5	472·7	500·6	476·2	441·4	431·2	463·7
Kamatláb — Taux en banque	%	7.6	8	8	8	8	8	8	7½	7½	7½	7	6½	6	6

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'État. ³⁾ 1929 jan.1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1929. XII.

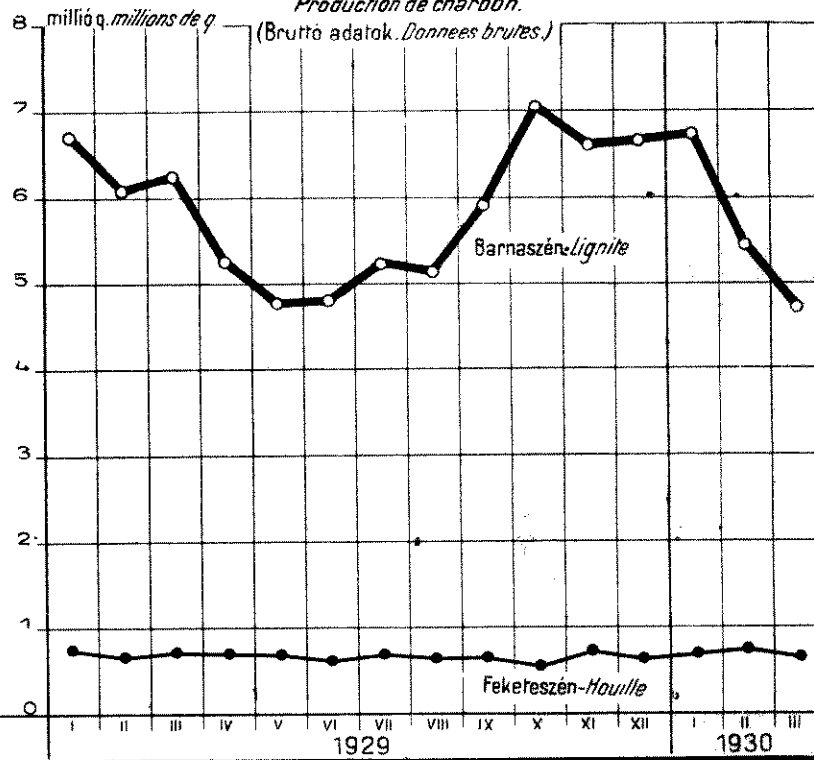
NÉPMOZGALOM.

Mouvement de la population.
Ézer lélekre esett - Proportion pour 1000 habit.

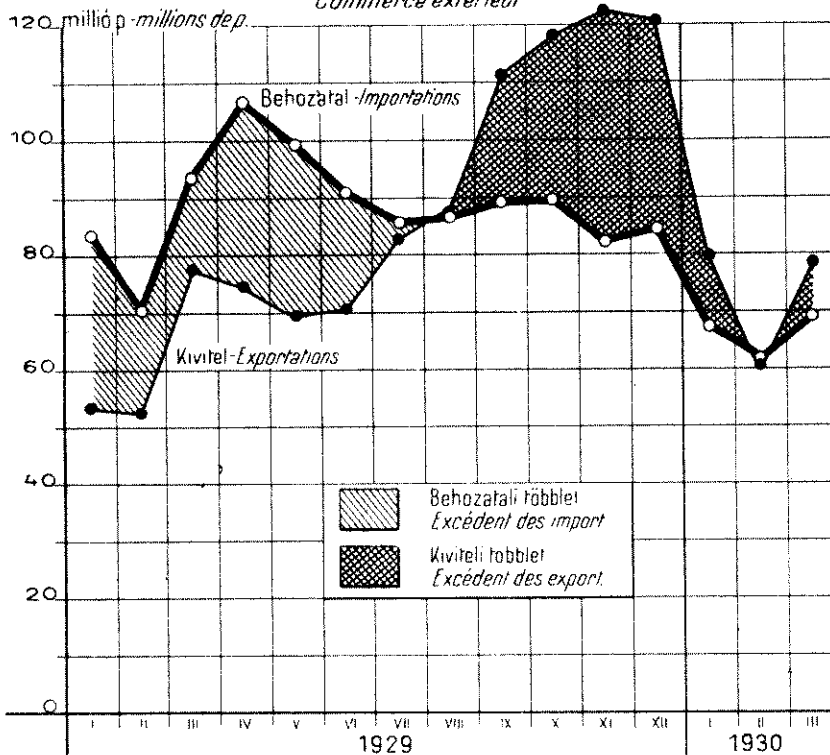
SZÉNTERMEELÉS

Production de charbon.
(Bruttó adatok. Données brutes.)

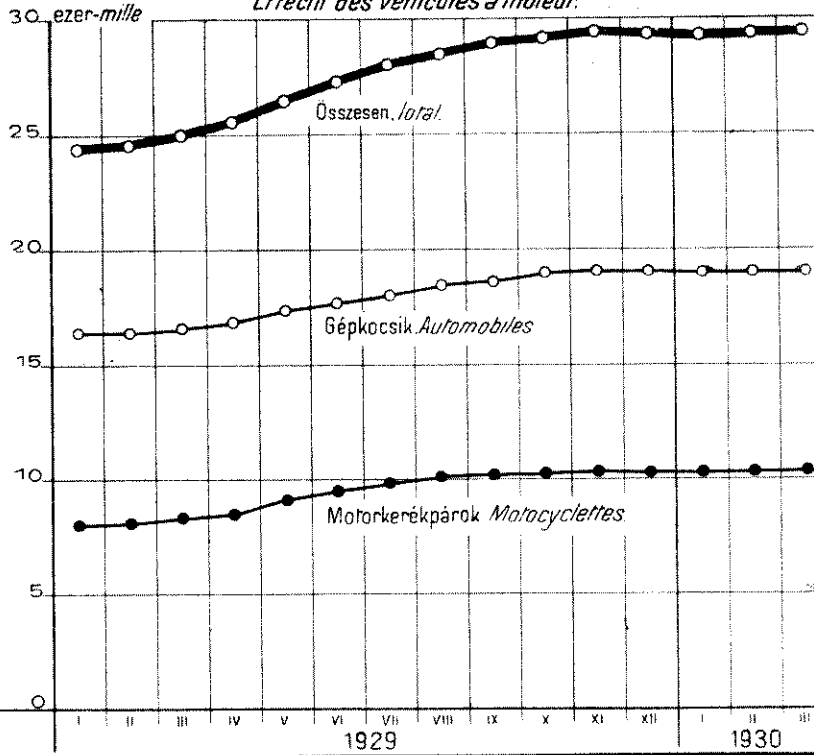
KÜLKERESKEDELEM.

Commerce extérieur

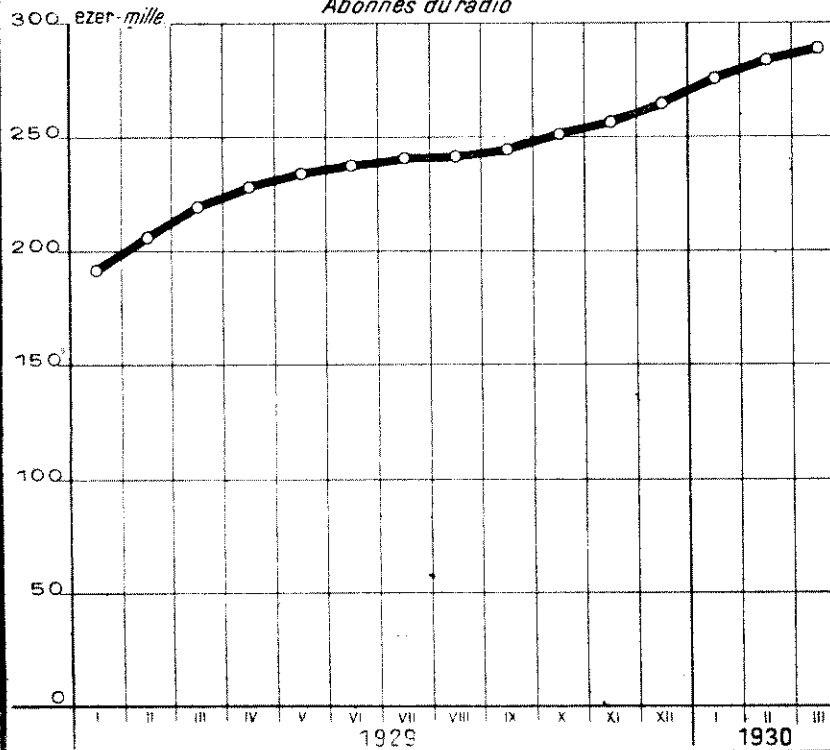
GÉPJÁRMŰÁLLOMÁNY.

Effectif des véhicules à moteur.

RÁDIÓENGEDÉLYESEK.

Abonnés du radio

CSŐDÖK ÉS EGYESSÉGEK.

Faillites et concordats.

